

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

SINIR DUVARLARININ POSTYAPISALCILIK
BAĞLAMINDA ANALİZİ: ABD-MEKSİKA SINIR DUVARI
ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZ ERENGİL

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. EKİN OYAN ALTUNTAŞ

BOLU, MAYIS - 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Oğuz ERENGİL tarafından hazırlanan “**SINIR DUVARLARININ POSTYAPISALCILIK BAĞLAMINDA ANALİZİ: ABD-MEKSİKA SINIR DUVARI ÖRNEĞİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.
16/05/2023

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Doç. Dr. Ekin OYAN ALTUNTAŞ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Prof. Dr. Ali YAMAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Bahadır KESKİN
Amasya Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin __/__/__ tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % __ olarak tespit edilmiştir.

OĞUZ ERENGİL

ÖZET

**SINIR DUVARLARININ POSTYAPISALCILIK BAĞLAMINDA
ANALİZİ: ABD-MEKSİKA SINIR DUVARI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZ ERENGİL

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR EKİN OYAN ALTUNTAŞ)

BOLU, MAYIS – 2023

XII + 135 SAYFA

Soğuk Savaş dönemi boyunca ayırma, yasaklama ve bölme metaforları ile özdeşleşmiş olan “Sınır Duvarları”, Berlin Duvarı’nın yıkılması, Sovyetler Birliği’nin dağılması, Blok sisteminin sona ermesi ve küreselleşme dalgasının hızlanması ile uluslararası toplumun bilincinde geçmişe ait kalıntılar veya tarih sahnesine tekrar çıkmayacak yapılar olarak şekillenmişlerdir. Bununla birlikte, duvarlarla ilgili iyimser varsayımlar, uluslararası siyasetin gerçekliği ile uyuşmamış ve dünya çapında inşa edilen sınır duvarları sayısı son otuz yılda sürekli bir şekilde artmıştır. Bu tez çalışmasının temel hareket noktası, duvarların küresel ölçekte artan sayıları, genişleyen coğrafi kapsam ve kullanım alanları ile nasıl siyasi söylemlere araçsal olarak eklemlendiklerini postyapısalcı bir çerçeveden Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde incelemektir. Dolayısı ile çalışma; Sınır duvarlarının inşasının devletlerin öne sürdüğü sebeplerden çok daha karmaşık ilişkiler içerdiğini ve ontolojik anlamda bir duvardan çok daha fazlasını ifade ettiğini açıklamaya çalışmıştır. Buradan hareketle dünyanın farklı bölgelerinde ve farklı zaman dilimlerinde inşa edilmiş örnek duvarlar ele alınarak; bu duvarların ayrı ayrı ve ortak olarak oluşturduğu ilişkiler incelenmiş, sınır duvarlarının sadece fiziki bir duvardan ibaret olmadığı, aksine çok daha karmaşık ve kapsamlı bir duvar siyasetinin ürünü oldukları ileri sürülmüştür. Örnek olarak ele alınan duvarlar üzerinden ulaşılan bilgiler ve bulgular, özellikle Donald Trump’ın ABD başkanlığına aday olmasıyla birlikte popülerleşen ve güncel bir örnek olan ABD-Meksika sınır duvarı üzerinde pratik olarak uygulanmaya ve analiz edilmeye çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Duvar Siyaseti, Postyapısalcılık, Sınır Duvarları

ABSTRACT

ANALYSIS OF BORDER WALLS IN THE CONTEXT OF POSTSTRUCTURALISM: THE CASE OF THE US-MEXICO BORDER WALL

**MASTER THESIS
OĞUZ ERENGİL**

**BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
DEPARTMENT OF INTERNATIONAL RELATIONS
(SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. EKİN OYAN ALTUNTAŞ)**

**BOLU, MAY 2023
XII + 135 PAGES**

The “Border Walls,” which were identified with the metaphors of separation, prohibition, and division during the Cold War period, were shaped as the remains of the past or structures that would not reappear in the consciousness of the international community with the fall of the Berlin Wall, the dissolution of the Soviet Union, the end of the bloc system, and the acceleration of globalization. However, optimistic assumptions about walls have not aligned with the reality of international politics, and the number of border walls being built worldwide has steadily increased over the past three decades. The main point of departure of this thesis was to examine the increasing number of walls on a global scale, their expanding geographical scope and areas of use, and how they are instrumentally integrated into political discourses within the discipline of international relations from a poststructuralist framework. This thesis sought to explain how the construction of border walls involves more complex relationships than the reasons put forward by states, and that it means significantly more than a wall in the ontological sense. From this perspective, by considering the exemplary walls built in different parts of the world and different time periods, the relations formed by these walls were examined separately and jointly, and it was argued that the border walls were not only a physical wall but also the product of a much more complex and comprehensive wall policy. The information and findings obtained through the example walls were applied to and analyzed practically for the US-Mexico border wall, which has become a popular current example, especially given Donald Trump’s candidacy for the US presidency.

KEYWORDS: Wall Policy, Poststructuralism, Border Walls

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
TABLO LİSTESİ	x
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xi
TEŞEKKÜR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. POSTYAPISALCI YAKLAŞIM VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER... 5	
1.1 Postyapısalcılık	5
1.2 Postyapısalcılığın Temel Nitelikleri	6
1.2.1 Dil ve Söylem	6
1.2.2 Yöntem Sorunu ve Yöntemsizlik	8
1.2.3 Anlamanın Muğlaklığı ve Anlam Sorunu	10
1.2.4 Postyapısalcılıkta Özne	12
1.2.5 Zıtlıklar ve Dikotomiler	14
1.3 Postyapısalcı Yaklaşımın Sistemsiz ve Kuralsız Metin Okuma Teknikleri 16	
1.3.1 Jacques Derrida ve Yapisöküm (Deconstruction)	16
1.3.2 Çifte Okuma (Double Reading).....	20
1.3.3 Michel Foucault ve Soybilim (Genealogy)	21
1.3.4 Biyopolitika (Biyoiktidar)	24
1.3.5 Eleştirel Söylem Analizi	26
1.4 Postyapısalcılığın Eleştirisi.....	28
1.5 Uluslararası İlişkilerde Postyapısalcı Yaklaşım	29
1.5.1 Postyapısalcı Yaklaşımın Uluslararası İlişkiler Disiplinine Girişi ...	33
1.5.2 Postyapısalcı Yaklaşımında Devlet	35
1.5.3 Sınır ve Egemen Devlet	37
1.5.4 Kimlik, Tehdit ve Dış Politika.....	40
İKİNCİ BÖLÜM	44
2. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE SINIR DUVARLARI	44
2.1 Tarih Boyunca Duvarlar	46
2.1.1 Farklı Anlamlar ve Söylemlerin Üretiminde Sınır Duvarları	52
2.2 Sınır Duvarı Maliyeti ve Duvar Ekonomisi.....	53
2.3 Sınır Duvarlarının İşlevselliği	55
2.4 Çin Seddi (The Great Wall)	57

2.5 Berlin Duvarı (1961-1991)	61
2.6 Batı Sahra Duvarı (Berm).....	71
2.7 Somut Duvarlardan Soyut Duvarlara	75
2.8 Sanal Duvarlar	75
2.8.1 Vize Rejimi.....	76
2.9 Duvar Örne Pratiğinin Değerlendirilmesi.....	78
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	81
3. DONALD TRUMP'IN DUVAR SİYASETİ VE ABD-MEKSİKA SINIR	
 DUVARI.....	81
3.1 Donald Trump ve ‘‘Muhteşem Duvar’’ın Yükselişi	84
3.1.1 Duvar, Dikotomi ve Kimlik.....	85
3.1.2 Küresel Kriz, Göçmenler ve Duvar Siyaseti	88
3.1.3 Bireysel Suçlulardan Suçlu Meksikalılara ve Bireysel Masumiyetlerden	
Masum Amerikan Toplumuna Evrilen Söylem	91
3.1.4 Trump ve Duvar Siyasetinin Eleştirisi (Karşı Duvar Siyaseti).....	99
3.1.5 Donald Trump ve Meşrulaştırıcı Duvar Siyaseti	102
3.1.6 ABD-Meksika Sınır Duvarı ve Biyopolitika	103
3.1.7 ABD-Meksika Sınır Duvarı ve Duvar Siyaseti Tartışması	108
SONUÇ.....	112
KAYNAKLAR	121

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Dünya Sınır Duvarları Haritası (Economist, 2015).....	49
Şekil 2.2: Berlin Duvarı'nın Batı Tarafına Yapılan Grafitiler (The Golden Scope, 2020).....	63
Şekil 2.3: Duvarın Batı Tarafındaki Bir Duvar Yazısı (Nara or DVIDS Public Domain Archive, 2020).....	64
Şekil 2.4: Batı Şeria Sınır Duvarı (Güvenlik Çiti) Haritası (Jewish Virtual Library, 2005).....	68
Şekil 2.5: Batı Sahra Duvarı (Berm) Haritası (Nalçacı, 2021).....	72
Şekil 3.1: ABD-Meksika Sınır Duvarı Haritası (USCBP, 2021).....	84
Şekil 3.2: Trump'ın Mültecilere Yönelik Kullandığı Kavramlar (Fritze, 2019)88	
Şekil 3.3: 1970-2020 Arası ABD'deki Kayıtlı Hispanik Nüfus (Flores, 2017)91	
Şekil 3.4: Trump ve Kaçak Göçmenler Tarafından Yakınları Öldürülmüş İnsanlar (Keneally, 2016).....	93
Şekil 3.5: 2016-2018 Yılları Arası ABD'nin Müslüman Mülteci Kabulü (Bier, 2018).....	98
Şekil 3.6: Trump'ın Duvar Politikasını Hiciv Eden Karikatür I (Gülada, 2019: 98)	100
Şekil 3.7: Trump'ın Duvar Politikasını Hiciv Eden Karikatür II (Gülada, 2019: 98).....	101
Şekil 3.8: Donald Trump Hapishanesi (The Week, 2018).....	106
Şekil 3.9: Duvar Amerika'yı Yeniden Güvenli Yapacak (Gomoodboard, 2018)	107
Şekil 3.10: Donald Trump ve Muhteşem Duvar (Wikipedia, 2020)	108

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1: Dünya Geneline İnşa Edilen Sınır Duvarları	50
Tablo 2.2: Dünya Geneli Sınır Duvarlarının İnşa Edilme Nedenleri (Benedicto, Akkerman ve Brunet, 2020: 19).....	79
Tablo 3.2: 2009-2018 Yılları Arası ABD'ye Kabul Edilen Mültecilerin Mensup Oldukları Dinler (Bier, 2018).....	98

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği/European Union

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler/United Nations

DB: Dünya Bankası/World Bank

DORA: Defence of The Realm Act/Ülkenin Savunulması Yasası

DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü/World Trade Organization

EADS: European Aeronautic Defence and Space Company/Avrupa Havacılık Savunma ve Uzay Şirketi

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

NATO : North Atlantic Treaty Organization/Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

NAFTA: North American Free Trade Agreement/ Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TDK: Türk Dil Kurumu

Uİ: Uluslararası İlişkiler

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkması için deneyiminden ve bilgi birikiminden çokça faydalandığım, uzun saatler boyunca sabır ve özveri ile bana yol gösteren saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Ekin OYAN ALTUNTAŞ'a değerli emekleri ve sabrı için çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Bu tezin yazılmasına imkan sağlayan, eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen başta rahmetli annem olmak üzere aileme çok teşekkür ederim. Son olarak hayatımın her anında yanımda olan ve tezimin her aşamasında desteğini hissettiğim sevgilim Aybüke'ye teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

20. yüzyılın son on yılında Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve blok sisteminin coğrafi ve siyasi kısıtlamalarının ortadan kalkmasıyla birlikte kapitalist siyasi, iktisadi ve toplumsal ilişkiler küresel düzlemde çok hızlı bir yayılma ve etkileşim yaratma sürecine girmiştir. Devletlerin sınırları ham madde, ürün ve sermaye gibi bileşenlere ek olarak insanlara karşı da daha geçirgen hale gelmiş, daha saydam olmuştur. 1989 yılında Doğu Almanya vatandaşlarının Batı Almanya'ya geçebileceğinin açıklanması ile başlayan olaylarda Berlin Duvarı'nın yıkılması, duvarsız; başka bir ifadeyle, sınırsız dünyaya geçişin temsilcisi olmuş ve bu olay seyahat, yerleşme, çalışma özgürlükleri ile çok kültürlü "küresel" toplumsal düzenin önünün açılması ile ilişkilendirilmiştir. Berlin Duvarı'nın yıkımı sonrasında "küreselleşmenin karşıtı" olarak simgeleşen ve itibarsızlaşan sınır duvarları, görece kısa bir süre sonra tekrar yükselmeye başlamıştır. Günümüzde küreselleşmemiş bir döneme ait olduğu varsayılan 1989 yılına kıyasla, inşa edilmiş, inşa kararı alınmış veya inşa edilmekte olan sınır duvarlarının sayısı beş kat daha fazladır. Son yıllarda ekonomik, siyasi, toplumsal ve iklim krizleri ile iç-dış savaşlar nedeniyle veya daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak amacıyla göç eden veya etmek zorunda kalan insanların sayısı hızla artmıştır. Göçmen sayısının artması göç hareketinin yaşandığı hedef ülkelerde yabancı düşmanlığı (xenophobia), ırkçılık ve göçmen karşıtı politikalar üreten sağ popülist siyasi parti oluşumlarını arttırmıştır. Göçmen karşıtlığının en kolay ve görünür çözümü, sınır duvarları inşa etmek olarak karşılık bulmuştur. Devletler (iktidarlar), duvar inşa ederek sınırları korumak, denetimi arttırmak, göçleri ve göçmenleri engellemek ve sınır hattını görünür kılmak amacıyla sınır çizgilerini kalınlaştırmayı seçmişlerdir.

Bu tez çalışması, nicelik olarak artan ve nitelik olarak yeni anlamlar kazanan sınır duvarlarının, kamuoyu, medya, siyasi hareketler ve devlet örgütlenmesinde giderek daha fazla gündem olmasının Uluslararası İlişkiler (Uİ) disiplini içinde incelenmesi gerekliliği düşüncesiyle hazırlanmıştır. Bu amaçla, insanlığın duvar örme pratiği tarihsel süreçte incelenmiş, doğrudan ve dolaylı ilişkiler-sebepler-koşullar araştırılmış ve duvarları inşa eden, içinde kalan ve dışarıda bırakılanlar açısından duvarların hangi anlamları kurduğu tartışılmıştır.

Çalışmada, Uİ'de postyapısalcı yaklaşımın monist, sistematik ve hegemonik yöntemlere karşı duruşu temel alınmış ve duvar örme pratiğinin yarattığı anlam ve kimlik oluşumundaki rolü çifte okuma, yapısökümü, soybilimi, biyopolitika ve söylem analizi kullanılarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Geleneksel anlamda güvenlik ve göç ile ilişkilendirilen sınır duvarlarının, bu kavramlardan çok daha geniş boyutta etki yarattığı ve kimlik oluşumu üzerindeki kurucu söylem ve pratikler oluşturduğu üzerinde durulmuştur. Postyapısalcı yöntem çeşitliliği içinde literatür taraması yapılarak sınır duvarlarının tarihsel dönemlere göre soykütükleri çıkartılmaya çalışılmış ve yapılma gerekçeleri, arka plandaki iktidar-tahakküm ilişkileri ve dönemsel fark ve benzerlikler incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, 1960'lı yıllarda yapısalcılığa karşı entelektüel bir eleştiri olarak ortaya çıkmış olan postyapısalcılığın genel özellikleri ve temel varsayımları ele alınmış ve tanımlanmıştır. Bu anlamda postyapısalcılığın; doğruluk, gerçeklik, nesnellik, anlam gibi kavramlara karşı eleştirel yaklaşımı, büyük tarihsel anlatıların, genel geçer evrensel bilginin, verili almanın, aydınlanmanın ve buna bağlı olarak rasyonelliğin karşısında konumlanması ve bu kavramların arkasındaki güç, bilgi-iktidar ilişkisi ve tahakkümlere odaklanması açıklanmıştır. Postyapısalcılıkta dil ve söylem yolu ile gerçeğin kurgulanması, söylemin doğrudan gerçeklik olarak sunulması, yöntem sorunu, yöntemsizlik ve yönteme karşı çıkış, anlamın muğlak oluşu ve anlam sorunu, öznenin inşası ve öznenin aşkın bir kavram olarak sunulması, ikircikli kavramların; zıtlıkların ve dikotomilerin oluşması ve bu kavramların birinin diğerine üstün olarak sunulması ayrı ayrı başlıklar altında açıklanmıştır. Buna ek olarak, postyapısalcı yaklaşımda kullanılan metin okuma ve analiz yöntemlerine değinilmiş, genel olarak postyapısalcılığa yöneltilen eleştiriler incelenmiş ve son olarak da Uİ disiplini içerisinde postyapısalcılığın konumu incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, sınır duvarları Uİ disiplini içerisinde ele alınmış, günümüz dünyasında sınır duvarlarının yerinin anlaşılması adına genel bir harita çizilmiş, inşa edilen ve yıkılmış olan sınır duvarları tablolar halinde ortaya konmuştur. Bu bölümde, milattan önce inşa edilen sınır duvarları ile günümüzde inşa edilen duvarlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar incelenmeye çalışılmıştır. Duvar örme pratiğinin çoğu zaman değinilmeyen ve arka planda bırakılan ekonomik, sosyal, teknolojik, bilgi toplama ve gözetleme gibi tahakküm

ilişki ve işlevlerine değinilmiştir. Aynı zamanda duvar örme pratiğinin dışsal sebepleri kadar içsel sebeplerinin de önemli olduğu vurgulanmış, duvar inşası ile içeri-dışarı ayrımının yapılması her iki tarafta anlam ve kimlik oluşumuna yaptığı etki anlatılmış ve iktidarların yönetim stratejilerine olan katkıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Duvarların sınırlardan farkı ortaya konulmuş, kültürler arası etkileşimi engellemesi ve farklılıkları büyötmeleri bakımından oynadıkları roller incelenmiş ve nasıl yönetimlerin çok boyutlu egemenlik kurumunu ve iktidar oluşumunu güçlendirdikleri tartışılmıştır. Bu genel değerlendirmenin ardından önce Çin Seddi, ardından Soğuk Savaş döneminin ideolojiler arası sınırını temsil eden Berlin Duvarı, sonrasında adı üzerinde uzlaşşı sağlanamayan Batı Şeria Güvenlik çiti ya da Ayrım veya Apartheid Duvarı, son olarak da Afrika'nın son sömürgesi olan Batı Sahra duvarı (BERM) incelenmiştir. Duvarların farklı coğrafyalarda farklı şekillerde ve gerekçelerle yapılmasına karşın postyapısalcılıkta önemli bir yere sahip olan ben-öteki, iç-dış, egemenlik-anarşi gibi dikotomileri ortaya çıkarmak, kimlik oluşturmak, devlet egemenliğine katkıda bulunmak, ekonomik çıkar sağlamak ya da karşı tarafın çıkarlarını engellemek gibi farklı birçok ortak sebep ve sonuca yaptığı katkılar “duvar siyaseti” olarak nitelendirilerek incelenmeye çalışılmıştır. Fiziki bir duvar olmasa da vize rejimlerinin de “duvar siyaseti” içinde yer aldığına ve tüm duvarlar gibi dışlayıcı ve anlam kurucu etkilere sahip olduğuna değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, önceki bölümlerde değinilmiş “duvar siyasetinin” güncel ve pratikte incelenmesi için Donald Trump'ın seçim kampanyasında yabancı düşmanlığı içeren sloganlarla öne çıkarttığı Amerika Birleşik Devletleri (ABD)-Meksika arasındaki sınır duvarı incelenmiştir. Seçim dönemi boyunca Trump'ın söylem ve gösterme pratikleri ile kriminalleştirilen “öteki” kimliğinin nasıl duvar göstergesi üzerinden “biz” kimliğini yaratmaya çalıştığı ele alınmıştır. Siyasi bir seçim vaadi olarak duvarın (dolayısıyla Trump'ın), nasıl “beyaz”, “yasal” ve “refahını korumak isteyen” Amerikan vatandaşlarının koruyucusu olarak konumlandırıldığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Duvar örme pratiğinin temelde kapsamlı bir duvar siyasetine işaret ettiği ve ABD-Meksika duvarı ile birlikte sadece Meksikalılara karşı değil, tümüyle göçmen kimliğine karşı uygulanan pratiklere değinilmiştir. Bu bakımdan Trump'ın çeşitli yerlerde yaptığı konuşmalar analiz edilmiş ve Meksikalılar üzerinden başlayan söylemlerin nasıl genelleyici bir dille Amerika-Batı dışındaki her kimliği dışlayacak bir

kapsama ulaştığı incelenmiştir. Duvar siyaseti üzerinden oluşturulan biyopolitikanın kimlikler üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Son olarak, duvar siyasetinin i siyasetin dizaynı için nasıl kullanıldığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. POSTYAPISALCI YAKLAŞIM VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

1.1 Postyapısalcılık

Yapısalcı yaklaşımın etkisi altında gelişen fakat eleştirileri ile onu aştığını iddia eden postyapısalcılık, 1960'lı yıllarda sosyal bilimlerde yeni bir entelektüel yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır.¹ Jacques Derrida, Michel Foucault, Jean François Lyotard, Jean Baudrillard, Gilles Deleuze postyapısalcı yaklaşımın öncü isimlerinden olmuşlardır (Merlinger, 2013: 1).² Postyapısal yaklaşımın Uluslararası İlişkiler disiplinine girişi, 1980'li yıllardan itibaren egemenlik, kimlik, anarşi, devlet ve sınır gibi kavramlar üzerinden Richard Ashley, Rob Walker, James Der Derian, Michael Shapiro, David Campbell gibi isimlerin çalışmaları ile gerçekleşmiştir.

Postyapısalcı yaklaşımın temelleri ve eleştirel gelişimi yapısalcı dilbilimi içinde ortaya çıkmıştır. Yapısalcı dilbilim, Ferdinand de Saussure'ün ölümünden sonra öğrencileri tarafından, ders notları birleştirilerek basılan 'Genel Dilbilim Dersleri' adlı kitapta sistematikleştirilmiş ve burada ortaya çıkan yöntem-anlam oluşumları ve "yapıya" ilişkin yaklaşımlar da Postyapısalcılığın hem içinde geliştiği hem sorunsallaştırarak ondan ayrılmaya çalıştığı çıkış noktalarını olmuştur. Postyapısalcı yaklaşım, yapısalcı dilbilimin sistemleştirilmiş kural ve yöntemliliğine, metin içi anlam birliğine, anlamın oluşma ve yayılmasını açıklama

¹ Postyapısalcılık ve Postmodernizm çeşitli benzerliklere sahip olmakla birlikte, sorunsallaştırdıkları temel konular üzerinden birbirlerinden ayrılmaktadır. Öncelikle Postyapısalcılık ve Postmodernizm temelde her türlü verili bilginin reddine dayanan, yansız bilginin olamayacağını öne süren, deney ve gözleme dayalı pozitivist yöntemi eleştiren yaklaşımlardır. İki yaklaşım da doğru-yanlış gibi kavramları sorgulamaktadır ve evrensel doğru veya yanlışın olamayacağına dikkat çekmektedir. Her iki yaklaşımda da bulunan 'post' ifadesi iki yaklaşımında kendisinden önceki yaklaşımlara bir tepki, bir eleştiri olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Öte yandan, her iki yaklaşımın da 'post' kısmından sonra gelen modernizm ya da yapısalcılık kavramları, temelde birisinin yapısalcılığa yöneltilecek bir eleştiri, diğerinin ise modernizme yöneltilecek bir eleştiri olduğuna atıfta bulunmaktadır. Kullanılan kavramlara yüklenen bu anlamlardan hareketle, her iki yaklaşımın da karşı çıktıkları noktalar bakımından farklılaştığı görülmektedir. (Caplan, 1989: 262). Bu farklılıktan hareketle bu çalışma postyapısalcı yaklaşım üzerinden gidecektir.

² Burada belirtmek gerekir ki çalışmada postyapısal yaklaşım içinde ele alınan düşünürler kendilerini 'Postyapısalcı' olarak tanımlamamışlardır. Örneğin Foucault kendisinin yapısalcı olmadığını söylemiştir (Foucault, 2001: 18). Foucault'nun bu ifadesi Postyapısalcılığın verili tanımlara ve yapılarla tümünden karşı olması bakımından yerinde ve tutarlıdır.

şekline, bütünsellik ve evrensellik arayışına ve son olarak, Saussure’ün sözleriyle “göstergesel olgular bütünü içinde neyin dilde ‘özel bir dizge’ (yapı) oluşturduğunu ortaya koyan” (Saussure, 1985: 19) yaklaşımına karşı çıkmıştır.

Postyapısalcılık, doğruluk, gerçeklik, nesnel dışsallık ve anlam gibi kavramları sorunsallaştırmış ve her türlü ana akım görüş ve büyük anlatılara karşı eleştirel yaklaşmıştır. Postyapısalcılık, Rönesans döneminden başlayan ve Aydınlanma döneminde zirveye çıkan moderniteye ait değerleri; rasyonel-pozitivist düşünce yapısını; nesnel gerçeklik iddiasını; kuramsal bilgi ve kategorik kavram setlerini; neden-sonuç hiyerarşisini; tarihin büyük anlatıları ve yapılarını; genel geçer evrensel bilgi ve bütüncül analiz yaklaşımlarını toptan şekilde reddetmektedir. Postyapısalcılık, söylem-anlatı ve kültür içerisindeki tahakküm ilişkilerini göstermek (Butler, 1999: 51; Peters ve Wein, 2003: 60) ve eşitlik, özgürlük, toplumsallık, nedensellik ve evrensellik gibi değerler ile kimlik, millet, ulus devlet ve toplum gibi kavramların arkasındaki bilgi, hiyerarşi, güç ve iktidar-tahakküm ilişkilerinin açığa çıkartmayı metin ve okuyucu üzerinden açığa çıkartmak amacındadır (Howard, 2013: 1-2). Postyapısalcılık geleneksel tarih anlayışının sürekliliği içinde süreksizliklere, “an”lara, tesadüf ve tikelin özgülüğüne odaklanmış ve ana akım anlatıların içinde saklı kalmış, arka plana atılmış veya dikotomi ile sınırlandırılmış tahakküm yaratan ve disipline eden ilişkilerin nasıl şekillendiği ve nasıl görünür hale getirilebileceğini göstermeye çalışmıştır (Foucault, 1999: 46).

1.2 Postyapısalcılığın Temel Nitelikleri

Postyapısal yaklaşım, monist bilimsel yöntem; kuramsallaştırma amaçlı sistematik ve kategorik araştırma teknikleri ile genelleştirmelere karşı eleştirel bir duruş sergilese de, sahip olduğu nitelikliler bakımından birtakım ortaklıklara sahiptir. Bu ortaklıkları veya ortak anlayışı sağlayan nitelikleri beş alt başlık altında toplamak mümkündür. Bu nitelikler şunlardır: “Dil ve Söylem”; “Yöntem Sorunu ve Yöntemsizlik”; “Anlam ve Anlamın Muğlaklığı”; “Özne Sorunu ve Öznenin Değersizleşmesi” ve “Zıtlıklar ve Dikotomi”.

1.2.1 Dil ve Söylem

Postyapısalci yaklaşımın ontoloji ve epistemolojisinin temelinde dil vardır. Postyapısalcılıkta dil, bir iletişim aracı olarak haberleşme veya olay anlatımı olarak analiz edilmekten ziyade gerçekliği oluşturma-kurgulama gücü bağlamında ele alınır (Düzgüt, 2015: 155). Postyapısal yaklaşım, dil ve söylemden bağımsız

tüm bilgi ya da gerçeklik iddialarını reddetmektedir. Bu bakımdan postyapısalcılıkta dil ve söylem kurucu bir rol üstlenmektedir (Kolasi, 2020: 84).

Lene Hansen'e göre gerçekliğin bilinebilir olması dil ve söylem ile mümkün olmakta ve gerçekliğin hareket sınırları da burada gerçekleşmektedir (Hansen, 2012: 96). Başka bir deyişle, postyapısalcılıkta dil ve söylem³ gerçekliği söylemsel pratikler aracılığıyla kurmaktadır. Buna göre, dilin kurucu yapısı, sosyal ve söylemsel pratikler ile çeşitli özneler yaratılmasına ve bu öznelerin de söylemler dâhilinde belirli birtakım pratiklere itilmesine yol açmaktadır (Dreyfus ve Rainbow, 1982: 62-63). Bu bakımdan postyapısalcılıkta söyleme dayalı pratikler belirli özne pozisyonları kurmakla kalmamakta, aynı zamanda kurduğu öznelerin rollerini de belirlemektedir. Öznelerin roller dâhilinde davranışlarını belirleyen ise aynı şekilde sosyal ve söylemsel pratikler olmaktadır.

Foucault, Deluze ile yaptığı bir söyleşide teori ve pratik ile ilgili konuşurken, teorinin (ki burada teori ile kastedilen söylemdir) pratiği anlamak, uygulamak ya da tanımlamak için olmadığını, teorinin aslında “doğrudan pratik” olduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle söylem gerçekliğin kendisidir (Bouchard, 1996: 208). Bu bakımdan postyapısalcı yaklaşımda, sosyal bilimlerde belirli bir olayı veya olaylar dizgesini açıklamak-analiz etmek için sistemli yöntem ile elde edilmiş tutarlı ve genelleştirilmiş açıklama seti olarak kullanılan teorileri (Yıldız ve Aydemir, 2016: 1-3) bilimsel bilgi edinme ve açıklama sistematigi ile uyumlu olarak kullanmak yerine, “doğrudan pratik” olarak kabul etmek ve bilgi ile gerçekliğin bizzat kendisinin teori olduğu ileri sürülmektedir. Başka bir deyişle, teori bir öznenin davranışını açıklamaktan çok öznenin nasıl davranacağını belirlemektedir. Bu anlamda postyapısalcılıkta, teoriyi meydana getiren dil ve söylem, sadece iletişim için kullanılan ve olayların anlaşılmasını ya da açıklanmasını sağlayan bir araç olarak ele alınmamalıdır (Wood ve Kroger, 2000: 4). Örneğin, Foucault ‘Cinselliğin Tarihi’ adlı kitabında ‘cinsellik’ kavramının, iktidarların tahakküm ilişkisini içinde taşıyan söylemler üzerinden hakikate dönüştürüldüğünü iddia etmekte ve hakikate dönüşen ve anlam üreten söylemin, toplumun disipline edilmesinde kullanıldığı öne sürmektedir (Foucault, 2007: 57).

³ En genel tanımı ile söylem; yerleşik dil sistemi ve fikirleri kullanılarak kurulan herhangi bir konu hakkında görüş bildiren ya da açıklama yapan sesli veya yazılı ifadeler bütünüdür. Bir söylem sadece sözlü veya yazılı söylem olarak düşünülmemeli aynı zamanda oluştuğu dil sisteminin veya geleneklerin etkileri de hesaba katılarak geniş anlamli düşünölmelidir (Taylor, 2014: 450).

Postyapısalcılıkta “gerçeklik,” dil ve söylemden bağımsız olmadığı gibi tarafsız veya nesnel de değildir. Gerçeklik objektif ve iç tutarlılığa sahip bilgiye dayanıyor gibi görünse de, içinde olduğu dönemin ahlak yapısı, değerleri, kimlik algısı, tahakkümcü ilişkileri ve pratiklerini de içinde barındırmaktadır (Foucault, 2006: 253). Postyapısalcılıkta metini oluşturan (konuşan, yazan veya okuyan) kişi, kullandığı veya anlamı oluşturduğu dil ile birtakım şeylerden bahsederken başka şeylerden de bahsetmez. Başka bir deyişle, her ifade yöntemi belirli kavramları öne çıkartırken belirli kavramları da arka plana atmaktadır (Megill, 2021: 310). Bu bakımdan postyapısalcılıkta dil ve söylem üzerinden oluşan çoklu anlamlar bilgi-iktidar ve tahakküm ilişkilerini barındıran değerlerle yüklüdür.

1.2.2 Yöntem Sorunu ve Yöntemsizlik

Düzenli açıklama, büyük anlatı ve sistemli yöntemlere karşıt bir tutum içinde olan ve bilginin sistemleştirmesi ve genelleştirilmesine karşı eleştirel duran postyapısalcılık, pozitivistin değerlerden arındırılmış deney ve gözleme dayalı bilimsel yöntem ve metodoloji vurgusuna, bütünlük anlayışına ve evrensellik iddialarına karşı çıkmaktadır. Pozitivism, bilimsel metodoloji ve yöntemlerinin hem doğa bilimlerinde hem de sosyal bilimlerde geçerli olduğunu (Jackson ve Sorensen, 2013: 233) ve birikimci veya devrimci bir süreç içinde genel yasalara ulaşılabilceğini iddia etmektedir. Buna göre, pozitivistde her gelen bilgi öncekine eklenmekte ya da onun yerini almaktadır.

Pozitivistin iddiasına göre, doğa bilimlerinde bir deney ya da gözlem yapılırken, deneyi veya gözlemi yapan kişinin dini, dili, ırkı, sosyal çevresi, kültürü gibi etkenler deneyi etkilememektedir. Daha basit bir anlatımla kişinin konuştuğu dile veya mensup olduğu milliyete göre mikroskop altındaki bakteriler farklı şekilde hareket etmemektedir (Chernoff, 2007: 81-82). Bununla birlikte, doğa bilimlerinden ayrı olarak sosyal bilimlerde gözlemi yapanın değerleri, algısı ve yorumu doğrudan sonuca etki edebilecek veya değiştirebilecek niteliktedir. Buradan hareketle Postyapısalcılık (postpozitivism gibi) pozitivistin bilgiye ulaşmada tahakküm yaratıcı tekçi yöntem savunusuna karşı çıkmış ve bilimdeki hâkim konumunu sorunsallaştırmış (Roach, 2007: 336-337) ve bunun yerine, epistemolojide görelilik ile anarşik bir çoğulluğu öne çıkartmıştır.

Postyapısalcı yaklaşımın öncül düşünürlerinden Friedrich Nietzsche’ye (1844-1900) göre, gerçek tek bir bakış açısından bakılarak anlaşılamamakta ve içlerinde birçok farklılık barındıran çoğul bakış açıları, başka bir ifadeyle

“perspektivizm” gerçekiğin farklı anlamlarını çoğulluk içinde yansıtmaktadır (Anderson, 2003: 80). Nietzsche’nin perspektivizminde yorumdan bağımsız hiçbir gerçek yoktur ve her gerçek yorumdan ibarettir (Schrift, 1990: 145). Bu bağlamda, anlam veya bilgi için temel olabilecek herhangi bir nihai veya metafizik gerçek ya da gerçeklik bulunmamaktadır (Campbell, 2003: 30). Nietzsche’ye göre, nasıl ki bilginin dayanağı olarak gösterilebilecek temel bir yapı yoksa, tam, doğru ve nitelikleri belirli bir anlam birliği de yoktur (Sarup, 2004: 71).

Postyapısalcı yaklaşımın önemli isimlerinden Paul Karl Feyerabend (1924-1994) de bilimde nitelik ve kategorik sınıflandırmalara ve bilimsel ölçütlere karşı çıkarken, bilgiye ulaşmada çoğulculuğu ve yöntemsizliği savunmuş, her türlü kural dizgisi ve epistemolojik-metodolojik arayışı sınırlayıcı-kısıtlayıcı olarak değerlendirmiş ve hâkim bilimsel yöntem anlayışının tahakküm ve zor ilişkilerini yansıttığını iddia etmiştir (Semercioğlu, 2019). Sabit bir yöntemin ya da tek ve güçlü bir kuram düşüncesinin “budalaca” bir toplumsal çevre anlayışı üzerine kurulu olduğunu savunmuş ve buna karşı bilimde ilerlemeyi engellemeyecek ve insani gelişmenin tüm evrelerinde savunulabilecek ilkesini “Ne olsa uyar” (Feyerabend, 1996: 43) şeklinde geliştirmiştir. Yönteme-metadolojiye karşı çıkan ve epistemolojik anlamda kendisini bir “anarşist” (Feyerabend, 1996: 12) olarak tanımlayan Feyerabend, bilgiye ulaşmada her türlü “yöntemsiz” bilginin (metafizik dâhil) gerçeğe ulaşmakta eşdeğer derecede etkili olduğunu iddia etmiş ve bunun aksinin bireyin özgürleşmesinin önünde bir tahakküm aracı olarak yer alacağını savunmuştur (Saygın, 2016: 16). Feyerabend, kilise ve devlet ayrımı nasıl olduysa, devlet ve bilimin de ayrılması gerekliliğini iddia etmiş ve bilimin ancak bu ayrımın sağlanması ve iktidarın tahakkümcü etkisinin ortadan kalkması ile özgürleşebileceğini ileri sürmüştür (Alford, 1985: 205).

Feyerabend’e göre, modernitenin başat bilim sistemi, tektipleştirmeye ve tahakkümcülüğe dayanmaktadır. Feyerabend’e göre, sadece belirli yöntemlere bağlı kalınarak doğanın, evrenin sırlarının çözülebileceği ve dünyaya hükmedilebileceği savı, moderniteye aittir (Feyerabend, 1996: 7). Feyerabend’in “Birinci Dünya Bilimi” olarak tanımladığı moderniteye ait bu bilimsel sistem, Avrupa merkezli, tahakkümcü ve iktidar gücünü meşrulaştırıcı bir tek tip bilimsellik anlayışıdır. Akılcılığın hâkimiyetindeki bu monist yöntem anlayışında diğer tüm gelenekler ve yöntemler hükümsüz kılınmıştır (Feyerabend, 1996: 7).

Feyerabend'e göre, hâkim bilim yaklaşımı, Batı dışında kalan toplumlardaki gelenekleri göz ardı etmekte ve tek tipleştirmeye zorlamaktadır (Saygılı, 2011: 84). Feyerabend, "tutucu" ve "gelişimi engelleyici" (Semercioğlu, 2019) olarak yaklaştığı bilimdeki ana akım pozitivist yaklaşıma ait kuralların, akademik ve bilimsel çalışmalarda kullanılmasına karşı çıkmıştır. Feyerabend bu idiasını "Yönteme Karşı" isimli kitabında şu ifade etmiştir:

"Yeni hipotezlerin kabul edilmiş kuramlarla uyuşmasını gerektiren tutarlılık şartı akla uygun değildir. Çünkü daha iyi kuramı değil eski kuramı korur. İyice doğrulanmış kuramlarla çelişen hipotezler bize başka bir şekilde elde edilemeyecek kanıtlar verirler. Tektipleşme bilimin eleştirel gücünü zayıflatırken kuramların çoğalması bilim için yararlıdır. Tektipleşme bireyin özgür gelişimini de tehlikeye atar." (Feyerabend, 1999: 49).

Feyerabend bu ifadesiyle bilimde tektpileştiriciliği eleştirmiş ve doğrulanmış kuramlarla çelişen hipotezlerin de analize dâhil edilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Özetle, Feyerabend'in epistemik anarşizm övgüsü ve bilginin her türlüşünü veri kabul etme yaklaşımı, yöntemsiz yapılan bilimin karanlıkta el yordamı ile yön bulmaya çalışmak anlamına geldiğini iddia eden "modern epistemolojinin" en önemli temsilcilerinden Francis Bacon'nun (1561-1626) (Kahraman, 2017: 230) bilimsellik anlayışına zıt şekillenmiştir (Keha, 2013: 122). Bilimde yöntem, kategorileştirme, kurallar dizgesi ve sistemli araştırma yaklaşımları (Kesici, 2019: 223-224), Postyapıcalılıkta bilgiyi ve doğayı kontrol etmeyi amaçlayan moderniteye ait kısıtlayıcı, tektpileştirici ve tahakküm edici bilim anlayışına tekabül etmektedir.

1.2.3 Anlamın Muğlaklığı ve Anlam Sorunu

19. yüzyılın başında Saussure tarafından ortaya konulan dilbilim kuramı çerçevesinde, "Gösteren, Gösterilen, Gösterge İlişkisi" üzerinden anlamın aktarılmasına dayalı "yapısalcı" yaklaşım ortaya atılmıştır (Köktürk ve Eğri, 2013: 124). Yapısalcı yaklaşımda, 'Gösterge'nin kendisi 'Gösteren' ile 'Gösterilen'in birleşmesi sonucunda ortaya çıkan anlam taşıyıcısıdır (Bircan, 2015: 44). Örneğin, "masa" kelimesi "m-a-s-a" harflerinin bir araya gelmesi ile oluşan sözcük olarak bir "gösteren" iken, zihinde canlanan masa bir "gösterilen" olmaktadır (Özkaya, 2020). Bu ikili kavram birleştiğinde ise ortaya "gösterge kavramı" çıkmaktadır. Yapısalcılıkta "gösterge kavramı" bir bütünlük ve bir sistem veya gerçeklik anlamı ifade ederken, eklektizmin hâkim olduğu

postyapısalcılıkta herhangi bir bütünlük anlayışı bulunmamakta, tanım ve anlamlar muğlak bırakılmakta ve çoklu bakış açısı ve sonsuz görecelik üzerinden kapsayıcı bir sistem veya gerçeklik açıklamasına ulaşılamamaktadır. Örneğin masa kelimesinin anlamına bakıldığında; tabladan oluşan mobilya tanımı, ‘tabla’ göstergesine, tablanın açıklaması da tekrardan bir başka göstergeye gitmektedir. Bu anlamda kendini tek başına saf, doğal olarak sadece kendisi üzerinden tanımlayan bir kavram bulunamamaktadır. Buna ek olarak, ‘saf’ kelimesi bile okuyucuyu diğer göstergelere göndermektedir. Bu nedenle postyapısalcı düşüncede anlamın sürekli birbirine eklenen bir zincir gibi uzayıp gittiği, sabit kalmadığı ve nihai bir anlama ulaşmanın imkânsızlığı ön plana çıkmaktadır (Altuğ, 2008: 234). Başka bir deyişle, postyapısalcılıkta anlam, basit şekilde gözlenebilir, ölçülebilir, anlaşılabilir ve aktarılabilir sabit niteliklere sahip bir tanımlama değildir ve her zaman muğlaklık içerisinde. Postyapısalcı yaklaşım üzerinde etki bırakan Jacques Lacan’a göre de, anlam sürekli bir ‘anlam zinciri’ içerisinde durmaksızın hareket halindedir (Sarup, 2004: 22). Lacan’ın dil görüşüne göre, bir gösteren daima bir başka gösterene işaret etmektedir. Lacan buna ‘Eğretileme’ adını vermiştir. Buna göre bir cümle içerisindeki sözcükler kendi başlarına bir anlam ifade etmemekte ve her sözcük anlamı oluşturmak için diğer sözcüklere ihtiyaç duymaktadır. Bu yaklaşımda anlam geriye doğru ortaya çıkmaktadır ve son kelime eklenmeden, sondan bir önceki kelimenin anlamı ortaya çıkmamaktadır (Sarup, 2004: 23).

Derrida, Lacan’ın dilde eğretileme, başka bir deyişle, anlamın anlaşılmazlığı görüşünden etkilenecek anlam üzerine çalışmalar yapmıştır. Madan Sarup’un da belirttiği gibi Derrida felsefesinde dil ve anlam, zamansaldır. Derrida’ya göre, bir cümlenin sonuna nokta konulana kadar anlam kendini belli etmemektedir (Sarup, 2004: 22). Örneğin, ‘Sen bugün bir yere gitmeyecek misin?’ soru cümlesi incelendiğinde anlamın soru ekine kadar kendini belli etmediği görülmektedir. Aynı soru cümlesinin sonlarına doğru yapılacak bir değişiklik ‘gitmeyecek misin?’ yerine ‘gitmeyeceksin!’ yazılsaydı anlam çok farklı bir içerik ortaya çıkmış olacaktır. Öte yandan, aynı cümlenin sadece belirli bir bölümü ele alındığında bir anlam ortaya çıkmamaktadır. Örneğin: ‘Sen bugün bir...’ burada birbiri ardına sıralanmış sözcüklerin anlamı ortaya çıkarmak için yeterli olmadığı açıktır. Cümlenin anlamını kazanması için son noktanın, son sözcüğün görülmesi gerekmektedir. Derrida’ya göre, dilin ve anlamın

zamansallığı buna karşılık gelmektedir. Başka bir deyişle, bir cümle son noktasına kadar anlamını belli etmiyor ise, bir paragraf son cümlesine kadar ve bir kitap da son bölümüne kadar anlamını belli etmiyor demektir. Buradan hareketle anlamın zamansallığı ve ertelenmesi, Derrida'nın düşüncesinde anlamın her zaman bir muğlaklık içerisinde olduğu ve hiçbir zaman son noktanın konulamayacağını ifade etmektedir.

Derrida, 'Gramatoloji' kitabında "metnin dışında (haricinde) bir şey yoktur" (Derrida, 1998: 158) savını ileri sürmüştür. Derrida 'metin' kelimesini edebi veya düşünsel bir anlamda kullanmamaktadır. Postyapısalcı düşüncenin de temelini oluşturan "metin" kavramı ile anlatılmak istenen, dünyanın bir kurgu olduğudur. Başka bir deyişle dünya inşa edilmiştir. Yazan kişi gerçekliği kendi yorumu dâhilinde metinde inşa etmekte ve inşa süreci bittiğine ortaya yeniden bir metin çıkmaktadır. Tıpkı bir yazarın metni inşa etmesi gibi dünya, akıl, bilgi, gerçek gibi kavramlar da sürekli bir inşa içindedir (Devetak, 2019: 256). Derrida'ya göre, son noktası gelmeyen cümle ya da son cümlesi gelmeyen paragraf gibi bir metin olan gerçeklik de sürekli olarak bir anlam muğlaklığı içerisinde dönüp durmakta ve Nietzsche'nin iddia ettiği gibi dünyanın kendisi de anlamsızlık içinde kalmaktadır. Metnin haricinde bir şey olmadığının ifadesi, aynı zamanda Lacan'da dil üzerinden vurgulanan anlamın anlaşılamaz olmasının, inşa edilmiş olan dünyanın tümüne uygulanmasıdır. Sonuç olarak, postyapısalcı yaklaşımda "anlam," net ve durağan değil, aksine anlaşılamaz ve sürekli olarak değişim, gelişim içerisinde ve muğlaktır.

1.2.4 Postyapısalcılıkta Özne

Postyapısalcı düşüncende, bilinç üzerinden varlığını kabul eden, başka bir deyişle, bilinç kavramına bir aşkınlık yükleyen Kartezyen özne yerine, sosyolojik anlamda benliğin (öznenin) dil, kültür, kimlik, söylem, değer ve sosyal çevre tarafından şekillendirildiği görüşü kabul görmektedir. Buna göre postyapısalcılıkta özne saf olarak var değildir ve kendi başına ortaya çıkmamaktadır. Bunun aksine özne, sosyalleşme gibi birtakım olgular üzerinden gelişip şekillenmektedir (Edkins, 2007: 90). Bu sebeple, postyapısalcılıkta özne doğrudan bir varlık olarak tanımlanmamakta ve öznenin çoklu, parçalı ve sürekli değişen olarak "nasıl" inşa edildiği sorgu konusu yapılmaktadır.

Nietzsche'nin nihilizmi ile postyapısalcılığın gerçeklik anlayışı arasında sıkı bir bağ vardır. Nihilizm, yüksek değerler atfedilen kavramların

değersizleştirilmesi, amacın ve anlamın kaybolması ve neden sorusunun anlamını yitirmesi olarak tanımlanmaktadır (AtıŖar, 2019: 42-43). Nietzsche nihilizmi hiçbir gerçeğinin var olmaması olarak tanımlamıŖtır. Ona göre hiçbir aŖkın “Ŗey” ya da nesnenin salt bir durumu yoktur (Nietzsche, 2002: 28). Eğer bir Ŗeyin temeli olarak kabul edilebilecek bir aŖkın nesne yoksa bu durumda bilinç üzerinden kendisinin varlığını ilan eden öznenin de değeri azalmaktadır. Bu sebepten ötürü, Nietzsche “Tanrı öldü” ifadesini simgesel olarak kullanmaktadır. Nietzsche bu ifadesini, temelde her Ŗeyin yaratıcısı olarak inanılan tanrının ortadan kalkması ile aslında geri kalanların da herhangi bir anlamının olmaması üzerine kurmuŖtur. BaŖka bir deyiŖle, ‘Tanrı öldü’ ifadesi sadece tanrının ölümü ile sınırlı kalan bir ifade değildir. Tanrının ölümünden hareketle artık inanılan tüm değerlerin değersizleŖmesi, ahlakın oėullaŖması, her Ŗeyin anlamsızlaŖması ve insanların bir hiçlik durumuna dŖmesi söz konusudur (AtıŖar, 2019: 5). Bu da Nietzsche’nin anlayıŖında dŖnen saf öznenin değersizleŖmesine neden olmaktadır.

Nietzsche’de ‘ben’ verili değildir ve bireyler içinde bulundukları kk, parçalı ve deėiŖken ahlak ve kültür toplumları içinde inŖa edilmiŖtir. Ona göre konuŖan veya yazan ‘ben’ kendisini tarihsel fikir ve çıkarımların ürünü olarak değil, doğal ve ayrıcalıklı olarak tanımlamaktadır (Jay, 1982: 1045-1046). Bu sebepten dolay, Nietzsche, klasik (bilinçli) zne kavramını sorunsallaŖtırmaktadır. Bu zne aslında dil tarafından inŖa edilmiŖ bir öznedir. Nietzsche’ye göre zne:

“Ampirik bir düzleme kurulmuŖ, yaŖayan, yaŖadıėı bağlamını g istenciyle yorumlayan, istencinin yarattığı değerlerin perspektifleriyle bilgi üreten, deėiŖen, evrimleŖen, bulunduğu bağlamı da evrimleŖtiren ve yine deėiŖen bağlamda yorumlayarak değer ve bilgi üreten bir varlıktır”(Yıldız, 2018: 101).

Bu bağlamda Nietzsche’ye göre özne, sürekli deėiŖen ve dnŖen bir yapıdadır ve dünyayı kendi algılayıŖ Ŗekliyle yorumlayarak, kendi anlayıŖı doğrultusunda bilgi üretmektedir (Yıldız, 2018: 101). Özne, ürettiği bilgiler ile dünyayı deėiŖtirirken, deėiŖen dünya da özneyi yeniden dnŖtrmektedir. Bu bakımdan modernizme ait homojen, rasyonel, bütüncül, sabit ve istikrarlı kimliğe sahip özne yerine, postyapısalcılıkta dilin ve söylemin sürekli kuruculuğunda özne yeniden ve yeniden oluŖmakta ve dağılmaktadır. Bu nedenle de özne hiçbir zaman bilinçli ve rasyonel olarak ele alınmamaktadır.

Descartes'ın ünlü “Düşünüyorum öyleyse varım” önermesi, postyapısalcı “özne” perspektifi ile ele alındığında anlamını yitirmektedir. Bu önermede Descartes bir özne olarak düşündüğünü ve bu düşünme eyleminin sonucunda da varlığını ilan etmesine karşın Nietzsche'ye göre özne hiçbir zaman bir ve tam olmamış her an değişim ve dönüşüm içerisinde olan bir çokluk durumudur ve buna ek olarak özne, saf bir bilince ve evrenselliğe sahip değildir (Yıldız, 2018: 93-94). Descartes'ın önermesinin postyapısalcı yaklaşımda anlamını yitirmesinin bir diğer sebebi ise Derrida'nın yapı söküm yöntemi üzerine düşüncelerinden kaynaklanmaktadır. Derrida Gramatoloji kitabında şöyle aktarmaktadır: “*Bir metin her zaman kendi köklerinin belli bir tasarısını verir vermesine ama bu kökler de o tasarımdan yani asla yere dokunmamaktan geçinirler...*” (Derrida, 2017: 157). Bu ifade ile Derrida; metinlerin bileşenleri ortaya çıkarıldığında köklerinin başka deyişle dayanaklarının yine metne dayandığını ifade etmiş, metnin kendisi olmadan öne sürdüğü önerminde olmayacağını ilan etmiştir. Bu yaklaşımı Descartes'ın önermesine uyguladığımızda; Descartes kendisinin varlığını yine kendisinin düşündüğünü bildiği üzerinden ilan etmiştir. Buna göre Descartes'ın önermede kendisinin varlığını kabul etmesi ilk olarak kendisini bilinçli bir özne olarak tanımlamasından, ikinci olarak da bu tanımladığı özne üzerinden varlığını ilan etmesi ile gerçekleşmiştir. O halde Derrida'nın öne sürdüğü gibi; “Düşünüyorum öyleyse varım” metni dayanağını yine doğrudan kendisinden almaktadır. Oluşturulan gerçeklik ya da anlam doğrudan metnin kendi ön kabülü üzerine inşa edilmiştir. Dolayısıyla Descartes'ın ünlü önermesine Nietzsche ve Derrida'nın ortaya koyduğu perspektiflerden bakıldığında ve postyapısalcı yaklaşımda gerçeğin ve anlamın söylemden ve ön kabülden bağımsız olamayacağı düşüncesi (Aydın-Düzgüt, 2015: 155-156) temel alındığında, bu önerme anlamını yitirmektedir.

1.2.5 Zıtlıklar ve Dikotomiler

Postyapısalcı düşünceye göre, karşıt kavramlar hiçbir zaman nesnel veya bağımsız olmamakta ve “karşıt kavramlar” veya “zıt ikilikler” değerle yüklenmiş ve hiyerarşik olarak kurulmaktadır (Devetak, 2019: 257). Postyapısalcı yaklaşıma göre, dikotomiler-zıtlıklar ile oluşturulan karşıtlık ilişkileri ve sözü odağına alan “logo merkezci” (logocentrism) düşünme şekli, zıt kavramlardan birine metafiziksel bir üstünlük-hiyerarşi tanımakta ve gerçeğe ulaşmayı sağlayacak mantık yürütümünü zora sokmaktadır (Kayıhan, 2020: 210). Üstelik

postyapısalcılıkta, varlık/yokluk, biz/öteki, varlık/yokluk, akıl/akıldışı, iç/dış, dost/düşman, erkek/kadın gibi zıt ikilikler üzerinden kurulan hiyerarşi sadece bir üstünlük ilişkisini de tarif etmemektedir. İkili veya zıt birliktelik üzerinden anlam kazanan kavramlar, okuyucunun hakikat dünyasını sürekli olarak yeniden kurmaktadır. Başka bir deyişle, karşıtlık üzerinden oluşan kavram hiyerarşisinin bir sonucu olarak okuyucu tahakkümcü veya güç içeren hakikat inşası içinden sürekli metin okuması-yorumlaması yapmaktadır. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında açıklanacağı gibi, postyapısalcılıkta yapıssökümü ile kavramların zıtlıklar üzerinden kazandıkları hiyerarşik anlam sorunsallaştırılmakta ve güç ilişkilerinden arındırılmış şekilde yeniden okuma yapılması amaçlanmaktadır.

Derrida'ya göre, düalist yapıda üstün, değerli, olması gereken ve normal norm olarak sunulan-gösterilen-okunan birinci kavram ile değersiz-anormal olarak sunulan-gösterilen-okunan ikinci kavram birbirleri olmadan tanımlanamamaktadır (Arı, 2014: 26). Buna göre, tahakküm ilişkilerinde “olması gereken” ve “doğru olan” olarak kodlanan birincil-norm kavram, saygınlığını ve meşruiyetini zıttı olan kavramın değersiz, itibarsız ve norm dışı ikincil bir seviyeye indirgenmesi ile edinmektedir. Örneğin “biz” kavramı “öteki” kavramına yüklenen nitelikler üzrinden tanımlanmaktadır. “Öteki” kavramının sahip olduğu olumsuz değer ve anlam çerçevesinin tersi olarak “biz” kavramı olumlu bir meşruiyet kazanmakta ve kavramın zıtlıktan kazandıkları dışında başka bir meşruluk kaynağı ve tanımlamasına ihtiyacı kalmamaktadır. “Öteki”ye ait olumsuzlamalar “biz”e ait olumlamanın meşru düzenleyiciliğini kazanmaktadır (Edkins, 2007: 96). Benzer şekilde, ‘Batı’ kavramı refah, demokrasi, adalet, medeniyet, ilerleme gibi kavramlar ile tanımlanması ve anlam kazanması ‘Doğu’ kavramına yüklenen yoksul, geride kalmış, antidemokratik, barbar, çatışmacı veya adaletsiz gibi kavramlar üzerinden sürekli olarak gerçekleşmektedir (Akdemir, 2004: 49). Uluslararası İlişkiler disiplini için de önemli bir analiz nesnesi ve düzeyi olarak “Anarşi” kavramı, “Egemen/Anarşi” dikotomisinin ikinci kavram olarak tanımlanmakta ve “Egemenlik” kavramını sürekli olarak olumlayacak anlamı üretmektedir. Özellikle çoğu Uİ kuramı temelde anarşi kavramı üzerinden yola çıkmaktadır, başka bir ifadeyle en üstte bir egemenin olmadığı egemenler arası ilişkilerin nasıl düzenleneceği konusuna farklı teoriler tarafından farklı cevaplar aranmıştır (Yalvaç, 2011: 72-73). “Anarşi” kavramının, otorite-egemen eksikliği sebebiyle kaos üretme kapasitesine sahip

olan ve dolayısıyla kontrol altında tutulması gereken olumsuz bir kavram olarak tanımlanması, “Egemenlik” kavramının istikrar, homojenlik, kontrol, güvenlik gibi nitelikler kazanarak iktidar olumlama yapmasına, alternatif siyasi analizleri dışlamasına ve sonuç olarak, “Egemenlik” üzerinden devlet-iktidar-güç etrafında alternatifsiz bir hegemonik söylem inşa edilmesine imkan tanımaktadır (Yalvaç, 2011: 84-85). Uluslararası İlişkiler disiplini içinde sürekli yeniden üretimle kökleşen-kuramlaşan, tarih üstü ve doğal olarak lanse edilen Egemenlik-Anarşi okuması, bilgi-güç (iktidar) ilişkilerinin görünmez varlığını hegemonik söylemler üzerinden sürdürülmesini mümkün kılmaktadır.

Uluslararası İlişkiler disiplini içinde Richard Ashley, Rob B.J. Walker, Michael J. Shapiro ve James Der Derian gibi postyapısalcı düşünürler, metin içinde çifte okuma veya yapısöküm gibi yöntemler kullanarak anarşi başta olmak üzere birçok dikotominin disiplin içinde nasıl ortaya çıktığını ve dayanak noktalarının neler olduğunu ortaya çıkartmaya çalışmışlardır (Yalvaç, 2011:83-84). Bu zıtlıkların oluşumundaki varsayımları ve verili kabulleri ortaya çıkarmaya çalışarak zıtlıkların doğal olmadığını ve bu kavramlara birtakım anlamların nasıl yüklendiğini, birbirlerini nasıl inşa ettiklerini ve yüklenen anlamların neleri dışladığını göstermeye çalışmışlardır (Aydın-Düzgit, 2015: 158). Sonuç olarak postyapısalcılık, zıtlıklar üzerinden kavramların nasıl diğeri üzerinden anlam kazandığını, tahakküm kurduğunu, kendi meşruluğunu ürettiğini ve bilgi-iktidar ilişkilerini süreklileştirdiğini ortaya çıkartmaya çalışmaktadır.

1.3 Postyapısalcı Yaklaşımın Systemsiz ve Kuralsız Metin Okuma Teknikleri

Postyapısalcı yaklaşım bilimde yöntemi, nesnelliği, bütünselliği, büyük anlatıları, genelleştirmeleri, evrenselliği, rasyonelliği, ortak değer ve gerçeklik tanımlamalarını, homojenliği ve düalizmi reddetse de dil-metin okumasında tahakküm-güç ilişkilerini ortaya çıkartmak amacıyla bir takım belirli teknikler kullanmaktadır. Bu teknikler yapısökümü, çifte-okuma, soybilim ve biyopolitik okuma olarak sınıflandırılabilir.

1.3.1 Jacques Derrida ve Yapısöküm (Deconstruction)

Bir metin okuma yöntemi olarak yapısöküm, metin içindeki tahakküm-güç ilişkilerini, dayatılan anlam kurmacalarını, düalizmi ve ikircikli kavramları ortaya çıkartmayı amaçlamaktadır. Yapısöküm tekniğinde, her metnin (yazarına göre değişmekle birlikte) belirli kural ve ön kabuller üzerinden yazıldığı kabul

edilmektedir. Yazarın bilinçli veya bilinçsiz şekilde sahip olduğu ön kabuller ve kökleşmiş dayatmalar metindeki dile işlemekte ve sürekli pekişen ön kabuller, yargılar ve bilgiler, okuyucu tarafından sorgulanmadan ve hatta çoğu zaman fark bile edilmeden dil ve söylem üzerinden baskın yorum halini almaktadır. Bu ön kabullerin ortaya çıkarılması, ikircikli kavramlarının bulunması, hiyerarşik üstünlük ilişkilerinin ayıklanması ve kendi meşruluğunu üreten kavramların söylem ve pratiğe dönüşmedeki rollerinin açığa çıkartılması, yapısöküm yönteminin temel hareket noktalarıdır (Sarup, 2004: 60).

Postyapısalcı yaklaşımın metnin tekil, sabit ve evresnel anlamı taşıdığı düşüncesine karşı eleştirel duruşundan hareketle yapısökümde meta-söylem ve anlatıları incelenirken, hangi anlam inşasının içeride ve hangilerinin dışarıda bırakıldığı ortaya çıkartılmaya çalışılmaktadır. Başka bir deyişle, metinde ifade edilenler kadar ifade edilmeyenlerin de izi sürülmektedir (Yanık, 2016: 92). Yapısökümünde yapılan metnine dışardan bir müdahale değil, içeriden bir müdahaledir. Derrida'nın ifadesiyle:

“Yapısökümü hareketleri metinlere dışarıdan müdahale etmeye çalışmazlar. Ancak o yapıların içinde ‘ikamet etmek’ sureti ile mümkün ve etkili olabilir, atışlarında isabet kaydedebilirler.” (Derrida, 2017: 39).

Yapısökümünün anlaşılması için açıklanması gereken önemli bir kavram da kökensizliği ifade etmek için Derrida tarafından kullanılan ‘Differance’ kavramıdır. “Fransızcada ‘differer’ fiili geçişsiz olarak kullanıldığında (bir şeyden) farklı olmak, geçişli olarak kullanıldığında (bir şeyi) erteleme, öteleme anlamına gelmektedir. Bundan türeyen adlardan ‘difference’ fark, ayırım, başkalık, yazarın (Derrida) türettiği ve sözlüklerde bulunmayan ‘difference’ da -paradigmaya göre- erteleme, öteleme, geri atma anlamlarını taşırlar” (Derrida, 2017: 38). Fransızcada kelimenin sonundaki ‘ance’ ile ‘ence’ yazımı konuşma dilinde aynı şekilde telaffuz edildiği göz önünde bulundurulduğunda; Derrida'nın bu kavram üzerinden Batı'nın sözmerkezci (konuşmaya yazıya göre üstünlük atfeden) yapısına ve bu yapı üzerine kurulmuş felsefesine meydan okuduğu sonucuna ulaşılabilir.

Postyapısalcı yaklaşıma göre Batı felsefesinde yazı geri plana atılmıştır ve aşkın olan kavram olarak “söz” yazıdan daha erdemlidir (Yanık, 2016: 96). Bu anlayış dâhilinde ‘Emile ya da Eğitim Üzerine’ adlı kitabında Rousseau “Şimdi de yazıdan bahsedeyim mi? Hayır, eğitim üstüne bir kitapta böyle saçma sapan

şeylerden söz ederek eğlenmekten utanırım’’ (Rousseau, 2009: 154) ifadesine yer verirken, Levi-Strauss ‘Hüzünlü Dönenceler’ adlı kitabında “Bu insanların aydınlatılmasından önce sömürülmesini kolaylaştırıyor sanki... Yazı ve Hainlik aralarına birlikte giriyor.” ifadesine yer vermiştir (Derrida, 2017: 156). Yapısalcı düşünürler tarafından bu şekilde ön plana çıkarılan konuşma, aşkın yani üst bir kavramdır. Öte yandan üstün kabul edilen konuşma, ‘difference’ ile ‘différance’ örneği üzerinden ele alındığında, bu iki kelimenin okunuşu aynı olduğundan dolayı aralarındaki farkı ortaya koyamamaktadır. Bu fark sadece yazı ile ortaya koyulabilmektedir. Bu anlamda Derrida ortaya koyduğu ‘différance’ kavramı ile yapısalcılığa, batı merkezli felsefeye ve sözmerkezciliğe (logocentrism) karşı çıkarken, yazıyı konuşmanın altına sokan yapıyı da söküme uğratmıştır.

Derrida’nın yapısöküm yönteminin anlaşılması için değinilmesi gereken diğer bir kavram ise ‘İz’ (Trace) kavramıdır. ‘İz’ kavramı ile Derrida bir kavramın taşıdığı radikal ötekinin izlerini sürmeyi amaçlamıştır. Bu kavram ‘différance’ kavramındaki “öteki”nin ortaya çıkarmasını amaçlamaktadır (Hekmann, 1999: 247). Buna göre, her sözcük, anlamın ötelenmesinde değinildiği üzere aslında başka bir sözcük üzerinden tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, bir gösterge her zaman başka bir göstergeye işaret etmektedir (Sarup, 2004: 60). Bu bağlamda bir sözcük ne olduğu kadar ne olmadığı ve neleri dışladığı ile de tanımlanmaktadır. Örneğin; kırmızı dendiğinde aynı zamanda beyaz, sarı, mavi olmayan da kast edilmiş olmaktadır. Buna göre diğer renklerin olmadığı bir dünyada kırmızıya kırmızı demenin hiçbir mantığı olmamaktadır. Kırmızının kendisini diğer renkler üzerinden tanımlaması, bu renklerin de izlerini taşıdığını göstermektedir. Bu örnekten hareketle, bir ifadenin izlerinin ortaya çıkarılması, aslında o ifadenin kendisini neyin üzerinden tanımlayıp neyi dışladığını ya da neyi arka plana attığını ortaya çıkartmaktadır.

Levi-Strauss ‘Hüzünlü Dönenceler’ adlı kitabında bir antropolog tarzıyla Nambikwara’lar hakkındaki incelemelerini aktarmıştır. Brezilyalı yerli bir halk olan bu toplumdaki bahsederken Strauss, “Nambikwaralar’ın yazıyı bilmedikleri kolayca tahmin edilebilir ama onlar su kabaklarının üzerine çizdikleri zikzaklar ya da noktalı çizgiler dışında resim de yapmazlar’’ (Strauss, 2018: 310) ifadesine yer vermiştir. Derrida, Strauss’un bu iddiasına karşılık olarak: “Bir halkın kaydetme veya aktarma eylemini göstermek için zikzaklı veya noktalı çizgiler yapmasına yazıyı bilmemek demek ile konuşmak yerine fısıldama veya bağırma eylemlerini

yapan bir halkın sözden yoksun olduğunu iddia etmek arasında hiçbir fark yoktur” (Derrida, 2017: 190) demiştir. Yapısöküm yönteminin metinlerin dışında değil, metnin yapısının içinde yer alması gerekliliği ile Derrida, Strauss’un, yazıyı bilmeyen bir halk olarak tanımladığı Nambikwaralar ile ilgili “birtakım şeyler harici resim de yapamazlar” (Strauss, 2018: 310) şeklindeki ifadesi ile “bu halk çizmeyi de bilmez” anlayışını metin içi çelişki oluşturması bakımından sorunsallaştırmaktadır. Zira Derrida’ya göre, “bu halk birtakım şeyler çizmektedir” ve bu eylemde şu ya da bu şekilde bir aktarım mevcuttur. Bu halkın kendince geliştirdiği işaretler ve birtakım çizgiler üzerinden kurduğu aktarımın modern anlamda bilinen işaretlerden ayrı olması, bu halkın yazı veya resim bilgisinden yoksun olduğunu kanıtlamaya ya da doğrudan bilmediklerini söylemeye ne kadar yeterli olduğu tartışmaya açık bir noktadır. (Derrida, 2017: 190). Buna ek olarak, Strauss kendi bildiği anlamda yazı dışında başka bir yazı olmadığını dolaylı yoldan kabul etmekte ve bu ön kabul üzerinden nelerin yazı olamayacağına ilişkin dışlayıcı anlam ve zıtlık üretmektedir. Böylece Avrupa merkezli yazı şekli dışında metinde arka plana atılan “zızzak” ve “noktalı çizgilerin” yazı olarak tanımlanmamasına sebebiyet vermektedir. Oysa Derrida’ya göre, okuyucuda yazı/yazı olmayan ikili anlamı yaratamak yerine “yazı” asıl anlamı olan kaydetme ve aktarma aracı olarak ele alındığında, “zızzak” ve “noktalı çizgilerin” de bir aktarma aracı olarak “yazı” işlevini yerine getirdiği görülecektir. Sonuç olarak, semboller kullanılarak aktarım yapan birçok dil vardır ve “yazı” olarak kabul gören Çince de böyle bir yazı dilidir.

Sonuç olarak, Strass’un Nambikwaralar üzerine yazdıklarının yapısökümüne dayalı çözümlemesi yapıldığında; metnin yapısının, ‘modern anlamda yazı’ dışındaki yazıları arka plana attığı ve dışladığı ortaya çıkmaktadır. Metindeki çizgilere yazı denmemesinin dayanağı, Avrupa merkezli modern yazının gerçek ve tek yazı olduğu ön kabulüne sahip olunmasıdır. Metin içi ön kabuller ve dayatmacı bilgi üretmek bakımından hem yazı hem de yazı olmayanın tanımı, Avrupa merkezli modern yazıya üstünlük verecek şekilde kurulmuştur. Metnin içinde oluşturulmuş olan yapı doğrudan metnin içinde geçen ön kabullerin ortaya çıkartılması ile söküme uğratılmıştır.

Özetle yapısöküm, metinlerin içlerine yerleşmiş doğal görünen zıtlıkları, çelişkileri ve arka plana atılan kavramları ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Kadın-erkek, iç-dış, Batı-Doğu, biz-öteki, medeni-barbar gibi metinlerin içinde var olan

ve doğal kabul edilen dikotomileri ele alarak arka plana atılmış olan kavramları analize dâhil etmeyi amaçlamakta ve metnin yorumlanmasında diğerine üstün olarak öne çıkan kavramların metnin yorumlanmasına yaptığı etkiyi açığa çıkartmaya çalışmaktadır. Böylece metnin kurulduğu yapı sarsılacak ve tahakküm ilişkilerini de içerecek şekilde söküme-bozuma uğrayacaktır (Beyribey, 2021).

1.3.2 Çifte Okuma (Double Reading)

Çifte okuma yapısökümünün de kullanıldığı bir metin okuma yöntemidir. Çifte okuma yönteminde ilk okuma, başat yorumların bir tekrarı niteliğinde, metnin yazıldığı ahenk içerisinde ve eleştirel sorgulama yapmadan gerçekleştirilir. İkinci okumada ise metnin içindeki süreksizliklere, çelişkilere, istikrarsızlıklara odaklanılır ve bu çelişkilerin üstünün kapatılması veya görmezden gelinmesi sorunsallaştırılır (Aydın-Düzgit, 2015: 158). Bir yapısöküm yöntemi olarak çifte okumanın ana hedefi, söylem ve pratiklerin nasıl bir araya getirildiğini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda çifte okuma, bir bütün halinde anlamlı ve stabil görünen metinleri mercek altına alarak bu metinlerdeki ön kabulleri, verili alınan bilgileri, dışlanan veya anlam kargaşası yaratan kavramları ortaya çıkartarak metinlerin gerçekte nasıl parçalı bir yapı olduğunu, görünenin aksine nasıl bir anlam karmaşası içinde bulunduğunu ve metnin içinde nasıl çelişkilerin mevcut olduğunu göstermeye çalışır (Devetak, 2005: 169-170). Bu bakımdan, verili bir metinde çifte okuma yöntemini kullanmak, birinci okumada metnin yazıldığı kurallara göre okuma yapmayı ve bu kurallara sadık kalarak metnin yazılma amacını sorgulamadan anlama çabasına girişmek iken, ikinci okumada sorgulayıcı ve eleştirel bir tutum ile metnin ön kabullerini, baskın dayatmalarını, çelişkili söylemlerini ve hiyerarşik dikotomilerini açığa çıkartmaya çalışmaktır.

Richard Ashley'nin “anarşi” kavramı üzerinden gerçekleştirdiği çifte okuma tekniğine göre, ilk okumada “anarşi” kavramı bir üst otorite olmama durumunu yansıtmaktadır ve otorite eksikliği de siyasi özneler arasındaki güç rekabetinin iteleyici unsurudur. Bu bakımdan Ashley'ye göre, “anarşi” kavramı otorite eksikliği ile ortaya çıkan karmaşayı ve dolayısıyla siyasi aktörlerin hayatta kalma ve uyum gösterme stratejisinin kurucu gerekçesini ifade etmektedir. Ashley'nin yaptığı ikinci okumada ise, güç rekabeti ve kullanımının meşrulaştığı ve gerekçelendiği referans koşul olarak “anarşi” kavramı sorunsallaştırılır ve kavramın aslında nasıl bir dizi subjektif varsayıma ve ön kabule (verili bilgi) dayalı olduğu ortaya çıkartılırken, hangi tahakküm ilişkilerini taşıdığı, neleri

kapsayıp neleri dışarıda bıraktığı ve okuyucunun hakikat dünyasını nasıl şekillendirdiği tartışılır (Ashley, 1988: 228-239; Devetak, 2005: 170). İkinci okumanın bir parçası olarak “anarşi” kavramının Uluslararası İlişkiler disiplini ve uluslararası sistem içinde nasıl başat bir söylem haline geldiği anlaşılmaya çalışılır (Ashley, 1988: 229). Anarşi kavramının ikinci okumasında Ashley, anarşi kavramının “düzen” veya “egemen olma” anlamını karşılayan kavram ile dikotomi oluşturduğunu ve anarşi karşısında düzenin (otoritenin varlığı) hiyerarşik olarak “ideal,” “olması gereken” üstün norm olarak konumlandığını ve düzen olumlanmasının sürekli olarak yeniden üretilmesinde katkıda bulunduğu vurgu yapmıştır (Asley, 1988: 230). Anarşi kavramının kaos ve güvensizlik ile tanımlanması düzen getirici olarak egemene müdahale etme ve güvenlik yaratma meşruiyeti vermektedir (Ashley, 1988: 231). Ulus devletler, düzensizlik, istikrarsızlık, kötülük ve kaos ile ilişkilendirilen “anarşi” (otorite yokluğu) durumuna karşılık kendilerini güvenlik, düzen, istikrar ve refah sağlayıcı otoriteler olarak temsil edebilmek için egemen-anarşi dikotomisini sürekli olarak kullanırlar (Polat, 2022: 75).

Uluslararası ilişkiler disiplini içinde ana akım teoriler veya yaklaşımlar, kökleşmiş olumsuzlamalarla donatılmış “anarşik” bir dünya sistemini verili alırken, ulus devletlere olumlanmış egemenlik ile ilişkilendirerek sistemi teorize etmeye ve açıklamaya çalışmaktadırlar. Buradan hareketle “Anarşi” kavramının sorunsallaştırılması Uluslararası İlişkiler Disiplini içinde var olan kuramların dayandığı temlin de sarsılmasına yol açmaktadır. Çifte okuma yöntemi ile teorilerin doğal olarak kabul ettiği ve sistemi açıklarken temel aldığı “Anarşi” kavramının söylem ve pratikler yolu ile tertiplendiğinin ortaya çıkarılması, bu kavram üzerinden geliştirilen varsayımları ve analizleride dayankasız bırakarak geçerliliğini kaybetmesine neden olmaktadır.

1.3.3 Michel Foucault ve Soybilim (Genealogy)

“Soybilim” veya “soykütüksel analiz” nitelendirmelerini ilk olarak Nietzsche kullanmıştır. Nietzsche’nin soykütüğü analizinde hiçbir mutlak doğru yoktur ve analiz yapılırken her türlü çelişki, zıtlık, kopuş, süreksizlik kombinasyonu hesaba katılmaktadır (Scott, 1990: 55). Foucault’nun Nietzsche’den alarak kullandığı soykütüğü analiz tekniği, kavramların belirli bir tarihsel süreç ve süreklilik içinde nasıl anlam kazandıklarını karmaşık ağ ilişkilerini ortaya çıkartarak bulmayı amaçlamaktadır (Urhan, 2007: 100).

Soykütüğü analizi kendisini tarihin karşısında konumlandırmamakta, geleneksel tarih anlayışını reddetmekte ve her kavramın tarihi ve sabit bir kökene dayandırılması arayışına karşı çıkmaktadır (Bouchard, 1980: 139-140).

Soybilim, geleneksel tarih anlatısının dışarıda tuttuğu, tarihin yazım sürecinde üzeri örtülen, arka plana atılan ya da dışlanan olayları tarihin içine sokarak-arkeolojik kazısını yaparak analiz eden bir yöntemdir. Soybilime göre tek bir tarih yoktur ve aynı anda birçok tarih mevcuttur (Devetak, 2019: 250). Örneğin Birinci Dünya Savaşı, hanedanlar arası rekabet ve Avusturya-Macaristan Veliht Prensi Franz Ferdinand'ın suikast üzerinden ele alındığında ortaya çıkacak tarihsel analiz ve yorumu farklıyken, Rus-Japon savaşı sonrası Rus Çarlığı'nın ilgisini Avrupa'ya vermiş olması veya emperyalizm yarışına geriden başlayan hegemon adaylarının yayılma ve paylaşım siyasetinde öne çıkmaya çalışması üzerinden yapılacak tarihsel analiz ve yorumlar farklı olacaktır. Soybilimde gerçeklik, ele alınan ve dışlanan unsurlara göre farklılık ve çeşitlilik göstermektedir. Soykütüksel analiz, geleneksel tarihin hâkim görüşünün, bütüncül yapısının ve sürekliliğinin dışında kalan veya göz ardı edilen olay veya anlatılara odaklanmaya ve arka plandaki ilişkileri ortaya çıkartmaya çalışmaktadır. Soykütüksel analize göre, büyük, bütün, yekpare ve evrensel yoruma tabi bir tarih yoktur. Bunun yerine, iç içe geçmiş, parçalı, çeşitli ve görelilik arz eden tarihler ve bilgi-iktidar ilişkisi içinde şekillenen tarih yorumları vardır (Devetak, 2019: 250). İktidarın yoruma gerek kalmadan veya kendisini saklama gereği duymadan tüm çıplaklığıyla görüldüğü tarihsel mekân, olay ve disiplin araçları (beden üzerinde uyguladığı terbiye metodları dâhil olmak üzere) üzerinde çalışmalar yapan Foucault, “Deliliğin Tarihi” veya “Hapishanenin Doğuşu” gibi geleneksel tarih anlayışının dışına çıkmış ve anlatının arkasındaki tahakküm ilişkilerinin izini sürmüştür. Örneğin, Foucault’a göre, eskiden toplumun “ötekisi” olan cüzzam yerine yeni toplumsal düzende “delilik” üzerinden bir “öteki” yaratılmaya çalışılmış ve buna ilişkin anlatı ve pratikler kurgulanmıştır (Foucault, 2006: 31). Buna ek olarak Foucault, hapishanelerin suçluları rehabilite etme için değil, suç üzerinden makbül vatandaşın normlarını tanımlamak üzerine kurulduğunu belirtmiş ve neyin suç neyin suç olmadığı tanımını yapabilen tekel güç olmayı sürekli olarak yeniden kurabilmek için iktidarların mekân, söylem ve beden üzerinden denetleme, disipline etme, norm geliştirme ve tahakküm kurma gücünü hapishanelerde kurduğunu ve gösterdiğini ileri sürmüştür. Bu bağlamada

Foucault, suçun yaratılması ve içeriğinin sürekli olarak yeniden belirlenmesinin, iktidar ağına ve devlete toplumu disipline etmek bakımından muazzam bir güç verdiğini ileri sürmüştür (Foucault, 2012: 29-31).

Bir sosyal bilimci geleneksel tarih anlayışını kabul ederek, bu anlayış üzerinden bilimsel çalışma yaptığını iddia ettiğinde, Foucault'nun sıklıkla vurguladığı 'bilgi-iktidar' ilişkisini de yeniden üretmiş olmaktadır. Soybilim, bu şekilde yapılan analizlerdeki 'bilgi-iktidar' ilişkisini ortaya çıkarmak suretiyle doğruluğundan emin olunan analizleri sorgulamaya almaktadır (Eagan, 2011: 453-454). Postyapısalcı yaklaşım, bilgi-iktidar ilişkisinin ayrılmaz olmasına vurgu yapmaktadır; Lyotard bilgi ve iktidarı aynı sorunun iki farklı parçası veya iki ayrı görüntüsü olarak ele almıştır (Sarup, 2004: 190). Başka bir deyişle bilgi ile iktidar aynı yeredir ve birbirine bağlıdır. Nelerin bilgi olduğuna ya da ne çeşit bilgilere ihtiyaç duyulduğuna karar veren de iktidarın kendisidir (Sarup, 2004: 190).

“Soybilim, bilimsel olarak kabul edilen her türlü söylemin karakteristiği olan güç (iktidar) etkileriyle savaşmak zorundadır” (Foucault. 2003: 9). Foucault, bu sözleriyle soybilimin tarihsel ve toplumsal olarak kurulmuş bilgi-iktidar ilişkisini ortaya çıkartmayı amaçlayan yöntem olduğunu ortaya koymaktadır. Soybilim bilgiye, bilime veya her türlü yönetime karşı çıkan bir yöntem değildir. Bunun yerine soybilim toplumda ortaya çıkan her türlü bilginin, iktidar tarafından nasıl şekillendirildiğini ve kullanıldığını ortaya çıkarmayı amaçlamakta ve merkezileştirici iktidar ilişkilerine karşı eleştirel bir tutum geliştirmektedir (Foucault, 2003: 9). Foucault 1976 yılında bir röportajda Soybilim üzerine konuşurken şunları dile getirmiştir:

“Bilgilerin bilime özgü iktidar ilişkilerine kaydedilmesi projesine göre soybilim, tarihsel bilgileri tabi olmaktan kurtaran ve özgürleştirme, yani birleştirici biçimsel ve bilimsel bir teorik söylemin zorlamalarına karşı muhalefet ve mücadele edebilecek hale getirme girişimidir. Bilginin bilimsel olarak hiyerarşik kılınması ve içkin iktidar ilişkilerine karşı yerel bilgilerin yeniden etkili hale getirilmesi, işte düzensiz ve parça parça soybilimselliklerin projesi budur” (Foucault, 2000: 93).

Soykütüksel analizin temel amacı, Foucault'nun yerel olarak nitelendirdiği bilgileri tarihin büyük anlatıları arasında bulup analize dâhil etmek ve bu

bilgilerin arka plana itilmesi veya ön plana çıkarılmasının arkasında yatan güç (iktidar) ilişkisini ortaya koymak olarak tanımlanabilir.

1.3.4 Biyopolitika (Biyoihtidar)

Güncel yazında biyopolitika kavramı her ne kadar Foucault ile eşleşmiş olsa da kavramın tarihi çok daha eskilere dayanmaktadır. Fakat kavramın tekrardan gündeme gelmesinde ve içeriğinin belirlenmesinde Foucault'nun 1970'li yılların sonları ile 1980'li yılların başlarında yürüttüğü çalışmalar, yaptığı söyleşiler ve verdiği seminerler etkili olmuştur (Kartal, 2016: 7). Bir yönetme stratejisi veya iktidar ile ilgili bir kavram olarak politika yaşamın tüm alanlarını kapsayan bir kavramdır ve yaşam ile politikanın iç içe geçmişliği bağlamında biyopolitika da iktidarların beden kontrolü üzerinden politika yürütme biçimlerinin kavramsallaştırılmış halidir (Koç, 2018: 194).

Foucault'ya göre 'iktidar' iki karşıt tarafın mücadele ya da uzlaşma üzerinden bağ kurmasından ibaret değildir. İktidar bir yönetim sorunudur ve bu yönetimin tanımlamasını doğru yapmak gerekmektedir. Foucault 'yönetim' kavramını bir ülkenin ya da devletin siyasi yapılarının yönetilmesinden daha geniş bir çerçevede ele almıştır. Foucault'ya göre, iktidar sadece devleti değil bireylerin ya da grupların davranış biçimlerini, düşünme süreçlerini veya kimlik oluşumlarını da yönetmeye çalışmaktadır. Bu anlamda iktidarın yönetimi sadece siyasal alanı kapsamamakta, bireylerin ya da grupların eylem alanlarını yapılandırmayı da kapsamaktadır. İktidarların yönetme çabası, bireylerin eylem imkânları üzerinde tahakküm kurucu eylemde bulunmaya karşılık gelmektedir (Foucault, 2014: 74-75). Bu bakımdan, Foucault'ya göre, biyopolitika yaşamın her alanına yayılmış toplumsal ilişkileri insan bedeni üzerinden (yaşam ve ölüme de karar verecek şekilde) disipline etme, düzenleme, kontrol etme ve amacıyla yürütülen bir iktidar stratejisidir (Baştürk, 2017: 1-4).

Biyopolitikanın bir yönetme stratejisi olarak nasıl kullanıldığının temel bir örneğini Foucault; 'Hapishanenin Doğuşu' isimli çalışmasının girişinde vermektedir. Kitapta babasını öldürmekten suçlu bulunan bir mahkûmun 2 Mart 1757 tarihinde, Paris'te kamuya açık yapılan infazı anlatılmaktadır. İnfaz, mahkûmun üstüne kaynar yağ, balmumu ve kurşun gibi maddelerin dökülmesi, uzuvların koparılması ve son olarak bedenin dört adet ata bağlanarak parçalanması gibi sayısız işkence yönteminden geçirilerek yapılması planlanmış bir cezalandırma gösterisidir. (Foucault, 1992: 3). İktidar ve yönetim pratiği,

suçlunun yaşamasına ya da ölmesine karar vermekle kalmamış bunun nasıl, ne şekilde, nerede, ne zaman ya da kimlerin önünde yapılacağına da karar vererek bedeni siyasileştirmiştir. (Foucault, 1992: 3-10). İktidarın karar tekeli sağlamlaştıkça zamanla mahkûm bedeninin halka açık alanlarda parçalanması ve azap çektirilmesi üzerinden işleyen ceza sistemi yerini sadece devletin (iktidarın) görebildiği cezalandırma mekânlarına bırakmıştır. İktidarın suçluların hayatları ve bedenleri üzerinde verdiği kararlar ya da bireylerin ve toplumun bu infaz sahnesinin dışında bırakılması bir biyopolitika stratejisi olarak yürütülmüştür.

Foucault'nun biyopolitikanın tarihselliği üzerine verdiği bir başka örnek iktidarın "cinsellik" üzerinden yürüttüğü denetimdir ve bu denetim modernitenin sekülerizmi öncesinde kurumsallaşmış dini kurallar, pratikler ve denetleyici öznelerinin (rahipler) müdahaleleri üzerinden gerçekleşmiştir. Ortaçağ'dan itibaren toplumsal gözetim ve denetimde "günah çıkarma" beden, düşünce ve kimlik terbiyesi olarak araçsallaşmıştır. Foucault bu durumu şu şekilde nitelendirir: *"Düşünceler, arzular şehvete ilişkin hayaller, zevkler, ruhla bedenin uyumlu devinimleri, artık tüm bunlar, hem de ayrıntılı bir biçimde günah çıkarma ve yönlendirme işleminin kapsamına girecektir. Yeni öğretiyeye göre cinselliğin adı ihtiyatsız biçimde anılmamalı ama; görünimleri, bağıntıları, etkileri en ince ayrıntılarına göre izlenmelidir"* (Foucault, 2007: 22). Günah çıkarma işleminde (diğer günahlar gibi) tüm açıklığıyla anlatılması beklenen cinsellik üzerine yaşananlar, iktidar ağı içindeki güç sahibi (kilise ya da kral) elitlere, bireylerin özel hayatlarını izleme ve denetleme olanağını sunmakta ve Hristiyan öğretisi ile uyumlu olarak bu denetim teoride ve pratikte meşruiyet kazanmaktaydı. (Foucault, 2007: 25). Foucault'ya göre cinsellik monist bir şekilde cezalandırılacak ya da hoş görülecek bir şey olmanın ötesinde iktidarların hem bireyi hem de nüfusu söylem ve pratik üzerinden gözetleme, itaatkârlaştırma, faydasını arttırma ve kontrol altında tutma mekanizmasıdır (Foucault, 2007: 26-27). Buradan hareketle iktidarlar, toplumdaki doğum oranını, evlenme yaşını, meşru ya da gayri meşru doğumları ya da kürtaj gibi meselelerin sınırlarını ve içeriklerini belirleyerek cinsel kimlikleri, bireyleri ve bir bütün demografiyi kontrol altına almayı başarmışlardır (Gora, 2014: 131). Bununla birlikte ırk, renk, cinsel yönelim, giyim-kuşam, konuşma dili, aksanı gibi çok çeşitli kriterler üzerinden oluşan kimliklerin oluşması için hayatın her alanına müdahale edebilecek bir iktidar ve güç mekanizması gereklidir (Allahar, 2001, 197). Bu

sebeple biyopolitika, postyapısalcı yaklaşımda iktidar ile ilişkilendirilen bir kavramdır. İktidarın yaşama müdahale etmesi, bireyi ve toplumu düzenlemesi ve yaşamın her alanına yayılmasının önü bu şekilde açılmıştır (Foucault, 2007: 102-103).

İktidarın egemenliğini tesis etmek, sürdürmek ve yeniden üretmek için kullandığı yöntemler yıllara veya dönemlere göre değişim ve gelişim göstermektedir. Foucault'a göre, biyopolitika bir iktidar stratejisi olarak modernizmle tüm toplum ve hayatın her alanını kapsayacak şekilde sistemleştirilmiştir. 17. yüzyıldan sonra iktidarın egemenlik pratiklerinin arasına nüfus, doğum ve ölüm oranları, halkın refahı, refahın üretilmesi ve yeniden üretilmesi, halkın sağlığı ve sağlık sektörü, ortalama yaşam süresi gibi yaşamın tüm alanlarına ilişkin pratikleri ifade eden kavramlar girmiştir. İktidarın egemenliğinin tesisi için gerekli olan bu alanların kontrol edilmesi, egemenler için ele alınması ve üzerine düşünülmesi gereken sorunlar haline gelmiştir (Gora, 2014: 131). Öyle ki, gelişmiş kitle iletişim araçlarından moda (güzellik ve statü göstergelerinin yönetilmesi) kadar çok yaygın ve kapsayıcı söylem ve pratikler kullanarak insanların nelerden, ne zaman ve nasıl haberdar olacağı veya neyi giyip saçlarını nasıl yapacaklarına kadar beden ve düşünce iktidar ağı içinde belirlenir ve denetlenir hale gelmektedir (Kalan, 2014: 141).

1.3.5 Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel söylem analizi, özellikle 1990'lı yıllar ile birlikte Ruth Wodak, Teun Van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress gibi isimlerin çalışmaları ile birlikte sistematikleştirilmiş bir analiz yöntemidir. Söylem analizi yönteminde, söylemleri oluşturan anlam kümelerine kendiliğinden ve nesnel pratiklere dayalı olarak ortaya çıkan basit ifadeler olarak bakılmamaktadır. Bunun yerine postyapısalcılığın temel nitelikleri ile de uyumlu olarak, söylemlerin tarihsel olarak iktidar ve elitlerinin konum ve çıkarlarını doğallaştıracak ve meşrulaştıracak şekilde ideoloji, güç, hiyerarşi ve baskı içerdiği varsayılmaktadır. (Özer, 2022: 39-40). Söylem analizinin temel hedefi, güç ve söylem arasındaki bu tarihsel ilişkiyi, inşa sürecini ve metinler üzerinden sürekli yeniden üretilen yorumun bağlamını ve bileşenlerini ortaya çıkartmaktır. Bu amaç dâhilinde söylem analizi, egemen grupların (elitlerin) güç ilişkilerini yeniden üretebildiği geniş sosyo-politik yapılara ve konulara (siyaset, kimlik, eğitim ve medya gibi) yoğunlaşmaktadır (Wodak ve Meyer, 2001: 2-4).

Bilgiye dayalı ekonomiler, söylemler üzerinden pazarlanan ürünler, reklam sektörü ya da politik alanda dilin etkisinin artması, söylemlerin arkasındaki ilişkilerin incelenmesinin de gerekliliğini arttırmıştır. Buradan hareketle eleştirel söylem analizi, dilin ve söylemin profesyonelce kullanılıp sosyal hayatın belirli amaçlar doğrultusunda şekillendirilmesine karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Fairclough, 1999: 7). Eleştirel söylem analizi tıpkı postyapısalcılığın geniş anlamda; gerçeklik, doğruluk, anlam, yöntem gibi kavramlara yaklaşımında olduğu gibi, değerlerden bağımsız bilim anlayışının mümkün olmadığına vurgu yapar. Bu yönetime göre bilim, ortaya çıktığı sosyal yapının izlerini taşımaktadır ve bu sosyal yapının ilişkileri dâhilinde üretilmektedir. Bu yöntem söylem ve metinleri, saf bir şekilde ele almak yerine toplumsal ilişkilerin ve sosyal yapının etkileri dâhilinde açıklamaya çalışır. Söylemlerin toplumdaki tahakküm ilişkilerini kurma, meşrulaştırma, yeniden üretme gibi niteliklerini ön plana çıkararak analizlerini bu bağlamda yapar (Dijk, 2001: 352-353).

Yöntemsel açıdan bakıldığında eleştirel söylem analizi tek ve bütün bir yapıdan ibaret değildir. Söylem analizinin bir kolu olarak görülebilecek olan eleştirel söylem analizi çok çeşitli söylem çözümlemelerinden biridir (Özer, 2022: 38-39). Aynı şekilde eleştirel söylem analizi, analizin yapılacağı nesneye göre değişik şekillerde yapılmaktadır. Örneğin bir haberin analizi ile bir söyleşinin analizinin yapılması arasında farklılıklar vardır (Özer, 2022: 38-39). Fakat en geniş kapsamda söylemsel olarak metnin ardında yatan güç ilişkilerinin peşinden gider. Örneğin Van Dijk ‘Söylem analizi: Gelişimi ve Haberin Yapısına Uygulanması’ adlı makalesinde ABD’de Vietnam savaşı karşıtı gösteriler üzerinden haber yapılırken, haberin içeriğinde ‘haydutlar, holiganlar’ gibi sözcüklerin geçmesini bu eylemlerin medya tafından olumsuz ve kötü olarak tanımlanmasını ve insanlara bu şekilde lanse edilmesine hizmet ettiğini vurgulamıştır (Dijk, 1983: 31). Aynı şekilde bir iş bırakma eyleminin haberler üzerinden ‘yıkıcı eylemler, işlerin aksaması’ şeklinde tanımlanması toplumun bu eylemlere yönelik yaklaşımını olumsuz şekilde etkilenmesine sebep olmaktadır (Dijk, 1983: 31). Van Dijk’ın analizlerini yaparken bir şema kullandığını da belirtmek gerekir. Ona göre analizin mikro ve makro olmak üzere iki farklı bileşeni vardır. Burada metin yazılırken seçilen sözcükler, işaretler veya haberin alt başlıkları gibi bileşenler mikro yapıya girerken, haberin ana başlığı ya da kullanılan büyük görseller de makro yapıya girmektedir (Özer, 2022: 43-44).

1.4 Postyapısalcılığın Eleştirisi

Postyapısalcı yaklaşıma yönelik geliştirilen en temel eleştiri, çıkarımlarının ve görüşlerinin bir sosyal ya da politik teori ortaya koymaması, kendisine ait ‘doğrular setinin’ neleri kapsadığının anlaşılamaması ve dolayısıyla, mevcut sisteme karşı tutumunun ve eleştirisinin tam olarak nerede durduğunun bilinmemesidir (Howarth, 2013: 56). Anlamanın anlaşılmazlığına yaptığı vurgu ile hiçbir şeyin tam olarak bilinmeyeceğine ilişkin tutumu da eklendiğinde postyapısalcılığın sisteme karşı bir eylemsizlik içinde olduğu söylenebilmektedir. Örneğin Ellen Meiksins Wood’a göre, postyapısalcılığın iddia ettiği gibi sistem anlaşılamaz durumdaysa ve sistemi değiştirmek için yapılacak hiçbir şey yoksa, sisteme muhalefet etmek bir yana, postyapısalcı yaklaşım örtük bir biçimde sistemin devamlılığına hizmet etmektedir (Wood, 1997: 9).

Postyapısalcı yaklaşım, kategorik olarak gerçeklik tanımlamasını reddetmekle birlikte, gerçekliğe ilişkin her türlü bilgi oluşumunu dilin kuruculuğu üzerinden söylem ile ilişkilendirmesi ve toplumsal yapıları bu ilişkilendirme üzerinden anlamaya çalışması, postyapısalcılığın indirgemecilikle eleştirilmesine neden olmaktadır. Bilgi, özne, yapı, güç, toplumsal pratikler ve iktidar ilişkileri gibi birçok kavram dil, kültür ve söylemin kurucu gücü üzerine dayandırılmakta fakat dilin tek başına bu kadar kapsamlı toplumsal ilişkiler açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Anderson, 1983: 55).

Postyapısalcılığa yönelik yapılan bir diğer eleştiri, söylem karşısında “öznenin değersizleştirilmesi” ve dolayısıyla öznenin veya çalışılan konunun siyasetten arındırılmasına yol açmasıdır. “Öznenin değersizleşmesi”, öznenin siyasi açıdan karar alma süreçlerinin dışına itilmesi anlamında kullanılmaktadır. Postyapısalcı yaklaşımın çoklu kimlikler dışında özneye bir rol vermemesi ve sınıfsal analizi en başından dışlaması, öznenin karar alma ve değişim yaratma süreçlerindeki rolünün siyaset dışı bir analizle ele alınmasına sebep olmaktadır (Uğurlu, 2013: 216). Bilinçli özne üzerinden yapılan her türlü analizin karşısında konumlanan postyapısalcı düşünce, gerçekliği oluşturanın bilinç olmadığını ileri sürerken; toplumsal ilişkilerden, tarihsellikten, ekonomik koşullardan en genel ifade ile maddi dünyadan bağımsız bir şekilde dil, kültür, söylem gibi yapılar üzerinden öznenin kurulduğunu ileri sürmektedir. Bu da temelsiz ve havada kalan bir yaklaşım olarak eleştiriye tabi tutulmaktadır (Oyan-Altuntaş, 2015: 39).

Postyapısalcılığın karşı çıktığı temel yaklaşımlardan biri, aşkın ve evrenselci Batı metafiziğidir. Bununla birlikte başta Foucault'nun çalışmaları olmak üzere, postyapısalcılıkta iktidar metafizik bir öge gibi hem bir ağ gibi her yerde ve her ilişkinin kurucusudur hem de öznesi, mekânı ve zamanı tanımlanmadığı için bir bilinmez olarak hiçbir yerdedir. Postyapısalcılıkta iktidarın aşkın bir kavram olarak fetişleştirilmesi, postyapısalcılıkta belirli ön kabullerin olduğuna işaret etmektedir ki, postyapısalcı düşüncenin temel hareket noktalarından birisi verili bilgi ve evrensel ön kabullerin reddedilmesidir (Sarup, 2004: 122-123).

Son olarak postyapısalcı düşünce, her türlü bilgi ve yaklaşımın değerler ile kapsanmış olduğunu ileri sürmekte ve bu bakımdan zaman ve mekânda sınırsız ve süresiz hiçbir evrensel doğrunun var olamayacağını iddia etmektedir. Postyapısalcılığa göre, her görüş-fikir kendi özgül durumuna ait iktidar ilişkileri dâhilinde ortaya çıkmış ve bu doğrultuda tahakküm ilişkilerine hizmet etmiştir. Öte yandan, postyapısalcılığın evrensel olarak hiçbir doğrunun olamayacağı iddiası da evrensel bir doğru yaratması sorunu ile karşı karşıyadır. Başka bir deyişle, postyapısalcılık evrensel bir doğru olamayacağını ileri sürerken, bu görüşün de evrensel bir doğru olduğunu örtük bir şekilde kabul etmektedir. Aynı şekilde postyapısalcı düşüncede aşkın kavramların reddi, başka bir deyişle, üstün ve öncelikli bir kavram olmadığı görüşü bizzat yaklaşımın dile yüklediği (kurucu ve açıklayıcı) özelliklere bakıldığında bir çelişki yaratmaktadır.

1.5 Uluslararası İlişkilerde Postyapısalcı Yaklaşım

Uİ'de postyapısalcı yaklaşımı anlamak için öncelikle uluslararası ilişkilerin temel özelliklerini ve en başta Uİ alanında en çok atıf yapılan geleneksel teorileri incelemek gereklidir. Başka bir deyişle, kökleşmiş ön kabüllere ve genellemelere karşı çıkan postyapısalcı yaklaşımın, Uİ disiplini içinde neleri sorunsallaştırdığını anlayabilmek için disiplin içindeki temel kabülleri analiz etmek gerekmektedir.

Uİ disiplininin modern uluslararası sistemin başlangıcı olarak kabul ettiği tarih, ulus devlet ve bu devletlerarası düzenin ortaya çıkışı olarak kabul ettiği 1648 Vestfalya Anlaşması'dır. Akademik anlamda diğer disiplinlerden özerk bir şekilde bilim dünyasında ortaya çıkışı ise genel olarak Birinci Dünya Savaşı sonrasında denk düşmektedir (Özlük, 2009: 237-244). Edward Carr ve Hans Morgenthau'nun sırasıyla 'The Twenty Years Crisis' ve 'Politics Among

Nations’ eserleri, disiplinin akademik kurulumundaki erken dönem çalışmalarındandır. Uİ disiplininin akademik jargonu içinde “Realizm” olarak adlandırılan yaklaşıma öncülük eden bu çalışmalar en genel şekliyle, temel özne konumundaki devletlerin hayatta kalmak için güç mücadelesi, çıkar rekabeti ve çatışmalarına girmelerinin anarşik uluslararası sisteminin ve bencil insan doğasının meşru ve doğal bir sonucu olduğu kabülüne dayanmaktadır. Bu bakımdan, realist yaklaşım anarşik bir uluslararası sistemin varlığını ön kabül alan fakat normatif bir anlayışla devletler arasında işbirliği ve barışın olabilirliğini savunan, insan doğasının iyi olduğu varsayımını öne çıkartan ve uluslararası hukukun düzen getirici işlevsel gücüne vurgu yapan İdealist-Liberal yaklaşımlardan ayrılmıştır (Burchill ve Linklater, 2019: 11). 1980’li yıllara kadar Uİ disiplininin içinde farklı akımlar gelişmiş olsa da bu akımların bir kısmı yukarıda bahsedilen iki temel yaklaşımın ön kabüllerinin çok uzağına düşmemiş eleştirel teoriler gibi diğer kesimler ise bir taraftan bazı ön kabülleri verili alırken diğer taraftan Realizm ve Liberalizm gibi geleneksel yaklaşımlar kadar disiplin içinde hâkim hale gelememişlerdir.

Postyapısalcı düşüncenin Uİ disiplini içindeki geleneksel yaklaşımların ön kabüllerine yönelik en fazla sorunsallaştırdığı konulardan birisi, temel aktör olarak devletlerin ve onların oluşturduğu bölgesel veya küresel yapılarıdır. Postyapısalcılara göre, Uİ’nin geleneksel yaklaşımları devleti sorgulamadan devletlerin davranış şekillerini, çıkarlarını ve birbirleri arasındaki stratejik güç ilişkilerini açıklamaya yönelmektedir. Bu ilişkilerin özü değişmeden ticari-iktisadi-finansal, karşılıklı bağımlılık yaratan ve küresel sivil toplum oluşumları içeren yeni ilişki türleri de zamanla eklenmiştir (Burchill ve Linklater, 2019: 27-18) fakat disiplin içindeki geleneksel yaklaşımların ve bu yaklaşımların ön kabüllerinden türevlenen alt akımlar için devletlerin ve sistemin verili nitelikleri büyük bir değişiklik göstermemiştir. Kısacası, Postyapısalcı yaklaşım genel uluslararası ilişkiler anlatısını sorunsallaştırmış ve temel özne kabul edilen devlet veya örgütlerin söylem ve pratiklerine odaklanmamıştır (Campbell, 2010: 224-225).

Postyapısalcılığın Uİ disiplini içindeki geleneksel yaklaşımları eleştirdikleri bir başka konu, Batı merkezli olmaları ve bu bakış açılarını evrensel bir doğru olarak gösterme çabalarıdır. 17. yüzyıl Avrupa’sında gerçekleşen 30 Yıl Savaşları’ndan (1618-1648) 1945 yılında BM’nin kuruluşuna kadar, uluslararası

sistem üzerinde doğrudan etki yaratan gelişmelerin birçoğu somut olarak Batı siyasi-iktisadi-kültürel-jepolitik düzlemi içinden veya buradan kaynaklanarak ortaya çıkmıştır. Dünyanın diğer siyasi, iktisadi ve kültürel bölgelerine kıyasla sınırlı bir bölgeyi kapsamına rağmen Batı merkezli devlet ve rekabet ilişkilerini temel alan Realizm ve Liberalizm gibi disiplin içindeki geleneksel yaklaşımlar, benzer şablonu tüm dünya için evrensel sabitler olarak tanımlamışlardır (Buzan, 2016: 155). Barry Buzan’a göre, Uİ ile birlikte Batı kendi evrenini ve kurallarını küresel sisteme dayatmıştır (Buzan, 2016: 155). Kısaca ilk yıllarından itibaren Uİ disiplini, Batı’nın kendi düzen ve çıkarlarını, ideolojik aygıtlar ve disipline edici kültürel araç üzerinden evrenselleştirmesi ile gelişmiş ve yayılmıştır.

Buzan ve Amitav Acharya ‘Neden Batılı Teoriler Dışında Uluslararası İlişkiler Teorileri Yok?’ çalışmalarıyla Uİ disiplini içindeki Anglo-Amerikan akademik hegemonyasını sorunsallaştırmışlardır (Buzan ve Acharya, 2010). Stanley Hoffmann da ‘Bir Amerikan Sosyal Bilimi Olarak Uluslararası İlişkiler’ adlı çalışmasında, disiplinin ABD-merkezli gelişiminin nasıl gerçekleştiğini ele almıştır (Hoffmann, 1977: 42-60). Bu çalışmalara göre, disiplinin Batı merkezli olmasının sebeplerinin başında Batılı ülkelerin siyasi, kültürel, askeri ve ekonomik olarak küresel sistemde yaygın güce sahip olmaları gelmektedir (Hoffmann, 1977: 42-60). Hoffmann’a göre, ABD’de iktidar ve akademi dünyası arasındaki ilişkiler çok yakındır ve ABD “akademisyenleri ve araştırmacıları sadece iktidarın koridorlarına değil aynı zamanda mutfağına da koymuştur” (Hoffmann, 1977: 49). Hoffmann’a göre, hem iktidara gelme sürecinde hem de iktidar olduktan sonra resmi veya düşünce kuruluşları vasıtasıyla birçok akademisyen, ABD Başkanları’nın da içinde olduğu üst düzey siyasetçilere danışmanlık yapmıştır (Henry Kissinger, Zbigniew Brzezinski gibi) (Hoffmann, 1977: 49). Buna ek olarak, ABD’nin pratikte küresel bir güç olarak ortaya çıkmaya başladığı Birinci Dünya Savaşı sonrası dönem ile mevcut durumun teorisini üretmek için Uİ disiplininin kurumsallaştığı ve görece yüksek maddi kaynaklarla desteklendiği dönemin paralel olması, Anglo-Amerikan akademik yaklaşımın disiplinde hâkim olmasına imkân tanımıştır (Hoffmann, 1977: 49). ABD öncülüğünde Batı’da Uİ disiplini sistematik olarak modeller ve teoriler üretir ve bilgi, yöntem, dil ve söylem olarak dünyaya ihraç ederken, Uİ akademik çalışmalarına hem daha geç başlayan hem de görece yeterli kaynak ayıramayan

Batı dışı toplumlar, Aglo-Amerikan akademik hegemonyasının etkisi altında kalmışlardır (Özlük, 2019: 33-34).

Postyapısalcı bakış açısına göre, ana akım Uİ teorileri geleneksel Uİ disiplini içerisinde ortaya çıkmış ve belirli amaçlar doğrultusunda, belirli iktidar ilişkilerini içeren, söylem ve pratikleri meşrulaştıran bakış açılarını temsil etmişlerdir. Buna göre, İdealizm-Liberalizm yaklaşımı Realizmin ve Realizm yaklaşımı da İdealizm-Liberalizmin bir türüdür ki, iki teori de ortak ön kabuller (insan doğası) üzerinden yola çıkarak çatışma, mücadele veya işbirliği gibi sonuçlara ulaşmaktadır (Polat, 2019: 264-265). Başka bir deyişle Realizm, insan doğasının kötü olduğu ön kabulü üzerinden yola çıkarak devletlerin birbirleri ile ilişkilerinin her daim bir güç ilişkisini ortaya çıkaracağını ve devletlerarası işbirliğinin mümkün olmadığını savunmaktadır. Bu anlamda sistemde çatışmanın kaçınılmaz olduğunu vurgulayan realist bakış açısı; kendi başının çaresine bakma anlamına gelen kendi kendine yardım (Self Help), güç maksimizasyonu, güvenlik ikilemi, güç dengesi gibi kavramları sürekli yeniden tanımlayarak ve üreterek (Waltz, 2000: 5) analizlerini bu kavramlar perspektifi üzerinden yapmaktadırlar. İdealizm-Liberalizm yaklaşımları ise insan doğasını, güç dağılımını, gücün kullanımını tanımlarken: ortak çıkarlar, ortak fayda, genel iyilik ve bir uyumun mevcudiyeti üzerinden tanımlamaktadır. Bunun sonucunda İdealizm, Realizmin aksine analizlerinde daha ılımlı ve işbirlikçi yönleri öne çıkartmakta ve daha iyimser sonuçlara ulaşmaktadır (Elman ve Jensen, 2014: 61). Birbirlerinden farklı görüntü veren Uİ disiplini içindeki iki ana akım yaklaşımın sorguya ve sınamaya açık olmayan önkabulleri bilimsel yöntemler kullanılarak kanıtlanmamıştır. Benzer önkabüllere sahip olan İdealim-Liberalizm ve Realizm ve alt akımlarının açıklayıcı güçleri düşük olmasına rağmen Batı'nın siyasi, iktisadi, kültürel ve akademik desteği ve tahakküm gücü sayesinde kuramsal modellemeleri ve kurumsal örgütlenmeleri gerçekleştirmeyi başarmışlar ve taraftar sayısından küresel kapsayıcılıklarına kadar yaygınlaştırmayı başarmışlardır. Böylece önkabuller, niceliksel bir meşruiyet içinde niteliksel geçerlilik kazanmıştır. Bununla birlikte, bilgi-iktidar ilişkisinin zorlayıcı tahakküm ilişkisi içinde bile güçlü analizler sunmayı sağlayamamışlardır (Wilkinson, 2007: 2).

Sonuç olarak, Postyapısalcı yaklaşım Uİ disiplinin bilgi-iktidar ilişkileri dâhilinde söylem ürettiğini ve küresel olarak yayıldığını iddia etmiş ve bir bütün olarak teorik yaklaşımlarını sorunsallaştırmıştır.

1.5.1 Postyapısalcı Yaklaşımın Uluslararası İlişkiler Disiplinine Girişi

Uİ'nin bir disiplin olarak akademik dünyada yer almasıyla birlikte disiplin içi teorik tartışmalar da başlamıştır. Uİ disiplini içindeki ilk tartışma olan 'Realizm-İdealizm' tartışması İki Dünya Savaşı arasında başlamış (1919) ve Soğuk Savaş'ın başlarına kadar (1950) devam etmiştir (Daban, 2017: 209). 1960-70 arası yıllarda disiplin içinde 'Davranışsalcılık-Gelenekselcilik' tartışması öne çıkarken, 1960'ların ikinci yarısından 1980'lere kadar 'Neorealizm-Neoliberalizm' tartışması disiplin içindeki üçüncü büyük tartışma olmuştur (Daban, 2017: 214-215). 1980'li yıllardan başlayarak günümüze kadar gelen süreçte ise ontolojik, epistemolojik ve metodolojik açılardan geleneksel Uİ yaklaşımlarından ayrılmayı içeren ve eleştirel teoriler ile "post" ön ekli yaklaşımları pozitivistimin karşısında konumlayan 'Pozitivizm-Postpozitivizm' tartışması disiplinindeki yerini almıştır (Arı, 2014: 12). Hem tek bir yöntemin benimsenmesine karşı çıkması bakımından, hem de tek bir doğrunun olmadığını savunması bakımından postyapısalcılık Uİ'de bu 'pozitivizm-postpozitivizm' tartışması (Daban, 2017: 217-218) altında ele alınmaktadır. Bununla birlikte, postyapısalcılık genelde her ne kadar postpozitivist bir teori olarak ele alınsa bile temelde postpozitivist teoriler altına dâhil edilmesi tartışmalıdır. Bunun sebebi ise postyapısalcılığın sadece pozitivist teorilere değil tüm teorilere karşı çıkmasıdır ve buna bağlı olarak, herhangi bir teorileşme (sistematikleşme) çabasının olmamasıdır.

Postyapısalcı yaklaşım, Uİ alanına 1980'li yıllarda girmiştir ve temel eleştirisi, disiplinin rasyonalist ve pozitivist yöntem anlayışı etrafında şekillenen kuramsal yapısı üzerine olmuştur (Aydın-Düzgit, 2015: 154). Buna ek olarak, postyapısalcılık, gerek sosyal bilimlerin genelinde gerekse de Uİ disiplini özelinde değerlerden, dilden, söylemden, kültürden, kimlikten ve tahakküm ilişkilerinden arındırılmış şekilde bilimsel çalışma yapılmasının imkânsızlığına vurgu yapmaktadır. Başka bir deyişle postyapısalcılık, her türlü çıkar ya da iktidar ilişkilerinden arındırılmış saf ve objektif akla dayandığını iddia eden bilimsel yöntemi sorunsallaştırmaktadır (Devetak, 2019: 248). Postyapısalcı yaklaşıma göre, Uİ disiplininin bizzat kendisi dünyanın genelini değil orta-üst sınıf Batılı beyaz erkek ve elitinin çıkarlarını temsil etmekte veya bu önceliklere göre yorumlamaktadır (Campbell, 2013: 224).

Postyapısalcı yaklaşıma göre, hiçbir konu dünyadan soyutlanmış özerk bir alanda analiz edilemez. Her yapılan analiz, görece değişen miktarda iktidar-tahakküm ilişkisi içermektedir. Buna göre, analizi yapan araştırmacı içinde bulunduğu toplumun kimlik, kültür ve söylemleri dışında aile, yakın çevre, iktidarın rıza ve tahakküm üreten ve disipline eden aygıtlarına göreli mesafesi gibi çoklu faktörler tarafından şekillendirilmiştir. Bu bağlamda, Postyapısalcı yaklaşıma göre Uluslararası İlişkiler disiplini içerisindeki hem kuramsal çalışmalar hem de uygulamalı analizler tarafsız gözlemleyiciler tarafından değil, bizzat toplumsal, siyasi ve otorite aygıtlarının söylem ve pratiklerinin oluşturduğu ortamın katılımcıları tarafından gerçekleştirilmektedir ve bu bağlamda, tarafsız gözlem ve analiz mümkün değildir.

Postyapısalcı yaklaşımda uluslararası sistemi anlamak için sistemleştirilen yöntemler, kuramlar veya metodolojiler uluslararası sistemin bir parçasıdır ve sistemden ayrı düşünülmesi mümkün değildir (Edkins, 2007: 88). Bu bağlamda, Uluslararası İlişkiler kuramları değerlerden, yargılardan, çıkar çatışmalarından, ideolojik formasyonlardan, iktidar ilişkilerinden bağımsız düşünülemezler. Bu nedenle, kuramsal çalışmalar küresel sistemi nesnel ve somut veri-bulgularla tanımlayan, anlamlandıran ve okuyan açıklamalar olmaktan ziyade güç sahiplerinin dünya siyasetinin işleyişi hakkındaki görüşlerini dayatan ve meşrulaştıran anlayışın yansımalarıdır (Weber, 2005: 2). Postyapısalcı yaklaşım, Kant'ın 'Kralların felsefe yapmaması ve bu işi filozoflara bırakması gerekir çünkü güç ve iktidar sahibi olmak kaçınılmaz olarak aklın özgür yargısını bozacaktır' yönündeki görüşüne karşı çıkmaktadır (Kant, 1991: 115). Postyapısalcılığın Kant'ın görüşüne karşı çıkmasının sebebi, dünyanın bir parçası olan felsefenin yine bu dünyanın bir parçası olan iktidar ilişkisinden bağımsız ve bağlantısız olamayacağı iddiasıdır. Başka bir deyişle, postyapısalcı düşünceye göre, kralın da filozofun da benliği dünyanın belirli bir anı ve koşulları dâhilinde ortaya çıkmıştır. Her ikisi de belirli görüşlere sahip olmalarından dolayı kralların değil de filozofların yaptığı felsefenin iktidar ilişkilerinden bağımsız olduğunu öne sürmek doğru olmayacaktır. Kısacası, felsefeye ve teorilere katkıda bulunan bireyler iktidar ilişkilerinin parçalarıdır ve postyapısalcı yaklaşım bu ilişkilerin tutarsızlıkları ve çelişkilerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Postyapısalcı yaklaşım Uİ disiplinini sadece egemen devletler arasındaki ilişkiyi incelen bir alan olarak ele almamaktadır. Uİ aynı zamanda (Foucault'cu

bir bakış açısıyla) bir söylem tertibatının ürünüdür.⁴ Uİ disiplininin çalışmaları sadece bir sorun veya konuyu araştıran akademik bir alan değil aynı zamanda ele alınan konunun inşa edilerek uluslararası ilişkiler söylemi haline gelmesini sağlayan düzenektir. Başka bir deyişle, bir sorunun ifadesi, bileşenleri, öznelere ve çözüm önerilerini tanımlayan Uluslararası İlişkiler'in bir disiplin olarak ortaya çıkması, uluslararası diye adlandırılan sorunların tanım ve çözümünde bu disipline başvurulmasını ve sonuçta söylem üretiminin gerçekleşmesini beraberinde getirmektedir. Kısacası, alanının sorunlarını belirleyen de bunların çözümü için başvurulmuş da Uİ disiplindir (Campbell, 2013: 239).

Anthony Giddens'a göre uluslararası kavramı ilk etapta sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş, iç-dış ayrımı iyi bir şekilde yapılmış ulus-devletlere ihtiyaç duymaktadır (Giddens, 1989: 170). O halde 'Uluslararası İlişkiler' kavramı önce uluslar üzerinden kimliğin, ardından kimlikler üzerinden devletlerin, devamında devletlerin sınırları üzerinden iç/dış, ben/öteki, egemenlik/anarşi gibi kavramların üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Aynı şekilde anarşiden başlayıp uluslararası ilişkilere giden bir üretim süreci de gayet mümkündür. Başka bir deyişle etkileşim tek yönlü değil her an karşılıklı olarak ve kavramların anlamları üzerinden yeni anlamlar kurularak gitmektedir.

Uİ disiplini içinde postyapısalcı yaklaşımın nasıl anlamlandırmalar yaptığını ortaya çıkartmak amacıyla postyapısalcılığın devlet, kimlik, egemenlik/anarşi, iç/dış, ben/öteki analizlerini ayrı başlıklar halinde incelemek yararlı olacaktır.

1.5.2 Postyapısalcı Yaklaşımda Devlet

Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde postyapısalcı yaklaşım öncelikle devletin nasıl üniter, rasyonel ve en temel aktör olarak inşa edildiğini sorgulamıştır. Devletin sorunsallaştırılması, postyapısalcı yaklaşımın devlet karşıtı bir yaklaşım olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine postyapısalcı yaklaşım disiplin içinde devleti odağına alan ve sorunsallaştıran yaklaşımlar arasındadır. Postyapısalcılık, devleti doğal şekilde verili almaktan ziyade onu oluşturan tarihsel, kavramsal, sosyal pratikleri ve ekonomik yapıları ve söylem tertibatlarını incelemektedir (Campbell, 2013: 226). Başka bir deyişle, postyapısalcılık,

⁴ Foucault, "Cinselliğin Tarihi" adlı çalışmasında cinselliğin bir söylem tertibatı olarak kurulmasının bizzat cinsellik denilen şeyin yaratılmasına katkıda bulunduğunu ve cinsellik ile ilgili konuların ortaya çıkmasına imkân verdiğini ileri sürmüştür (Foucault, 2007: 57).

egemenlik, anarşi, biz, öteki, iç, dış gibi kavramların-anlamaların inşasına, söylem üretimine ve kimikleştirmeye büyük katkısı olan devleti, doğal ve gerekli kılan pratikler ile ilgilenmiştir.

Geleneksel Uluslararası İlişkiler teorilerinin modern devletteki egemenlik kavramının ortaya çıkışına tarihsel referans noktası olarak aldıkları 1648 Vestfalya Anlaşması ile devletlerin egemenlik alanı içindeki iç işlerine karışılmaması, yeni norm ve hukuk ilkesi olarak devletler arası ilişkilerde yerini almış ve egemenlik alanının kontrolü de devletin var olma-tanınma nitelikleri arasında sayılmaya başlanmıştır (Bacık, 2006: 57). Vestfalya Anlaşması ile birlikte uluslararası alanda imparatorluk, hanedanlık, Hristiyan birliği gibi yapılardan, yöneticilerin (iktidarların) birbirlerine herhangi bir şeyi dikte edemeyeceği, egemeninin üstünde başka bir otoritenin kabul edilmediği seküler ve bağımsız ulus devletlere doğru giden tarihsel süreç hızlanmıştır (Jackson, 1999: 439). Modern devlet anlayışının ve egemenlik kavramının temel nitelikleri kısaca, egemenlik alanı içinde tam yetkiye ve bağımsızlığa sahip olmak; egemenliğin diğer devletler tarafından tanınması ve saygı gösterilmesi (egemenliğin dokunulmazlığı); askeri veya siyasi müdahalelerin devlet egemenliğine aykırı norm dışı kabul edilmesi şeklinde bir görüş birliği yaratmıştır (Balcı, 2011: 13).

Pozitivizm ve rasyonalizmin ilkelerine yakın duran İdealizm, Realizm, Liberalizm, Neorealizm, Neoliberalizm veya İngiliz Okulu gibi geleneksel Uİ yaklaşımlarının analiz odağı ve birimi devlet olmuştur (Özlük, 2019: 78). Devletin verili bir uluslararası anarşik sistemde temel aktör olduğunu savunan bu yaklaşımlar, devletin canlı bir varlık gibi belirli çıkarlara veya hedeflere sahip olan, hedefler arasında seçimler yapabilen, bu hedeflere ulaşma amacıyla çeşitli stratejiler geliştiren ve araçlar kullanabilen, kendi içinde tutarlı ve bütünsel bir yapı olarak görülmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bununla birlikte, devlet kavramı her yaklaşım veya okul için aynı nitelik ve anlam birliğine sahip değildir ve evrensel bir ‘devlet’ tanımı bulunmamaktadır. “Aktör Devlet” niteliksel bir temele dayandırılmadan verili olarak ele alınmaktadır. Rasyonel mantık yürütme, tekçi bilimsel yöntem ve olgusal analizi temel aldıklarını iddia eden bu yaklaşımlar, bizzat kendileri ile çelişerek “Aktör Devlet” öznesini sınanabilirlik, yanlışlanabilirlik veya nesnel koşullara dayalı doğrulamacılık gibi bilimsel

ilkelerle incelemeyen-açıklamadan metafizik bir kavram olarak verili kabul etmektedirler (Ashley, 1984: 238-239).

Aktör devletlerin uluslararası sistemde bir arada yaşayabilmelerinin temel ölçüsü ve gerekçesi egemenlik hakkı ve bu hakkın tanınırlığı olmuştur. Başka bir deyişle, egemenlik, belirli bir toprak parçasının sınırları içerisinde, güç kullanma tekeline sahip olma, örgütlü yapı kurma ve kural-yaptırım koyma hakkına sahip olmak ve bir bütün olarak bu hakkın diğer aktörler tarafından da meşru olarak tanınması olarak kabul edilmiştir (Biersteker ve Weber, 1996: 1-2). Uluslararası sistemin siyasi yapısı, devletlerin karşılıklı olarak birbirlerinin egemenliklerini tanımaları ve bu doğrultuda birbirleri ile etkileşime girmeleri sonucunda oluşmuştur. Postyapısalcı yaklaşıma göre, karşılıklı egemenliklerin tanındığı bu süreçte devletler bir taraftan uluslararası siyasi-sosyal yapıyı kurarken diğer taraftan sistemdeki diğer devletler tarafından tanınarak sürekli şekilde kendi varlıklarını ve egemenliklerini inşa etmişlerdir (Biersteker ve Weber, 1996: 1-2). Bu bağlamda “Aktör Devlet” kavramı aynı zamanda egemen devlet yerine de geçmektedir. Bu çalışmada da devlet kavramı, hem egemen hem de aktör anlamında kullanılacaktır. Postyapısalcı yaklaşım da Uİ disiplininde doğal olarak ele alınan bu devlet kavramını sorunsallaştırmaktadır.

1.5.3 Sınır ve Egemen Devlet

Devletlerin fiziki, beşeri, ekonomik ve hukuki egemenlik alanını tanımlamak ve uluslararası ilişkilerin düzenliliğinde belirleyici olmak bakımından ülke sınırları ve toprakları uluslararası sistemin en temel ve aynı zamanda en çok çatışma barındıran konularındandır.

Eleştirel jeopolitikçi Gearóid Ó Tuathail coğrafyayı “*Coğrafya güç (iktidar) ile ilgilidir. Çoğu zaman masum olduğu var sayılmasına rağmen, dünya coğrafyası doğanın bir ürünü değil, birbirleri ile rekabet eden otoriteler (devletler) arasındaki alanı düzenleme, yönetme ve işgal etme gücü üzerindeki mücadele tarihinin bir ürünüdür.*” şeklinde tanımlamıştır (Tuathail, 1996: 1). Bu tanıma göre coğrafya doğal değil, devletler arası çekişmenin bir ürünüdür. Sınırlar ise bu çekişmenin sonucunda ortaya çıkan hâkimiyet alanları olarak tanımlaması mümkün çizgilerdir.

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü’ne göre sınır kelimesi: “Bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi, uç” ya da ilk anlamı ile “İki devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, hudut” (TDK) olarak

tanımlanmaktadır. Sınır ya da hudut; devletin, egemenliğin ulaştığı en son noktadır. Belirli bir bölge egemenlik kavramı için merkez alındığında, bu merkez hem içeride yaşayan toplum hem de devlet egemenliği için savunulması gereken coğrafi sınırları ortaya çıkartmaktadır (Walker, 1992: 169-170). Bununla birlikte, sınırlar sadece belirli bir bölgeyi diğer bir bölgeden ayırmak veya belirli bir coğrafi alan içerisinde kimin kural koyucu olacağını ya da politika oluşturup uygulayacağını belirlememektedir. Ülke sınırları aynı zamanda kimin ulusa ait olup kimin ait olmadığını da belirlemektir. Sınır kavramı, iki bölge arasında ortaya çıktığı andan itibaren bir siyasi topluluk oluşturarak dolaylı yoldan sınırın içinde kalanları bu siyasi topluluğun bir parçası ilan ederken, dışarıda kalanları topluluktan ayıran ve ötekileştiren bir kavram olarak öne çıkmaktadır (Doty, 1996: 122).

Modern dünyanın ve ulus-devlet tahayyülünün ana unsurlarından biri olarak ‘sınırlar’, egemenliğin kullanıcı unsurunun kontrol altına aldığı içeriği, kontrol dışında olan anarşik dışarıdan ayırma rolünü de üstlenmektedir. Anarşi ve egemenlik arasındaki karşıt ilişki, kontrol altında olan “içerisi” ile kontrol dışı alan olan “dışarısı” ile bağlantılıdır. Başka bir deyişle, sınırlar üzerinden kontrol edilebilme özelliği ile hem anarşi hem de egemenlik eşzamanlı olarak üretilmektedir (Devetak, 2019: 268). Teorik olarak ‘anarşi’ kavramının ortaya çıkması için her daim egemen bir devlet olması gerekir ve egemenlik olmadan anarşinin olması mümkün değildir (Ashley, 1998: 231). Dolayısıyla, egemenliğin var olması kaçınılmaz olarak anarşiyi de ortaya çıkarmaktadır. Egemenliğin kullanıcısı, anarşiyi tanımlayarak tam tersi olan egemenliği de tanımlamaktadır. Bu bağlamda, egemenlik meşruluğunu sınırların dışındaki anarşi üzerinden oluşturmaktadır.

Uluslararası İlişkiler disiplininde yaygın olarak kabul gören anarşi tanımı, en genel anlamıyla uluslararası alanda merkezi bir otoritenin olmaması durumuna karşılık gelmekte (Wendt, 2003: 246-247) ve anarşik uluslararası sistem kabulü devletlerin davranışlarını incelemede disiplin içinde önemli bir referans noktası olarak ele alınmaktadır. Hatta zaman zaman Uİ disiplini, devletlerin politika yaptığı alanda devletlerin üzerinde bir yapı olmaması durumundan dolayı ‘Anarşik bir sistemin sorunlarını inceleyen disiplin’ olarak da tanımlanmaktadır (Yalvaç, 2011: 72). Geleneksel Uİ disiplinindeki bu anarşik olma durumunu bir mit olarak nitelendiren Cynthia Weber’e göre devletler uluslararası sistemi -bir

düzensizlik hali anlamına gelen- anarşik sistem olarak ele alınmaktadır. Bunun başlıca sebebi, uluslararası politikanın egemen devletler tarafından oluşturulmasıdır ve devletlerin egemenliklerini borçlu oldukları mevcut bir otorite yoktur. Başka bir deyişle, egemenlerin oluşturduğu yapının egemeni olan bir üst devlet yoktur (AB, NATO gibi örgütler mevcut olsa da devletlerin bu örgütlere katılması gönüllülük üzerinedir ve devletler istediğinde bu örgütlerden çıkabilmektedir)⁵. Bu bakımdan, geleneksel Uİ disiplininde anarşi kavramı, düzenleyici eksikliği ve dolayısıyla kargaşa durumu olarak ele alınmaktadır (Weber, 2005: 14).

Uluslararası sistemde verili “anarşi” durumu realistlerden liberallere kadar disiplin içi birçok yaklaşımda (nitelikleri tartışma konusu olsa da) kabul gören bir varlık halidir. Anarşi-düzen dikotomisi üzerinden analiz edildiğinde otorite yokluğu ve kargaşa hali olarak anarşinin mevcudiyeti, tam karşısında konumlanan düzen, istikrar ve güven ile eşleştirilen egemenlik halinin meşrulaştırılmasında işlevsel bir rol üstlenmektedir (Kuehls, 1996: 26). Kısacası geleneksel Uİ yaklaşımlarında devlet, vatandaşlarının güvenliğini sağlama alan, düzen sağlayıcı rolüyle dışarıdaki otorite yokluğunu ve dolayısıyla kargaşayı ve belirsizliği önleyen, temel işlevsel aktör olarak olumlanmakta ve meşruluk kazanmaktadır (Özlük, 2019: 134).

Uİ disiplininin içindeki geleneksel teorilerin verili referans olarak ele aldıkları anarşi durumunun oluşmasında sınır-hudut tanımı, iç-dış dikotomisi oluşturmak bakımından fonksiyonel bir öneme sahiptir. Egemenliğin varlığını ve sonlandığı alanı tespit ve temsil eden sınırlar, otomatik olarak kargaşa ile eşleştirilen dışarıyı bakımından anarşi halini ve düzen ile eşleştirilen içerisini tanımlamaktadır. Sınır kavramı, toprakların üzerindeki hayali çizgiler, doğal engeller (dağ, deniz, ırmak) ya da insan eliyle yapılan noktalar (duvar, bariyer, sınır kapısı) gibi her türlü engeli ifade etmektedir. Sınır üzerinden belirlenen siyasi (iç) alan, devletlerin (dış alandan) korunma ihtiyaçlarını da ortaya çıkartmaktadır. Başka bir deyişle sınırların varlığı, sınırlara gelecek tehditler üzerinden jeopolitik güvenlik söylemlerini de ortaya çıkartmakta ve sınırlarını

⁵ Avrupa Birliği için 1 Şubat 2020 tarihli Birleşik Krallığın Avrupa Birliği’nden ayrılması anlamına gelen Brexit, NATO içinse 1966 yılında Fransa’nın NATO’nun askeri kanadından çekilmesi 2009’da geri dönmesi örnekleri verilebilir.

koruyacak egemen devletin kendi otorite gücünü örtük olarak meşrulaştırmakta ve yeniden üretmektedir (Dalby, 2016: 28-29).

Sınırların somut kısıtlayıcılığı, disiplin içinde iç-dış dikotomisi üzerinden ayrılmış bir politika yaklaşımını üretmekte etkili olmuştur. Postyapısalcı düşünce bu dikotominin kısıtlayıcılığına karşı çıkarak dış politika kavramının sadece devletlerin diğer devletler ile yürüttüğü bir ilişki türü olarak ele alınmasını eleştirmiştir. Postyapısalcılara göre dış politika, devletler arasındaki iktidar ilişkisi devletlerin kendi içlerindeki iktidar ilişkileri ile de yakın korelasyon ilişkisi içindedir (Balcı, 2011: 23). Dış politika sınırlar ötesinde uygulanan, sınır aşan bir davranıştan ziyade sınır üretici politik bir performanstır (Ashley, 1987: 51) ve devlet dış politika yoluyla kendi sınırlarını başka bir ifade ile kendi varlığını üretmektedir.

1.5.4 Kimlik, Tehdit ve Dış Politika

Geleneksel Uİ teorilerinin aksine postyapısalcı yaklaşım kimlik kavramını belirleyici bir nitelik olarak analizlerine dâhil etmektedir. Postyapısalcılık için kimlik Uİ'nin her alanında belirleyici özelliğe sahip olsa da, hiçbir kimlik kesin, net bir temele dayanmamaktadır ve gerçek değildir, başka bir deyişle, kimlikler olumsal ve inşa edilmiştir (Connolly, 1991: 331). Postyapısalcı yaklaşımda kimliğin oluşumunda her zaman 'olmayan' bir şey referans alınmaktadır. Avrupalı kimliğinin referansı dikotomisi olan Avrupalı olmayan iken, barbar kimliğinin referansı barbar olmayan ile belirlenmektedir (Hansen, 2006: 6). Bu görüşe göre en temel 'biz' tanımı; öteki olmayandır. Örneğin bir kişi başkasının deli olduğunu öne sürerken aslında kendisinin deli olamayacağını örtük olarak kabul etmektedir (Boyne, 2016: 46).

Postyapısalcılığa göre, siyasal kimliğin oluşması için her daim "biz" kavramının karşısına farklılıklardan oluşan bir öteki kavramı gerekmektedir. Zira farklılık olmadan kimliğin oluşması da mümkün görünmemektedir. Bunun en temel sebebi ise, her türlü farklılığın bir siyasi kimliğe yönelik tehdit olarak inşa edilebilir olmasıdır (Devetak, 2019: 271). Sosyolojik olarak farklı olan 'yabancılar' kolektif anlamda bütün bir kimlik oluşumunda çok önemli bir rol oynamaktadır. Bunun sebebi, bu farklı olanların varlığının kimin ben, kimin öteki olduğu düşüncesini ortaya çıkarması ve yabancılardan olmayanların ortak bir kimlikte kümelenmesidir (Neumann, 1999: 11). Egemen olan, farklı bir öteki kavramının tehdit oluşturduğunu öne sürerek, söylemde ve pratikte "öteki"yi

dışlayarak ve dolayısıyla, içerideki ve dışarıdaki ‘ötekileri’ kontrol altına alarak hedeflediği “biz” siyasi kimliğinin oluşmasını sağlamaktadır (Campbell, 1998: 13). Biz kavramının tam karşısında konumlandırılan ötekinin oluşturduğu tehdit hem dâhili hem de harici olabilmektedir. Başka bir deyişle, devletler iç ve dış alanı kontrol altına alma sürecinde tehdide odaklanmakta ve tehdidin içeriden veya dışarıdan olması bu “kontrol altına alma sürecinin”⁶ önüne geçmemektedir (Devetak, 2019: 270). Kargaşayı temsil eden dışarıdaki anarşiye ait “ötekiler” karşısında içerideki düzen ve güvenliği temsil eden egemen, kolektif bir “biz” kimliği ve ulus bilinci oluşturma sürecinde farklılıkları vurgulayan etkenleri her daim işlevsel olarak kullanmaktadır. ‘Her daim’ ifadesinin kullanılmasının sebebi, ulusal kolektif kimliğin hiçbir zaman tamamlanmış bir kavram olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Postyapısalcılığa göre, bir ulusun ne olmadığı koşullara bağlı olarak her zaman değişmektedir. Dolayısıyla, ulusal kimlikler her zaman inşa ve yeniden inşa süreci içindedir (Doty, 1996: 123).

Postyapısalcı yaklaşıma göre devletler tarafından oluşturulan ulusal kimliğe karşı tehditlerin tam anlamıyla ortadan kaldırılması, başka bir deyişle, devletin güvenliği tam olarak sağlaması durumunda, ironik bir şekilde devlet kendi varlığını sonlandıracaktır. Devletin güvenliği sağlaması devletin kendisini güvenlik üzerinden var edebilmesini de mümkün kılmaktadır. Dış politika üzerinden devletin varlığına ve kimliğine gelen tehditler paradoksal bir anlayışla devletin var olma koşulunu da oluşturmaktadır (Campbell, 1992: 12). Bu bakımdan dış politika, devletlerin iç politikayı kontrol edebilme meşruiyetlerini de kurmaktadır. Devletler dış politika üzerinden çoğu zaman tam anlamıyla gerçek dahi olmayan dış tehlike ve tehditleri kurgulayarak kitleleri bu tehditlere karşı mobilize edebilmektedirler (Ashley, 1989: 304). Buradan hareketle dış politikanın içeriden bağımsız olarak yürütülemeyeceği ve yeri geldiğinde iç politikayı şekillendirmek üzere kullanılabileceği postyapısalcılıkta özellikle vurgulanmaktadır.

Dış politika üzerinden algılanan tehditlerin iç politikanın düzenlenmesine bir örnek olarak, I. Dünya Savaşı’nın başlamasından hemen sonra 8 Ağustos 1914 tarihinde Büyük Britanya’da ‘Ülkenin Savunulması Yasası’nın (DORA) acilen

⁶ Burada aktarılmak istenen devletlerin sınır ötesinden gelecek tehditlere karşı sınır ötesi operasyonlar ya da göç konusunda diğer devletlerle göçmenleri ülkelerine sokmamak üzere yapılan anlaşmalar gibi durumlardır.

yürürlüğe sokulması gösterilebilir. Teoride savaş durumunda ülkenin savunulması amacıyla yürürlüğe girmesi amaçlanan bu yasa, savaş sırasında ve sonrasında; basın özgürlüğü kısıtlaması; sansür uygulama; alkollü içeceklerdeki alkolün azaltılması; saat 22.00'dan sonra alkollü mekânların kapatılması (Bu uygulama 1988 yılına kadar devam etmiştir); tiyatro salonlarında gösteri öncesi ve sonrası milli marş çalınması gibi birçok savaşla ilişkisiz kararın alınmasına temel dayanak noktası olmuştur. DORA yasası savaş zamanı için öngörülmüş olmasına rağmen savaş sonrasında 1921 yılından 1966 yılına kadar altı kez uygulamaya sokulmuş ve özellikle geniş çaplı grevlerin kırılması sırasında başvuru dayanak yasa olmuştur (Pauwels, 2019: 167-169). Kısacası, egemenlik sınırlarının dışında oluşan özel koşullara ve bu koşullar dâhilinde oluşabilecek dış tehditlere yönelik hukuki bir müdahale aracı olarak ortaya çıkan bu yasa, nesnel savaş koşulların sona ermesi ile geçerliliğini yitirmemiş ve toplumun kimlik inşası ve kontrolü için sürekli kullanılmaya devam etmiştir. Dış politika, tehdit ve kimlik kavramı birbirlerinden ayrı düşünülemeyecek üç kavramdır. Aralarında alt/üst veya öncelik ilişkisinden ziyade sürekli birbirlerini karşılıklı olarak inşa etme durumu öne çıkmaktadır. Egemenlik, devlet, sınır gibi daha birçok kavram ve bu kavramların karşılıklı etkileşimleri kendileri dışındaki diğer kavramların ve anlamların oluşumuna doğrudan ya da dolaylı şekilde etki etmektedir.

Sonuç olarak, Uİ disiplini içinde postyapısalcı yaklaşım, geleneksel kuramların verili sistem anlayışını, aktör tanımlarını, egemenlik anlayışlarını, sabit-değişmez dikotomilerini ve kimliği kurucu etkisinin ayırdına varmamalarını sorunsallaştırmıştır. Postyapısalcılık devleti, sınırları, uluslararası sistemi, uluslararası hukuku tümünden reddetmemektedir. Bunun yerine postyapısalcı yaklaşım, bahsi geçen bu yapı ve kurumsal oluşumların olgu olarak kabul ettiği hakikat tanımlamalarının farklı yönlerini, farklı açılardan ve farklı inceleme teknikleriyle (çifte okuma veya soybilimi gibi) ele alarak sorunsallaştırma ve farklı bakış açıları ile anlama amacını taşımaktadır. Konu, olay veya kabul gören yapılara tek bir pencereden bakmanın düşünsel anlamda sınırlayıcılığına vurgu yapan postyapısalcılık, göreliliği ve çoğulculuğu reddetmenin dayatma ve tahakküm ilişkilerine kapı açmak anlamına geldiğini ileri sürmektedir. Buna karşılık postyapısalcı yaklaşım, tek bir yöntem, evrensel doğruya veya sabit tanımlara bağlı kalmadan gerçekleştirilecek anlama çabasının bireyleri ve disiplini iktidar ağının dayatmacı hakikat rejiminden kurtaracağı varsayımını taşımaktadır.

Bu bakımdan postyapısalcı yaklaşım, Uİ disiplini içindeki devlet, egemenlik, anarşi, sınır, ulus, öteki gibi kavramların iktidar ilişkilerinin dayattığı düşünce kalıplarının dışında ele alınması ve özgürleştirici bakış açısıyla yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini savunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE SINIR DUVARLARI

İnsanlığın yerleşik hayata geçmesi ile birlikte birbirinden farklı dönem ve coğrafyalarda Çin Seddi'nden Maginot Hattı'na, Berlin Duvarı'ndan ABD–Meksika sınırına kadar ayırma, güvenlik, egemenlik alanını belirleme, dışarıda bırakma (içeride bırakma) gibi pek çok farklı amaç doğrultusunda binlerce duvar inşa edilmiştir. Sınır duvarlarının inşası da ilk kentlerin oluşumu ile insanlık tarihine girmiş ve güvenlikten, sınır tesisine ve tahakküm alanını belirlemekten gözetlemeye kadar geniş bir amaç yelpazesi içinde kullanılmıştır. Milattan önce 12 bin yılında inşa edildiği düşünülen ve keşfedilen en eski tapınak yerleşimlerinden biri olan Göbeklitepe'nin etrafında dikilitaşlar bulunurken, dünyanın en eski şehir surları milattan önce 9 binli yıllarında Jeriko (Eriha) Batı Şeria'da bulunmuştur. Arkeolojik kazıların desteklediği sonuçlara göre, Mezopotamya'da kurulan uygarlıklar şehir yerleşimlerinin etrafına duvar inşasını benimsemiş ve milattan önce 4 binli yıllardan itibaren de duvarlar toplumsal düzenin ayrılmaz bir parçası haline dönüşmüştür (Arıboğan, 2019: 16-17).

Geçmiş dönemlerde sınırları çevreleyen fiziksel duvarlar ve çitler, köyleri, kasabaları ya da devletlerin topraklarını dışarıdan gelecek saldırılara karşı korurken aynı zamanda egemen olunan bölgelerin alanını ve sınırlarını çizmek bakımından hem içeriği hem de dışarıyı belirlemek için kullanılmıştır. Bu çerçevede duvarlar, bir taraftan somut anlamda savunma görevi görmüş ve diğer taraftan egemenliğin simgeleri olarak yükselmişlerdir (Sadiki, 2017: 1). Savunma ve egemenliğin sınırını temsil etmesi dışında teknolojinin ve haritacılığın gelişmediği geçmiş dönemlerde sınırların nerede başlayıp nerede bittiğini fiziksel olarak çizmek bakımından da duvarlar, inşa edilmesi gerekli yapılar olarak değerlendirilmiştir (Jones, 2012: 70).

Postyapısalcı yaklaşımda, dil ve sembolik göstergeler sadece bir iletişim veya işlevsel kullanım araçları olmaktan öte söylem ve gerçeklik kurucu rolleri bakımından çok kapsamlı anlamlar ifade etmektedirler. Hem dile yerleşmesi hem de sembolik (işlevsel rolü de göz ardı edilmeden) değerleri ile hakikat dünyası yaratmaları bakımından duvarlar da bu bağlam çerçevesinde ele alınabilirler.

İşlevsel kullanımları erken dönemlerde basit güvenlik amaçları ile ilişkili olsa da, iktidar ve tahakküm ilişkilerinin genişlemeye başlamasıyla duvarlar farklı anlamlar kazanmış ve anlam yaratmaya başlamışlardır. Günümüzde sınır duvarları, ekonomiden terörizme; göçten güvenliğe; dış politikadan iç politikaya ve egemenlikten anarşiye kadar birçok kavramla bağlantılı anlam yaratmakta ve kullanılmaktadır (Vallet ve David, 2012: 111).

Sınır duvarları, “yabancı düşmanlığı” (xenophobia) veya göçmen karşıtlığı gibi düşünsel kavramları fiziksel (somut) olarak sunulabilmek-gösterge olabilmek bakımından sağ-popülist partilerin ırkçı (ayrımcı) retoriğine güç sağlamaktadırlar. Örneğin Macaristan’da Viktor Orban’ın genel başkanlığını yaptığı Macar Yurttaşlar Birliği (Fidesz) Partisi, 2018 seçimlerine giderken temel seçim stratejisini, 2015 yılında Sırbistan sınırına inşa edilmeye başlanan duvar ve duvar göstergesi üzerinden göç, güvenlik, milliyetçilik, ulusal tehdit ve milli sınırların-değerlerin korunması vurgusu ile yürütmüştür. Duvar göstergesi üzerinden yürütülen “ötekiler” ve “tehdit” politikası ile Orban’ın partisi kendisini hem Macar halkının koruyucusu gibi sunabilmiş hem de “biz”, güvenlik ve göç söylemleri üzerinden yoksullaşma, işsizlik, sosyal eşitsizlik ve sağlık hizmetindeki aksamalar gibi temel ülke içi sorunları, siyasi gündemin odağından çıkartabilmiştir (Korte, 2020: 9-10). 2016 yılında ABD Başkanlık seçimleri için Cumhuriyetçi Parti’nin adayı olan Donald Trump, farklı saiklerle hareket etmekle birlikte Orban’ın söylemlerine benzer şekilde ırkçı-milliyetçi bir dil kullanarak ABD-Meksika sınır hattına kendi ifadesi ile ‘Muhteşem’ bir duvar inşa etme sözünü bir seçim vaadi olarak sunmuştur. Trump’ın halefi olarak 2020 yılında ABD Başkanı olan Joe Biden, göreve başlar başlamaz, ABD-Meksika sınırına duvar inşaat projesi için ayrılan finansmanı durdurmuş ve sınır boyunu kapsayan ulusal acil durum ilanını kaldırmış, buna ek olarak Biden, 2021 Nisan ayında ABD-Meksika sınır duvarı inşaatı için yapılan sözleşmeleri de feshettiğini açıklamıştır (Niedzwiadek, 2021). Kısacası, duvarlar “dışarıdan” ve “ötekilerden” geldiği iddia edilen “ulusal tehditlere” karşı sağ-popülist partilere veya liderlerine iç siyasette gündem değiştirme ve söylem üretme gücü ve göstergesi vermiştir.

Sonuç olarak, duvarlar sadece sınır duvarları ya da çitler gibi fiziksel ayraçlar olarak değil düşünsel ve dile yansıyan anlamları ve sosyo-politik anlam oluşturma güçleri bakımından Uluslararası İlişkiler disiplini içinde sorgulanması gereken hakikat rejimi inşacılarıdır. Postyapısalcı yaklaşımın temel öncelikleri

bakımından da “duvarlar”, içerisi-dışarısının ve toplumsal tahakküm ilişkilerinin inşasında; kimin veya neyin dışarıda bırakıldığı ve ötekileştirildiğinde; neyin normal ve düzeni temsil ettiği ve nelerin kargaşa-anarşi yaratan olarak ele alındığında; kurulan hakikat rejiminin yeniden üretimine nasıl bir katkı sağladığı ve hangi politika-ideolojinin meşrulaştırılmasında veya engellenmesinde kullanıldığına kadar incelenmesi gereken anlam yaratan çok önemli bir inceleme nesnesidir.

2.1 Tarih Boyunca Duvarlar

Sınır yaratma, güçlendirme, ayırma veya mülkiyeti koruma amacıyla duvar, çit veya engel inşası zaman, mekân ve toplumlara göre değişkenlik göstermiş ve farklı anlamlar yaratmıştır. Fransa tarafından Alman tehdidine karşı I. Dünya Savaşı sonrasında yapımına başlanan Maginot Hattı (Ligne Maginot) ile 2015 Yılında Macaristan tarafından mültecilerin girişini önleme iddiasıyla Sırbistan sınırına inşa edilen jiletli tellerden oluşan sınır çiti arasında konjonktür ve anlam gereği büyük farklar bulunmaktadır (Korte, 2020: 2-3). Dönemsel olarak iç-dış koşulların değişmesi, doğrudan sınır duvarlarının yapılış amaçlarının ya da taşıdıkları anlamların değişmesine katkıda bulunmaktadır. Başka bir deyişle, sınır duvarlarının anlamları statik ve durağan değil, koşullara göre değişen ve gelişen dinamik bir yapıdadır. 1987 yılında dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan Almanya’nın ünlü Brandenburg Kapısı’nın önünde (Berlin Duvarı’nın yakınında) yaptığı bir konuşmada, Sovyetler Birliği (SSCB) Komünist Partisi Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov’a barış, bütünleşme, küreselleşme ve Sovyetler Birliği ile Doğu Avrupa’nın refahı için ‘Bu Duvarı Yıkın’ şeklinde seslenirken (Reagan Foundation, 2009), 28 yıl sonra ABD başkanlığına adaylığını açıklayan Donald Trump, seçim kampanyası için (Reagan’ın da kullandığı) ‘Amerika’yı Yeniden Büyük Kıl’ ya da ‘Amerika’yı Yeniden Yücelt’ anlamına gelen (Make America Great Again) sloganını kullanarak, ABD-Meksika sınırına kendi tabiri ile ‘Muhteşem bir Duvar’ örme vaadinde bulunmuştur.

Sınırları simgeleyen duvarlar, Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve 1990’larda hızlanan küreselleşme (sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ile de bağlantılı olarak) ile ülkelerin ticari, kültürel, ekonomik ve siyasi anlamda kapitalist sisteme entegre olma sürecine zararlı görülmeleri sebebiyle eski dünya düzenine ait ve aşılması gereken semboller olarak ele alınmışlardır. Başka bir deyişle, 1989 yılında Berlin Duvarı’nın yıkılması ile simgeleşen ve sonrasında Doğu Bloku’nun

çökmesi ile anlam kazanan sınırsız-özgür yeni dünya sisteminde, duvarların bir daha yükselmek üzere yıkılacağı bir döneme girildiği düşüncesi küresel siyasette hâkim olmuştur (Mukerjee, 2017: 30). ABD öncülüğündeki kapitalist Batı Bloğu, sınırların geçirgenliğinin artması ve siyasi, sosyal ve ekonomik alanda küresel ve bölgesel bir düzenin gerekliliği yönünde tavır almıştır (Rosiere ve Jones, 2013: 218). Kapitalizmin ve Batı tipi liberal demokrasinin zafer ilan ettiği ve Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu" olarak tanımladığı Soğuk Savaş'ın bitişi (Fukuyama 1989: 3) ile DTÖ, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) ve AB (Maastricht 1992) gibi örgütlenmelerin ve bütünleşmelerin oluşması, devletlerin sınırlarının geçirgenliğini arttırmış ve sınırların aşıldığı, küresel ve bölgesel bir dünya düzenine geçildiği görüşünü desteklemiştir (Simmons ve Kenwick, 2021: 4).

20.yüzyılın sonlarına doğru küreselleşmeye karşı duran tüm yapılar birer birer yıkılırken, küreselleşmeyi destekleyecek örgütler kurulmakta, işbirlikleri geliştirilmekte ve dünyanın "küresel köy"⁷ olma yolunda ilerlediği varsayımı olgusal bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır. Doğu Bloku'nun çöküşüyle başlayan jeopolitik değişim, beraberinde teknolojik ilerleme ile desteklenen iletişimin kolaylaşması, internetin yaygınlaşması gibi gelişmeler ile küreselleşme düşüncesi hızla dünyanın her yerine yayılmaya başlamış; bilgi, fikir, mal, insan ve sermayenin yayılması küreselleşmenin önünün açılması ile çok daha mümkün hale gelmiştir. Giddens'in tanımıyla küreselleşme; *"Yerel olayların kilometrelerce uzakta meydana gelen olaylar tarafından şekillendirildiği birbirinden uzakta olan yerellikleri birbirine bağlayan sosyal ilişkilerdir."* (Giddens, 1991: 64). Buna göre küreselleşme diyalektik bir süreçtir ve iki yönlüdür. Kilometrelerce uzakta gelişen bir durum, yereli etkilerken, yerelde oluşan bir durum da kilometrelerce öteyi etkileyebilmektedir. Bu etki bir taraftan ulusal devletlerin coğrafi sınırlarının etkisi küresel sistemde azaltırken, diğer taraftan yerelde milliyetçilik ve ağırlı sağın yükselişine tersinden destek sağlaması söz konusudur (Giddens, 1991: 63-65). Küreselleşme aynı zamanda sermayenin önündeki tüm uluslararası ve ulusal engellerin kaldırıldığı ve toplumların

⁷ 'Küresel Köy' kavramı ilk kez 1962 yılında Kanadalı sosyolog Marshall McLuhan tarafından kullanılmış bir kavramdır. Zamanla kavramın popülaritesi artmış küreselleşmiş dünyayı ve küreselleşmeyi tanımlamak için başvurulmuş önemli bir kavram haline gelmiştir.

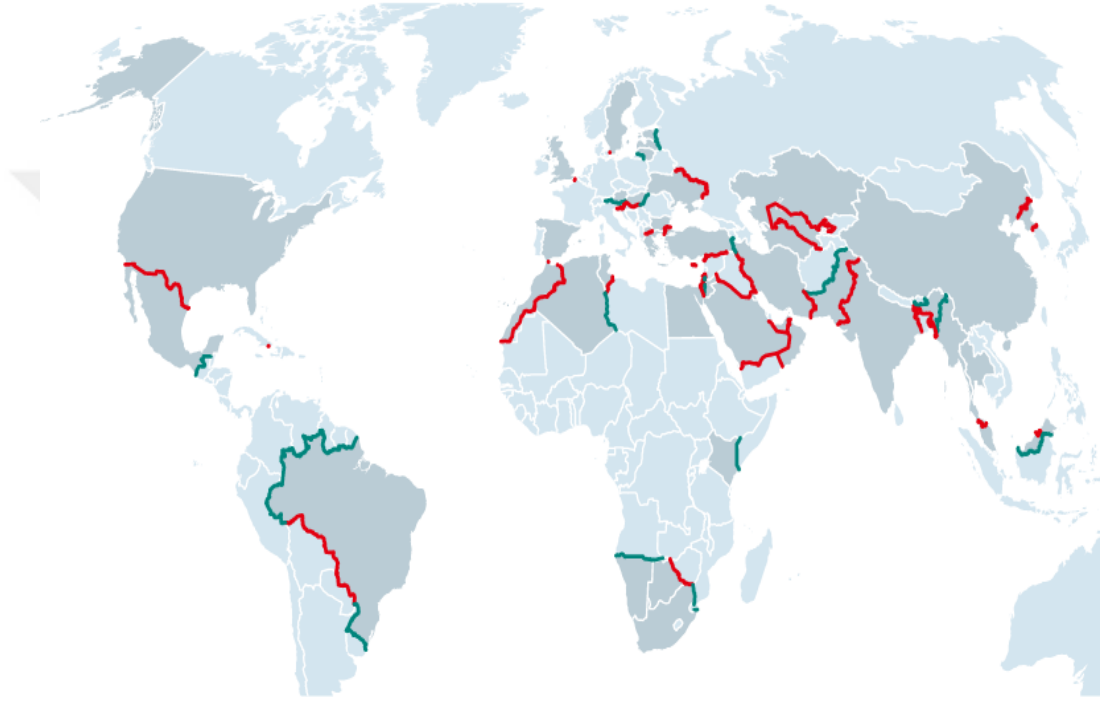
tüketimde ve kültürde aynılaşmaya doğru ivmelendiği kapitalist sistemin bir yansıması ve başarısı olmuştur (Amin, 1997: 123).

1990'larla birlikte küreselleşme, teoride ve pratikte sınırların kalkması, özgürlüklerin artması ve toplumlar arasında sürekli akışın (sermaye, bilgi, kültür... vb.) oluşması olarak varsayılır ve yüceltilirken, arka planda devletler arasındaki fiziki ve fiziki olmayan ama her şekilde sınır koyucu duvarlar, dünya tarihinde görülmedik kadar hızlı, kapsamlı ve yaygın şekilde inşa edilmiştir (Jankowski ve Zenderowski, 2018: 104). Özellikle 21. yüzyılın ilk on beş yılında yaşanan bir dizi olay veya politika (11 Eylül 2001 terör saldırıları, Afganistan'a saldırı, Irak'ın işgali, Kadife Devrimler ve Büyük Orta Doğu Projesi, 2008 Küresel Ekonomik Krizi, Arap Bahar... vb) küreselleşme ile oluşacağı varsayılan liberal, kozmopolit ve barışa dayalı dünya sisteminin gereklerine karşıt şekilde gelişmiştir. 2000'li yıllar ile birlikte sınır duvarları inşaları hız kazanmış, sınırsız dünyanın sınırları görünür kılınmaya başlanmış ve dünya (sermaye dolaşımı hariç) küreselleşmeden ziyade küreselleşme karşıtı bir dünyaya doğru evrilmeye başlamıştır (Rosiere ve Jones, 2013: 217). Soğuk Savaş'ın bitiminde henüz tam anlamıyla 'küresel olmayan' bir dünyada sınır duvarı sayısı 13 iken on yıl sonra 2001 yılında (Kuveyt-Irak, Amerika-Meksika, Özbekistan-Afganistan, Hindistan-Pakistan duvarları) bu sayı %50 artışla 20'ye çıkmıştır. 11 Eylül terör saldırıları sonrasında duvar inşasındaki artış ivmesi daha da hızlanmış ve siyasi ve politik bir enstrüman olarak duvarlar 'küreselleşmiş' dünyada teker teker yükselmeye başlamışlardır (Vallet ve David, 2012: 113).

2000'li yılların ikinci yarısından itibaren birbiri ardına inşa edilen ya da inşa edilme kararı alınan sınır duvarları, otoriter veya demokratik yönetim şekli fark etmeksizin dünyanın birçok bölgesine yayılmıştır (Kamwela, 2019: 16-18). Özellikle 21. yüzyılı insanlığın "takıntılı bir içimde duvar örme çağı" olarak nitelemek yanlış olmayacaktır (Khosravi, 2019: 413). İnsanlık daha önceki dönemlerin hiçbirinde bu denli duvar örme eylemi gerçekleştirmemiştir. 2007 yılında Fransız coğrafyacı Michel Foucher yaptığı bir çalışmada dünyada kara sınırlarının kabaca 18.000 kilometresinin duvarlar veya engellerden dolayı kapalı olduğu tahminini yapmıştır. (Rosiere ve Jones, 2013: 218).⁸ 2015 yılında yapılan

⁸ Farklı yöntemler kullanılarak yapılan bu hesaplama için 'tahmin' kelimesinin kullanılmasının sebebi, güvenlik gerekçelerine dayalı olarak devletlerin tam anlamıyla sınırlarının veya ülke içindeki topraklarından ne kadarının ya da hangi bölgelerinin kapalı olduğunu paylaşmamasından kaynaklıdır (Rosiere ve Jones, 2013: 218).

bir başka çalışmada ise, dünya genelinde planlanan ya da inşa aşamasında olan ile hâlihazırda mevcut olarak bulunan sınır duvarlarının gösterildiği bir harita hazırlanmıştır (Economist, 2015). Şekil 2.1’de kırmızı çizgi ile çizilen sınır bölgeleri, hâlihazırda bir duvar ile kapatılmış olan sınırları göstermektedir. Yeşil çizgi ile belirtilen bölgeler ise planlanmış fakat yapımına başlanmamış olan sınır duvarlarını göstermektedir. Koyu gri renk ile gösterilen ülkeler, duvarı inşa eden ülkeleri, açık gri ile gösterilen ülkeler ise hedef ülkeleri temsil etmektedir.

Şekil 2.1: Dünya Sınır Duvarları Haritası (Economist, 2015)

Devletler 2015 yılı sonrasında da dünya genelinde sınır duvarı inşasına devam etmiştir. Dünya üzerinde bugüne kadar yapılmış ve yıkılmış olan sınır duvarlarının yapılış ve eğer yıkıldıysa yıkılış tarihleri Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1: Dünya Geneline İnşa Edilen Sınır Duvarları

Duvar İnşa Eden Ülke	Hedef Ülke ('e karşı)	Duvar İnşa Yılı (Yıkılış Yılı)
Vietnam	Çin	1946 (1979)
Bulgaristan	Türkiye	1947 (1989)
Çekoslavya	Batı Almanya	1947 (1989)
Çekoslavya	Avusturya	1947 (1989)
Doğu Almanya	Batı Almanya	1947 (1989)
Sovyetler Birliği	Finlandiya	1947 (1989)
Güney Kore	Kuzey Kore	1953
Kuzey Kore	Güney Kore	1953
Fransa (Cezayir)	Fas	1957 (1962)
Fransa (Cezayir)	Tunus	1957 (1962)
ABD (Guatomo)	Küba	1961
Zimbabve	Zambiya	1966
Güney Vietnam	Kuzey Vietnam	1967 (1968)
İsrail	Mısır	1968 (1973)
İsrail	Suriye	1973
İsrail	Lübnan	1975
Güney Afrika Cumhuriyeti	Mozambik	1975
Sovyetler Birliği	Norveç	1976
Sovyetler Birliği	Finlandiya	1978
Fas	Batı Sahra	1980
İsrail	Ürdün	1981
Mısır	Gazze Şeridi	1982
Güney Afrika Cumhuriyeti	Estvatin	1985
Güney Afrika Cumhuriyeti	Zimbabve	1986
Tayland	Kamboçya	1987
Hindistan	Pakistan	1989
Kuveyt	Irak	1991
İspanya (Septe)	Fas	1993
Malezya	Tayland	1993
İsrail	Gazze Şeridi	1994
İspanya (Melilla)	Fas	1998
Özbekistan	Kırgızistan	1999
İsrail	Lübnan	2000
Tayland	Malezya	2001
Türkmenistan	Özbekistan	2001
Özbekistan	Afganistan	2001
Hindistan	Bangladeş	2002
İsrail	Batı Şeria	2002
Botsvana	Zimbabve	2003
Hindistan	Myanmar	2003
Zimbabve	Botsvana	2003

Tablo 2.1 (devam) Dünya Geneline İnşa Edilen Sınır Duvarları

Suudi Arabistan	Yemen	2004
Özbekistan	Kazakistan	2004
Birleşik Arap Emirlikleri	Umman	2004
Amerika Birleşik Devletleri	Meksika	2005
Brunei	Malezya	2005
Pakistan	Afganistan	2005
Çin	Kuzey Kore	2006
Ürdün	Irak	2006
Kazakistan	Özbekistan	2006
İran	Pakistan	2007
Kuzey Kore	Çin	2007
Suudi Arabistan	Irak	2009
Suudi Arabistan	Katar	2009
Suudi Arabistan	Umman	2009
Suudi Arabistan	Birleşik Arap Emirlikleri	2009
Myanmar	Bangladeş	2009
Özbekistan	Kırgızistan	2009
İsrail	Mısır	2010
Kazakistan	Kırgızistan	2010
Azerbaycan	Ermenistan	2011
İsrail	Ürdün	2011
Yunanistan	Türkiye	2012
Bulgaristan	Türkiye	2013
İran	Afganistan	2013
Birleşik Krallık	Fransa	2014
Macaristan	Sırbistan	2015
Makedonya	Yunanistan	2015
Avusturya	Slovenya	2015
Slovenya	Hırvatistan	2015
Ukrayna	Rusya	2015
Letonya	Rusya	2015
Estonya	Rusya	2015
Tunus	Libya	2015
Türkiye	Suriye	2016
İngiltere	Fransa	2016
Avusturya	İtalya	2016
İsrail	Lübnan	2018
Pakistan	İran	2019
Türkiye	İran	2021
Litvanya	Belarus	2021
Polonya	Belarus	2022

2.1.1 Farklı Anlamlar ve Söylemlerin Üretiminde Sınır Duvarları

Sınır duvarları, devletlerin egemenlik alanlarını belli eden en uç yapılar olarak görünmelerine karşılık sadece bu işlevleri ile sınırlı kalmamakta ve farklı amaçlar doğrultusunda farklı anlam ve pratikler üretmektedirler. Sınır kavramı, doğası gereği birden çok ülke-bölge, örgüt veya geniş coğrafi alanlar içerdiği için çok çok uluslu ve toplumlu ilişkiler üretmektedir. Sınırlar, ayırdıkları ülkelerin her iki tarafının da siyasi-toplumsal tutumlarıyla ilişkili ya da anlaşmalar-hukukun genel ilkeleri ile uyumlu olarak sorumlu olduğu bölgelerdir (Konrad ve Nicol, 2016: 2-3). Örneğin Fransa-İsviçre sınırı, AB üyesi ülke vatandaşları ile İsviçre vatandaşları arasında günü birlik işler de dâhil olmak üzere sürekli açıkken, Türkiye-Ermenistan sınırı karşılıklı olarak sürekli kapalı tutulmaktadır. Sınırların açık veya kapalı olması, komşu devletlerin süreç içerisinde hem birbirlerinin hem de bölgelerinin iktisadi, toplumsal, siyasi ve kültürel düzeni üzerinde doğrudan rol oynadığı çok taraflı ilişkiler ağı yaratmaktadır. Sonuçları itibariyle çoklu ilişkiler ağı ortaya çıkartmakla birlikte sınır duvarları tekyanlı karar ve uygulama ile inşa edilmekte ve işlevselleşmektedir. Duvarın inşa kararından inşasından sonra işletilmesi, taşıyacağı özellikler gibi tüm kararlar tek bir ülke tarafından alınmakta, tüm maliyetler tek bir ülke tarafından karşılanmaktadır (Vallet ve David, 2012: 112).

Sınır duvarları, inşasından işletilmesine kadar birçok farklı teknolojik inşa aşamasından geçmekte ve radar sistemleri, gözetleme kuleleri, sınır devriye ekipleri, havadan ve karadan sınırın izlenmesini sağlayan kameralar, insansız hava araçları ve bunların eşgüdümlü işleyişi kullanılan yazılım sistemlerini içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda duvarlar çok katmanlı ve karmaşık entegre yapılar olarak işlev göstermektedirler (Rosiere ve Jones, 2012: 226). Örneğin yer sensörlü ile desteklenen bir duvarın dış tarafından iç tarafına doğru bir hareket algılandığında, sensörler ilk olarak kütle ve hareketleri analiz ederek, duvarın iç tarafında hareket eden şeyin ne olduğunu ortaya çıkartmaktadır. Devamında bu hareket eden varlığın ilerleyebileceği ya da kat edeceği mesafeyi hesaplayan bilgisayar sistemleri devreye girmekte ve bu bilginin işlenerek sınır devriyelerine bildirildiğinde kameralar ile bölge izlenerek gerekli önlemler alınmaktadır (Heyman, 2008: 305).

2.2 Sınır Duvarı Maliyeti ve Duvar Ekonomisi

İnşa edilen dönemin son teknolojisine sahip olan birçok sınır duvarı bu teknolojilerin kurulumu ve sürekli yenilenmesi sorununu ortaya çıkartmaktadır ki, ülkeler bu yüksek maliyeti karşılamakta zorlanmaktadır. Örneğin ABD ile Meksika arasındaki sınır duvarının kilometre başı maliyeti neredeyse dört-beş milyon dolar; İsrail'in inşa ettirdiği duvarların maliyet ortalaması kilometre başına iki milyon dolar (Khosravi, 2019: 413) ve Suudi Arabistan'ın Irak sınırına ördüğü duvarın toplam maliyeti yaklaşık olarak 3 milyar dolardır (Rosiere ve Jones, 2013: 226). Duvar inşasının yüksek maliyeti sadece ileri teknoloji kullanımından kaynaklanmamaktadır. Bahsi geçen çağdaş duvarlardan yüzlerce yıl önce yapılmış olanlar da oldukça yüksek maliyetlere sebep olmuşlardır. Örneğin, 2.200 yaşında olduğu tahmin edilen Çin Seddi'nin günümüzde en ünlü ve görünür kısmı olan kısmının (1500'lü yıllarda Ming hanedanlığı tarafından yapılan) 1576 yılında hesaplanan yıllık tahmini maliyeti 3.3 milyon ons gümüşe karşılık gelmiştir ki, bu rakam hanedanlığın yıllık bütçesinin dörtte üçüne tekabül etmektedir (Langerbein, 2009: 12). İnşaat giderlerinin yanı sıra yıllık bakım rakamları da hem geçmiş hem de modern dünyada maddi olarak çok yüksek maliyetlere neden olmuştur. Günümüzde inşaat ve bakım maliyetlere ek olarak milyonlarca dolar da güvenlik şirketleri ve teknolojilerine akmaktadır.

Sınır duvarları inşası, teknoloji kullanımı, bakım giderleri, güvenlik sistemi donatımı ve personel harcamalarıyla milyarlarca dolarlık pazar oluşturmakta ve bu pazarın kârından en fazla pay alan kesim inşaat faaliyetleri dışında özel güvenlik şirketleri olmaktadır. Özel güvenlik şirketleri, çoğunlukla silah üretimi, güvenlik, savunma, gözetleme, bilgi teknolojisi ve biyometri gibi alanlarda uzmanlaşmış şirketlerdir ve İsrail merkezli şirketler bu alanda ön sıralarda yer almaktadır. 2002 yılından başlayarak sınır güvenliği alanında uzmanlaşmış 450 İsrail şirketi her yıl teknoloji ihracatını yüzde 22 seviyesinde arttırarak büyük bir sermaye birikimi ve kâr elde etmiştir (Saddiki, 2017: 5). İsrailli şirketler dışında, Boeing (ABD), Elbit Systems ve Magal Security System (İsrail), Amper ve Indra Sistemas (İspanya) ve Avrupa Havacılık Savunma ve Uzay Şirketi (EADS-Airbus) Group (Avrupa Havacılık Savunma ve Uzay Şirketi) gibi çok uluslu, yüksek kapasitede üretim yapabilen ve dünya çapında tanınan şirketler de duvar güvenlik faaliyetlerinden kâr elde etmektedirler (Saddiki, 2017: 5).

Sınır duvarlarının inşası ve faaliyetleri her ülkenin finanse edemeyeceği kadar yüksek maliyetlidir. Bu sebeple duvarlar genel olarak gelişmiş kapitalist devletlerce inşa edilmektedirler. Bununla birlikte bu devletlerin maliyeti yüksek duvarlar inşa etmesinin nedenlerinden biri de zenginliklerini korumaktır çünkü yasal olmayan yöntemlerle sınırlarından geçmek isteyen göçmen, mülteci veya kaçakçıların önemli bir kısmı yoksul veya görece az gelişmiş ülkelerden gelmektedir. Çoğu durumda duvar inşa eden ülkeler, fiziken dışarıda bırakmak istediklerinin ait olduğu köken ülkelerinden iktisadi olarak daha gelişmiş durumdadırlar. Genel ortalama alındığında duvar inşa eden ülkelerin kişi başı Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH), dışarıda bırakılmak istenilen ülkeye oranla üç katından daha fazladır (Hassner ve Wittenberg, 2015: 165-168). Buna göre sınır duvarlarının keskin bir servet eşitsizliğini simgelediği-sergilediği de söylenebilir. 2021 yılı Dünya Bankası (DB) verilerine göre Lübnan sınırına duvar inşa eden İsrail’de kişi başına düşen GSYİH 51.930 Amerikan doları iken, Lübnan’da bu rakam 2.670 Amerikan dolarıdır. Benzer şekilde duvar inşa eden ülkeler olarak Suudi Arabistan ve Türkiye’nin kişi başına düşen GSYİH’leri sırasıyla 23.584 ve 9.586 Amerikan doları iken, bu ülkelerin duvar inşa ettiği hedef ülkelerdeki kişi başına düşen GSYİH sırasıyla Irak’ta 5.048 ve Suriye’de (en son 2018 yılı verisi mevcut) 1.265 Amerikan dolarıdır. Bu rakamlara paralel şekilde Belarus sınırına duvar inşa eden Polonya’da bu rakam 17.840 Amerikan doları iken hedef ülke Belarus’ta 7.303 Amerikan dolarıdır (World Bank, 2021).

2010 yılında ekonomik gelişmişlik ile sınır kontrolleri arasındaki ilişki üzerine yapılan bir araştırmanın bulgularına göre, ABD’de Gayri Safi Milli Hasıla’dan (GSMH) kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) 47.000 ve Kanada’da 39.000 Amerikan doları iken, Meksika’da ise bu oran 14.000 Amerikan dolarıdır. Aynı yıl için bu ülkelerin sınırlarının, sınır devriyeleri üzerinden denetim seviyelerine (kolluk gücü sayısı, denetim sıklığı, kontrol noktaları, engeller, gözetleme ve izleme yoğunluğu) bakıldığında, Kanada sınırında %1 olarak kaydedilen denetim seviyesi Meksika sınırında %35’lere kadar çıkmaktadır (Jones, 2012: 72). Özellikle 2006 yılından sonra sınır kontrollerine ek olarak duvar inşası da sadece Meksika sınırına yoğunlaşmıştır. Kanada ile Amerika Birleşik Devletleri arasında hem bir duvar hem de ekonomik anlamda kişi başına düşen gelirlerde çok büyük bir fark yoktur. Fakat tam aksine Meksika ile hem kilometrelerce duvar hem de kişi başına düşen gelirler

bakımından üç kattan fazla fark vardır. Bu bakımdan, sınır duvarları genel itibariyle servet ve sermaye birikimi yüksek gelişmiş kapitalist ülkelerin sınırlarında yoğunlaşmıştır. Gelişmiş kapitalist ülkeler, görece düşük gelirli ve az gelişmiş komşularından kendilerini ayırmak adına daha fazla sınır duvarı inşa etmişlerdir. Öte yandan, duvar inşasının tek sebebi asimetrik iktisadi gelişmişlik değildir ve sosyo-politik, savaş veya iklim değişikliği gibi koşullar da duvar inşasında etkilidir.

2.3 Sınır Duvarlarının İşlevselliği

Sınır duvarı örme fikri devletlerin sınırlarını kontrol etme amacı ile uygulamaya aldığı en agresif stratejilerden birisidir (Carter ve Poast, 2015: 2). Fiziki bir engel yaratmak ve büyüklük göstergesi olarak gösterişli bir duvar örme fikri veya eylemi, temelde devletlerin sınırlarındaki kontrolünü arttırmaktan daha kapsamlı anlamlara sahiptir ve çok daha farklı amaçlara hizmet etmektedir. Sınır duvarlarının sembolik ve söylem gücü ile insanların düşüncelerinde yarattığı karmaşık anlam, fiziki varlıklarına göre orantısız olarak daha büyük bir etki yaratmaktadır. Duvarların sebep olduğu orantısız etkinin en temel örneklerinden biri, Soğuk Savaş'ın en çok bilinen figürlerinden veya sembollerinden biri olan Berlin Duvarı'dır. Duvar inşa edildiği 1961 yılından yıkıldığı 1989'a kadar Berlin şehrini doğu ve batı olmak üzere ikiye ayırmıştır. Fakat bu yıllarda (ve hatta yıkıldıktan çok uzun süreler sonra da) duvar, fiziki anlamda bir şehrin bölünmesinin çok ötesinde bir işleve sahip olmuştur. Başka bir deyişle duvar, siyasi, düşünsel, askeri, ekonomik ve ideolojik olarak tamamen farklılaşmış blokları birbirinden ayırmıştır. Duvar fiziki olarak Berlin'i ikiye bölerken, aynı zamanda soyut düzlemde farklı iktisadi, siyasi ve ideolojik iki dünya sistemini, iki karşıt kutbu ve müttefiklerini birbirinden ayırma görevini de yerine getirmiştir (Langerbein, 2009: 15-16).

Duvarlar sadece fiziki ayırma işlevi üstelenen yapılar değildir. Duvarlar ayırdıkları bölgeler arasındaki etkileşimi engelleyerek, bölerek, azaltarak ya da mesafe koyarak taraflar arasındaki sosyal ve kültürel gelişimi kesintiye uğratan ve eşitsizliklerin yeniden üretimine sürekli olarak destek sağlayan yapılardır (Laine, 2012: 70). İki taraf arasındaki sınır duvarı uygulaması, mevcut olarak birbirinden farklı olan tarafların daha da net bir şekilde farklılaşmasına ve birbirinden ayrılmasına katkıda bulunmakta ve taraflar arasında daha net bir süreksizlik ilişkisinin ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir. Sınır duvarları, sınırın

diğer tarafında (dışarıda) kalanlar için sürekli olarak bir isimlendirme ve fişleme işlevini yerine getirmekte ve dışarıda kalanları “ötekileştirme” üzerinden bir tahakküm ilişkisi yaratmaktadır. Duvarın dış tarafındakileri farklı, tehlikeli, istenmeyen, suçlu gibi sıfatlar ile kriminalleştirmek çoğu zaman dışarıdakilerin insan olmaktan önce bu sıfatlar ile tanımlanmasına yol açmaktadır. Bu sıfatlandırma sınırın iki tarafı için de geçerlidir. Başka bir deyişle sınır duvarları ile dışarıda kalanlara istenmedikleri ve içeride yerlerinin olmadığı mesajı verilirken içeride kalanlara da ortak kimliklerine karşı dışarıdakilerin düzeni bozacak, anarşi yaratacak ve suç getirecek oldukları mesajı verilmektedir (Khosravi, 2019: 414). Aynı şekilde sınır duvarının fiziki anlamda orada durması, duvarı bir şekilde geçmeyi başaran kişilerin zihinlerinde de içeride hoş karşılanmayacağı, istenmeyen ve “içerisinin” “dışarısı” veya “ötekisi” olacağı algısını yaratmaktadır. Kısacası duvar cansız ve hareketsiz bir yapı olsa da, yarattığı “dışarısına” ait olma düşüncesi ve dışlama pratiği, duvarı bir şekilde geçen insanların zihninde (uzunca bir süre) yaşamaya ve içeridekilerin pratikleriyle sürekli yeniden üreilmeye devam edecektir (Laine, 2020: 70). Bu durum da dil, kültür, sosyo-ekonomik anlamda statü farkları ortaya çıkartarak bu farkların sürdürülmesine ve yeniden üretilmesine katkı sağlamaktadır (Kamwela, 2018: 16).

Fiziki anlamda ayırma işlevlerine karşılık duvarların varlığı iki bölge-ülke arasındaki sınırın tamamen kapatılması anlamına gelmemektedir. Duvarların temel amacı su sızdırmaz derecede kapalı ve geçirgen olmayan sınırlar yaratmak olmadığı gibi, mevcut iktisadi sistemin zorunlu kıldığı sermaye, hizmet ve ticaret hareketleri (savaş ve benzeri durumlar hariç) duvar engelini kolaylıkla aşmakta ve sınırlardan geçmektedir (Rosiere ve Jones, 2012: 229). Sermaye, mal ve hizmetler kapitalist sistemin birikim-kâr hedefi doğrultusunda herhangi bir engele takılmadan (gümrük vergisi veya kota dâhil olmak üzere) geçiş serbestliğine sahipken (zor ve rıza araçları kullanılarak), kişilerin serbest dolaşımı söz konusu olduğunda duvarlar tartışılmaz engeller olarak yükselmektedir. Kişilerin dolaşımında duvarların geçirgen olduğu durumlar sadece nitelikli işgücü ve turizm-eğitim gibi kâr içeren hizmet faaliyetlerdir. Kısacası kapitalist sistemin nitelik ve gereklerine uygun sermaye kalemleri ve kişiler için duvarların sınırlayıcı işlevi kısıtlanırken, kriter dışında kalanlar güçlendirilmiş duvarlarla çevrili sınır kontrolleri ile dışarıda bırakılmaktadırlar. Bu bakımdan devletlerin

sınırlarda duvarlar inşa etmesi, sınırı kesin olarak kapatmak için değil, sınırda bir ‘filtreleme’ uygulaması yapmak içindir (Simmons ve Kenwick, 2021: 7).

Sonuç olarak, sınır duvarları, her şeyin dışarıda bırakılması adına yapılan bir uygulama olarak ele alınmamalıdır. Bunun yerine duvarlar, içerisi ile dışarısını tanımlama, sınırlarını sürekli belirleme ve bu sınırlardan geçirme (içerisi) - geçirmeme (dışarısı) hakkındaki karar ayrıcalığını iktidara veren ve bir taraftan güvenlik ve kimlik retoriğini iktidarın meşru kullanımına sunarken diğer taraftan tahakküm araçlarının kullanımına gerekçe-anlam üreten çok işlevli yapılardır. Tek taraflı karar ve pratikler seti olarak inşa edilen ve son derece yüksek maliyet gerektiren sınır duvarları, bölgelerindeki iktisadi, siyasi, toplumsal ve kültürel oluşumlara doğrudan etki etmekte ve sonuç yaratmaktadır. Bahsi geçen etki ve sonuçları daha iyi analiz edebilmek adına teoriden pratiğe tarihte öne çıkan duvarlar sırasıyla Çin Seddi, Berlin Duvarı, Batı Şeria Duvarı (Güvenlik Çiti), Batı Sahra Duvarı (BERM) ve son olarak da bir yapı olarak gözle görülmesi de çalışma açısından engel yaratan bir sınır duvarı olarak kabul edilebilecek vize rejimi incelenecektir.

2.4 Çin Seddi (The Great Wall)

Toplam uzunluğu 6.000 kilometreden fazla olan 2.000 yıllık tarihiyle Çin Seddi (The Great Wall), Çin uygarlığının gelmiş geçmiş en görkemli yapılarından birisidir. Çin Seddi belirli bir tarihte ve tek seferde yapılmış bir yapı değildir. Yaklaşık bin yıllık bir zaman dilimine yayılan inşa süreci, egemenlik alanına ait toprakların genişlemesi, yeni hanedanlıkların kurulması ve gelişen yapı teknolojisi ile sürekli olarak devam ettirilmiştir (Soyluk, Yıldız ve Sarıcıoğlu, 2018: 7-9). Çin Seddi’nin yapıldığı ilk dönemlerde duvar belirli bir bölge ile sınırlı kalırken, genişleyen topraklar ve değişen yöneticiler ile ilave birçok yapı eklenmiştir (Turnbull ve Noon, 2007: 41).

Çin Seddi’nin inşasına yönelik genel kanı, duvarın Çin halkına güvenlik sağlama ve içeridekiler ile dışarıdakileri ayırmak için yapıldığıdır. Başka bir deyişle Çin Seddi, yerleşik tarıma geçmiş, medeni Çin uygarlığı ile göçebe kuzeyli Türk veya kuzeyli Moğol barbar toplumlarını ayırmak amacıyla inşa edilmiştir (Langerbein, 2009: 11). Bu bakımdan Çin Seddi ‘uygarlık’ ile ‘barbarlığın arasındaki ayrımı yapan fiziki (güvenlik sağlayan) ve sembolik gösterge olarak anlam kazanmaktadır (Elliot, 2013: 11). Çin Seddi’nin yüzyıllara yayılan tarihi incelendiğinde ise duvarın sadece güvenlik ve medeniyet söylemi

üretmediği görülmektedir. Birbirinden ayrı parçalar halinde olan duvarların birleştirilmesi ve büyütülmesi özellikle M.Ö. 221’de Qin Hanedanlığı’nın diğer derebeyleri yenerek siyasi birliği sağlamasından sonra başlamıştır. Bu dönemde duvarın inşasında içeridekileri dışardakilerden korumaktan ziyade iç siyasi faktörler öne çıkmaktadır. Qin Hanedanlığı döneminde ülkede sert yasalar uygulanmış, vergiler yükseltilmiş, ağır ceza sistemi uygulanmış ve zorunlu çalışma süreleri yükseltilerek bedensel çalışma gücü ağırlaştırılmıştır (Okay, 1993: 31-34). Bu dönemde sert yasalar ile yönetilen Çin halkı ile Kuzey toprakları arasındaki en büyük engel Çin Seddi’dir. Başka bir ifade ile Çin Seddi ağır yaşam şartlarından kurtulmak için Kuzeye kaçmaya çalışan Çin halkı için adeta bir hapisane duvarı görevi görmüştür (Okay, 1993: 31-34). Qin Hanedanlığından sonraki döneme tekabül eden Han Hanedanlığı döneminde (M.Ö. 33 yılında Hun liderinin hanedanlığa yaptığı bağlılık ziyareti sonrasında) Hunlarla Çin arasında bir barış dönemi yaşanmıştır. Bu dönemde Hunlar, barış ortamında duvarın işlevsizleştiği ve gereksizleştiğini iddia etmiş fakat dönemin Çin hanedanı Han Yuan Ti’nin görevlendirdiği bir general ile Hun lideri Hu Han Hsieh’ye şu sözleri iletmiştir:

“Büyük duvar size karşı yapılmış değildir. Ülkemizdeki kötü kişilerin sizin topraklarınıza kaçarak sizlere zarar vermesini önlemek amacı ile yapılmıştır. Size bir zarar gelmesini istemediğimiz için bu duvarı yıkmayı düşünmüyoruz.” (Okay, 1993: 36-37).

Kısaca Çin Seddi’nin korunma-güvenlik amacıyla yapıldığına ilişkin monist yaklaşım, iktidarın duvarı bir tahakküm ve toplumsal kuşatma aracı olarak kullanılmış olmasını göz ardı etmektedir. Oysa nüfusu kontrol-disipline etmek, içeridekileri içeride tutmak, egemen sınıfın-iktidarın kendi çıkarını herkesin çıkarı gibi gösteren hakikat rejimini sürekli yeniden üretmek, istenildiği zaman güvenlik tehdidi ile halkı meşgul-manipüle etmek ve iktidara-otoriteye başkaldırmaya olanak sağlayacak koşulları denetim altında tutmak, duvarın önde gelen yapıma amaçlarından (Okay, 1993: 38).

Çin Seddi’nin inşasındaki içsel unsurlar dışında kilometrelerce devam eden duvar, iktidarın içeriye ve dışarıya “güç” ve “yok edilemezlik” göstergesi olarak da hizmet etmiştir. Tarih boyunca büyük ve ihtişamlı yapılar inşa etmek, yapıyı inşa eden veya ettiren kişilerin ve halkların gücünü yansıtan bir uygulama olarak görülmüştür. Parçalı halde bulunan duvarların birleştirilmesini emreden ve

Çin seddinin temelini atan imparator Qin Shihuangdi'nin aynı zamanda bugün Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) dünya mirasları listesinde olan 'Toprak Askerler ya da Terrakotta Ordusu' (Terracotta Army) olarak bilinen içinde 7.000'den fazla asker, süvari, savaş arabası ve zırhlı atların bulunduğu, imparatorun sonraki hayatında onu koruyacağına inanılan heykel ordusunu (Khanacademy, 2022) inşa ettirmesi de dönem için ihtişamlı yapılar ile güç ve şan ilişkisine verilebilecek bir örnektir (Langerbein, 2009: 13). 1972 yılında Çin ile ilişkilerin gelişmesi adına önemli bir ziyaret gerçekleştiren ABD Başkanı Richard Nixon, Çin Seddi için "Bu muhteşem (büyük) bir duvar ve bu duvarı yapanlar muhteşem (büyük) insanlar" (Richard Nixon Foundation, 2015) ifadesinde bulunmuştur. Aynı şekilde ABD Başkanı Donald Trump'ın ABD-Meksika sınır duvarını tanımlarken 'muhteşem bir duvar' ifadesini kullanması, büyük ve ihtişamlı yapıların bir anlamda (yapıyı inşa eden devletler veya kişiler hakkında) pozitif duyguları hatırlattığı ve büyüklüğü vurguladığına işaret edebilecek bir noktadır. Bu anlamda Çin Seddi de yapıldığı dönemde fiziki bir duvar olmasının ve toprakları, bölgeleri birbirinden ayırmasının yanında, imparatorun gücünün büyüklüğünü, şanını ve saygınlığını dost ve düşmanlara karşı ilan eden bir yapı olarak da işlev görmüştür.

İktidarın içeriye ve dışarıya tahakküm kurma ve "güç" göstergesi ihracı dışında Çin Seddi, kimlik oluşumu ve inşası üzerinde de önemli bir rol oynamıştır. Han hanedanlığı dönemine tekabül eden (MÖ 206 - MS 220) dönemde hanedanlığın tarih kayıtlarında bakıldığında, göçebe toplumların insandan aşağı bir şekilde tanımlanmakta olduğu görülmüştür (Turnbull ve Noon, 2007: 4-5). Bu dönem kayıtlarında göçebeler; doğuştan gelen bir vahşilik üzerinden tanımlanmış, yağmalamak ve yağmacılığın bu göçebelerin doğasında olduğunu belirten ifadelerle yer veilmiştir (Turnbull ve Noon, 2007: 5).

Bu dönemlerde Çin halkı içindeki yaygın bir inanişaya göre, Çin Seddi şeytan-ifrit gibi varlıklar ile insanoğlu arasında duran bir kalkandır (Langerbein, 2009: 14). Budist inanişta ve dönemin Çin toplumunda yaygın olan inanişaya göre duvarın dışında ölmek, reenkarnasyon ile dünyaya tekrar gelmenin önünde engel oluşturmaktadır (Langerbein, 2009: 14). Bu anlamda dışarıda yaşayanlar üzerinden kimlik inşa süreci devam ederken, aynı zamanda duvarın diğer tarafında ölmenin kişinin tekrar hayata gelmesini engelleyeceği inancı mevcuttur ve bu bakımdan duvar bir nevi nüfus kontrolü için de önemli bir işleve sahiptir.

Kısacası, kimlik oluşum süreci sadece dışarıdaki göçebe toplumlar (öteki) üzerinden değil, duvarın doğrudan varlığı ve sembolize ettikleri bağlamında da ortaya çıkmıştır. Bu oluşum dönemden döneme Çin Seddi ile alakalı anlatılan hikâyeler ve yazılan şiirler bağlamında da değişiklik göstermiştir. Örneğin duvarda ölen kişilerin kemiklerinin duvarın ve ülkenin korunmasına katkı sağladığı gibi asil bir anlatıma sahip şiir ve masallar mevcut olduğu gibi, kocası duvarda ölen ve bundan dolayı huzursuz olan kadının, kocasının kemiklerini alıp kendi köyüne getirdiği ve gerçek geleneklerine göre defnettiği hikâyeler de mevcuttur (Turnbull ve Noon, 2007: 49-50). Bu bakımdan Çin Seddi, güvenlik ve korunma ile ilişkili olduğu kadar korku ve utanç kaynağı olarak da anlam oluşturacak anlatılara sebebiyet vermiştir.

Çin Seddi, hanedanlıklara insanların koruyuculuğu rolünü yüklemesi anlamında da oldukça önemli bir yere sahiptir. Güvenlik ile ilgili bir mesele olduğu için duvar birçok söylemin ve uygulamanın pratiğe geçmesini rahatça meşrulaştırmaktadır. Duvarın inşası için işçilerin toplanması ve ağır şartlarda çalıştırılması, duvarın maliyeti ve işletim giderlerinin karşılanması için vergilerin arttırılması gibi uygulamalar güvenlik gerekçesi ile meşruluk kazanmıştır. Tarihsel bulgulara göre milattan sonra 607 yılında duvarın 500 kilometrelik bir bölümünün inşaatı için toplanan 1 milyon işçiden 500 bini hayatını kaybettiği belirlenmiştir. Bu da her bir metre için bir kişinin öldüğü anlamına gelmektedir (Dalin, 2005: 18-19).

Sonuç olarak, Çin Seddi geçmişte güvenlik gerekçeleri üzerinden inşa edilmeye başlanmış olsa da birbirinden farklı birçok amaca hizmet etmiş ve Çin toplumunun kimlik oluşumundan, söylem ve pratiklere kadar birçok farklı alana etki etmiş, yönetici sınıfının pratiklerini meşrulaştırmış ve toplumun sosyal-kültürel yapısına doğrudan etki etmiştir. Bununla birlikte, güvenlik açısından bakıldığında Çin Seddi ismi gibi tam anlamıyla ‘muhteşem’ bir koruma görevi görmemiştir. İlk yapılar hâlihazırda parça parça ayrı ayrı olduğu için kolayca kuşatılmıştır. Birleştikten sonra ise 13. yüzyılda Moğollar surları aşıp Çin’e saldırmıştır (Langerbein, 2009: 15). Çoğu insanın atfettiği sembolik gücün ve isminin aksine Çin Seddi askeri ve güvenlik anlamında başarılı bir yapı olmaktan uzaktır. Bununla birlikte, tarihteki “barbarlara” karşı “uygar” Çinli kimliği, 21 yüzyıldaki Çinli kimliğini halen kadim ve bilge bir uygarlık olma referanslarıyla beslemeye devam etmektedir (Dalin, 2005: 20). Üstelik kimlik inşa eden bu etki

sadece Çin halkı için değil Konfüçyanizm felsefesini dış politikasının ideolojik araçlarından biri yapan Çin devletinin komşuları için de geçerli olmaya devam etmektedir (Sayın, 2013: 231-235).

2.5 Berlin Duvarı (1961-1991)

İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD, Birleşik Krallık ve SSCB başkanlarının da katıldığı Yalta Konferansı'nda (4-11 Şubat 1945) Almanya'nın, savaşın kazananı olan büyük güçler tarafından yönetilmek üzere bölünmesi yönünde karar alınmıştır. Berlin'de bir kontrol komisyonu kurularak Almanya'da egemenlik dört büyük güç arasında paylaştırılmıştır. 1948 yılına gelindiğinde Batılı devletler kontrol ettiği bölgeleri Batı Almanya bölgesi olarak Federal Almanya adı altında birleştirmiştir. 1949 yılında da Demokratik Alman Cumhuriyeti adı altında Doğu Almanya devleti kurulmuştur. Doğu Almanya topraklarının içerisinde kalan ve kontrol komisyonunun bulunduğu Berlin ise iki tarafın da siyasi ve askeri anlamda varlığını sürdürdüğü bir şehir olarak kalmıştır (Williamson, 2003: 2). Berlin bu tarihten itibaren Doğu ile Batı bloğu arasında iki tarafında varlığını sürdürdüğü ve güç mücadelesinin yansımalarının görüldüğü Soğuk Savaş'ın ufak bir simülasyonunun yapıldığı bir kente dönmüştür. Öyle ki iki tarafın birbirine bu kadar yakın olduğu şehri “Batı'nın en hassas organı” (Argo tabirin çalışmaya dâhil edilmemesi adına bu şekilde tanımlanmıştır) olarak nitelendiren Kruşçev (Rander, 2019: 75), “Ne zaman Batıdan bir reaksiyon, bir çılgılık atmasını istesem Berlin'i sıkarım!” şeklinde bir açıklama yapmıştır (Rander, 2019: 75). Berlin bu anlamda iki taraf için de bir deney alanı olmuş, Doğu'nun ve Batı'nın birbirini sınıdığı ve her iki tarafın da birbirlerinin tepkilerini ölçtüğü bir mekân haline gelmiştir.

Doğu ve Batı Blokları'nın Almanya bağlamında en önemli sorunlardan birisi göç (kaçış) sorunu olmuştur. 1945 ile 1961 yılları arasında Doğu Almanya vatandaşlarının neredeyse altıda biri Batı Almanya'ya göç etmiştir (Williamson, 2003: 3). 1952 yılından itibaren duvarın yapılmasına kadar geçen sürede 1 milyondan fazla Doğu Alman vatandaşı Batı Almanya'ya geçmiş ve 1,5 milyonu aşkın Doğu Berlinli de Batı'ya göç etmiştir. Göç edenler sadece Alman vatandaşları ile sınırlı değildir. Polonyalı, Slovak, Çek vatandaşları da dâhil olmak üzere binlerce Doğu Avrupalı Berlin üzerinden Batı Avrupa'ya göç etmiştir. Göç konusunun sorun olmasının en büyük nedenlerinden birisi ise göç eden kesimin genç, eğitilmiş ve yüksek vasıflı olması kişilerden oluşmasıdır (Langerbein, 2009:

16). Berlin Duvarı'nın yapıldığı tarihten yıkıldığı tarihe kadar duvarı geçmek amacı ile göç etmeye çalışan kişilerden (kasıtlı veya kasıtsız) ölenlerin yarısından fazlası (76 kişi) 20 ila 29 yaş aralığındaki genç kesimdir (Sun, 2021). Berlin'in bölünerek Doğu ve Batı ayrımı yapılmaya başlanmasından itibaren, doğudan batıya doğru akan göç trafiği beraberinde bir statü farkını, bir tahakküm ilişkisini getirmiştir. Ortaya çıkan dikotimi üzerinden Doğu, insanların kaçtığı bir yer olurken Batı ulaşılması gereken bir hedefi temsil etmeye başlamıştır.

Berlin Duvarı'nın inşa edilmesinde yoğun göçe ek olarak, Batı Berlin'de çalışan fakat düşük yaşam maliyetleri nedeniyle Doğu Berlin'de ikamet eden 50.000'e yakın Almanyalı'nın varlığı ve Doğu Almanya'daki ucuz temel gıda ürünlerinin Batı tarafına taşınması da rol oynamıştır. Batı Berlin'de karaborsada elde edilen Doğu Berlin para birimi (Ostmark) kullanarak sübvansiyonlu, yüksek nitelikli ve kâr amacı güdülmeyeceği için düşük fiyatlarla Doğu Berlin halkına satılan birçok ürün, Batı Berlin'e götürülmüştür. Sonuç olarak, Doğu Almanya hem kırılgan ekonomisini korumak hem nitelikli vatandaşlarının ülkeden ayrılmasını engellemek amacıyla bir duvar inşa etme kararı almıştır (Langerbein, 2009: 16).

13 Temmuz 1961 tarihinde gece yarısından dakikalar sonra Doğu Berlin tarafı, Doğudan batıya geçişlerin bir sonraki uyarıya kadar durdurulduğu uyarısını yapmıştır. Bu uyarıdan yalnızca saatler sonra, sabah 05.00 olduğunda şafağın sökmesi ile birlikte Doğu tarafındaki silahlı sınır muhafızları Berlin'in doğusunda bulunan dikenli tellerin arkasındaki görevlerine başlamışlardır (Taylor, 2008: 167-168). Dikenli Tel Pazarı (Barbed Wire Sunday) olarak anılacak bu gün, Doğu tarafının bir günde şehri dikenli teller ile bölünmesi ile başlamış ve ilerleyen günlerde beton blokların da eklenmesi ile Doğu ve Batı Berlin sınırları net bir şekilde ayrılmıştır (History, 2019).

Berlin Duvarı, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve dolaylı olarak Doğu Bloku tarafından yapılmış bir duvardır ve duvara karşı siyaset de Almanya Federal Cumhuriyeti ve dolaylı olarak Batı Bloğu tarafından yapılmıştır. Duvarın yapılmasından sonra Batı Berlin tarafından duvarın çok yakınına inşa edilen 20 katlı bir yayın evi olan Axel Springer binasının doğu tarafına bakan tarafına bir elektronik ekran yerleştirilerek doğudaki insanlara Batı propagandası yapılmıştır. Doğu Almanya tarafı bu propagandanın önüne geçmek için bu yayınevi binasının

karşısında doğu tarafına yüksek katlı apartmanlar inşa etmiştir (Greinacher, 1991: 15).

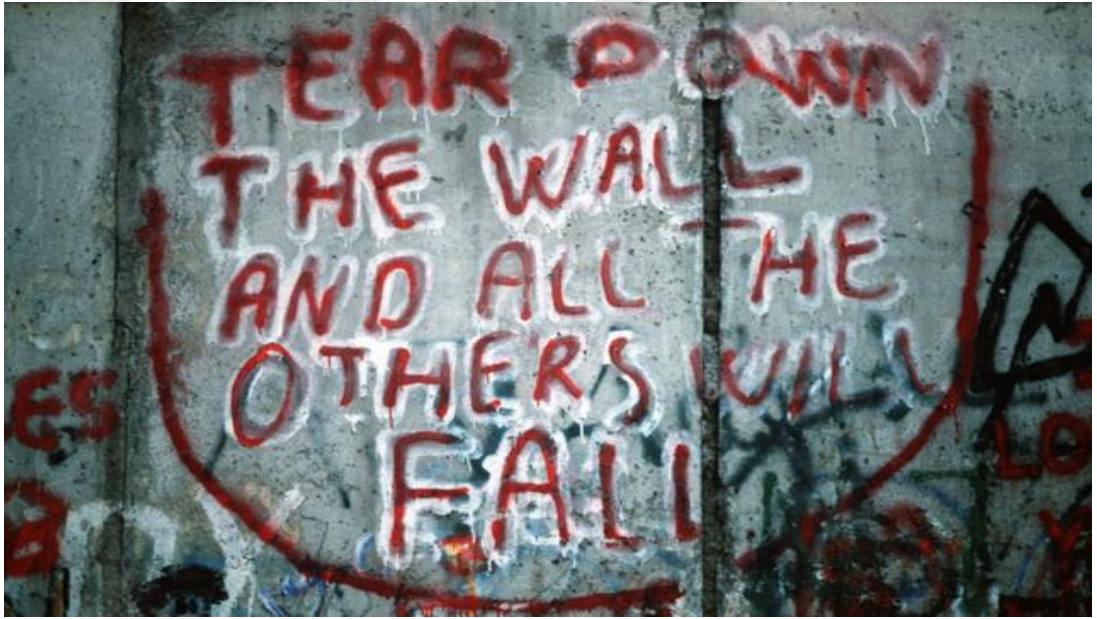
Duvarın doğu yüzü yapılış amacına da uygun olarak beyaza boyanmıştır. Bunun sebebi duvardan kaçmaya çalışanların net bir şekilde görülmesi olarak da açıklanabilmektedir. Bununla birlikte, Batı tarafındaki görüntü çok daha farklı olmuştur. Başka bir deyişle, Berlin Duvarı'nın batı yüzü Batı dünyası için çok kullanışlı bir propaganda aracı olmuştur. Şekil 2.2'de görüldüğü üzere duvarın batı yüzünde özgürlük mesajları veren grafiti çalışmaları, duvar yazıları ve çeşitli resimler sergilenmiştir. Bu alanda dünyaca ünlü sanatçılardan, dünyanın her yerinden gelen turistlere kadar çok sayıda insan duvarın batı tarafına özgürlük, barış, birlik, bütünlük gibi konuları işleyen aynı zamanda duvar örme siyasetini eleştiren mesajlar yazmış, resimler yapmıştır. Bu sanatçıların arasında Thierry Noir, Richard Hambleton, Emanuel Bouchet gibi dünyaca ünlü sanatçılar da mevcuttur (Brooke, 2007: 14-34).

Şekil 2.2: Berlin Duvarı'nın Batı Tarafına Yapılan Grafitiler (The Golden Scope, 2020)

Berlin Duvarı'nın batı tarafına yazılan yazılar ve ifadelerden örnekler vermek gerekirse; “Seviyorsan Özgür Bırak” (If You Love Somebody Set Them Free); “Sevgi Betondan Daha Kalındır” (Love is Thicker than Concrete); “Alman Halkına Özgürlük” (Freiheit Dem Dutschen Volke) ve “Berlin Duvarsız Olmalı”

(Berlin Wird Mauer-Frei) gibi ifadeler duvarın batı yüzünü kaplamıştır ve farklı sloganların üst üste yazılması okunulurluğu azaltmıştır (Sürmeli ve Balkara, 2019: 142). Batı tarafından duvara bakıldığında görünen bu ifadeler insanların duvar üzerinden kısıtlama ve yasaklamalara karşı öfkelerini yansıtırken aynı zamanda duvarı inşa eden Doğu Berlin yöneticilerine karşı öfkelerini de yansıtmıştır. Doğu Berlin dolayısıyla komünist Doğu Bloku kısıtlayıcı, müdahaleci, yasakçı ve baskıcı olarak resmedilirken, Batı Berlin dolayısıyla kapitalist Batı Bloku özgür, insani ve barışçıl olarak gösterilmiştir. Bu bakımdan, Berlin Duvarı yönetimleri ayıran fiziki bir duvardan ziyade Batı'nın kendisinde cisimleşen özgürlüğü, barışı, insanlığı ve refahı temsil eden dünyaca ünlü bir sembole dönüşmüştür. Örneğin Şekil 2.3'te duvarın batı tarafında "Bu Duvarı Yık ki Tüm Duvarlar Yıkılsın" (Tear Down the Wall and All the Other will Fall) yazısı görülmektedir.

Şekil 2.3: Duvarın Batı Tarafındaki Bir Duvar Yazısı (Nara or DVIDS Public Domain Archive, 2020)

Batı Berlin-Batı Bloku, Doğu Bloku'na karşı siyasi propaganda aracı olarak duvar göstergesini kullanırken, zaman zaman popüler kültürün en etkili bileşenlerinden biri olan müziği de bu amaçla araçsallaştırmış ve Berlin'de düzenlenen birçok konseri özellikle duvara yakın (Doğu Berlin'den de duyulacak şekilde) yerlerde gerçekleştirmiştir. Michael Jackson'dan David Bowie'ye, Genesis'den Eurythmics'e birçok tanınmış şarkıcı ve müzik grubu tarafından verilen konserler, Batı Berlin halkı tarafından coşku, eğlence ve keyifli vakit

geçirme anlamına gelirken, Doğu Berlin’de başta gençler olmak üzere kitlelerin (gösterilen) duvar tarafında yığılmasını ve kolluk güçleri ile sorun yaşamalarına sebebiyet vermiştir (Conolly, 2009; Fisher, 2016). Konserler ve popüler kültürün sürekli icrası, Batı’nın Doğu’ya göre renkli, çekici, eğlenceli ve özgür bir yer gösterilmesine-anlatı oluşturmaya olanak tanırken; Doğu, popüler kültüre erişimi engelleyen (duvarda durduran) ve müziğe dahi tahammülü olmayan bir yasaklar yönetimi olarak zıt anlatı (yasakçı, baskıcı, renksiz, tek tipleştirici) üretmektedir. Gerçekler bu içeriğe ve bileşenlere sahip olmasa bile duvar sembolü-göstergesi, Batı’nın özgürlük ve Doğu’nun baskıcı olduğu anlatısını sürekli yeniden üretmeyi mümkün kılmış ve gösterilen konumundaki dünya kamuoyuna söylem üretme imkânını Batı’ya kazandırmıştır.

Popüler kültür faaliyetleri dışında propaganda nitelikli birçok siyasi konuşma-miting de Berlin Duvarı’nın anlam-söylem üreten mekânında gerçekleştirilmiştir. 26 Haziran 1963 tarihinde dönemin ABD Başkanı John F. Keneddy’nin ‘Ben bir Berlinliyim’ (Ich bin ein Berliner) konuşması en önde gelen örneklerden bir tanesidir. Konuşmasına özgür dünya ile komünist dünya arasındaki farkı anlamayanları (dünya vatandaşlarını) Berlin’e davet etmekle başlayan Kennedy, Batı demokrasisinin mükemmel olmadığı ama demokratik devletlerin hiçbir zaman kendi insanının kaçmaması için duvar yapmadığını ve Doğu tarafının genelde insanlığın kendisini özelde ise aileleri ayırdığını vurgulamış ve “Ben özgür bir insan olarak ‘Berlinliyim’ demekten gurur duyuyorum” (MCamericanpresident, 2008) diyerek konuşmasını sonlandırmıştır. Kennedy’nin konuşmasında özgür dünyayı temsil eden Batı ile baskıcı ve kapalı dünyayı temsil eden Doğu, duvar inşa etme pratiği üzerinden ayrıştırılmış ve Batı dünyasının özgürlük ve insanlığın-tarihin doğru tarafında olduğu mesajı verilirken Doğu tüm “olumlu” ve “iyi” kavramların karşıtlarıyla tanımlanmıştır. Berlin Duvarı üzerinden yapılan propaganda siyaseti, Berlin Duvarı’nın fiziki ayırma işlevinin ötesinde siyasi söylem dili ve hakikat rejimi üretme bakımından duvara araçsal bir rol yüklenmiştir. Çalışmanın daha önceki bölümünde bahsi geçen Ronald Reagan’ın konuşmasında da “Bay Gorbaçov bu duvarı yıkın” cümlesi, duvarın fiziki olarak yıkılmasını ifade etmekten öteye geçerek, SSCB’nin Doğu’yu özgür dünyaya kapalı tutan taraf olduğu ve duvarı yıkarak Batı’ya açılmaları gerektiği imasını, duvarın siyasi anlam yaratma ve söylem oluşturma gücü üzerinden kurmuştur.

Duvarın siyasi propaganda aracı olması ve yarattığı bilgi ve hakikat alanı ile güçlü şekilde bilince işleyen söylem ve yaşam pratiği inşa edebilmesi, sadece duvarın var olduğu dönemler ile sınırlı kalmamış ve yıkıldığı 1989'dan sonra da anlam ve simgesel gücü özellikle siyasi anlatıya taşınmıştır. 2008 yılında Başkanlık seçimi kampanyası için Berlin'e giden Barack Obama, “Bu şehir dünyanın diğer tüm şehirleri arasında özgürlük hayali kurmanın ne demek olduğunu en iyi bilen şehirdir” (Barackobamadotcom, 2008) ifadesiyle, Berlin Duvarı'nın simgelediği hakikat alanına atıf yaparak, izleyenlerin bilincinde söylemi kolayca yeniden üretebilmiştir. Bu konuşmadan beş yıl sonra Brandenburg kapısının önünde konuşma yapan Obama, bölgenin demokrasi adası olduğunu vurgulayarak, Doğu Almanya'nın simgelediği tüm Batı tipi demokrasinin karşıt anlamlarına gönderme yapmıştır (Channel4News, 2013).

Özetle, dünyanın en meşhur sınır duvarlarından birisi olan Berlin Duvarı, Çin Seddi'nin aksine duvara ait simge ve anlam yaratma ve hakikat oluşturma gücünün sadece inşa eden tarafça değil, yapılma gerekçesini oluşturan hedef ülke-topluluk grubu tarafından da politik bir fırsat olarak değerlendirilebileceğine örnek teşkil etmiştir. Duvar inşa etme pratiği, anlatı yaratan duvar siyaseti ile desteklenmedikçe, Doğu Berlin örneğinde olduğu gibi söylem oluşturma ve hakikat yaratma gücü de karşı tarafa geçebilmektedir. Doğu tarafı duvarı inşa etme kararı almasına rağmen, duvarı meşrulaştırıcı söylem ve pratikler ile desteklemekte, başka bir deyişle duvar siyaseti oluşturmakta başarılı olamamıştır. Başta ABD olmak üzere Batı Bloku, Berlin Duvarı üzerinden karşı-duvar siyasetini popüler kültür endüstrisini de kullanarak çok kapsamlı, çok boyutlu bir şekilde yürütmüş ve kendi sisteminin propagandasını yapmıştır. Duvar siyaseti temelde somut ve ontolojik anlamda duvar inşa etmek ve duvara ek olarak aynı doğrultuda oluşturulan somut engelleme (sınır denetimleri, devriyeler, sınır birlikleri gibi) pratikleri ile desteklenen bir anlayış olmasına karşın, bu somut engelleri ve duvarı meşrulaştırmak adına düşünceleri ve algıları etkilemeye yönelik, görece daha soyut birtakım pratikler ile desteklenen dışlayıcı söylem ve pratiklerin birbirleri ile aynı doğrultuda, bir arada yürütülmesi anlamına gelmektedir. Berlin Duvarı özelinde Doğu tarafı bu siyaseti oluşturmakta başarısız olurken Batı tarafı karşı duvar siyasetini kurgulamakta çok daha başarılı olmuştur.

Son olarak, Berlin Duvarı örneğinde somutlaştığı şekliyle, kapitalist Batı dünyasının karşı-duvar siyaseti, duvarların yıkılması, özgürleşme, sınırsız dünya,

ifade özgürlüğü ile engelsiz seyahat ve dünya vatandaşı olmak (Ohmae, 2005: 21-22) gibi söylem ve pratikleri içinde barındıran propaganda siyaseti olarak Soğuk Savaş süresince kullanılmıştır.

2.3 Batı Şeria Duvarı (Güvenlik Çiti - Ayırma Duvarı)

İsrail Devleti ile Filistin'in Batı Şeria bölgesini birbirinden ayıran sınır duvarı olan Batı Şeria (West Bank) duvarı, sadece ismi üzerinden dahi bir ayrımı temsil etmektedir. Batı Şeria Duvarı, duvarın İsrail tarafında 'Güvenlik Çiti' veya 'Terörle Mücadele Çiti' olarak adlandırılırken Filistin tarafında 'Apartheid Duvarı'⁹ veya 'Ayrım Duvarı' gibi isimler kullanılmaktadır (Rosiere ve Jones, 2013: 225). Şekil 2.4'te kalın kırmızı çizgi ile gösterilen duvarın yapımı 2003 yılında alınan kararla başlanmış ve 2022 yılına kadar gelen süreçte İsrail hükümetleri çeşitli güvenlik gerekçeleri üzerinden Batı Şeria bölgesini çevreleyen 723 km uzunluğunda bir duvar örmüştür (Alatout, 2009: 956). Batı Şeria sınır duvarına verilen isimlerin duvarın her iki tarafında da farklı olmasının en temel sebebi, insanların duvarla olan deneyimlerinin ve tecrübelerin farklı olması ve aynı zamanda duvarın taraflar açısından temsil ettiği siyaset ile ilgilidir. Buradan hareketle duvara tek bir isim vermek doğru bir yaklaşım değildir çünkü duvar onunla etkileşime giren insanlar tarafından kimi zaman bir güvenlik duvarı veya terörle mücadele çiti olarak algılanırken kimi zaman da ayrım duvarı veya apartheid duvarı olarak nitelendirilmiştir (Wills, 2016: 1). İsrail Savunma Bakanlığı'ndan alınan aşağıdaki (Şekil 2.4) haritada duvar, 'Güvenlik Bariyeri' olarak nitelendirilmiştir. İsrail sınır duvarının inşasını meşru bir zemine oturtmak adına duvarın, çitin ya da bariyerin güvenlik boyutunu ön plana çıkararak duvarın gerekliliğini vurgu yapmıştır. Güvenlik gerekçeleri üzerinden inşa edilen yapı için de ayrım, ayrımcılık veya kaba görünen duvar gibi ifadeleri kullanmak yerine daha nesnel bir anlam üreten "güvenlik bariyeri-güvenlik çiti" gibi tanımlamalar yapılmıştır.

⁹ Apartheid, tarihsel kökenleri sömürgecilik tarihi ile bağlantılı olan ve 1948 yılında Güney Afrika'da Ulusal Parti'nin iktidar olması ile başlayan ve 1994 yılına kadar devam eden, yerel halkın azınlık beyazlar tarafından yönetilmesi, ayrımcılığa ve ırkçılığa uğramasının yasalar ile desteklendiği ve ırkçılığın kurumsallaştırıldığı sistemdir (Gümüş, 2020: 26).

Şekil 2.4: Batı Şeria Sınır Duvarı (Güvenlik Çiti) Haritası (Jewish Virtual Library, 2005)

Batı Şeria sınır duvarı için isimlendirmenin önemi çok büyüktür, çünkü söylem üretimi ve meşrulaştırma, bu isimlendirme ile başlamakta ve bulunulan (tutulan) tarafı açığa çıkartmaktadır. Hem duvar savunucularının hem de duvara karşı çıkanların (kastedilen sadece bölgede yaşayanlar değil aynı zamanda duvar hakkında konuşan dünyanın her yerindeki insanlar, sivil toplum kuruluşları veya siyasetçilerdir) duvarı isimlendirmeleri net ve kesindir (Wills, 2016: 8). Bununla birlikte, iki tarafın da duvarı tanımladığı isimlendirme, tarafların (insanların) ontolojik anlamda doğrudan önünde duran engelle olan tecrübelerinden

kaynaklanmamaktadır. Duvarın isimlendirilmesi öznelerin duvar siyasetinin farklı taraflarında konumlanmış olunmasına göre belirlenmektedir. Bu anlamda duvar veya çit kullanımı da kendi içerisinde siyasi pratiğin dışı yansımasıdır.

Batı Şeria sınır duvarı, sınır oluşturmak ve egemenlik alanını belirlemek-genişletmek gibi özelliklerinin dışında düzenleyici bir özelliğe de sahiptir. Duvar, inşa edildiği şekli (sınır) üzerinden ele alındığında daha önceleri Batı Şeria kısmına ait olan çok sayıda su kuyusunun duvarın İsrail tarafında kalan bölüme geçmesini sağlamıştır (Trottier, 2007: 115). Bölgede önemli bir sivil toplum kuruluşu olan Filistin Çevre Sivil Toplum Kuruluşları Ağı (Palestinian Environmental NGOs Network - PENGON) 2002 yılında hazırladığı raporda (aynı zamanda duvar ile ilgili hazırlanan ilk rapor), duvarın inşası ile Filistin tarafının 1967 yılından önce açılmış ve bölge su kaynağının yüzde 18'ini oluşturan 30 adet su kuyusunun kaybedileceğini belirtmiştir (Trottier, 2007: 115). Buna ek olarak, su kaynaklarının kontrolünün İsrail tarafına geçmesi, duvarın inşa ediliş şekli üzerinden halihazırda bölünen tarım arazilerinin yanında, Filistin tarafının kontrolünde kalan toprakların sulanmasını imkansızlaştırmakta ve Batı Şeria'daki tarım faaliyetlerini ve gelirini ortadan kaldırmaktadır. Örneğin, Batı Şeria bölgesinin su kaynaklarının yarısının bulunduğu ve aynı zamanda en önemli tarım şehri olarak kayıtlara geçen Kalkilya,¹⁰ üç tarafından duvar ile çevrelenmiş ve 18.000'den fazla nüfusu bulunan 9 köyü (Kalkilya bölgesinin üçte birine tekabül etmektedir) duvarın İsrail tarafında kalmıştır (Yadak, 2014: 171-172). Bununla birlikte, Barı Şeria sınır duvarının etkileri sadece tarım alanı üzerine değildir. Sadece duvarın inşası ile Filistin topraklarının yüzde 8,5'lik bölümü İsrail sınırlarına dâhil edilmiştir. Duvar, egemenlik alanlarını palanlı ve radikal şekilde değiştirmiştir (Khamaisi, 2008: 94-95).

Duvar güvenlik gerekçesiyle izleme, gözetleme, takip etme ve giriş çıkış noktaları üzerinden kontrol etme olanağını İsrail'e tanımış ve Filistin tarafında yaşayan toplumun İsrail yönetimi tarafından biyopolitikaya uygun şekilde disipline ve kriminalize edilmesine imkan yaratmıştır. Filistin toplumu, istenildiği anda güvenlik gerekçesiyle her türlü davranış veya ifadenin suçla ilişkilendirilebileceği ve yaşam hakkından seyahat özgürlüğüne kadar tüm hak ve

¹⁰ Kalkilya duvarın inşası sırasında, tek başına bölgenin meyve-sebze üretiminin %40'ından fazlasını karşılamaktadır ve aynı zamanda önemli bir meyve sebze ihracat şehridir (Yadak, 2014: 171-172).

yükümlülüklerin İsrail yönetimi tarafından belirlenebileceği çok boyutlu ve kapsamlı bir denetim alanı içinde sıkışmıştır. Sınırların çevrelendiği ve ağ şeklinde yayılmış kontrol noktalarının-kamera düzeneklerinin günlük hayatın her aşamasını etkilediği-kaydettiği bir bölgede, İsrail yönetiminin hayatı zorlaştırmak üzere alacağı her yeni güvenlik kararı tüm boyutlarıyla herkesi etkileyeceği için İsrail'in biyopolitik tahakkümü salt bireyleri değil tüm Filistin halkının kendilerini ve birbirlerini denetlemeleri ile sonuçlanmıştır. Duvarın kasti olarak geçtiği sınırlar son derece karmaşık bir izin rejimi kurmuştur. Duvarın bazı bölgeleri İsrail devleti tarafından tanımlanmış olan 'Dikiş Bölgesi' (Seam Zone) alanına girmektedir. Kudüs ve Ramallah'ın da bir bölümünü içeren bir alanda yaşamını sürdüren Filistinliler (16 yaşından büyük olanlar) oturma veya daimi yaşam izni almak durumundadırlar. Benzer şekilde bu alanlara girecek olan 12 yaşından büyük tüm kişilerin ziyaretçi girişi izni alması zorunludur. İzin verilen kişiler bölgeye girip çıkabilmekte fakat defalarca geçici veya kalıcı birçok askeri kontrol noktasından geçmek zorunda kalmaktadırlar (Özgüç, 2010: 8-9). Sonuç olarak, yaratılan izin rejimi uygulaması ile İsrail, hem geçiş izni vermek-kısıtlamak hem gözetleme yapmak hem de neyin normal neyin normal dışı olduğunu tanımlama hakkını kendisine tanıyarak, Filistin halkı üzerinde sürekli bir tahakküm ağı ve akışı kurmayı başarmaktadır.

İsrail'in denetim ağı oluşturmaya yönelik pratik katkısının dışında, Batı Şeria Duvarı, varlığı üzerinden devam eden tartışmalar üzerinden "biz" ve "öteki" dikotomisini sürekli olarak yeniden inşa edebilmektedir. Çin Seddi'nin "medeni-barbar" ikiliğinin ve Berlin Duvarı'nın "özgür Batı-yasakçı Doğu" ikiliğini üretmesine benzer şekilde Batı Şeria Duvarı da "tehdit-güvenlik" veya "terörist-masum vatandaş" gibi ikiliklere dayalı kimlik oluşumuna referans sağlamıştır. Örneğin, dönemin İsrail Başbakanı Ariel Sharon'un 2005 yılında Birleşmiş Milletler 60. dönem üst düzey genel kurul toplantısında yaptığı konuşmanın bir bölümü şöyledir:

"Güvenlik Çiti, teröristlerin ve katillerin her gün şehir merkezlerine gelip işine giden vatandaşları, okula giden çocukları ve restoranlarda bir arada oturan aileleri hedef almasını engelliyor. Bu çit hayatı ve vazgeçilemezdir. Çit hayatı kurtarır!" (Sharon, 2005).

Bu ifade ile Sharon, duvarın diğer tarafını (dışarıdakiler) kriminalize etmekte, terörist veya katil olarak nitelendirmekte ve duvarın iç tarafını

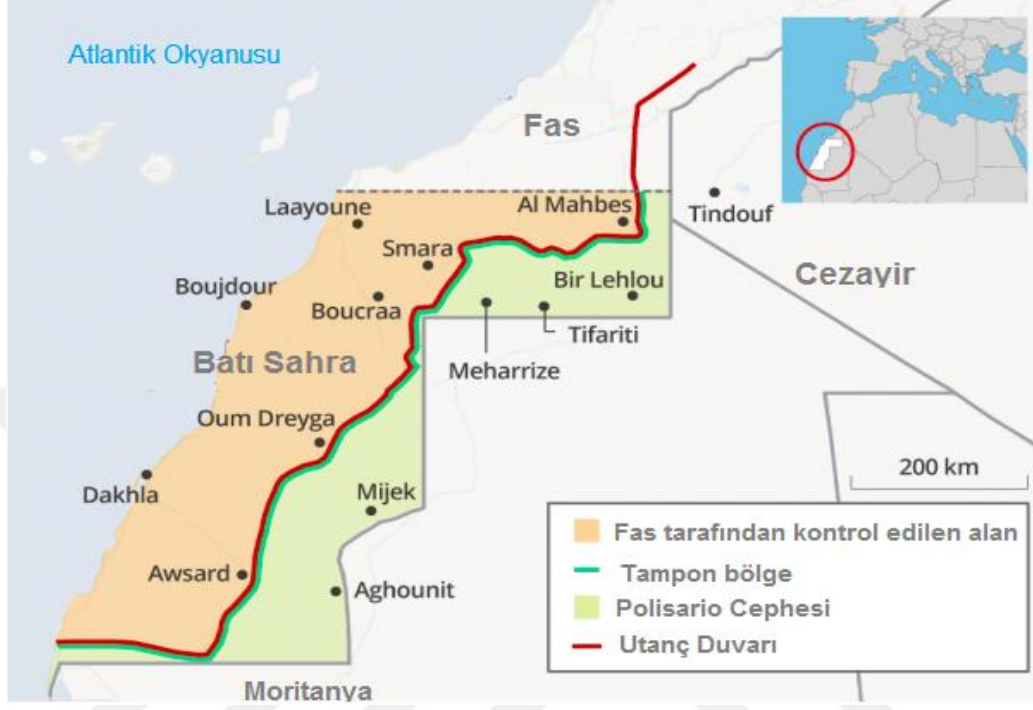
(içeridekiler) işine giden işçiler, okula giden çocuklar, restoranlarda yemek yiyen aileler gibi düzen ve masumiyeti temsil eden bir topluluk olarak örneklemeaktadır. Bir başka deyişle, duvarın dışı topyekûn bir tehdit bölgesi ve terörist kimliği ile kriminalize edilirken, duvarın içi güvenlik tehdidi altında günlük hayatını sürdürmeye çalışan “normal” ve “masum” topluluk kimliği ile yüceltilmektedir (Falke, 2012: 232). Kimlik ikiliğini kurduktan sonra konuşmasına devam eden Sharon, İsrail devletinin vatandaşlarını koruyan diğer devletler gibi insanlarını savunmak için güvenlik çitini kurduğu ve tamamlanıncaya kadar da devam edeceğini vurgulamış (Sharon, 2005) ve İsrail’in saldırgan duvar siyasetini “olması gereken,” “vatandaşını koruyan” devlet pratiği içinde tanımlayarak normal, haklı ve doğru olarak meşrulaştırdığı bir hakikat rejimi üretmeye çalışmıştır.

Özetle, Batı Şeria Sınır Duvarı, isimlendirilmesinden başlayarak Filistin Ulusal Yönetimi ve İsrail’e göre farklı anlamlar üreten; doğal kaynakların-tarım üretiminin yönetiminden yaşam hakkı ve seyahat özgürlüklerine kadar yeni egemenlik alanları açan; “haklı”, “meşru” ve “normal” tanım ve niteliklerini sürekli yeniden belirlemeye olanak tanıyan ve hiyereraşik dikotomiler üzerinden kimlik oluşumunu, söylem üretme ve tahakküm kullanma gücünü süreklileştiren çok boyutlu bir rejim inşa aracıdır. Buna ek olarak, duvar, İsrail devleti için güvenlik tehdidini bertaraf etmeyi simgelemek bakımından hem uluslararası hem de ulusal düzeyde yurttaşlarının hayatını ve özgürlüklerini koruyan-kollayan meşru ve güçlü bir devlet-hükümet (iktidar gücü) imajını (ana akım uluslararası ilişkiler disiplindeki anarşi karşısında düzeni temsil eden devlet anlayışına uygun olarak) sürdürmesine yardımcı olmaktadır. İsrail, söylem üretme ve meşru güç kullanma alanını duvar üzerinden genişlettikçe, Filistin halkı üzerindeki tahakküm pratikleri ve biyopolitik denetim ilişkilerini arttırabilmiştir.

2.6 Batı Sahra Duvarı (Berm)

Batı Sahra Duvarı 2,700 kilometreyi aşan uzunluğu ile dünyanın en uzun sınır duvarlarından biridir. Yapımına Fas tarafından 1980 yılında başlanmış, ilk 500 kilometrelik bölümü 1982 yılında bitirilmiştir. İlk yapım aşamasından sonra duvara beş bölüm daha eklenmiş ve duvarın altıncı ve son aşaması olan 550 kilometrelik kısmı da 1987 yılında tamamlanmıştır (Sadiki, 2017: 99). Duvar tamamen betondan oluşmamakla birlikte kimi yerlerde kum tepeleri kimi yerlerde de mayın döşenmesi ile geçişler engellenmiştir. Batı Sahrayı dünyanın en büyük

hapishanesi olarak tanımlayan Pablo San Martin ve Joanna Allan, yaptıkları çalışmada bölgede yaşayan her bir Sahravî¹¹ (Saharawî) için 20 kara mayını olduğunu hesaplamışlardır¹² (Martin ve Allan, 2007: 3-4).

Şekil 2.5: Batı Sahra Duvarı (Berm) Haritası (Nalçacı, 2021)

1884 yılından 1976 yılına kadar İspanya'nın sömürgesi olan Batı Sahra, İspanya'nın sömürgeci güç olarak çekilmesi sonrasında bölge kaynakları üzerinde hâkimiyet kurmak isteyen taraflar arasında çatışmalara sahne olmuştur. Bölgenin deniz ekosistemindeki çeşitlilik (balıkçılık sektörü) ile fosfat ve mineralli kayaçların zenginliği bölgenin kontrolü üzerindeki rekabeti arttırmıştır. Batı Sahra bölgesinin stratejik konumu da bölge üzerinde hâkimiyet sağlamak için yapılan mücadelelerde önemli rol oynamıştır (Smith, 2015: 1). İspanya, bölgeden çekilirken herhangi bir düzenlenme yapmamış ve bunun yerine 14 Kasım 1975'te İspanya, Fas ve Moritanya arasında "Madrid Anlaşması" imzalanmıştır. Anlaşmaya göre, bölgenin yönetimi Fas ve Moritanya'ya devredilmiş ve kısa süren üçlü bir yönetimin ardından İspanya, Şubat 1976 yılında balıkçılık haklarını belirli süre elinde bulundurma ve bölgenin önemli fosfat şirketi olan PhosBucraa

¹¹“ Sahravî” tanımı Batı Sahra bölgesinde yaşayan topluluklar için kullanılmaktadır.

¹² Polisario Kara Mayın Koordinatörü Habuha Braica ve Sahravî Mayınları Yasaklama Kampanyası Başkanı Boybat Cheikh'ten alınan bilgilere göre; yapılan çeşitli araştırmalara göre bölgede yaklaşık olarak 7 milyon kara mayını olduğu tespit edilmiştir. Sahravî nüfusunun da 300.000'den fazla olmadığı bilinmektedir. Bu anlamda bölgede her bir Sahravî başına 20 kara mayını olduğu hesabı bu veriler üzerinden yapılmıştır. (Martin ve Allan, 2007: 3-4).

şirketinin yüzde 35'lik hissesini mülkiyetini tutma haklarıyla bölgeden çekilmiştir (Kemiksiz, 2021: 68).

Madrid Anlaşması sonrasında Aralık 1975 yılında Fas ve Moritanya ordusu, Batı Sahra'nın kontrolü ele geçirmek amacıyla askeri harekâta başlamıştır. Batı Sahra bölgesinde İspanya'ya karşı da bağımsızlık için silahlı eylemler düzenlemiş olan POLISARIO Cephesinin, Fas-Moritanya ikilisine karşılık vermesiyle taraflar arasında savaş başlamıştır. Moritanya 1979 yılına gelindiğinde savaşın artan maliyetini karşılayamamış ve savaştan çekilmiştir (Shelby, 2004: 4). Bu tarihten itibaren savaş Fas ile POLISARIO Cephesi arasında devam etmiş fakat savaş hiçbir zaman tam anlamıyla sallt iki taraf arasındaki bir savaş olmamıştır. Başka bir deyişle, her iki taraf da farklı ülkeler tarafından desteklenmiştir. POLISARIO Cephesi Libya, Küba, Cezayir gibi ülkeler tarafından destek görürken, Fas, ABD ve Fransa (Aynı zamanda Fas Ordusunun silah sağlayıcı ülkesi konumundadır) tarafından desteklenmiştir (Sadiki, 2017: 99; Seddon, 1987: 33-34). Savaşın Fas'ın üstünlüğü ile sonuçlanmasıyla birlikte Batı Sahra (Afrika'daki son sömürge), Fas aracılığıyla Batı'nın kaynaklarını sömürdüğü bir bölge olmaya devam etmiştir (Nalçacı, 2021).

1981 yılında yapımına başlanan duvar sayesinde Fas hem askeri kayıplarını azaltmış hem de Sahra'nın yüzde 80'inin kontrolünü eline geçirmiştir. Duvar Batı Sahra'yı ortadan ikiye bölerek Sahraviler'in deniz ile olan ilişkisini fiziken kesmiştir. Bu alanda Fas, sivil yönetimler kurma şansına sahip olmuştur (Kemiksiz, 2021: 71). Okyanusa kıyısı olan bölgenin Fas kontrolüne geçmesi ekonomik açıdan da Fas'a önemli bir kazanç yaratmıştır. 2010 ile 2015 yılı arasında Fas'ın sadece balıkçılık faaliyetli için Rusya'dan aldığı ödeme 27 milyon dolardır (Smith, 2015: 8). Bölgede Fas'a ait olan Phosbucraa adlı fosfat şirketinin dünyanın en zengin fosfat kayaçlarının bulunduğu bölgelerden biri olan Batı Sahra'dan 2017 yılında ihraç ettiği fosfat 1.6 milyon ton olurken bunun maddi getirisi ise 143 milyon dolar olmuştur. Takip eden 2018 yılında ise ihraç edilen fosfat miktarı 1,93 milyon tona çıkmış, buradan elde edilen gelir ise 164 milyon dolara yükselmiştir (Dudley, 2019). Bölgenin fosfat kayaçları ve balıkçılık kaynaklarının yanı sıra petrol araması da yapılmaktadır. Fas ile anlaşması bulunan ve Badjour bölgesindeki kayakların arama hakkının tümünü elinde bulunduran Teksas merkezli Amerikan petrol şirketi Kosmos Enegy 2006 yılından 2018 yılına

kadar bölgede petrol keşfi faaliyeti yürütmüştür (westernsaharaoil.com, 2023; WSRW, 2018). Bu şirketin yanı sıra Bölgede İngiltere merkezli Cairn Energy ve İsrail Merkezli NewMed Energy şirketleri doğal gaz ve petrol aramaya devam etmektedir (WSRW, 2022). Batı Sahra üzerine örülerek, bölgenin deniz (kaynakları) ile olan bağlantısını kesmesi ve değerli madenlerin bulunduğu alanı doğrudan Fas egemenliğine geçirmesi göz önünde bulundurulduğunda Batı Sahra Duvarı; Afrikanın son sömürgesinin ekonomik kaynaklarının ve egemenlik hakkının sömürsüne katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Batı Sahra Duvarı, sınır duvarlarının çok çeşitli amaçlar dâhilinde kullanılabileceğine işaret etmektedir.

Duvarın kuzey tarafında bölgenin doğal kaynakları ve zenginlikleri üzerinden gelir sağlanırken, duvarın diğer tarafında (savaş ile birlikte mülteci statüsüne giren)¹³ bölge halkının durumu çok farklıdır. 2005 yılında yaptığı çalışmada bu mültecilerden birisinin ifadelerine yer veren Pablo San Martin; mültecilerin 1990 yılına kadar para görmediğini, paranın 90'lı yıllarla birlikte dolaşıma girmeye başladığını ve mültecilerin ürünlerin parasal değerini bilmediğini vurgulamış ve mülteciler arasında 20 yaşında birçok insanın hayatında hiç para kullanmadığını aktarmıştır (Martin, 2005: 571). Kısacası, bölge doğal kaynaklar bakımından son derece zengin ve önemli potansiyele sahipken, bölge halkı ancak yardımlar sayesinde hayatta kalmayı başarmıştır. Özellikle ekonomik kazanç üzerinden ön plana çıkan ve Fas'ın egemenlik alanını genişleten Batı Sahra Duvarı ve genelde Batı Sahra sorunu hala çözüme kavuşmuş değildir. 2001 yılında BM öncülüğünde Sahravilerin Fas yönetimi altında sınırlı özerkliğini konu alan bir tasarı Polisario tarafından, 2003 yılında önerilen bağımsızlığı içeren bir referandum planı ise Fas tarafından reddedilmiştir. Tarafların referandumda uzlaşamamasının sebebi ise; Polisario tarafının bölgedeki Faslıların oy kullanmasına karşı çıkması, Fas tarafının ise Tinduf kenti yakınlarındaki mültecilerin oy kullanmasına karşı çıkmasıdır (Koparal, 2022). Fas tarafı bu tutumunu bölgedeki mülteci kamplarında Polisario'nun etkili olduğu görüşü üzerinden desteklemekte ve kamplarda uluslararası denetimin artırılmasının gerekliliğine vurgu yapmaktadır (Hekking, 2020). Fas Dışişleri Bakanı Nasser

¹³ 1975 yılında savaşın başlaması ile birlikte, bombardımandan kaçarak Cezayir'in Tindouf bölgesindeki kamplara sığınan mültecilerin sayısı günümüzde 200.000'den fazladır (Bhatia, 2001: 291).

Bourita kamplarda Polisario için Fas ile çatırşmak üzere asker çocuklar yetiştirildiğini öne sürmüş ve uluslararası kuruluşlar ile birlikte kamplarda nüfus sayımlarının yapılmasını gerekliliğini gündeme getirmiştir (Kasraoui, 2022). Bu iddaların doğrudan iktidarın önemli üyeleri tarafından dile getirilmesi de çalışmada özellikle ekonomik yönü ile ileri çıkan Batı Sahra Sınır Duvarı'nın ekonominin yanında kimlik oluşumuna da katkıda bulunduğuna işaret etmektedir.

2.7 Somut Duvarlardan Soyut Duvarlara

Çin Seddi'nden Batı Sahra Duvarı'na kadar duvar örme pratiği, insanlık tarihinin çok eski zamanlarından beri uygulanan bir yöntemdir. Sınır duvarı inşa edildiği bölgeye, kültüre, topluma ve siyasi ortama göre farklı birtakım özellikler taşısa da, genel olarak birtakım ortak özellikler taşımaktadır. İlk olarak, inşa edilme sebebi ne olursa olsun sınır duvarları, bir dışarıda bırakma pratiğidir. Dışarıda bırakılanlar: barbar, yağmacı, terörist, göçmen, mülteci veya daha geniş bir ifadeyle düşman gibi tanımlamalarla kriminalleştirilmektedir. İkinci olarak, sınır duvarları inşa edildikleri andan itibaren önceleri yapay ve soyut olan sınır çizgisi zamanla doğal ve somut bir hat haline dönüşmektedir. Üçüncü olarak, duvarlar içerisi ile dışarısını bölen-ayıran ve buna bağlı kimlik inşa sürecine etki eden yapılardır. Dördüncü olarak, sınır duvarları, hangi amaçla inşa edilmiş olurlarsa olsunlar devletlerin egemenliğini güçlendiren pratiklerdir. Dışarıdan korunmak için inşa edilen her duvar, devletlerin-hanedanların ve toplu olarak iktidar ağının çıkarlarını başta herkesin çıkarı olarak gösterebilmenin meşru zeminini kurarken aynı zamanda halkın üzerinde kurulan tahakkümü yeniden üretebilmenin gerekçelerini de sunabilmiştir. Sonuç olarak, sınır duvarları güvenlik adına son çare olarak başvurulmuş bir korunma çözümü değil, başlı başına bir iktidar siyasetidir. Bir iktidar siyaseti olarak duvarların sadece fiziki olması gerekli değildir. 21. yüzyılda fiziki duvarlardan daha güçlü etki yaratan en önemli duvar türleri sanal olanlardır.

2.8 Sanal Duvarlar

Bir ülkenin egemenlik alanını çizmek, içeridekileri ve dışarıdakileri belirlemek ve söylem gücü kazandırmak için kullanılan en somut pratiklerden biri sınır duvarı inşa etmek olsa da, soyut-yumuşak ama benzer etki gücüne sahip farklı duvar türleri de mevcuttur. Temelde bir tarafı dışarıda bırakma üzerinden işleyen duvar siyaseti, sadece ontolojik olarak sınır duvarları ile yürütülmez. Devletlerin vize rejimleri de bir sınır duvarı kadar etkilidir. Ülkeye girmek

isteyen kişilerin, etnik kökenden dini inanışına, siyasi tutumundan bulunduğu sınıf ve cinsiyet tercihlerine kadar birçok niteliği bu sanal duvarlardan geçebilmesini sağlayacak olan izni almasında belirleyicidir.

2.8.1 Vize Rejimi

En genel tanım ile vize, bir ülkeye girmek için yetkili makamlardan alınan izin olarak ele alınmaktadır (TDK). Bir ülkeden başka bir ülkeye yer değiştirmeden önce ilgili devletin vizesinin alınması zorunludur. Kökü Latince ‘görmek’ anlamına gelen *videre* kelimesine dayanmaktadır (Khosravi, 2018: 413). Sınır duvarlarını kontrol eden egemenin gözetimine tabi olmak ile vize kelimesinin etimolojisinde yer alan “görme” anlamı, bu bakımdan birbiri ile ilişkilidir.

İktidarın ve egemenliğin uygulayıcısı olarak devletin, görülebilirliği-gözlemlemeyi arttırmaya ve görünme üzerinden kontrol sağlamaya yönelik pratiği günümüzde gelişmiş gözetleme ağlarının ve sistemlerinin kullanılması ile çok daha detaylı bir hale gelmiş olsa da eski dönemlere dayanmaktadır. Örneğin 1713 yılında New York Şehri Ortak Konseyi, gece saatlerinde 14 yaşından büyük olan Siyahi ve Hintli kölelerin ellerinde bir mum veya fener taşımadan dışarıda dolaşmasını yasaklayan bir karar almıştır. Ek olarak bu dönemlerde siyah tenli insanların cenaze törenlerinin de gündüz vakti yapılması gibi yasalar bulunmaktadır (Browne, 2015: 78). Bu anlamda siyah beden üzerinden uygulanan bu biyopolitika ve ırkçı yaklaşımın da temelinde ötekileştirilmiş olan kişilerin görünebilirliğini arttırmak yatmaktadır. Benzer şekilde, Nazi yönetimindeki Almanya’da Yahudi kişilerin kimlik kartlarına kırmızı ile ‘J’ sembolünün işaretlenmesi, öteki olarak işaretleme, tanımlama ve görünürlüğünü arttırmaya yönelik bir pratiktir (Khosravi, 2018: 413). Bu bakımdan, geçmişten günümüze iktidarın uygulayıcısı, gerek sınırlarda gerekse sınırın iç kısımlarında öteki olarak tanımlanan kesimin görünürlüğünü arttırarak hem tanımlanan ötekilerin kontrolünü kendisi için kolaylaştırmak hem de ötekine yüklediği birtakım yükümlülükler ve ayırt edici pratiklerle onun kendi (kişinin kendisini kontrol etmesi, denetlemesi anlamına gelen) otokontrolünü sağlaması için bu yola başvurmuştur.

Dışarıda bırakma uygulamasının temel enstrümanlarından biri olarak vize rejimini anlamak için ülkelerin pasaport güçlerine bakmak gerekmektedir. 2022

yılı Henley pasaport endeksine göre “ülkelerin pasaport puanları”¹⁴ yüksekten düşüğe göre sıralandığında bir anlamda seyahat özgürlüğü üzerinden ortaya çıkan sanal duvarları da anlamak mümkün olacaktır. 2022 yılı verilerine göre:

İlk sırada 192 farklı bölgeye vizesiz seyahat hakkına sahip olan Japonya ve Singapur bulunmaktadır. Bu iki ülkenin hemen arkasında ikinci sırada 190 puanla Almanya ve Güney Kore gelmektedir. Üçüncü sırada 189 puana sahip olan ülkeler ise Finlandiya, İspanya, Lüksemburg ve İtalya’dır. Liste bu şekilde devam etmekte Yeni Zelanda ve ABD 186 puanla 6. Sırada yer alırken Kanada ve Avustralya 185 puanla 7. Sırada yer alan ülkeler arasındadır. 181 ve daha fazla ülkeye vizesiz seyahat hakkı bulunan ülkeler arasında başka bir deyişle sıralama olarak en fazla vizesiz seyahat hakkına sahip ilk 10 sırada yer alan ülkeler arasında Avrupa bölgesinin dışında bulunan Japonya, Singapur, Güney Kore, Yeni Zelanda, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Kanada olmak üzere 7 ülke bulunmaktadır. İlk on sırada bulunan ülke sayısı 33’tür. Bu anlamda ilk on sırada bulunan ülkelerin yaklaşık %80’i Avrupa ülkeleridir. İlk on sıranın Avrupa ülkeleri dışında kalan ülkelerin oluşturduğu %20’lik kısmına bakıldığında ise bu ülkelerin de dünyanın birçok alanında en fazla gelişmiş ülkeleri olduğu görülmektedir. Son olarak listeye göre en geride olan AB üyesi ülkeler Bulgaristan ve Hırvatistan’dır ve bu ülkeler 173 puanla 17. sıradadır. Listenin 17. sırasından sonra gelen hiçbir AB ülkesi yoktur. Listenin sonlarında ise ağırlıklı olarak Afrika, Orta Doğu ve Asya ülkeleri bulunmaktadır. Son sırada bulunan Afganistan 26 ülke puanı ile 112. sırada yer almaktadır. Türkiye ise bu endekste 110 ülke puanıyla 52. Sırada yer almaktadır (Henley ve Partners, 2022). Ülkelerin pasaport gücü göz önünde bulundurularak hazırlanan bu rapordan anlaşılabileceği üzere, ilk sıralarda yer alan ülkelerin vatandaşları birçok ülke vatandaşına kıyasla çok daha az vize engellemesi-duvarı ile karşılaşmaktadır. Bu ülkelerin vatandaşlarının ontolojik anlamda duvarlarla ya da vize rejimleri gibi daha ‘sanal’ duvarlarla karşılaşması bir tarafa, bu duvarların inşa edilmesi ve duvar siyaseti uygulanması çoğu zaman bu gelişmiş ülkelerin, kendi vatandaşlarını koruma pratiği olarak meşru zemine oturtulmaya çalışılmaktadır.

¹⁴ Henley pasaport endeksi ülkelerin pasaportlarını 227 farklı seyahat bölgesi ile karşılaştırmaktadır. Bu seyahat noktalarından vize gerektirmeyen her bir bölge için ülke pasaportuna artı bir puan eklenmektedir. Kısaca bu endeks, seçilen ülkenin vatandaşlarının kaç ayrı ülkeye vizesiz şekilde seyahat hakkı olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Henley ve Partners, 2022).

Son yıllarda hızla önem kazanan ve uygulanması yaygınlaşan dışarda bırakma pratiğini (duvar siyasetini), güncel bir mesele üzerinden anlamak adına Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrası gelişen konjonktürde de görmek mümkündür. Dünya genelinde işgal sonrası Rusya'ya karşı konulan yaptırımların arasında bazı örnekler, son yıllarda insan hareketlerinin engellemesi üzerine olan duvar siyaseti ile oldukça bağlantılıdır. Örneğin 2022 yılında yapılan dört Grand Slam'den biri olan, tenis sporunun en eski ve en prestijli turnuvası Wimbledon tenis turnuvasında Rus sporcuların oynamasının yasaklandığı duyurulmuştur (Fuller, 2022). Benzer şekilde işgalin başlamasından sonra İtalya'da bir okulun (tepkiler nedeni ile karar geri alınsa da) Dostoyevski dersini vermeyi iptal etmesini bir yaptırım olarak uygulama kararı son dönemlerde bir ülkenin sıradan vatandaşlarının da yaptırımlara tabi tutulduğunu göstermektedir (Pinar, 2022). Savaşın başlamasının ardından uygulamaya konan bir başka yaptırım kararı ise Rus kosmonot Yuri Gagarin'e gelmiştir. ABD'nin Colorado merkezli kuruluşu olan Uzak Vakfı (Space Foundation) düzenleyeceği "Yuri Gagarin Gecesi" adlı etkinliğin ismini dünyada yaşanan olayları gerekçe göstererek "Uzak Kutlaması: Sıradakini Keşfet" olarak değiştirmiştir (SolHaber, 2022). Bu tarz yaptırımlar doğrudan Rus halkını etkilemektedir, başka bir deyişle sporcuların bir turnuvadan atılması veya bir kosmonotun isminin uzak ajansı programından çıkartılması gibi yaptırımlar dolaylı olarak Rusya'da veya Rusya dışında yaşayan Rus vatandaşlara 'istenmediğini' söylemektedir. Sonuç olarak gerek ülkelerin vize güçleri ve vize rejimleri gerekse yaptırımlar, dışarıda bırakmaya yönelik olduğunda aşamaz duvarları temsil etmektedir. Bu açıdan dışarıda bırakma pratiği olarak anlaşılması gereken duvar siyaseti her zaman ontolojik olarak somut bir sınır duvarına ihtiyaç duymamaktadır. Vize rejimleri ve yaptırımlar gibi uygulamaların kullanım şeklinde görüldüğü üzere duvar siyaseti, sadece duvar örme yöntemi kullanılarak uygulanmamaktadır.

2.9 Duvar Örme Pratiğinin Değerlendirilmesi

Duvar örme pratiği, insanların yerleşik hayata geçmesi ile gerek vahşi hayvanlardan gerek diğer insanlardan gerek doğa olaylarından korunmak, gerekse belirli bir bölgeyi görünür kılmak; başka bir deyişle sınır oluşturmak amacı ile hayata geçirdiği ve insanların çok eski zamanlarından beri bildiği, alışık olduğu bir pratiktir. İlk toplumlarda görece basit birtakım gereklilikler doğrultusunda ve ihtiyaçlar dâhilinde inşa edilen duvarlar insanlığın; bilim, teknoloji, felsefe,

kültür, sosyal ve ekonomi alanlarında gösterdiği gelişimle birlikte yeni amaçlar doğrultusunda inşa edilmeye başlamıştır. Nasıl ki dil önceleri basit şekilde iletişim ve haberleşme gibi amaçlar doğrultusunda kullanılırken insanlığın gelişimiyle birlikte tahakkümden, pazarlamaya kadar birçok alanda kullanılmaya başladıysa aynı şekilde duvarlar da siyasi, sosyal ve ekonomik birçok alanda adeta bir enstrüman olarak kullanılmaya başlanmıştır. Duvar inşa eden devletler ise duvarların inşa sebepleri için çoğu zaman (ilk toplumlardaki gibi) dışarıdaki tehlikeleri göstermektedir. Fakat sınır duvarlarının sadece dışarıdan gelecek birtakım tehditleri önlemek amacı ile kullanılmadığı siyasi, sosyal, ekonomik, kişisel ve toplumsal hayatın düzenlenmesinde doğrudan bir etkiye sahip olduğu çalışmada gösterilmeye çalışılmıştır. Başka bir ifade ile duvarlar, (hükümetler tarafından bildirilen sebepler aksini söylese de) ilk toplumlarda temsil ettiği anlamdan uzaklaşmış ve yeni anlamlar kazanmıştır. Bu noktadan hareketle 1968 yılı ile 2018 yılı arasında inşa edilen sınır duvarlarının inşa eden devletler (hükümetler) tarafından bildirilen sebepleri Tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2: Dünya Geneli Sınır Duvarlarının İnşa Edilme Nedenleri
(Benedicto, Akkerman ve Brunet, 2020: 19)

Duvar İnşasındaki Ana Neden	İnşa Edilen Duvar
Göç	38
Terörizm	22
Kaçakçılık	19
Bölgesel Anlaşmazlıklar	13
Uyuşturucu Trafığı	12

Tablo 2.2’de devletlerin duvar inşa etmek için başvurdukları temel gerekçeler gösterilmektedir. Bu gerekçelerin ortak özelliği, güvenlik ve çoğunlukla (tıpkı ilk toplumlardaki gibi) dışsal sorunlarla ilişkili olmaları ve egemen olanların (devletlerin) tehdidin tanımlama hakkı ve meşruluğu içinde fiziki sınır inşa edebilmeleridir. Bununla birlikte, duvar siyaseti sadece güvenlikle ve fiziki sınır yaratmakla ilişkili değildir. Duvar siyaseti, “egemen olma”; “iktidar olma”; “kimlik oluşturma”; “dışlama-ötekileştirme”; “içeri tanımlama” ve

dolayısıyla iktidarın kapsamlı hakikat rejimi inşasına katkı sağlayan söylem ve pratiklerinin oluşturulması ve sürekli yeniden üretiminde önemli araçsal role sahip bilinçli bir politikadır. Bu bakımdan duvar siyasetinin metin içi çifte okumasının yapılarak iktidarların öne sürdüğü sebeplerin dışında bırakılan, arka plana atılan, söylemlerin içine gizlenen ve pratikte simgelenen anlamlarını ortaya çıkartmak gereklidir. Kısa bir değerlendirmeyele duvar siyaseti şu şekide maddeleştirilebilir:

1) İktidarlar veya iktidarı kazanmak isteyenler egemenliklerini-üstünlüklerini-çıkarlarını sağlamak, güçlendirmek ve yeniden üretmek amacıyla duvarlar inşa etmektedir.

2) Duvarlar, biz ve öteki; düzen-güvenlik ve anarşi; iç ve dış; dost ve düşman gibi dikotomiler üretmek, bu dikotomiler üzerinden kavramlar arası hiyerarşiler kurmak ve pratiğe meşruluk sağlamak amaçlarıyla inşa edilmektedir.

3) İktidar ağının tahakkümcü uygulamalarını pratiğe döken, rıza-zor ilişkilerini ulusal çıkar ve tehdit ile ilişkilendiren, disipline etme araçlarına sahip olan ve ideoloji üretimini gerçekleştiren devletler, hükümetler ve diğer araçlar, duvarın öteki tarafında kalan “dışarı”nın tarifi-tanımı yapmak ve dışarıya karşı “içerisi” üzerinden ortak bir kimliği inşa etmek için duvarları kullanmaktadırlar.

4) İdeolojik, ekonomik, kültürel ve toplumsal birtakım farklılıkların keskinleşmesi ve duvarın iki tarafını birbirinden ayrı tutmak ve buna bağlı siyaseti süreklileştirmek amacıyla sınır duvarları inşa edilmektedir.

Sonuç olarak dünya üzerinde gerek betondan gerek çitlerden gerek jiletli tellerden gerekse mayınlardan gerekse de katı vize rejimleri ile örülmüş çok sayıda duvar bulunmaktadır. Sınır duvarları, hem uzak hem de yakın tarihte kendilerini var eden koşullar, inşa eden toplumlar ve devamlılıklarını sağlayan gerekçelerden çok daha fazla anlam barındırmış ve gerek dile geçerek kimlik (dost veya düşman, biz veya öteki) inşasında gerek sembolleşerek iktidarların göstergesi rolünde gerekse de rıza-zor dengesinde tahakküm yaratan işlevinde birçok farklı söylemin öznesi veya katalizörü olmuşlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DONALD TRUMP'IN DUVAR SİYASETİ VE ABD-MEKSİKA SINIR DUVARI

ABD tarafından Meksika sınırına inşa edilen ABD-Meksika sınır duvarı, dünyanın en popüler sınır duvarlarından birisidir. Duvarın son yıllarda popülerliğinin artmasının sebeplerinden birisi, 2017 yılında ABD'nin 45. Başkanı olarak seçilen Donald Trump'ın, ABD'nin Meksika sınırına “Muhteşem ve büyük bir duvar” inşa edeceği vaadini seçim kampanyasının merkezine alması ve slogan haline getirmesidir (Miller ve Nevins, 2017: 145). Bu sebeple, ABD-Meksika sınır duvarı, akademik çalışmalardan gazete haberlerine kadar birçok farklı kaynakta, “Trump Duvarı” (Trump Wall) olarak adlandırılmıştır. Bununla birlikte, duvarın fiziki inşası, Trump tarafından siyasi bir söylem haline getirilmesinden çok daha önceye dayanmaktadır. Duvar 1990'lı yıllarda parça parça setler halinde yapılmış ve resmi olarak inşaat faaliyeti ABD'nin 43. Başkanı George W. Bush'un görevde olduğu dönemde başlamıştır.

11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra terörizme karşı savaş kapsamında George W. Bush, 26 Ekim 2006 tarihinde “Güvenli Çit Yasası” (Secure Fence Act) imzalamıştır (The White House, 2006). Bu yasa ile birlikte ABD-Meksika sınırına yasadışı göç ve terörizmle mücadele amacıyla 1.200 kilometre boyunca kameralar, radarlar, yer sensörleri ve en üst seviye görünürlük kazandıran aydınlatma sistemleri ile çift katmanlı bir duvar örülmesine karar verilmiştir (Browning, 2008: 1). Karar doğrultusunda 2007-2010 yılları arasında California, Arizona, New Mexico ve Texas Eyaletlerini kapsayan ve 3.140 kilometreden fazla uzunluğa sahip ABD-Meksika sınırının 882 kilometresine duvar örülmüştür (Allan, Dobbin ve Morten, 2019: 8). 2009 yılından 2017 yılına kadar iki dönem boyunca ABD Başkanı olan Barack Obama döneminde de duvarın inşaatına devam edilmiştir. ABD-Meksika sınır duvarı ile ilgili olarak 2014 yılında yaptığı bir açıklamada Başkan Obama, duvar konusundaki ilerlemeyi şu şekilde özetlemiştir:

“Göreve geldiğimde bozuk göçmenlik sistemimizi düzeltme sözü verdim. Bunun için ben de sınırlarımızı korumak için elimden geleni yapmaya başladım.

Bugün, Güney sınırlarımızı korumak için tarihimizde hiç olmadığı kadar ajanımız ve teknolojimiz var. Bunlar sayesinde son altı yılda yasadışı sınır geçişleri yarıdan fazla azaldı” (obamawhitehouse.archives.gov, 2014).

Obama yönetimi altında ABD İç Güvenlik Bakanlığı (U.S Department of Homeland Security), Meksika sınırında güvenlik için kullanılan kaynakların tüm zamanların en yüksek seviyesine çıkarmıştır. Obama’nın açıklama yaptığı 2014 yılında mevcut bulunan insansız hava araçları, radar sistemleri, hava ve yer izleme sistemleri, sınır devriyeleri, kısacası, sınırda izleme ve güvenliği arttırmaya yönelik teçhizatlar 2008 yılındaki teknik kurulumla göre iki katından fazla artış göstermiştir (obamawhitehouse.archives.gov, 2014).

Özetle, ABD-Meksika duvarı 1990’lı yıllarda yapılmaya başlanmış, 2006 yılında resmîyet kazanmış, Obama’nın başkanlığı süresince devam etmiş ve Trump’ın Başkan adayı olduğu tarihe kadar da yapımına devam edilmiştir. Bununla birlikte duvar, kamuoyunun büyük bir kesiminde doğrudan Trump ile ilişkilendirilmektedir. Duvarın doğrudan Trump ile ilişkilendirilmesinin temel sebebi, Trump’ın içerisi ve dışarısı dikotomisi üzerinden ırkçı, milliyetçi dışlayıcı ve ötekileştirici söylemlerle bezenmiş duvar siyasetini sloganlaştırmış olmasıdır. Her ne kadar, “Medeniyetler Çatışması” tezi bağlamında Samuel Huntington Meksika’dan gelen göçmenlerin Amerikan toplumuna uyumlarının düşük kalacağını ve ulusal güvenliğe tehdit yaratabileceklerini iddia etmişse de, (Taş, 2020: 63) Trump öncesi ABD Başkanları, duvar inşasını söylemleştirmeden ve slogan haline getirmeden sınır güvenliği ile sınırlı tutmuşlardır. Trump ise ötekileştirici ve kutuplaştırıcı duvar siyasetini politik vaatlerinin merkezine almış ve gösterge olarak sloganlaştırarak hedef kitesine sunmuştur. Trump’ın duvar siyaseti, 16 Haziran 2016 tarihinde ABD Başkanlığı için aday olduğunu açıkladığı konuşması (C-SPAN, 2015) ile resmen başlamıştır. Trump adaylık konuşmasında, ABD’yi tekrar harika ve güçlü hale getireceğini iddia ettiği “Amerikayı Yeniden Büyük Yap” (Make America Great Again) sloganının içeriğine düşman figür olarak göçmenleri eklemiş ve bu amaçla ABD-Meksika sınırına aşılmaz-güçlü bir duvar yapacağını vaadinde bulunmuştur (C-SPAN, 2015) .

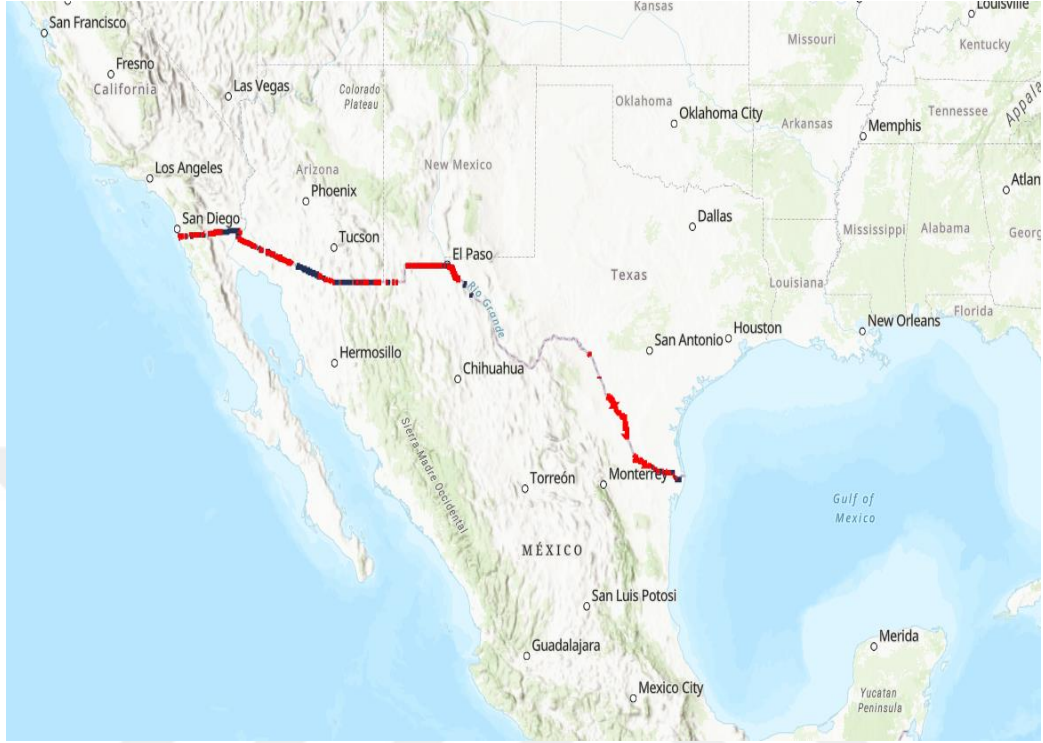
ABD Hesap Verilebilirlik Ofisi (U.S Government Accountability Office – U.S GAO) tarafından 2017 yılında açıklanan rapora göre; 2007-2017 yılları arasında 2017 ABD-Meksika sınır duvarı yaklaşık olarak 2,3 milyar dolar maliyetle inşa edilmiştir (United States Government Accountability Office, 2017).

Trump başkan seçildikten sonra sınır duvarının yapımı için gerekli olan parayı Meksika'dan alacağını iddia etmiş, iddianın da ötesinde Arizona'da yaptığı konuşmasında ‘‘Meksika duvarın parasını ödeyecek’’ cümlesini kurmuştur (AP Archive, 2016). Bu anlamda oluşan beklenti duvarın maliyetinin ABD'ye yansımayacağı ve duvarın önünde ekonomik anlamda bir engel olmadığı yönünde olmuş olsa da Meksika tarafı duvarın maliyetinin Meksika'ya ödetilemeyeceğini açıklamıştır. Katıldığı bir programda Meksika Dışışleri Bakanı Luis Videgaray; Meksika'nın duvar yapımı için hiçbir şekilde para ödemeyeceğini belirtmiştir (France 24 English, 2017). Gelişmelerin ardından Trump hükümeti 2027 yılına kadar duvarın yapımının biteceğini öngören bir proje hazırlamış ve bu projede kullanılması için Kongre'den 18 milyar dolarlık bir ödenek talep etmiştir (SolHaber, 2018). Duvarın yapımı için istenilen 18 milyar dolarlık kaynağın bir kısmı 700 millik bölümde yenileme-güçlendirme çalışmaları için ayrılacak ve kalan miktar da duvarın 1.000 mile çıkartılması için harcanacaktır (Shabad, 2018). Kamuoyuna yansıyan farklı araştırmalar da planlanan inşaat maliyetinin 15 milyar doları aşacağını öngörmektedir (Drew, 2017; Kutlu ve Keleş, 2017; Goodman ve Luxen, 2019). Trump'ın 18 milyar dolarlık teklifi Kongre tarafından reddedilmiş olsa da hükümet Mart ayında sınır duvarında kullanılmak üzere 1.6 milyar dolarlık bir ödenek çıkarttırmayı başarmıştır (Goodman ve Luxen, 2019).

Duvarın maliyetinin karşılanması üzerine Kongre ile hiçbir zaman anlaşamayan Trump hükümeti, özellikle 2019 yılı için oluşturulacak bütçede duvar için 5.7 milyar dolarlık bir ödenek ayrılmasını istemiş fakat Kongre'den geçmemesi üzerine hükümet 35 gün süre ile (tarihin en uzun kapatması/22 Aralık 2018 - 25 Ocak 2019) kapatılmıştır (Shutdown) (Restuccia, Everett ve Caygle, 2019). Trump tekrardan hükümeti açarken Kongre ile anlaşma yoluna gidilmesi gerektiğini aksi takdirde elinde ulusal acil durum ilan etme yetkisinin olduğunu ve bunu kullanmaya gerek kalmamasını umduğunu ifade etmiştir (Restuccia, Everett ve Caygle, 2019). Fakat Kongre'den hiçbir zaman tam olarak istediği ödeneği alamayan Trump yönetimi, nihayet Şubat 2019'da Meksika sınırı boyunca ulusal acil durum ilan etmiş ve bu acil durum üzerinden farklı kaynaklardan bütçeyi duvar yapımına yönlendirmeyi amaçlamıştır (Baker, 2019).

Duvar'ın 2021 yılı itibariyle inşası tamamlanmış olan son hali şekil 3.1'de gösterilmektedir. ABD-Meksika Duvarı fiziki olarak tüm sınırı kapsayacak şekilde bir engel veya bölme yaratırken Texas eyaletinin güneyinde ve

güneydoğusunda kalan duvarsız sınır çizgisi Rio Grande Nehridir ve nehrin kendisi doğal bir engel olduğu için duvar yapılmasına gerek görülmemiştir.

Şekil 3.1: ABD-Meksika Sınır Duvarı Haritası (USCBP, 2021)

3.1 Donald Trump ve “Muhteşem Duvar”ın Yükselişi

Donald Trump’ın duvar ve göçmenler üzerine söylemlerini ele almadan önce seçimlerde Trump’ın rakibi olan Demokratların adayı Hillary Clinton’ın bu konudaki açıklamalarına değinmek yerinde olacaktır. Seçim kampanyası sırasında yaptığı bir konuşmada Hillary Clinton, göçmenler konusunda titiz çalışılmasının gerekliliğini vurgulamış, bu amaçla Beyaz Saray’da bir göçmen işleri ofisi kuracağını ve konuyla doğrudan ilgileneceğini ifade etmiştir (C-Span, 2016). Buna ek olarak Clinton, sınır dışı etme uygulamalarının belirli niteliklere göre olacağını ve suça bulaşmış ya da terör bağlantısı tespit edilen kişilerin öncelikli olacağını söylemiş “Benim sınır dışı etme uygulamasındaki önceliğim çalışkan anne babalar veya çalışarak ülke ekonomisine katkıda bulunan kişiler değil” açıklamasında bulunmuştur (C-Span, 2016). Clinton, adaylık kampanyası döneminde California Eyalatında yaptığı konuşmasında da Başkan seçilirse göreve geldiği ilk 100 gün içinde göçmenler ile ilgili vatandaşlığı da içeren kapsamlı bir göçmen reform çalışmasının ele alınacağını açıklamış (Megerian, 2016) ve sığınmacılarla ilgili işlemlerin hızlanması ve davaların daha hızlı

görülmesi için kaynak ayrılacağını söylemiştir (Ballotpedia.org, 2016). Hillary Clinton'ın göçmenler konusuna yaklaşımı, göçmenin kimliğinden ziyade suçlu veya suçsuz olması ayrımı üzerindendir. Başka bir deyişle, Clinton göçmenliği bütüncül bir göçmen kimliği üzerinden okumamakta ve bireylerin özel durumunu göz önüne almaktadır. Donald Trump'ın göçmenlikle ilgili söylemleri ve duvar inşası üzerine vaatleri ise ayrı ayrı bireyleri değil, toplu ve bütüncül bir göçmen üst kimliğinde birleşen herkesi kapsamaktadır. Bu bakımdan, Trump içeriği ve sınırları belirli olmadan tüm göçmenleri kapsayan olumsuz bir göçmen üst kimliği ile topyekün mücadeleye girmiştir. Göçmen karşıtlığı ve savaşını duvar ile sembolleştiren ve bu konuyu başkanlık kampanyasının merkezine oturtan Trump, ırkçı-ötekileştirici kampanyası ile yakın dönem ABD siyasi hareketinde bir ilki gerçekleştirmiştir (Sanneh, 2015).

3.1.1 Duvar, Dikotomi ve Kimlik

ABD-Meksika sınır duvarı, diğer birçok sınır duvarı gibi farklılıkların görünürlüğünün arttırılması ve bu artan farklılaşma üzerinden gerek söylemsel gerek söylemsel olmayan pratikler ile kimlik oluşturulmasına katkı sağlama işlevi görmektedir. Meksikalı veya Latin “ötekinin” beyaz Amerikalı “bizi” değiştireceği korkusu üzerinden meşruluk zeminine oturtulmaya çalışılan duvar siyaseti ile Trump, destekçilerinin sayısını arttırmayı amaçlamıştır. Biz-ötekiyi tanımlamak açısından ABD-Meksika sınır duvarı fiziksel değil ırksal, dinsel, sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik ayrımları tanımlayan ve kuran bir duvardır (Yang, 2017: 3).

Donald Trump'ın adaylığını açıkladığı konuşmasında ve kampanyası sürecinde yaptığı konuşmalarda göçmenlerle ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

“Meksika ülkemize insanlarını gönderirken asla en iyilerini göndermiyor. Sizin gibileri göndermiyorlar. Bize birçok probleme sahip olan insanları gönderiyorlar ve gönderilen bu insanlar, gelirken kendi problemlerini de ülkemize getiriyorlar. Uyuşturucu getiriyorlar, suç getiriyorlar. Buraya gelenler ırz düşmanları, tecavüzcüler” (Trump, 2015).

“Meksika'yı sınırlarımızda ne zaman yeneceğiz. Bize gülüyorlar, salaklığımıza gülüyorlar. Şu anda bizi ekonomik olarak dövüyorlar, Meksikalılar bizim arkadaşımız veya dostumuz değil, bana inanın. Amerika'yı ekonomik olarak öldürüyorlar” (Trump, 2015).

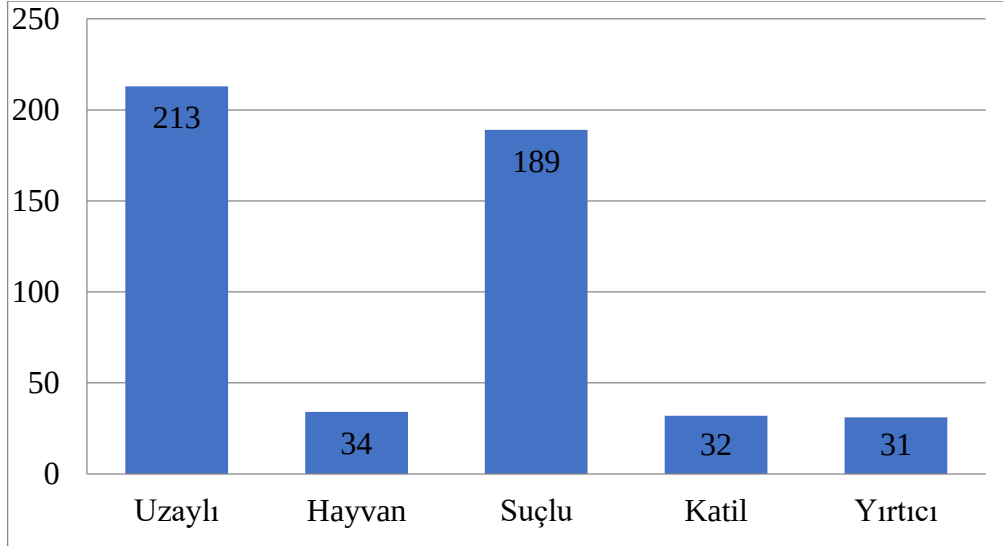
“Sadece Meksikalı gelmiyor, daha da fazlası geliyor. Güney ve Latin Amerika’nın her yerinden insanlar Amerika’ya geliyor. Muhtemelen Ortadoğu’dan da geliyorlar. Fakat kimin nereden geldiğini tam olarak bilemiyoruz, çünkü sınırlarımızda korumamız ve denetimimiz yok bu yüzden neler olduğunu bilemiyoruz. Ama bu durumun önüne geçmeliyiz. Hızlıca bunun önüne geçmeliyiz” (Trump, 2015).

Kampanyasından alıntılanmış konuşma metinlerinin de göstermiş olduğu gibi Trump, birçok konuşmasının odağına Amerikalı-Meksikalı (yasa dışı göçmen) dikotomisini-karşıtlığını koymuş ve yasa dışı-kaçak Meksikalı-göçmen ifadesinin içine problemli, suçlu, kötü, düşman, uyuşturucu satan-kullanan, mafya-çete kuran ve ABD’yi muhteşem günlerinden uzaklaştıranlar-zayıflatanlar gibi olumsuz tanımlamaları sürekli olarak eklemiştir. Trump’a göre, ABD’yi zayıflatan-güçsüzleştiren Meksikalı göçmenlere karşı mücadele için kendisi Başkan seçilmeli ve Amerika’yı yeniden büyük yapmalıdır. Trump ABD kimliğini hiyerarşik olarak “biz” içinde yüceltir ve Meksikalı-göçmen kimliğini Amerika’nın güvenlik ve refahına karşı “düşman-tehdit” olarak ötekileştirirken, hedef kitlesi olan orta sınıf, muhafazakâr, son 20 yılda refah kaybına uğramış, üniversite altı eğitilmiş, mavi yakalı beyaz Amerikalılara (çoğunlukla erkek) yönelik vaatlerini güçlendirebilmektedir. Trump konuşmalarında göçmenleri insani olarak aşağı, ahlak yoksunu ve kriminal bir konuma indirirken, beyaz nüfus ile eşleştirdiği Amerikalı kimliğini üstün, seçkin, ahlaklı ve düzeni koruyan-masum olma nitelikleriyle yüceltilmektedir (Huber, 2016: 228). Dikotominin tersinden bir değerlendirmeye de Trump uyumsuz, suçlu ve uyuşturucu satıcısı olmakla eşleştirdiği Meksikalı-göçmen kimliğini, beyaz Amerikan kimliğine karşı tehdit olarak göstermektedir. Kriminalleştirme-yüceltme, tehdit-güvenlik, biz-öteki, ahlaklı-ahlaksız gibi ikiliklerin sürekli yinelenişi kampanya boyunca nefret söylemlerini sürdüren Trump, eski güzel-muhteşem günlere dönebilmenin yolunu hem gösterge hem de söylem değeri yüksek olan duvar siyaseti ile gerçekleştirmeye çalışmıştır (Taş, 2020: 65-66). Duvar siyaseti üzerinden ABD’yi koruma ve eski gücüne kavuşturma görevini kendisine atfeden Trump, alacağı önlemleri şu şekilde açıklamaktadır: “Kimse benden daha iyi duvar öremez, inan bana güney sınırlarımıza çok uygun maliyetlerle duvar öreceğim” (Trump, 2015). Trump’ın duvar siyasetinde göstermeye çalıştığı, duvarların toplumsal tarihte

aldığı rollere benzer şekilde inşa ettiren özneyi “içerideki” toplumun ve değerlerinin koruyucusu olarak göstermek olmuştur.

Trump ile birlikte gerek medyada gerekse sosyal hayatta oluşturulan söylemlerin farklı kimliklere karşı tepkiyi arttırdığına dair, başka bir deyişle Trump’ın söylemlerinin sertliği ile gerek sosyal medyada gerekse günlük hayatta, farklılıklara verilen tepki arasında bir ilişki olduğuna dair çalışmalar mevcuttur (Vasquez, 2015; Müller ve Schwarz, 2020; Rowland, 2019). Örneğin Karsten Müller ve Carlo Schwarz; Trump’ın Twitter kullanımı ile özellikle Müslüman azınlık ile ilgili nefret suçlarının sosyal medyada yaygınlaşması arasında bağlantı olduğunu ileri sürmüştür (Müller ve Schwarz, 2020: 32). Robert C. Rowland ise Trump’ın milliyetçi seçmene ulaşmak için kullandığı milliyetçi popülist söylemin de özellikle bu kesimin dışında kalanlar üzerinden ABD demokrasisine ciddi etkileri olacağını ileri sürmüştür (Rowland, 2019: 343-344). 6 Ocak 2021 tarihinde gerçekleşen Senato baskını ile de ABD’de demokrasi büyük bir darbe almış ve Trump’ın kullandığı popülist retoriğin sonuçlarının nereye varacağını bir anlamda gözler önüne sermiştir (BBC, 2022). Gazeteci Tina Vasques Guardian’ın haberinde; Trump’ın adaylığını açıkladığı konuşmasından sonra aynı gün içinde iki farklı beyaz Amerikalının ‘yasadışı mısın?’ ve ‘İngilizce konuşmayı biliyor musun?’ şeklinde soru sorduğunu ifade etmiştir (Vasques, 2015). Bu anlamda hem farklılıklara olan korkuların ya da hoşnutsuzluğun dışa vurulması hem de bu farklılıklara karşı korku yaratması açısından söylem ve pratikler önemli yer tutmaktadır.

Meksikalı, Latin ve beyaz Amerikalı kimliğinin daha görünür hale gelmesinde Trump’ın söylemleri önemli yere sahiptir. Örneğin seçim kampanyası döneminde göçmenlerle ilgili konuşurken 500 kere istilacı ve katil kavramlarını kullanmıştır (Fritze, 2019). Şekil 3.2’de Trump’ın 2017 yılından 2019 yılına kadar yaptığı 64 mitingden alınan bilgilere göre mültecilerle ilgili konularda kullandığı suçlayıcı ve küçük düşürücü kavramlar ile kullanım sayıları verilmiştir.

Şekil 3.2: Trump’ın Mültecilere Yönelik Kullandığı Kavramlar (Fritze, 2019)

Trump’ın retoriki, genel olarak göçmenleri ve özel olarak Meksikalıları kriminalize etmeye yönelmiş olsa da, benzer söylemleri göçmen karşıtı görüşlerine karşı çıkanlar için de kullanmış ve onları Amerika’nın kötülüğünü isteyenler olarak nitelendirerek suçlamıştır. Bu suçlamalar özellikle Başkanlık yarışındaki rakibi Hilary Clinton, Demokrat Parti ve kamuoyunda etki yaratabilen kişilere dönük olarak, kısacası, ‘Trump Düşmanı’ olanlara karşı kullanılmıştır (Valcore, Rodgers ve Asquith, 2021: 148). Trump duvar siyaseti üzerinden kendisini ve destekçilerini ABD’nin güvenliğini, refahını, yaşam tarzını ve Amerikan kimliğini koruyan ve güçlendirmeye çalışanlar olarak gösterirken, kendisini eleştirenleri “ötekilerin” tarafında ve ABD’nin karşısında “Amerika’nın düşmanları” olarak sunmaya çalışmıştır (Yang, 2017: 3).

3.1.2 Küresel Kriz, Göçmenler ve Duvar Siyaseti

Duvarların taşıdıkları anlam ve söylem üretimine etkileri, dönemsel olarak ulusal ve uluslararası koşullara göre farklılaştığı gibi, duvarın inşa edilmesinin sebepleri ile bunların duvar siyaseti içinde kazandığı anlam da değişim göstermektedir. Trump’ın Başkanlık yarışında kullandığı duvar siyasetinin ve nefret söylemlerinin kendi hedef kitlesinde etki yaratmasının temelinde, 2008 küresel iktisadi krizinin Amerikan orta sınıfında yarattığı refah kaybı-işsizlik ile benzer sebeplerle ülkeye kaçak giren Meksika-Latin Amerika (Hispanik)¹⁵

¹⁵ Hispanik nüfus ile Latin nüfus çoğu zaman birbiri yerine kullanılmaktadır. Genellikle Hispanik olarak adlandırılan nüfus İspanya veya İspanyolca konuşan ülkelerden gelen kişileri tanımlamak için kullanılsa da bu çalışmada temelde beyaz Amerikalı olmayan anlamında kullanılmaktadır (Lopez ve Krogstad ve Passel, 2022).

göçmenlerinin sayısının artmasının ekonomi-politik ve sosyolojik etkileri bulunmaktadır. Trump hem kampanyası hem de Başkanlık dönemi boyunca ekonomi-politik sebepleri siyaset dışı bırakmış ve sağ popülist söylemler ile duvar siyasetini birleştirmiştir.

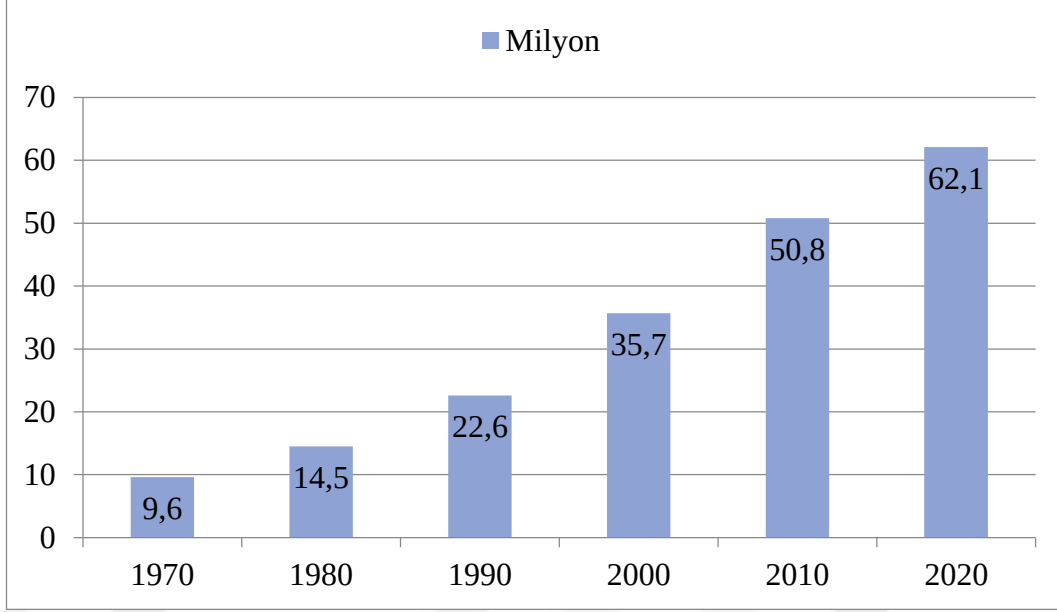
Lehman Brothers şirketinin iflası ile sembolleşen 2008 ekonomik krizi, hem ABD’de hem de uluslararası alanda refah kaybı, ekonomik daralma, işsizlik ve kamu harcamalarında azalmalara sebep olmuştur. Özellikle orta sınıf-mavi yakalı milyonlarca Amerikalı önemli kayıplara uğramıştır. DB verilerine göre 2000 yılı başlangıç referansı alındığında, ABD’de 2000-2007 yılları arasında (ilk dönem) işsizlik oranı ortalaması %5,03’dir (Worldbank.org, 2023) 2009 yılı ile Trump’ın başkan seçildiği 2016 yılları arasındaki (ikinci dönem) işsizlik oranı ortalaması ise %7,46 olarak hesaplanmaktadır (Worldbank.org, 2023). İlk dönemin işsizlik oranının en yüksek olduğu yıl 2003 yılıdır ve %6 olarak kaydedilmiştir. İkinci dönemin en yüksek işsizlik oranı 2008 krizinin de etkisiyle %9,6 olarak 2010 yılında kaydedilmiştir (Worldbank.org, 2023). ABD’de işsizlik oranının 2007 yılındaki oranı olan %4,6’nın altına düşmesi için 10 yıl beklenmesi gerekmiştir. Hem ABD hem de uluslararası sistemde iki yıl boyunca gündemin ana konusu olmuş olan Covid-19 pandemisinin ilk yılında ABD’de açıklanan işsizlik oranı %8.1’dir (Worldbank.org, 2023). Sonuç olarak, 2008 yılında yaşanan küresel krizin ABD toplumuna işsizlik bakımından olumsuz etkisi Covid-19 pandemiden çok daha büyük ölçeklidir. 2008 iktisadi krizi, uluslararası boyutta da etkili olmuş ve dünya ekonomisindeki daralma hem kapitalist gelişmiş ülkeleri hem de gelişmekte olan ekonomileri derinden sarsmıştır. DB’den alınan veriler ile hazırlanan bir çalışmada, 2000’li yıllar için dünya ekonomisindeki büyüme ortalaması 2.85 olarak kayda geçerken, ABD seçimlerin yapıldığı 2016 yılına kadar genel ortalama düşme eğilimi içinde 2,62 olarak hesaplanmıştır (Akçay, 2016).

Sonuç olarak, hem ABD hem de krizden en çok etkilenen gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere diğer tüm devletler, 2008 yılından itibaren küresel krizin siyasi ve toplumsal sonuçlarından etkilenmişler ve sağ popülizm (radikal sağ) ve göçmen (yabancı) düşmanlığı gibi sorunlarla karşılaşmışlardır (Akin, 2019: 31-32). Trump, yukarıda bahsedilen olumsuz ulusal ve küresel koşulların ivmesi içinde adaylık kampanyasını başlatmıştır. Kurduğu nefret söylemi ve hiyerarşik kimlik dili ile Amerikalılar’ın kötüye giden sosyo-ekonomik hayat

şartları ile “muhteşemlikten” uzaklaşmasını (Trump’ın tabiri ile) “öteki” olan yasa dışı Meksikalı-Latin göçmenler ile eşleştirmiş ve bu eşleştirme-bağlam üzerinden kurduğu duvar siyasetine farklı kimlikleri ve düşmanlıkları ekleyerek sürekli olarak yeniden üretmiş ve genişletmiştir. Bu anlamda seçilen “öteki” özelde Meksikalılar ve Latinler genelde ise duvar siyaseti ve söylemi üzerinden tüm göçmen kimliği olmuştur.

Trump’ın duvar siyaseti içinde sürekli olarak ötekileştirdiği Meksikalı göçmen kimliği, küresel ekonomik krizin etkisiyle artan yasa dışı göçmen sayısı sebebiyle toplumda daha fazla karşılık bulmuştur. Sosyal hayatta her gün daha fazla Meksikalı görülmesi, ABD toplumunun sorunun Meksikalılar olduğuna, başka bir deyişle, Amerika’nın muhteşemliğinden uzak olmasındaki temel etkenin ülkeye yasa dışı yollarla giren Meksikalı göçmenler olduğuna inandırmayı kolaylaştırmıştır. Trump’ın adaylığını açıkladığı 2015 yılında, ABD’de bulunan Meksika kökenlilerin sayısı 36 milyondan fazla olarak kaydedilmiştir (Flores, 2017). Meksikalıların ABD içindeki tüm Hispanik nüfus içindeki oranı %63’e tekabül etmektedir ve bu oran Amerika’da yaşayan herhangi bir köken grubunun açık ara en önde olanıdır (Flores, 2017).

Şekil 3.3’de görüldüğü üzere ABD’de kayıtlı Hispanik nüfus 1990 ile 2000 yılları arasında 13 milyon büyürken, 2000-2010 yılları arasında 15 milyonluk bir artışla tarihi bir büyüme rekoru kırmıştır. (Flores, 2017). Toplamda 1990-2010 yılları arasında ABD’deki kayıtlı Hispanik nüfus yaklaşık olarak 30 milyon yükselmiştir. Trump’ın seçim kampanyasını yürüttüğü 2016 yılında ABD’deki kayıtlı Hispanik nüfus sayısı 57,5 milyona ulaşmış ve 2020 yılında bu sayı 62.1 milyona yükselmiştir (Krogstad, 2016; Sayılğan, 2021; Flores, 2017).

Şekil 3.3: 1970-2020 Arası ABD’deki Kayıtlı Hispanik Nüfus (Flores, 2017)

Sonuç olarak, Trump’ın söylemler ve pratiklerle uygulamaya geçirdiği duvar siyasetinin ve seçim stratejisinin toplumda görece karşılık görmesine yardımcı olan etkenler, Amerikan toplumunun ekonomik ve sosyal hayatta gerileyen koşulları ile büyük bir ivmeyle artan göçmen nüfusunun aynı dönemsellikte gerçekleşmesi ve Trump’ın bu iki koşul arasında bağlam kurabilmesi olmuştur.

3.1.3 Bireysel Suçlulardan Suçlu Meksikalılara ve Bireysel Masumiyetlerden Masum Amerikan Toplumuna Evrilen Söylem

Trump, Meksikalılar üzerinden öteki kimliğini inşa ederken söyleminin merkezine yerleştirdiği düşmanlığı ve tehdit algısını meşrulaştırmak ve güçlendirmek için sıklıkla yasadışı göçmenler tarafından suça kurban gitmiş Amerikalılar’dan bahsetmiştir. Bu konuda, Trump’ın seçim kampanyası kapsamında 2016 yılında Phoenix-Arizona’da yaptığı konuşma oldukça dikkat çekicidir. Konuşmasına: “*Sayılsız masum insanımızın hayatı çalındı, sınırlarımızı koruyamayan politikacılarımızdan dolayı, açık sınırlarımızdan dolayı çocuklarını kaybeden birçok ebeveynle tanıştım, çok fazla, birazdan bu harika insanlardan bazıları bu sahnede bize katılacaklar*” (CNN, 2016) cümleleriyle başlayan Trump, gözüaltına alınmasına rağmen serbest bırakılan kaçak bir göçmen tarafından (alkollü araç kullanma sonucu) öldürülen 21 yaşındaki Sarah Root’u

anmış ve katilin gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılarak Amerikan toplumuna salınmış olmasını eleştirmiştir. Trump konuşmasının devamında benzer örnekleri arka arkaya sıralamış ve çete üyesi olan kaçak bir göçmen tarafından öldürülen 21 yaşındaki Grant Ronnebeck; San Fransisco’da daha önce beş kere sınır dışı edilmiş bir kaçak göçmen tarafından vurularak öldürülen Kate Steinle ve sabıkası olan fakat sınır dışı edilme standartlarını karşılamayan kaçak göçmenler tarafından evinde dövülerek öldürülen 90 yaşındaki Earl Olender’in hikâyelerini anlatmıştır. Trump tüm bu cinayetlerin sorumlusu olarak mevcut hükümeti göstermiştir (CNN, 2016). Benzer şekilde Kaliforniya’da eski bir hava kuvvetleri personeli olan Marilyn Pharis’in cinsel saldırı ve ölümünü de hatırlatan Trump, olayın failinin birçok kez tutuklanmasına rağmen asla sınır dışı edilmemesini eleştirmiştir. Kurbanlar ile ilgili kısımdan sonra yasadışı göçlerin Amerika’ya yıllık 113 milyar dolar maliyet yarattığını söyleyen Trump, bu paranın Amerika’nın kendi halkı için harcanılabileceğini söylemiştir. “Güney Sınırı boyunca büyük bir duvar inşa edeceğiz” ifadesi ile konuşmasına vurgu katan Trump, konuşmasına tekil cinayet örnekleri ile kurban-suçlu söylemini Amerikalılar-kaçak göçmenler şeklinde genelleyerek devam etmiştir (CNN, 2016).

Mevcut yönetimi önlem almamakla ve kaçak göçmen sorununu görmezden gelmekle suçlayan Trump, Obama Hükümeti’nin körlüğüne ve göçmenlerin uyumsuzluğuna vurgu yapmak amacıyla göçmen kelimesi yerine “insansızlaştırılmış” uzaylı kelimesini kullanmış ve “Suçlu uzaylılara sıfır tolerans. Sıfır. Sıfır” şeklinde sesini yükseltmiştir. Trump, Amerika toplumunun içinde en az 2 milyon “suçlu uzaylılar” olduğunu iddia etmiş ve Obama Hükümeti’nin 2013 yılından beri en az 300 bin “uzaylıyı” Amerikan toplumuna entegre ettiğinin vurgusunu yapmıştır. Göreve geldiği ilk gün Kongre’den, suçla karışmış yasadışı göçmenlerin ağır cezalar almasını sağlayacak bir yasa olan “Kate Steinle Yasasını” geçirmesini isteyeceğini söyleyen Trump, yine daha önce sınır dışı edilmiş olan yasadışı bir göçmen tarafından öldürülen dedektif Michael Davis ile şerif yardımcısı Danny Oliver’ın adlarını taşıyan ve yasadışı göçmenlerin tespitini hızlandıracak önlemler içeren “Davis-Oliver Yasa Tasarısını” Kongre’ye sunacağını belirtmiştir (CNN, 2016).

Konuşmanın son bölümünde ise Şekil 3.4’te görüldüğü üzere sahneye daha önce kaçak göçmenler tarafından çocukları, eşleri, anne-babaları, kuzenleri ve

diğer yakınları öldürölmüş insanlar çıkarılmış, Trump konuşmaları için mikrofonu bu kişilere vermiştir. Duygusal etkisi yüksek olacak şekilde 1980’li yıllardan 2010’lu yıllara kadar sevdiklerini kaybeden birçok insan konuşma yapmıştır. Yakınlarını kaybeden insanların konuşmalarının bitmesinden sonra Trump son konuşmasını gerçekleştirmiş ve tüm Amerikalılara seslenmiştir:

“ O halde şimdi bu seslerin duyulma zamanıdır. Şimdi medyanın tüm bu acılı insanlar adına soru sorma zamanıdır. Demokrat, cumhuriyetçi, liberal, muhafazakar değil tek bir ülke olarak hepimizin, tüm Amerikalıların emniyeti, güvenliği ve adaleti adına bir araya gelme zamanıdır. Yaşanılanlar korkunç, bu korkunç şeyleri hızlı bir şekilde düzeltelim. Sınurumuzun güvenliğini sağlayalım.”
(CNN, 2016)

Şekil 3.4: Trump ve Kaçak Göçmenler Tarafından Yakınları Öldürölmüş İnsanlar (Keneally, 2016)

Trump’ın Arizona’da yaptığı konuşmayı özetlemek ve bir çifte okumasını yapmak gerekirse, ilk olarak okumada “öteki”nin inşa edilmesini sağlayan suç, düşman, vahşet, ahlaksızlık ve buna izin veren mevcut iktidar anlatımı tanıklar ve kurban yakınları üzerinden yapılmıştır. Buna göre ilk olarak, suça karışmış kaçak göçmenlerin gözüaltına alınmalarına rağmen serbest bırakılmaları vurgulanmış, suçluların göçmenlik durumları ahlaksız, çete üyesi ve katil olma özellikleri ile birlikte eşleştirilerek sunulmuş; kurbanlar salt isim değil hatıraları yakınları

tarafından anlatılan ve üzerlerine basılan fotoğraflara sergilenen ABD vatandaşları olarak öne çıkartılmış ve çözüm olarak güçlü bir sınır duvarının yapılması ile Trump'ın Başkan olması aynı bağlam içinde verilmiştir. Trump'ın duygusal anlatı ve simgesel göstergelerin yoğun olduğu ortamda yaptığı konuşmada kullandığı kriminalleştiren ve insansızlaştıran dil, tekil suçluları göçmenlere, masum kurbanları tüm Amerikan halkına ve suçluları gözaltından serbest bırakan düzeni halkın güvenliğine körleşmiş Obama-Demokrat Parti yönetimine dönüştüren bir yol izlemiştir. Bu bağlamda Trump'ın konuşması planlı şekilde hem suçluları hem masum kurbanları hem de mevcut yönetimi, tekil olay, bireysel suç ve idari hata-ihmal veya yasal boşluk tesadüfleri-istisnaları olmaktan çıkartarak değer yüklü genelleştirilmiş kimliklere dönüştürmüştür. Buna göre, Meksikalı göçmenler insani özellikler taşımayan katil ve ahlaksız, Amerikan halkı saldırı altında-güvenlikten yoksun ve Obama yönetimi Amerikan halkına yabancılaşmış-körleşmiş duyarsız bir iktidardır. Trump'ın metni ve göstergeleri üzerinden bu bağlam kurulduktan sonra, artık bireylerin tekil özellikleri-tekil suçları veya tekil yönetimleri değil üst kimlikleri ve siyasi pozisyonları (Demokrat Parti ve elitler) en baştan verili olarak suçlu veya suçsuz ilan edilmektedir.

Trump konuşması (söylemi) ve göstergeleri üzerinden kimlik dikotomilerini oluşturduktan sonra çözüm olarak kendi programını sunmaktadır. Buna göre, suçlu olarak dışarıdan içeriye giren “ötekiler”, barışçıl masum “bize” zarar vermekte ve güvenliği tekrar tesisi edecek tek çare, “biz”in bir araya gelerek Trump'a destek vermesidir. Trump, halkına körleşmiş yönetim yerine Başkan seçildiğinde sınıra “muhteşem” bir duvar (fiziki ve sanal) inşa edip ABD'yi eski güçlü günlerine taşıyacaktır. Bu amaçla Trump, konuşmasının sonunda demokrat, cumhuriyetçi, milliyetçi ya da liberal ayrımı yapılmadan ABD için bir şeyler yapmak isteyen, mücadelede herkesin bir ve kendisiyle beraber olmasını talep etmiştir.

Trump'ın konuşmasının yapısökümsel okumasında ise metindeki iç çelişkiler, ikircikli kavramlar ve düalizm, başka bir deyişle doğrudan söyledikleri üzerinden değil söylemedikleri üzerinden de oluşan alanın ortaya çıkarılması gerekmektedir (Yanık, 2016: 92). Buradan hareketle metine ikinci bir okuma yapıldığında; farklılıkları ve çeşitlilikleri daha görünür kılmaya yarayan sınır duvarının inşasını savunan ve aynı zamanda bu duvarın gerekliliğine seçmenlerini ikna edip oy almaya çalışan bir siyasetçinin, birbirinden farklı noktalarda ayırışan

siyasal ideolojilere sahip kesimlerin aynı çatı altında toplanmasını istemesi ve farklılıkları unutup kendisiyle birlikte hareket etmeye davet etmesi, söylemsel ve pratik açıdan çelişki barındırmaktadır. Başka bir ifade ile konuşmanın son bölümünde vurgulanan “sorunla mücadele etmek için birlikte hareket edilmesinin gerekliliği” metnin tümünde işlenen duvar yapımı ile çalışmakta ve çözümün duvar yapmak değil birlikte hareket etmek olduğuna dikkat çekmektedir. Daha ayrıntılı açıklamak gerekirse, metnin genel yapısında işlenen sorunun çözümü birlikte hareket edip tek ses olmaksızın, duvar inşa ederek kültürleri, insanları ve devletleri ayrıştırmak ya da farkları belirginleştirmek yerine; suçun evrenselliği ve topluca bir üst kimliğe atfedilemeyeceği kabul edilerek, topluca bir göçmen ya da Meksikalı kimliği oluşturmada, doğrudan suçla ve suçlularla mücadele edilmesi için sınırın öteki tarafındaki ülke ile birlikte ortak şekilde hareket etmek metinde işlenen sorunun çözümü için oldukça önemlidir. O halde metnin kendi kabulüne göre duvar örmek yerine, devletler birlikte hareket ederlerse sorunun çözüme kavuşması daha muhtemeldir.

Trump’ın kaçak ve suçlu göçmenler üzerinden başlayıp genel bir göçmen kimliği ortaya koyması, kimlik oluşturma sürecinde başvurduğu tek yol değildir. Trump kişiler üzerinden kimlik oluşumunu hedeflediği gibi aynı zamanda diğer ülkelerde olan birtakım olaylar ya da veriler üzerinden de duvar siyasetinin meşrulaştırılması için söylemler geliştirmektedir. Örneğin 2019 yılında attığı bir tweet ile Trump, son bir yıl içinde Meksika’daki cinayet vakalarının artış oranının %33 olduğuna vurgu yapmıştır (Silva, 2019). Cinayetlerdeki artışın sebebini, uyuşturucu olarak tespit eden Trump, ABD’nin güney sınırlarında meydana gelen bu sorunun tüm ülkeye yayılacağını belirterek, “Afganistan’dan bile daha kötü duvar inşa ediliyor” şeklinde tweet atmıştır (Silva, 2019).

Twitter’ı hem seçim kampanyası hem de Başkanlık dönemi boyunca etkili şekilde kullanan Trump’ın diğer ülkelerde meydana gelen olaylar ile ilgili yaptığı saptamalar da sürekli olarak duvar siyasetine katkı olarak kullanılmıştır. 2017 yılında IŞİD terör örgütü tarafından Mısır’da bir camide gerçekleştirilen ve 235 kişinin öldürüldüğü terörist saldırı ile ilgili olarak Trump: “Her zamankinden daha GÜÇLÜ ve AKILLI olmalıyız ve olacağız. DUVARA ihtiyacımız var, YASAĞA ihtiyacımız var! Tanrı Mısır halkını korusun” (“We need to get **THOUGH**ER AND **SMARTER** and we will. Need the **WALL**, need the **BAN**! God bless the people of Egypt) (Fox6now.com, 2017) şeklinde bir tweet mesajı atmıştır.

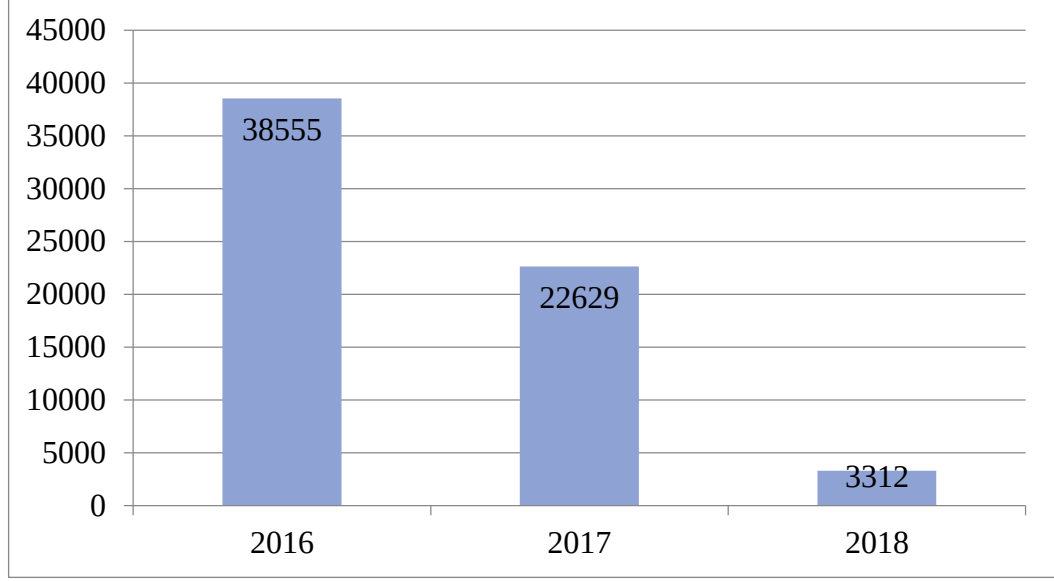
Trump'ın mesajında, “güçlü”; “akıllı”; “duvar” ve “yasak” kelimelerini büyük harflerle yazarak etkiyi arttırmak ve olayın mekân ayırımını dışlayarak terörizm-suç-katliam ile Amerika'nın güvenliği ile duvar arasında ilişki kurmak istemiştir. Buna ek olarak Trump, saldırıda ölen masum Müslüman insanları anmış olsa da ilerleyen zamanlarda Müslüman kimliğini de tıpkı Meksikalı kimliğinde olduğu gibi negatif kavramlarla (terörizm gibi) eşleştirmeye yönelik bir tutum sergilemiştir.

Trump'ın kimlik oluşturuıcı söylemleri sadece Hispanikler ile sınırlı değildir. Özellikle 11 Eylül 2001 terör olayları sonrasında yükselen ‘İslamofobi’ kavramı, Batı ve İslam dünyası arasındaki farklılıkları daha da belirginleştirmiş ve dil, kültür, milliyet ve sosyal açıdan birbirlerinden birçok farklı noktada ayrılan ve birbirinden ayrı gruplar olarak mevcut olan Müslüman üst kimliğini monist bir biçimde tek bir Müslümanlık altında toplamıştır (Rana, 2007: 148-149). Nasıl ki Trump'ın söylemleri suçlu-suçsuz, iyi-kötü, milyonlarca insanı Meksikalı olarak tek bir üst kimlikte toplama amacını taşımışsa, çeşitli coğrafyalara dağılmış ve farklı tarih, dil, kültür, soyso-ekonomik gelişmişlik ve devlet yapılanmasına sahip olan Müslümanlar da Trump'ın söylemlerinde her zaman ve mekânda geçerli yekpare bir Müslüman üst kimliği altında birleştirilmiştir. Trump, seçim kampanyası boyunca fiziksel olarak Meksika duvarını aratmayacak şekilde kısıtlanmış ve hatta bazı Müslüman ülkeler için tamamen askıya alınmış bir vize rejimi ile Müslüman ülkelere karşı sanal duvar inşa edileceğini tekrarlamıştır (Nyungen ve Kabede, 2017: 717).

Trump, Başkanlık kampanyası sırasında Müslüman toplumlara yönelik olarak “Hoşgörülü değerlerimizi desteklemeyen insanları ülkemizden uzak tutmak için yeni bir göçmenlik tarama testi yapacağız.” şeklinde bir açıklama yapmıştır (Valcore, Rodgers ve Asquith, 2021: 154). Bir başka konuşmasında Trump: “Göçmenlik için başvuru yapmış kişilerin tamamı radikal ideolojiler ile olan bağları açısından incelenecek ve değerlerimizi paylaşmayan, insanlarımızı sevmeyen herkes elenecektir” şeklinde ifadeler kullanmıştır (Valcore, Rodgers ve Asquith, 2021: 154). İlk etapta net bir ifade gibi görünen bu iki ifade, içerdiği “değerlerimizi paylaşmayanlar” tanımı ile ucu açık ifadelere dönüşmektedir. Söylemde kullanılan değerlerimizi paylaşmayan kişiler tanımı, Müslümanlık harici farklı üst kimliklere de uygulanabileceğinden dolayı bu konuda göçmenlik başvurularında kişilerin elenmesine sebep olacak koşullar muğlak bırakılmıştır.

Trump'ın 2017 yılında Başkan seçilmesiyle ABD'de Müslüman mülteci sayısında büyük bir düşüş yaşanmıştır. 2016 yılında 38.555 olan Müslüman mülteci sayısı 2018 yılına gelindiğinde 3,312 kişi ile %91 oranında düşüş yaşamıştır (Bier, 2018). Trump, Başkan olarak göreve başlar başlamaz, 27 Ocak 2017 tarihi itibarıyla imzaladığı Başkanlık kararnamesi (Uluslararası Yabancı Teröristlerin Amerika Birleşik Devletleri'ne Girişinden Korumak - Protecting the Nation From Foreign Terrorist Entry Into the United States) ile ABD'ye gelmek isteyen Suriye, Irak, İran, Libya, Somali, Sudan ve Yemen vatandaşlarına 90 gün, mültecilere ise 120 süreyle giriş kısıtlaması getirmiştir (Federalregister.gov, 2017). Her ne kadar dini "ayrımcılık" sebebiyle kararname Washington Federal Mahkemesi tarafından durdurulmuş olsa da, Trump'ın Müslümanlara yönelik olarak "ötekileştirici" söylemleri, hem konuşmalarında ve hem de sıkça kullandığı twitter uygulaması üzerinden devam etmiştir. Trump'ın twitter hesabını inceleyen "From Hashtag to Hate Crime: Twitter and Anti-Minority Sentiment" adlı bir çalışmada; Trump'ın 2015 yılından 2017 yılına kadar paylaştığı tweet mesajlarında; İslam, terörizm, İslami terör, radikal mülteciler gibi kavramları kullandığı iki sayfaya yakın tweet listesi çıkartılmıştır (Müller ve Schwarz, 2020: 71-72). 15 Mart 2019 tarihinde "Beyaz Üstünlüğü"nü savunan Avustralya vatandaşı Brenton Tarrant tarafından Yeni Zelanda'da bir camiye yapılan ve 49 kişinin öldüğü terör saldırısı hakkında düşüncesi sorulan Trump, yükselen beyaz üstünlüğü-milliyetçiliğinin uluslararası bir tehdit olduğunu düşünmediğini ve bunu yapan insanların çok ciddi problemleri olan küçük gruplar halindeki insanlar olduğunu söylemiştir (Phelps, 2019). Kısacası Trump, beyaz tenli insanlar (siyasi tanıma göre Batılı kavramı da kullanılabilir) ile terör kelimesini (olması gerektiği gibi) yan yana getirmezen ve (olması gerektiği gibi) beyaz tenli bir insanın yaptığı eylemi bütünüyle beyaz kimliğine atfetmezken, Müslüman ile terör kelimesini (olmaması gerektiği gibi) kolayca bir arada kullanmaktadır.

Trump'ın duvar siyaseti ve farklı kimliklerin dışlanması sadece söylemler üzerinden ilerlememektedir. Söylem ile paralel olarak pratikler de dışarıda bırakmaya yönelik işlemektedir. Şekil 3.5'te ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan alınan bilgilerle hazırlanan grafikte yıllara göre Müslüman mülteci kabulü gösterilmiştir.

Şekil 3.5: 2016-2018 Yılları Arası ABD’nin Müslüman Mülteci Kabulü
(Bier, 2018)

ABD Dışişleri Bakanlığı’ndan alınan verilere göre hazırlanan Tablo 3.1’de ABD’ye kabul edilen mültecilerin mensup oldukları din ve kabul aldıkları yıllar verilmiştir.

Tablo 3.1: 2009-2018 Yılları Arası ABD’ye Kabul Edilen Mültecilerin Mensup Oldukları Dinler (Bier, 2018)

Yıl	Müslüman	Hristiyan	Diğer
2009	16.394	36.065	22.195
2010	19.862	34.570	18.879
2011	10.397	26.440	19.587
2012	14.749	24.790	18.699
2013	25.785	29.036	15.105
2014	28.149	28.537	13.301
2015	28.399	32.042	9.492
2016	38.555	37.938	8.501
2017	22.629	25.633	5.454
2018	3.312	16.012	3.167

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere, Trump’ın Başkanlığı döneminde Müslüman mültecilerin ABD’ye kabulünde görülen ciddi düşüş, ABD Başkanı’nın farklılıklar üzerinden oluşturmaya çalıştığı kimliğin söylemler kadar, pratiklerle de desteklendiğini ortaya koymaktadır. 2017 yılında ABD’ye kabul edilen Müslüman mülteci sayısı 22.629 iken sadece bir yıl içinde bu sayı 3.312’ye düşmüştür. Bu bakımdan Trump’ın Müslüman kimliği üzerinden ifade ettiği

“Amerikan değerlerini taşımayan insanları eleyeceğiz” söylemi pratikte de desteklenmiş, karşılığını bulmuştur. Bununla birlikte, Trump’ın mültecilere yönelik kriminalleştirme söyleminin ve pratik uygulamalarının sadece Müslümanları kapsamadığı da tabloda ortaya konmuştur. Müslüman mültecilere kıyasla daha az oranda bir düşüşe tekabül etse de Hristiyan mültecilerin sayısı da 2017-2018 yılları arasında yaklaşık 10.000 kişilik azalma göstermiştir. Buradan hareketle Trump’ın söylemleri her ne kadar Müslümanlar ya da Meksikalılar üzerinden ilerlese de pratikte (oranlar arasında farklılıklar olmakla birlikte) dışarıdan gelen herkes için sınırlar kalınlaştırılmıştır. Başka bir deyişle duvar siyasetini benimsemiş olan hükümet bir üst kimlik olarak göçmen ve mülteci kimliğini toplu bir şekilde dışarıda bırakmaya yönelik hareket etmiştir.

3.1.4 Trump ve Duvar Siyasetinin Eleştirisi (Karşı Duvar Siyaseti)

Diğer tüm sınır duvarlarında olduğu gibi ABD-Meksika sınır duvarı özelinde de duvar siyasetine konu olan söylem ve pratiklere karşı siyasi ve toplumsal eleştiriler geliştirilmiştir. Duvar siyasetinin söylem ve pratikleri üzerinden siyasi başarı elde etmeye çalışmış olan Trump’a karşı siyasetten medyaya, akademiden sıradan vatandaşa kadar karşıt duvar siyasetini (ABD’nin Berlin Duvarı üzerinden izlediği politika) savunanlar da olmuştur. Örneğin ABD’de yayınlanan haftalık haber dergisi The Week, internet sitesi üzerinden 2019 yılında Trump’ın hem göçmenlere karşı tutumunu hem de duvar siyasetini karikatürler üzerinden hiciv etmiştir (Gülada, 2019: 93-98). Bu karikatürlerden bazıları şekil 3.6 ve şekil 3.7’de gösterilmiştir.

Şekil 3.6: Trump’ın Duvar Politikasını Hiciv Eden Karikatür I (Gülada, 2019: 98)

Trump’ın duvar politikasını eleştirmek amacıyla yapılmış bu karikatürde Trump’ın çevresinin bütçe açıkları, Beyaz Saray Kaosu, skandallar-soruşturmalar, dış politika kargaşası, borsadaki “ayı” piyasası, vergi ve tarifeler, faiz oranları ve hükümetin kapanması (shutdown) gibi birçok gerçek sorun tarafından sarıldığı-sarmalandığı görülmektedir. Trump’ın çevrelendiği sorunlara karşın sınır çizgisinin diğer tarafında, elleri ceplerinde ve gayet rahat bir tavırla duran Meksikalı bir karakter Trump’a: “Bayım güvende olabilmek için bir sınır duvarından daha fazlasına ihtiyacın olacak” şeklinde seslenmektedir. Karikatürde, Trump’ın ABD içinde çözmesi gereken birçok önemli sorun varken, sorun niteliği dahi taşımayan, ülke sınırları içinde yer almayan ve hiçbir aciliyet taşımayan Meksika sınırı konusunu yapay şekilde siyasetinin merkezine koyması alaylı bir ifade ile eleştirilmektedir. Buna ek olarak, karikatürde Meksikalı kimliği, ABD’ye karşı hiçbir tehdit niteliği yaratmayan, sıradan ve barışçıl bir sivil olarak göstergeleştirilmiştir. Meksikalı karakterin uyuşturucu, suç, mafya veya tehdit içeren sembollerle değil de, kafasında bir sombrero ile resmedilmesi de Trump’ın iddiasının Meksikalıların kriminalize figürler değil sıradan siviller olduğuna dikkat çekme amaçlıdır. Trump’ın kriminalleştirmeye, nesneleştirmeye ve insansızlaştırmaya çalıştığı göçmen-Meksikalı kimliği karikatürde tam ters bir

göstergeyle basit, doğal ve tamamen insani olarak resmedilmiştir. Trump ise ABD'nin simgesi olarak bilinen uzun şapkalı “Sam Amca” ile aynı göstergede birleştirilmiştir. Karikatürde, ABD’nin, çok ciddi, kapsamlı ve acil çözülmesi gereken sorunlarına (yırtıcı, vahşi ve güçlü hayvan sembolleri ile çevreleme-bağlama metaforu) karşı duyarsız ve tepkisiz duran Trump, Meksikalı karaktere bakan yüzündeki nefret-küçümseme ifadesi ile bir tezatlık içindedir.

Trump’ın duvar siyasetini hiciv eden bir başka karikatür örneği, Şekil 3.7 ile aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.7: Trump’ın Duvar Politikasını Hiciv Eden Karikatür II (Gülada, 2019: 98)

Bu karikatürde Trump Noel Baba şeklinde resmedilmiştir. Noel Baba’dan yeni yılda tüm dünya için barış ve iyilik isteyen ve Amerikan halkını sembolize eden küçük kıza, Noel Baba Trump’ın cevabı “Hoş bir Sınır Duvarına Ne Dersin Çocuk?” şeklinde olmuştur. Bu karikatürde kız çocuğunun barış ve iyilik talebine karşı Trump’ın sınır duvarını gündeme getirmesi üzerinden verilen mesaj, Trump ve duvar siyasetinin barışın ve Amerikan halkının gerçek ihtiyaçlarının karşısında konumlandığıdır (Gülada, 2019: 93). Başka bir deyişle, Noel Baba barış ve iyilik yapmaktansa duvar yapmayı tercih etmektedir. O halde burada ortaya çıkan dikotomi, barış ve iyilik kavramlarının tersi olarak savaş ve kötülüktür. Trump

iyilik isteğini kabul etmemekte ve onun yerine sunduğu sınır duvarı ile iyiliğin karşısına konumlanmakta ve kötülüğü temsil etmektedir.

Sonuç olarak, yapısökümüne uygun, eleştirel bir okuma yöntemi ile hazırlanmış karikatürlerin de gösterdiği üzere Trump, söylem ve pratikleri ile nasıl kimlik oluşturuyorsa, aynı şekilde Trump'ın söylemleri üzerinden de bir Trump kimliği oluşturulmaktadır. Karşıt-duvar siyaseti Trump'ı barış, insanlık ve Amerikan halkının gerçek sorunlarına kör ve duyarsız kalan özellikleri üzerinden kimikleştirmektedir. Bu bağlamda ABD-Meksika sınır duvarı, başta Trump olmak üzere hem duvarın inşasını destekleyenler ile karşı çıkanlar arasında birbirlerine karşı kimlik oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır.

3.1.5 Donald Trump ve Meşrulaştırıcı Duvar Siyaseti

Donald Trump'ın göçmenleri büyük bir tehdit olarak görmesi ve gerek yaptığı açıklamalarla gerekse attığı tweetlerle bu görüşünü halk nezdinde yaymaya çalışması, temelde kendi siyasi duruşunu ve pratiklerini meşrulaştırma amacı taşımaktadır ve bir güvenlikleştirme söz konusudur (Taş, 2020: 66). Trump'ın göçmenlere karşı Amerikan toplumunun koruyuculuğunu üstlenmesi temelde Amerikan kimliğinin, refahının, kültürünün ve özgürlüğünün koruyuculuğunu üstlendiği anlamına gelmektedir ve eğer toplum bu kimliğin ötekiler tarafından tehdit altında olduğuna ikna olup güvensizliğin olduğu bir ortamda Trump'ı koruyucu olarak seçerse, Trump'ın siyaseti ve pratikleri meşrulaşmış olacaktır (Waewer, 2008: 155). Trump'ın söylem ve pratikleri çoğu zaman buna yöneliktir. Başka bir deyişle (Meksikalı, Müslüman, Göçmen, Suçlu) tehdit her zaman dışarıda, korunması gereken kitle içeridedir. Dışarıdaki tehditlerden içeriye korumak üzerine inşa edilmiş Trump'ın duvar siyaseti, sadece duvar, vize ya da seyahat kısıtlamaları üzerinden ilerlememektedir.

Donald Trump'ın seçim kampanyası ile başlayan ve Başkanlığı döneminde de devam eden duvar siyasetinin genişletilmiş amacı, içeriye dışarıya kapatmak olarak okunabilecek eylemleridir. Trump başkanlığının ilk 10 ayında çeşitli gerekçelerle, Trans Pasifik Ortaklığı, Paris İklim Anlaşması veya UNESCO gibi proje-anlaşma-kurumlardan ayrılırken, NAFTA'yı da yeniden müzakereye açma kararı almıştır (Çopur, 2017). Benzer şekilde Trump'ın, Obama döneminde imzalanmış başka bir anlaşma olan İran Nükleer Anlaşması'ndan çıkması da politik alanda izlediği duvar siyasetine uygun örneklerden birisidir (Zurcher, 2018). Küreselleşmenin kazanımı olarak varsayılan ve diğer devletler ile ilişkileri

işbirliği üzerinden düzenleyen bu tarz anlaşmalardan çekilme kararı, Trump'ın sadece birtakım milliyete ya da dine mensup toplumlara karşı duvar inşa etmediğini, aksine duvarların her alanda yükseltildiğini ve güçlendirildiğini göstermektedir. Başka bir deyişle Trump, sadece Meksikalıları veya Müslümanları değil uluslararası alanda işbirliği yaptığı birçok devleti öteki olarak görmekte ve Amerika'ya zarar verdiği gerekçesi ile bu devletler ile birlikte hareket ettiği anlaşmalardan çıkarak hem içeriye dışarıya hem de dışarıyı içeriye kapatmaktadır.

Trump'ın ABD-Meksika sınırı üzerinden gelen göçmelerin ABD'de sosyal, kültürel, insani ve ekonomi gibi alanlarda bozulmaya yol açtığı, Amerikan kimliğinin ve halkının refahını düşürdüğü üzerinden başlayan duvar siyaseti; sürece Müslümanların dâhil edilmesiyle genişlemiş, 'değerlerimizi taşımayan kişiler' olarak derinleştirilmiş, uluslararası alanda anlaşmaların Amerika'ya zarar verdiği gerekçesi ile üst boyuta ulaşmıştır. Uygulandığı kişiler, devletler veya nesneler değişse de, duvar siyasetinin uygulanmasının temel meşruluk dayanağı, Amerika'ya, Amerikan halkına zarar veren uygulamaları bitirmek, Amerika'yı tekrardan muhteşem ve güçlü kılmak olmuştur. Bu anlamda duvar siyaseti ve bu siyasetin dayanağı olan Amerikan kimliğine yönelik tehditlerin bertaraf edilmesi için, özellikle Donald Trump dönemi ABD'de her alanda yükselen, güçlendirilen ve inşa edilen duvarlara sahne olmuştur.

3.1.6 ABD-Meksika Sınır Duvarı ve Biyopolitika

İktidar kavramı Foucault'cu bir bakış açısıyla ele alındığında gözetleme, bilgi toplama, cezalandırma, izleme, engelleme, politik ve ekonomik birçok alanda kısacası her alanda özneyi oluşturma, denetleme ve bu denetimi sürdürme üzerinden işlemektedir. Bu denetimin insan bedeni üzerinden yapılması ise biyopolitika kavramını ortaya çıkarmaktadır (Kalan, 2014: 140). Foucault'nun konu hakkındaki görüşleri dikkate alınarak bir okuma yapıldığında biyopolitikayı; zor kullanma ya da dayatma yetkisine sahip olan devletin veya egemen gücün başka bir deyişle iktidar sahibinin; toplumu, nüfusu, bedeni, hatta tabiatı, çevreyi ve doğayı kontrol etmek ve yönetmek için bireylerin kullanıldığı ve bireysellikten genele doğru ilerleyen "yönetme stratejisi" olarak ele almak doğru olacaktır (Sustam, 2016). Foucault'nun "yönetimsellik" olarak tanımladığı ve egemen gücün geniş çapta toplum hareketlerini yönetmek ve müdahale etmek için kullandığı yönetme stratejileri, güvenlik, toprak (sınırlar) ve nüfus gibi

kavramlarla, kısacası devletin ortaya çıkmasıyla mümkün olmaktadır (Rose, Malley ve Valverde, 2009: 1-16).

Sınır duvarı ve biyopolitika kavramlarının ilişkilendirilmesi, iktidarın sınırlarının hâkimi olması, içerisi ile dışarısı arasındaki ayrımı belirleyebilmesi ve belirlenmiş ayırım tanımı üzerinden yasa ve yasa dışılığı tarif edebilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bireyleri vatandaş olarak tanımlayacak ve göçmenlerin yasal veya yasa dışı statüsüne karar verecek olan egemen güç veya iktidardır (Meneses, 2018: 40-45). Sınırın dışından gelen ve devletin vatandaşlık, oturma hakkı veya seyahat izni verdiği bireyler legal hale gelirken, bu tanımların dışında kalanlar illegal-kaçak olmaktadır. Bu anlamda duvarlar gerek geçme uğruna ölen binlerce insan gerekse de iktidarın belirlediği legal ve illegal insanlar ve bu insanların kontrolü üzerinden bir biyopolitika konusu olarak ele alınmaktadır (Meneses, 2018: 40-45). İktidarın ya da egemenliğin uygulayıcısı olarak devletin, insan bedenini içeride ya da dışarıda tutması, sürgüne göndermesi, kapatması, ikamet yasağı vermesi gibi uygulamalar, bir ceza yöntemi olarak uzunca yıllardır uygulanan iktidar pratiklerdir (Foucault, 1992: 12). Bu anlamda ABD-Meksika sınır duvarı sadece fiziki bir engelleme duvarı değil aynı zamanda, kişileri disipline etme ve bunun üzerinden geniş kitleleri kontrol etme amacıyla hareket eden sürecin bir parçasıdır (Nail, 2013: 122).

Bedenin dışarıda bırakılması bakımından ABD-Meksika sınır duvarı, diğer bütün sınır duvarları gibi tek bir göçmen dahi geçmemesi fikri ile çalışmamaktadır. Sınıra örülecek bir duvar tam anlamıyla hiçbir zaman geçişleri kapatmayacaktır. Fakat burada önemli olan duvarı geçenler için birtakım psikolojik kontrol mekanizmasını devreye sokmaktır. Başka bir deyişle, bir ülkeye girip vize süresi geçtiğinde kaçak statüsüne düşmek ile o ülkeye bir gece yarısı sınır duvarlarını, sınır devriyelerini ve kontrol noktalarını geçip girmek arasında büyük bir fark vardır. Bu anlamda duvar, geçildikten sonra bile bireyin siyasi-iktisadi-toplumsal veya özel hayatına ilişkin düşünce, tutum ve davranışlarında (otokontrol mekanizmalarında) belirleyici olacak ve iktidarın duvar siyaseti üzerinden kullanacağı tahakküm araçlarının dolayimleri ve şiddetine göre üzerlerinde sürekli bir denetim mekanizması oluşturacaktır (Nail, 2013: 123). ABD-Meksika duvarına yönelik anlam yüklenmesi ve sıkı denetimi arttırıldıkça duvar sadece geçmek isteyenler için bir beden kontrol-engel işlevi olmaktan öteye geçecektir. Bu bakımdan, duvarı yasal veya yasa dışı şekilde aşmış olanlar veya

duvarın yakınına bile gelmemiş ama ABD’de yaşayan Meksika kökenli bireyler, kimlik oluşumlarında ve siyasi-toplumsal-bedensel tutum ve davranışlarında duvar siyasetinin değişen içeriği ve şiddetine göre disipline edilebileceklerdir (Chen ve New, 2019: 550). Buna ek olarak, Trump’ın söylemlerinde kullandığı ‘tecavüzcülere karşı duvar’ ya da ‘suçlulara karşı duvar’ gibi ifadeler, kaçak olsun veya olmasın tüm göçmenleri veya Meksikalıları krimalleştirme sonucuna çıkarken, zamanla sadece Meksikalı veya göçmen kelimesini kullanmak bile suçla ilişkilendirilmek anlamına gelecektir. Üst kimlik üzerinden ortaklaşan fakat itham edilen suçla bireysel ilişkilerinin olmadığını sürekli olarak kanıtlamak durumda olan “göçmen”, “Meksikalı” veya “Meksika kökenli” bireyler, iktidarın sürekli yönetim stratejisinin biyopolitik denetim alanında kalacaklardır (Vasquez, 2015). Sonuç olarak, duvar siyasetinin etkileri ya da hedefi sadece dışarıdan içeriye girmeye çalışan “ötekiler” için değil, zaten içeride olan ve “ötekileştirilmemeye” çalışanlar için yürütülen güçlü bir tahakküm aracı olarak ortaya çıkmaktadır.

ABD-Meksika sınır duvarı gerek dışarıda bırakma gerek kimlik inşa etme gerekse de yönetme stratejisine dâhil etme bakımından sadece Meksikalı göçmenleri etkilememektedir, Amerika vatandaşları da içeride bırakma üzerinden denetim altındadırlar. Foucault’nun biyopolitika ile ortaya koymuş olduğu gibi, iktidarlar bireylerin zihinlerini kontrol ederek toplumun davranışlarını yönetmeyi ve toplumun yapacağı eylemleri belirlemeye çalışmaktadırlar (Foucault, 2014: 74-75). Bu anlamda Trump’ın ulusal güvenlik adına hayati öneme sahip olduğunu iddia ettiği duvar inşası ve nefret dili de içeren bağıntılı söylemleri, beyaz-üstünlükçü ve ayrıcalıklı Amerikan kimliği inşasını beslemekte ve Amerikalılar arasında zaten var olan hiyerarşik kimlik ayrışmasını pekiştirmektedir.

Duvarlar sadece dışarıdan içeri girişleri değil, aynı zamanda içeriden dışarıya çıkışları da fiziken veya dolayımli sebeplerle engellemektedir. Örneğin, Berlin Duvarı’nın inşasındaki temel amaçlardan biri, içeridekilerin dışarıya çıkmasını engellemektir (Langerbein, 2009: 16-17). Kısaca duvarlar yükselmeye başladığında sadece dışarıyı için değil, içerisi için de yükselmeye başlamaktadır. Bu anlamda Trump’ın Meksika duvarı inşasına karşı getirilen bazı eleştiriler, duvarın zamanla ABD’yi büyük bir hapishaneye çevirmesi olasılığına yönelik geliştirilmiştir. Sonuçta dışarıya karşı duvar örme eylemi, aynı zamanda sınırların etrafını duvar ile kapatmak anlamına da gelmektedir. Bu kapatma fikrini eleştiren eleştirel karikatürler Şekil 3.7 ve Şekil 3.8’de gösterilmiştir.

Şekil 3.8: Donald Trump Hapishanesi (The Week, 2018)

Şekil 3.8'deki karikatürde Trump'ın ilk etapta Meksikalılara karşı inşa ettirdiği duvarın ABD'nin tüm sınırlarını kapsar hale gelmesi ve sonunda ülkenin dört duvarla çevrili bir hapishane halini alması hiciv edilmiştir. Burada abartılı şekilde gösterilmek istenilen, Trump'ın duvar siyasetinin zamanla tüm sınır ve kimlikleri kapsayacak şekilde yayıldığı ve en sonunda yüksek duvarlarla kıtadan izole edilmiş ve içerisinde sadece Trump ve düşüncelerinden ibaret bir ABD'nin kalmasıdır.

Şekil 3.9: Duvar Amerika'yı Yeniden Güvenli Yapacak (Gomoodboard, 2018)

Şekil 3.9'daki karikatürün alaylı anlatımı da Trump'ın Amerika'yı yeniden güvenli yapmak için başlattığı duvar projesinin aslında ABD'yi bir hapisaneye dönüştürmesi üzerinedir. Bu karikatürde Trump ile birlikte mahkum kıyafeti giyen başka insanların da olması Trump'ın kendi çıkarları doğrultusunda Amerikan halkını da büyük bir hapisaneye soktuğunu göstermektedir. Her iki şekilde de görüldüğü üzere, ABD-Meksika sınır duvarı Meksikalıları “dışarda” bırakırken Amerikan vatandaşlarını da “içeride” izole etmektedir. Bir taraf içeri giremezken diğer taraf da dışarı çıkamamaktadır.

Şekil 3.9'da Trump'ın 2020 yılında Arizona'nın Yuma şehrindeki sınır duvarını ziyareti sırasında incelemelerde bulunurken çekilmiş fotoğrafı bulunmaktadır. Fotoğrafta Trump'ın “muhteşem” duvarı önünde ne kadar ufak ve yalnız kaldığı gösterilmekte ve “insansızlaşma” ve “izolasyon-yalnızlaşma” vurguları öne çıkmaktadır.

Şekil 3.10: Donald Trump ve Muhteşem Duvar (Wikipedia, 2020)

3.1.7 ABD-Meksika Sınır Duvarı ve Duvar Siyaseti Tartışması

Duvar siyaseti, sınır duvarlarının gerek kamuoyunda, gerekse akademik çalışmalarda ele alınış biçimleri olan güvenlik, göç, kaçakçılık, terörizm gibi geleneksel sebeplerini reddetmeyerek bu sebeplerin yanında bu yapıları; egemenlik, kimlik oluşumu, zıtlıklar üzerinden kurulan tahakküm, güç (iktidar) ilişkisi ve iktidarların kontrol alanını genişletmesiyle, kısaca; daha geniş bir çerçeve ile ele alınması ile ortaya çıkmaktadır. Duvar siyaseti kavramsallaştırması; bu görüşe paralel olarak duvarları tekil sebepler sonucunda inşa edilmiş yapılar olarak değil (dışarıda bırakmaya yönelik) sosyal, kültürel, toplumsal, ekonomik alanlar gibi birçok alana etki eden bir siyasetin görünen yapıları olarak ele almıştır.

ABD-Meksika sınır duvarı özelinde görüldüğü üzere, sınır duvarı inşa etme hedefi ve vaadi üzerinden iktidara gelen bir anlayış, başka bir deyişle “nasıl daha fazla göçmen girişi engellenebilir” şeklindeki yaklaşım (Chen ve New, 2019: 549-551) ABD tarihinin en uzun süren hükümet kapatmasına sahne olmuş, toplumlar ve kültürler arası farklılıkları keskinleştirmiş (Yang, 2017: 1-3) ve 2021 yılındaki Senato baskınına giden yolu açmıştır. Bu çerçeveden konuya yaklaşıldığında yaşananları sadece duvar ile ilişkilendirmek eksik bir yaklaşımdır.

Duvarın beraberinde getirdiği söylem ve pratikler de hesaba katılarak duvarın üzerinde bir duvar siyaseti ortaya çıkartılmıştır.

İlk olarak, duvarlar iktidarlar ya da iktidarı kazanmak isteyenler tarafından egemenliklerini, üstünlüklerini ve çıkarlarını sağlamak, güçlenirmek ve yeniden üretmek üzere inşa edilir. ABD-Meksika sınır duvarı iktidarın (devletin) sınırlarının görünürlüğünü arttırması üzerinden, iktidarın ulaştığı son çizgiyi kalınlaştırmasıyla ve bununla birlikte sınırların aksine tek taraflı bir uygulama olmasıyla, temel anlamda devletin egemenliğinin güçlenmesine ve sürdürülmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca Trump, Başkanlığa aday olduğu konuşmasından itibaren duvarı söylemlerinin merkezine almış; duvar üzerinden bir bakıma göçü güvenlikleştirmiş, Obama yönetimini sınırlarını kontrol edemeyen yetersiz bir yönetim olarak eleştirmiş ve duvarı seçim kampanyasının temeline oturtmuştur. Bu perspektiften duvar, ABD özelinde hem egemenliğin güçlenmesine katkıda bulunmuş hem de iktidar sahibi olmak isteyen adayın (Trump) kampanyasında bir enstrüman olarak kullanılmıştır.

İkinci olarak sınır duvarları ben-öteki, iç-dış, egemenlik-anarşi, güvenlik-kargaşa gibi birbirine zıt kavramlar üzerinden dikotomiler oluşturmak, oluşan bu ikiliklerde bir kavamı diğerinden daha öncelikli hale getirmek ve bunlar üzerinden birtakım pratik meşruluklar kazanmak amacı ile inşa edilir. ABD-Meksika sınır duvarı özellikle Trump'ın söylemleri üzerinden ele alındığında Meksika'nın kargaşa, anarşi, suç yaratan bir ülke, Meksikalıların ise tecavüzcü, uyuşturucu bağımlısı ötekiler olarak tanımlandığı görülmektedir. 2020 yılında yaptığı bir konuşmada Covid-19 üzerinden duvarın diğer tarafındaki Meksikalıların hastalıklı insanlar olduğunu öne sürmesi ve duvarın Covid-19'u bile durduğunu söylemesi (Koyuncu, 2020) de ben-öteki dikotomisinin oluşmasında duvarın rolünü açıklar niteliktedir. Dolayısıyla bu şekilde ikilikler yaratıp siyasi pratiklerinde meşruluk kazanma amacı da duvar üzerinden işletilmektedir. Sonuç olarak ABD-Meksika sınır duvarı karşıt ikili kavramlar yaratmak ve bunlar üzerinden birini öncelikli olarak nitelemek üzerinden meşruluk sağlanmak amacı ile inşa edilmiştir.

Üçüncü olarak sınır duvarları egemenliğin uygulayıcıları tarafından duvarın diğer tarafında kalan ötekiler üzerinden bir öteki kimliği oluşturup, bu kimliğin karşısına ortak bir “biz” kimliği koyarak ulusal ve ortak bir kimlik oluşumu ve bu kimliğin güçlendirilmesi amacı ile inşa edilir. ABD-Meksika duvarı bu konuda özellikle Donald Trump için biçilmiş bir kaftandır. Adaylığını

açıkladığı konuşmasından başlayıp iktidar olduğu dönemdeki söylemlerine kadar, fırsatını bulduğu her zaman duvarın öteki tarafında kalan insanları birtakım kötü özellikler altında kimlikleştiren (uyuşturucu satıcısı, katil, haydut tecavüzcü, uzaylı gibi), karşısına da ortak bir Amerikan halkı kimliğini koymuştur. Bu tanımların karşısına koyulan Amerikan kimliği ise tam tersi şekilde iyi özellikler (dürüst, masum, çalışkan, vatansever, ahlaklı gibi) barındırmaktadır. Bu anlamda duvar üzerinden hem “öteki” kimliği yaratılmış hem de bu “öteki” kimliğinin karşısına ortak bir “biz” kimliği dizayn edilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü olarak sınır duvarları sosyal, kültürel, ideolojik, ekonomik ve inanç açısından birçok noktada birbirinden farklı olan tarafların farklılıklarını belirginleştirmek ve bu farklılaşmayı sürdürmek üzerinden işleyen tahakküme dayalı, popülist siyasetin devamlılığını sağlamak amacı ile inşa edilmektedir. Trump, ABD-Meksika sınır duvarını; ulusların, dinlerin, ekonomilerin, kültürlerin ve daha birçok alandaki farklılıkları keskinleştirmek için bir araç olarak kullanmıştır. Başkanlık kampanyasından itibaren, eskiden muhteşem olan Amerika’ya dönme takıntısı, diğer toplumların ABD’deki varlığı daha azken çok güzel günler olduğu anlatısı üzerinden diğer toplumlardan ulusal, toplumsal, sosyal, kültürel, dini, kısacası birçok açıdan ayrılmanın gerekliliğini söylemde ve pratikte eylemlerinin merkezine yerleştirmiştir. Kısacası ABD-Meksika sınır duvarı sadece Meksika olmamakla birlikte ABD ve dünya arasındaki ayrımların daha da belirginleşmesine ve bunun savunucusu olarak Trump’ın popülarlığına ve popülist siyasetine katkıda bulunmuştur.

Sonuç olarak, ABD-Meksika sınır duvarı, Trump’ın ya da seleflerinin öne sürdüğü birtakım sebeplerle sınırlanamayacağı gibi ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinden ele alındığında da bu duvarın sadece açıklanan sebeplere karşı inşa edilmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu anlamda çalışma, bu bölümde ABD-Meksika sınır duvarı üzerinden dünya üzerinde inşa edilmiş çoğu duvar için de geçerli olabilecek farklı nedenler ortaya koymuştur. Kamuoyuna açıklanan sebeplerin görmezden gelinmesi söz konusu olmamakla birlikte, bu nedenlere ek olarak dört ana neden daha ortaya atılmıştır. Bu nedenler devletlerin ya da iktidarların açıkladığı nedenlerden çok daha geniş kapsamlı olup, sınır duvarlarının da tek bir amaca hizmet etmediği ve fiziksel olarak beton, çelik, tel gibi farklı malzemeden oluşan bir yapıdan çok daha fazlasını temsil ettiği sonucuna ulaşmıştır. Bu görüşün temelinde ise duvarların bir sebep-sonuç ilişkisi

içinde incelenmemesi gerektiği anlayışı yatmaktadır. Başka bir deyişle sınır duvarlarının hiçbir zaman tek bir nedeni veya tek bir sonucu olmamakla birlikte bu duvarlar göç, güvenlik, mülteciler, ekonomik birtakım sebeplerin sonucunda ortaya çıkmamıştır. ABD-Meksika Sınır Duvarı, Çin Seddi, Berlin Duvarı, Batı Şeria Güvenlik Çiti (Ayrırma Duvarı) ve Batı Sahra Duvarı (Berm) gibi birçok sınır duvarının ortaya çıkmasının temel nedeni siyasi veya toplumsal konjonktüre göre değişmekle birlikte, küreselleşmenin getirdiği birtakım sorunlar ile her alanda mücadele eden, geleneksel anlamda küreselleşmenin karşısında da konumlandırılabilen bir duvar siyasetidir. Bu anlamda duvar siyasetinin tanımlanmasının en kolay, etkili ve agresif yolu olarak sınır duvarı dünyanın tüm coğrafyalarında hızla yükselmektedir.

SONUÇ

Bu tez çalışması, 21. yüzyıl içinde sayıları artarak popülerleşen sınır duvarlarını Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde yeni anlam ilişkileri dâhilinde incelemek için hazırlanmıştır. Halihazırda sınır duvarları göç, güvenlik, kaçakçılık, terörizm, devletler arası anlaşmazlıklar gibi görece geleneksel ve neden sonuç ilişkisi üzerinden açıklanmaktadır. Duvarlara yönelik bu yaklaşım yanlış olmamakla birlikte eksik ve açıklama gücü düşük bir yaklaşımdır. Çalışma sınır duvarlarının salt fiziksel yapılar olmadığını, tek bir neden veya amaç üzerinden okunamayacağını, aksine bu duvarların çok daha karmaşık bir güç, iktidar, tahakküm ve yönetim ilişkilerinin (stratejilerinin) ürünü olduğunu öne sürmektedir. Çalışma postyapısalcılığı bir teori olarak değil, yöntem olarak kullanmaktadır. Postyapısalcı yaklaşımla özdeşleşmiş çifte okuma, yapısöküm, soybilim, biyopolitika gibi metin okuma yöntemlerini kullanarak, sınır duvarları konusunda UI literatüründeki hâkim yaklaşımlardan farklı bir argüman ortaya koymaktadır.

Postyapısalcı yaklaşımın UI disiplinine girişi devlet, anarşi, kimlik, egemenlik gibi kavramların sorunsallaştırılması üzerinden 1980’li yıllarda gerçekleşmiştir. Yaklaşım gerçeklik, doğruluk, anlam gibi kavramlara eleştirel yaklaşmakta; her türlü genel geçer kabule, tarihin büyük anlatılarına, değerlerden bağımsız gerçeklik iddiasına, rasyonel-pozitivist düşünce tarzına karşı çıkmaktadır. Postyapısalcı yaklaşım dil ve söylemin gerçeğin aktarılmasından ziyade gerçeği kurma rolüne daha fazla vurgu yapmaktadır. Buna ek olarak postyapısalcı yaklaşım, rasyonel-pozitivist yöntemin yansız olamayacağını vurgulayarak değer yargılarından arınmak için bir çeşit yöntemsizliği temel almaktadır. Değer yargılarından ve tahakküm (güç) ilişkilerinden bağımsız bir anlam olamayacağı varsayımdan hareketle postyapısalcı yaklaşım, anlamın sözlük aslına uygun düz ve sade ifadesi olabileceğini reddetmektedir.

Postyapısalcı yaklaşım her türlü sistemli bilgiye karşı çıkmış ve kuram geliştirme çabasına girişmemiştir. Bununla birlikte yaklaşım, özellikle iktidar-tahakküm ilişkileri ve anlam yapılarını ortaya çıkartmak için belirli metin okuma yöntemleri kullanmıştır. Çalışmada incelenen postyapısalcı yöntemlerden Derrida ile özdeşleşmiş olan yapısöküm yöntemine göre, her metin kendi içinde ikircikli

kavramlara sahiptir. Her metin yazar tarafından bilinçli veya bilinçsiz şekilde ön kabuller dâhilinde yazılmıştır. Yazar tarafından kabul edilmiş olan ön kabuller, tahakküm ilişkileri, zıtlıklar ve ikililiklerle doldurulmuş olan metinler, çoğu zaman okuyucunun bu çelişkiyi fark edemeyeceği şekilde kurgulanmıştır. Bu ilişkilerin açığa çıkarılması amacıyla önce metnin yapısı parça parça ayrılmaktadır ve ardından bu parçalar incelenerek tekrardan bütüne gidilmektedir. Bu şekilde metne yapısöküm uygulanmış olmaktadır. Yapısökümü ile öncelikli olan, bilinçli şekilde arka plana atılmış, görmezden gelinmiş ve değersizleştirilmiş kavramların ortaya çıkarılması ve analize dâhil edilmesidir. Diğer bir yöntem ise, Çifte Okuma'dır. Bu yöntemde de temel amaç metnin arka planındaki ilişkiyi, ön kabulleri, verili bilgileri ortaya çıkarmaktır. Metin üzerinde yapılacak ilk okumada, metnin hâkim anlayışının (kabulünün) gerekliliğine göre okuma yapılmakta, ikincisinde ise bu hâkim anlayışın kalıplaştırmış olduğu ve doğal olarak kabul ettiği değerler sorunsallaştırılmakta ve metnin dayanakları-bulguları tartışmaya açılmaktadır. Foucault ile özdeşleşmiş olan soybilim yaklaşımında ise, doğal gibi görünen kavramların ve ön kabullerin belirli bir tarihsel süreç içinde nasıl anlam kazandığı incelenmektedir. Soybilime dayalı inceleme şeklinde, lineer (doğrusal) ve hâkim tarih yaklaşımları sorunsallaştırılmakta ve inişli çıkışlı, ileriye-geriye giden, süreksiz bir tarih anlayışı benimsenerek büyük tarih anlatılarında arka plana atılmış yerel tarihsellikler analize dâhil edilmektedir. Foucault ile özdeşleşmiş bir diğer kavram ve anlama şekli biyopolitikadır. Biyopolitika, iktidar ağının bir yönetme stratejisi olarak yaşamın her alanına etki etmesine odaklanmakta ve iktidarın beden-zihin kontrolü-disiplini-denetimi üzerinden kurduğu tahakküm ilişkilerini açıklamakta kullanılmaktadır. Son olarak, Eleştirel Söylem Analizi yöntemi de diğer yöntemler gibi metinlerdeki güç, dayatma ve tahakküm ilişkilerini ortaya çıkarmayı ve ideolojik metinlerle kişilerin nasıl yönetildiğini ve tahakkümün sürdürüldüğünü ortaya çıkartmayı amaçlamaktadır.

Postyapısalcı yaklaşımlar, yukarıda değinilen yöntemler üzerinden devlet, anarşi, iktidar gibi kavramları incelemiş ve Batı merkezci ve ön kabullere dayanan Realizm-Liberalizm gibi başat Uİ teoriler ile disiplin genelindeki rasyonel-pozitivist yaklaşımları reddetmişlerdir. Uİ içindeki postyapısalcı yaklaşımlar, genel geçer-evrensel bilgi ve yöntemlere karşı konumlandıkları için disiplin içinde

de sistemli bilgi üretme ve teorileşme çabasına girmemişler ve bu sebeple disiplin içinde eleştirilere maruz kalmışlardır.

Geleneksel Uİ teorisi çerçevesinde sınır duvarları en genel tanımıyla, bir tarafı dışarıda bırakmayı amaçlayan ve içeride kalan bölgeyi dışarıya kaynaklı güvenlik sorunlarından korumak üzerine inşa edilmiş yapılardır. Çalışma, duvarların genel ve yaygın kullanılan bu yorumlama şeklini tümüyle yanlışlamamakta fakat bu yorumun eksik olduğunu savunmaktadır. Çalışma, genel anlamda dışarıya ile bağdaştırılan duvarların, içerisi ile de doğrudan bağlantılı yapılar olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre duvarlar, bir taraftan güvenlik sağlama işlevini üstlenirken diğer taraftan “öteki” kimliğini oluşturmakta ve öteki kimliği üzerinden de “biz” kimliğini dizayn etmektedir. Toplumlardaki “biz” ve dışarıdaki “ötekiler” ayrımını somutlaştıran ve anlam yaratan duvarlar, iktidarların meşruiyet ve tahakküm ilişkilerini üretmesine katkı sağlamaktadırlar.

Uİ disiplini içerisinde postyapısalcı yaklaşım üzerinden yapılan çalışmalarda, “dikotomi” en fazla sorunsallaştırılan konulardan birisi olmuştur. Postyapısalcı yaklaşıma göre, dikotomiler sayesinde kavramlar arasında hiyerarşi kurulmakta, bir kavram öncelikli, olması gereken ve önemli hale getirilmekte ve kurulan ayrıcalıklı konum üzerinden tahakküm ilişkisi geliştirilmektedir. Duvarların, egemenlik-anarşi, ben-öteki, içerisi-dışarıya şeklinde dikotomiler oluşumuna destek sağladığı, bir yönetim stratejisi olarak biyopolitika oluşturduğunu, kültürler ve bölgeler arasındaki farklılıkların ve ayrımın daha keskin-somut şekilde görülmesine sebep olduğu ve dolayısıyla, kültürler ve bölgeler arasındaki etkileşimin süreksizliğine gösterge sağladığı çalışmada ortaya konulmuştur.

Çalışmada sınır duvarlarını güvenlik, göç veya kaçakçılık gibi geleneksel bir takım sebepler üzerinden analiz etmenin eksikliğini ortaya çıkarmak için tarihin farklı dönemlerinde ve farklı coğrafyalarda inşa edilmiş duvarlar üzerinden örnek incelemeler yapılmıştır. Örneğin Çin Seddi özelinde duvar, dışarıda kalan göçebe toplumların; barbarlık, insan dışılık, saldırganlık, vahşilik ve ilkelik gibi kavramlarla ilişkilendirilmesine katkıda bulunmuş, bu toplumları “öteki” olarak kimlikleştirmiştir. Duvarın dışında kalanlar öteki kimliği altında toplanırken, duvarın iç tarafında kalanlar da tam tersi şekilde “biz” olarak kimlikleştirilmiştir. Başka bir deyişle, geleneksel yaklaşımlarda dışarıdakilere karşı inşa edildiği öne

sürülen Çin Seddi, pratikte çok daha boyutlu ve kapsamlı olarak içeride kalanların kimlik nitelikleri (neyin olması gereken “biz” ve neyin anormal olduğu “öteki”ye ait olduğu) ve sınırlarını çizmiş ve hanedanların-iktidar ağının meşruiyet üretmesine katkı sağlamıştır. Dönemin kayıtlarından ulaşılan bilgilere göre Çin Seddi, anlam üreten yapısının dışında somut olarak dışarıdakilerin içeri girmesini, birikmiş servete el koymasını ve iktidar ağını zayıflatmasını engellerken aynı zamanda dışarıya çıkmak isteyen emek gücü-tebanın önünü keserek (fiziki engel dışında aşağılanan dışarıdakilerle işbirliği yapanlar olarak dışlayarak veya öldürerek) iktidarın devamlılığını sağlamıştır. Kısacası, dışarıdan içeriye girişleri engellemek için yapıldığı ileri sürülen Çin Seddi, içeridekiler ve dışarıdakiler için çift taraflı fiziki engel ve anlam dünyası yaratmıştır.

Duvarların fiziki yapılardan çok daha fazlası olduğunu ortaya koyan en önemli örneklerden bir diğeri Berlin Duvarı olmuştur. Soğuk Savaş döneminin simgesi haline gelen Berlin Duvarı, insanların yer değiştirmesini engellemekten çok, fikirlerin ve ideolojilerin arasına örülmüş bir duvar olarak simgeleşmiştir. Bu duvar yıllar içinde kapitalist Batı Bloku ile sosyalist Doğu Bloku arasında bir propaganda aracına dönüşmüştür. Batı Bloku, “duvarsız ve özgür dünya”, “duvarların yıkıldığı bir dünya” gibi söylemler üzerinden yürüttüğü duvar karşıtı siyasetle özgürlük, barış, ilerleme, refah, sınırsız gençlik ve demokrasi kavramlarıyla propagandasını yaparken, Doğu Bloku’nu temsilen Demokratik Alman Cumhuriyeti pratik ve söylem üretiminde benzer meşruiyet üretimini yapmakta geri kalmıştır. Batı’nın kitle iletişim araçları ile akademik alandaki hâkimiyetine paralel olarak Batı kamuoyunda Berlin Duvarı simgesi üzerinden Doğu Bloku yasaklar, sınırlar ve otoriterlik kavramları ile özdeşleştirilmiştir. Batı Bloğu, duvarı politik bir simge ve enstrüman olarak kullanmış ve karşı duvar siyaseti ile kendi ideolojisinin meşruluğunu sağlamlaştırmıştır. Batı Bloku’nu temsilen Almanya Federal Cumhuriyeti, Berlin Duvarı yakınında popüler kültüre ait kitlesel konserler-gösteriler (Genesis, David Bowie, Michael Jackson) gerçekleştirmiş ve sanatın-kültürün ideolojik kullanımını duvarın simgesel gösterge gücü üzerinden arttırmaya çalışmıştır. Benzer şekilde, kapitalizm, Batı-ABD liderliği ve liberal dünya eşleştirmelerini pekiştirecek ve yüceltecek şekilde ABD Başkanları, Berlin Duvarı’nın önünde liberal dünya, özgürlük, birlik kavramlarını kullandıkları mitingler gerçekleştirmişlerdir. Sonuç olarak Berlin Duvarı, ayırma işlevi gören bir yapı olmasından daha ziyade Batı Bloğu’nun

meşruiyet üretici kavramlar dünyasının güçlü bir simgesi olarak öne çıkmıştır. Berlin Duvarı'nın 1989 yılındaki yıkılışı da Soğuk Savaş'ın bitişi-Blok sisteminin çöküşü ve kapitalizmin zaferi ile yenedünya düzeninin göstergesi olarak simgeleşmiştir.

Güvenlik gerekçeleri üzerinden inşa edildiği en çok vurgulanan ve güvenlik kavramı ile en çok ilişkilendirilen duvarların başında Batı Şeria Duvarı gelmektedir. Uluslararası toplumda bu duvarın ismi üzerinde bir anlaşmaya varılamamıştır. Duvarı destekleyenler ile İsrail, duvarı “Güvenlik Çiti” olarak tanımlarken, duvara karşı olanlar ve Filistin, duvarı “Ayrım-Apartheid Duvarı” olarak adlandırmaktadır. Duvar, isimlendirilmesi üzerinden bir tarafı ifade etmekte ve kimikleştirmeyi yansıtmaktadır. İsrail tarafından duvarın güvenlik gerekçeleri üzerine inşa edildiği sıklıkla vurgulansa da, duvarın yapımı ile birlikte bazı köyler, mahalleler, tarım arazileri ve su kuyuları gibi gerek ekonomik, gerekse stratejik bölgeler el değiştirmiştir. Başka bir ifadeyle duvar, tarafların egemenlik alanlarını değiştirmiştir. Filistin tarafı, duvarın inşasıyla birlikte önceden kendisine ait olan toprakları kaybederken, İsrail kendisine ait olmayan yeni egemenlik alanları kazanmıştır. Egemenlik alanlarının değişimiyle birlikte, binlerce Filistinli giriş-çıkış izinleri, kontrol-üst arama noktaları ve belirli oturma izinlerine tabi tutulur hale gelmiştir. Buna ek olarak, İsrail duvarın güvenlik sebepleri ile inşa edilmiş olmasını meşrulaştırmak ve İsrail halkının “haklı” güvenlik taleplerini gerçekleştiriyor görünmek amacıyla, duvarın dışındaki Filistin tarafını kargaşa, anarşi ve terörizm ile özdeşleştirmeye ve içeride kalanları masum, demokrat ve düzen sahibi olarak tanımlaya çalışmıştır. Bu yaklaşım, bir taraftan duvar siyasetinin ve iktidarın meşruluğunu sağlamlaştırmak, diğer taraftan Çin Seddi örneğinde olduğu gibi dışarıdakiler üzerinden İsrail halkının siyasi-toplumsal-kültürel sınırlarını çizmekte ve nasıl “olunmaması” gerektiğini belirlemektedir. Sonuç olarak, güvenlik gerekçeleri üzerinden inşa edildiği öne sürülen Batı Şeria Duvarı, İsrail Devletine yeni egemenlik alanları kazandırmış, iktidarı ve dışlama üzerinden ilerleyen duvar siyasetini meşrulaştırmaya ve sağlamlaştırmaya hizmet etmiş ve itibarı düşürülmüş “öteki” kimliği üzerinden içerideki halkın siyasi-toplumsal-kültürel kalıplarının çıkartılmasına katkıda bulunmuştur.

Afrika kıtasının son sömürgesi olan Batı Sahra'da Fas tarafından inşa edilen Batı Sahra Duvarı (Berm), Batı Şeria Duvarı'na benzer şekilde Fas

tarafının kontrol alanını genişletmiş ve egemenliğini güçlendirmiştir. Duvarın inşası ile birlikte Fas tarafı Batı Sahra bölgesinde şehirler ve sivil yönetimler kurmuştur. Buna ek olarak, duvarın inşa edilme şekli göz önüne alındığında Batı Sahra tarafının deniz ile olan bağlantısı kesilmiş, ekonomik ve stratejik anlamda önemli bölgeler Fas yönetimine geçmiştir. Özellikle ekonomik açıdan oldukça önemli olan fosfat kayaçlarının bulunduğu bölgede fosfat çıkarma işlemi, Fas tarafından yapılmaya başlanmış ve ülkeye önemli miktarda gelir sağlamıştır. Buna ek olarak Fas, balıkçılık faaliyetleri bakımından bölgede karar verici ülke konumuna geçmiş ve milyonlarca dolar gelir elde etmiştir. Ayrıca bölgede, doğal gaz ve petrol arama çalışmaları devam etmekte ve ülkeler buradaki doğal kaynakların bulunması, çıkarılması ve işletilmesinde doğrudan Fas ile iş birliği yapmaktadır. Fas tarafı ekonomik ve stratejik anlamda önemli bölgeleri, duvarın iç tarafında tutarak bölgedeki etkinliğini ve maddi kazancını arttırmıştır.

Sınır duvarları ayırma, anlam yaratma ve meşruiyet üretme işlevsellikleri (duvar siyaseti) bakımından salt fiziki yapılardan oluşmamaktadır. Dolayısıyla, beton, demir, dikenli tel, gözetleme sistemleri, sensörler ve askeri personellerle oluşturulmuş ve fiziksel olarak inşa edilmiş duvarlar dışında, vize rejimleri de duvar siyasetinin bileşenleri olarak sanal duvarlar yaratmaktadır. Vize rejimleri ülkeden ülkeye değişen ve kimliklerin anlam inşasında uygun olarak kimlerin içeri alınacağına veya dışarıda bırakılacağına karar verilen duvarlardır. Bu kavramsallaştırma göz önünde bulundurularak ülkelerin pasaport endeksleri incelendiğinde, kimi ülke vatandaşlarının (seyahat özgürlüğü anlamında) ve kimliklerinin özgür, değerli, güvenlik tehdidi yaratmayan “güvenilir” kabul edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında “diğer” kimlikler tersi tanımlamalarla dışarıda bırakılmış, kısıtlanmış veya kriminalleştirilmiştir. Diğer duvar örneklerinde olduğu gibi bu kimlik anlamları çift taraflı etki oluşturmuştur.

Sonuç olarak, yukarıda bahsi edilen duvar örneklerinde görüldüğü üzere, duvarlar; kimlik oluşturmak, ekonomik kazanç sağlamak, egemenlik alanını genişletmek, meşruiyet çoğaltmak, ideolojik gösterge üretmek ve iktidar ağını güçlendirmek gibi çok çeşitli amaçları yerine getirme kapasitesine sahiptir. Tarihte veya güncel olarak inşa edilmiş fiziki veya sanal hiçbir duvar monist bir sebep ile inşa edilmemiş veya tek bir amaca hizmet etmemiştir. Bunun yerine her duvar kendi zaman, mekân ve koşullarının çoklu gerekçe ve hakikat üretimi

altında ortaya çıkmış ve güçlü gösterge ve tahakküm araçları olarak iktidarlara fayda sağlamışlardır.

ABD-Meksika sınır duvarı, duvar siyasetinin güncel ve popüler bir örneği olması bakımından çalışmada detaylı şekilde analiz edilmiştir. Meksika sınırına yapılacak duvarın, Donald Trump'ın ABD Başkan adaylığı sürecinde bir seçim vaadi olarak kullanılması, tezin başından itibaren öne sürülen; duvarların sadece betondan ibaret yapılar olmadığı ve çoklu anlamlar taşıyan siyasi-kültürel-toplumsal inşa siyaseti olduğu çıkarımını desteklemektedir. Trump, duvar üzerinden özelde Meksikalı genelde ise göçmen “öteki” kimliğini söylem ve pratiklerle kriminalize etmiş ve “dışarıda” bırakmıştır. Buna karşılık, tersten bir olumlama ile Trump “beyaz- orta sınıf Amerikalı” kimliğini “biz” olarak kriminal “Meksikalı” kimliğinin karşısına konumlandırmıştır. Trump'ın duvar siyaseti üzerinden Meksikalılara yönelik söylemleştirdiği ötekileştirme, Müslüman ülkelere ve buna bağlı olarak Müslüman üst kimliğine, buradan da Amerika'nın değerlerini taşımayanlara yönelik olarak genellenmiştir. Meksikalı suçlular ile başlayan söylemler zamanla Meksika halkına ve sonrasında tüm göçmenlere ve yabancılara, suça kurban giden Amerikalı vatandaşlar ise tüm Amerikan halkına ve kısmen Avrupa-Batı'ya dönüşmüştür. Kısacası, kriminalize edilen “öteki” göçmen-yabancılar karşısında “biz-Amerikan-Batı” kimliğinin de sınırları çizilmiştir.

Trump'ın Başkanlığı döneminde duvar siyaseti, politikadaki karar ve uygulamalarla desteklenmiş ve her ülkeden, milliyetten ve dinden göçmen kabulünde düşüşler gerçekleşmiştir. Özellikle 2008 küresel krizi sonrasında Amerikan halkının gelir, refah ve iş kaybı yaşamasının sorumluluğu göçmenlerin varlığında aranmıştır. Ekonomik ve toplumsal refahtaki gerileme, Trump'ın sloganı “Amerika'yı tekrardan muhteşem yapacağız” (We will make America great again) söyleminde karşılık bulmuş ve ABD'nin mükemmellikten-eski gücünden uzaklaşmasının gerekçesi olarak sayılan göçmen sorunundan kurtulunacağı vaad edilmiştir. İleri teknoloji ile yükseltilecek Meksika duvarı ile göçmenlerin engellenmesi, sınır dışı edilmesi veya gözetim merkezlerinde tutulması, ABD'nin ve Amerikan kimliğinin güvenliğini ve kültürel devamlılığını sağlayacak ve eski muhteşem Amerika'ya ulaşmak yolunda engellerden biri kaldırılmış olacaktır.

Trump duvar siyasetini söylem, pratik ve göstergelerle sürdürürken ABD içinde yasal olarak bulunan göçmen ve Meksika kökenli Amerikan vatandaşları “düşman” veya “öteki” olarak daha fazla ayrımcı ve yabancı düşmanı davranışla karşılaşmaya ve kriminal olarak görülmeye başlamışlardır. Kimlik algıları ile günlük hayattaki deneyimleri değiştikçe, “suçlu” olmadıklarını ve ekonomik yarar ürettiklerini gösterme zorunluluğu altında göçmen veya Güney Amerika kökenli kişiler, kendi haklarına yabancılaşılarak varsayılan kötü niteliklere sahip olmadıklarını göstermeye (otokontrol denetimine) başlamışlardır. Başka bir deyişle duvar, inşa edildiği sınır çizgisinde kalmamış göçmenlerin zihinlerine de yerleşmiştir.

Trump, dışarıda bırakma ve sınırları kalınlaştırma üzerinden bir duvar siyaseti yürütürken, ABD kamuoyunda (ABD’nin Soğuk Savaş yıllarında Doğu Almanya’ya karşı benimsediği gibi) da duvar karşıtı görüşler üzerinden ilerleyen bir karşı duvar siyaseti oluşmaya başlamıştır. ABD toplumu bütünüyle duvar siyasetini desteklememiş ve kamuoyunda ABD’yi kocaman bir hapishaneye çevirdiği yönünde Trump’a eleştiriler yöneltilmiştir. Duvar psikolojik anlamda dışarıyı içeriye kapatırken aynı şekilde içeriye de dışarıya kapatmıştır. Bu eleştiriler ve duvar karşıtlığı, Trump tarafından güvenlik meselesi olma gerekçesiyle bastırılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, duvar siyaseti üzerinden göçmen konusu güvenlikleştirilmiş ve duvara karşı olanlar (medya veya akademinin bir kısmı veya Demokrat Parti) ABD’nin kötülüğünü isteyen dışarıdakilerin dostu-içeridekilerin düşmanları olarak nitelendirilmişlerdir. Duvar Trump’ın temsil ettiği popülist sağ siyasetin meşruiyet simgesi olarak kullanılmıştır.

Sonuç olarak, engellerle bölünmüş Soğuk Savaş dönemi uluslararası düzeninin simgeleri olarak tarihte kaldıkları varsayılan ve küreselleşmiş dünyada yerlerinin olamayacağı düşünülen sınır duvarları, nicelik olarak sayılarını-kapsama alanlarını ve nitelik olarak ayrımlaştırıcı-dışlayıcı özelliklerini arttırmaya devam ettirmektedirler. 11 Eylül 2001 terör saldırıları ve 2008 küresel ekonomik krizi gibi sarsıcı olaylar sonrasında yükselişe geçen göçmen karşıtlığı, sağ popülizm ve yabancı düşmanlığı (xenophobia) ile duvarlar bir taraftan iktidarların tahakkümcü politikalarına meşruiyet üretmeyi diğer taraftan fiziki varlıklarıyla kimlik inşasına gösterge yaratmaya devam etmektedirler. Ekonomik, siyasi, toplumsal krizlerin yoğunlaştığı; iklim değişikliği, jeopolitik konuşlanmalar ve

savaşların arttığı ve sağ popülizm ile otoriter yönetimlerin yükseldiği güncel dünya düzeninde, hâlihazırda sayı ve etkisi artmakta olan sınır duvarlarının ve duvar siyasetinin işlevsel kullanım alanı da çoğalmaktadır. Fiziki varlıklarından ziyade ürettikleri anlamlarla siyasi olan ve ironik şekilde küresel siyaset ve toplumsal ilişkilerin etkileşimi arttıkça bölme-parçalama-ayırma işlevini çoğaltan duvarlar, ulusal ve uluslararası ilişkilerde yükselmeye ve yeni düzenlerin meşruiyet-tahakküm üreten göstergeleri olmaya devam edeceklerdir.

KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 6 atıf sistemi kullanılmıştır.)

- Akçay, Ü. (2019). 8. Yılında Küresel Ekonomik Kriz. *Gazete Duvar*. Erişim Adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2016/09/19/8-yilinda-kuresel-ekonomik-kriz>. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2022).
- Akın, Z. A. (2019). Neoliberalizm Etkisinde Sağ Popülizmin Yükselişi: ABD, Macaristan ve Fransa Örnekleri, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 27-39.
- Alatout, S. (2009). Walls as Technologies of Government: The Double Construction of Geographies of Peace and Conflict in Israeli Politics, 2002-Present. *Annals of the Association of American Geographers*, 99(5), 956-968.
- Alford, C. F. (1985). Epistemological Relativism and Political Theory: The Case of Paul K. Feyerabend, *Polity*, 18(2), 204-223.
- Allahar, L. T. (2001). The Politics of Ethnic Identity Construction, *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 1(3), 197-208. DOI: 10.1207/S1532706XID0103_01
- Allen, T. ve Dobbin, C.C. ve Morten, M. (2019). *Border Walls*, Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Altuğ, T. (2008). *Dile Gelen Felsefe*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Amin, A. (1997). Placing Globalization, *Teory Culture Society*, 14, 123-137.
- Anderson, N. (2003). The Ethical Possibilities of the Subject as Play: In Nietzsche and Derrida, *Journal of Nietzsche Studies*, 26(1), 79-90.
- Anderson, P. (1984). *In the Tracks of Historical Materialism*. Chicago: The University of Chicago Press.
- AP Archive. (2016). *Trump Maintains Mexico Will Pay for Border Wall*, (Video), Youtube. Erişim Adresi: https://www.youtube.com/watch?v=Sq1k0nYF_LQ (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2023).
- Arı, T. (2014). Uluslararası İlişkilerde Büyük Tartışmalar ve Postmodern Teoriler, T. Arı (Der.). *Uluslararası İlişkilerde Postmodern Teoriler-2* içinde (ss.1-49). Bursa: DORA Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Arıboğan, D. Ü. (2019). *Duvar*. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Ashley, R. (1987). Foreign Policy as political Performance. *International Studies Notes*, 13(2), 51-54.
- Ashley, R. K. (1984). The Poverty of Neorealism. *International Organization*, 38(2), 225-286.
- Ashley, R. K. (1988). Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematique, *Millennium: Journal of International Studies*. 17(2), 227-262.
- Ashley, R. K. (1989). Living on Border Lines: Man, Poststructuralism and War. J. D. Derian ve M. J. Shapiro (Ed.), *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics* içinde (ss.259-323). New York: Lexington Books.
- Atıçar, B. (2019). *Nietzsche'de Üstinsan Anlayışı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Iğdır Üniversitesi, Iğdır.

- Aydın-Düzgüt, S. (2015). Postyapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları. *Uluslararası İlişkiler*, 12(46), 154-168.
- Bacık, G. (2006). Westfalyan Sistemin Direnişi: 11 Eylül ve Uluslararası Politika. *Uluslararası İlişkiler*, 3(10), 53-84.
- Baker, P. (2019). Trump Declares a National Emergency, and Provokes a Constitutional Clash, *TheNewYorkTimes*, Erişim Adresi: <https://www.nytimes.com/2019/02/15/us/politics/national-emergency-trump.html> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2023).
- Balcı, A. (2011). Dış Politika: Yeni Bir Kavramsallaştırma Bağlamında Egemenlik Mitinin Analizi, *Uluslararası İlişkiler*, 7(28), 3-29.
- Ballotpedia.org. (2016). Hilary Clinton Presidential Campaign, 2016/Immigration. Erişim Adresi: https://ballotpedia.org/Hillary_Clinton_presidential_campaign,_2016/Immigration. (Erişim Tarihi: 4 Nisan 2022).
- Barackobamadotcom. (2008). *Barack Obama in Berlin*. (Video). Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=OAhb06Z8N1c>. (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022).
- Baştürk, E. (2017). Biyopolitika ve Savaşım: Foucault ve Agamben Arasındaki Ayrımın Kavramsal İçeriği, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-23. DOI: 10.14782/sbd.2017.63
- BBC. (2022). Capitol riots timeline: What happened on 6 January 2021? *BBC*, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56004916> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2023).
- Benedicto, A. R. ve Akkerman, M. ve Brunet, P. (2020). *A Walled World Towards a Global Apartheid*. Barcelona: Centre Delàs d'Estudis per la Pau.
- Beyribey, T. (2021). Postyapısalcılık ve Uluslararası İlişkiler. *Küreselçalışmalar*. Erişim Adresi: <https://kureselcalismalar.com/postyapisalcilik-ve-uluslararasi-iliskiler/>. (Erişim Tarihi: 2 Ocak 2022).
- Bhatia, M. (2001). The Westen Sahara Under Plisario Control. *Review of African Political Economy*, 28(88), 291-298. DOI: 10.1080/03056240108704536
- Bier, J. D. (2018). Trump Cut Muslim Refugees 91%, Immigrants 30%, Visitors by 18%. *CATO Institute*. Erişim Adresi: <https://www.cato.org/blog/trump-cut-muslim-refugees-91-immigrants-30-visitors-18>. (Erişim Tarihi: 22 Nisan 2022).
- Bierstaker, T. J ve Weber. C. (1996). The Social Construction of State Sovereignty. T. J Biersteker ve C. Weber (ed.), *State Sovereignty as Social Construct* içinde (ss.1-22). Cambridge – New York: Cambridge University Press.
- Bircan, U. (2015). Saussure'de Dil, Dilbilim ve Göstergebilim, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD)*, 25(1), 43-66.
- Bouchard, D. (1996). *Michel Foucault, Language, Counter-Memory, Practice: Selecte Esseys and Interviews*. New York: Cornell University Press.
- Boyne, R. (2016). *Foucault ve Derrida: Aklın Öteki Yüzü*. İ. Yılmaz (Çev.), Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Brooke, M. A.(2007). *Mauerkunst Lebenskunsts: An Analysis of the Art on the Berlin Wall* Yayınlanmamış Bitirme Tezi, Scripps College, Claremont.
- Browne, S. (2015). *Dark Matters: On the Surveillance of Blackless*. Durham and London: Duke University Pess.

- Browning, W. J. (2008). *The Secure fence Act: The Expected Impact on Illegal Immigration and Counterterrorism*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Naval Postgraduate School, Monterey.
- Burchill, S. ve Linklater, A. (2019). Giriş. *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde (ss.11-44). M. Ağcan ve A. Aslan (Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Butler, J. (1999). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York and London: Routledge.
- Buzan, B. (2016) Could IR be Different?, *International Studies Review*, 1-2. DOI: 10.1093/isr/viv025
- Buzan, B. ve Waeber, O. ve De Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Buzan, B. ve Acharya, A. (2019). *Making of Global International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Campbell, D. (1992). *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Campbell, D. (1998). *National Deconstruction: Violence, Identity and Justice in Bosnia*. Minneapolis – London: University of Minnesota Press.
- Campbell, D. (2003). Nietzsche, Heidegger and Meaning, *Journal of Nietzsche Studies*, 26(1), 25-54.
- Campbell, D. (2013). Poststructuralism. T. Dunne ve M. Kurki ve S. Smith (Ed.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity* içinde (ss.223-243). Oxford: Oxford University Press.
- Campbell, T. ve Sitze, A. (2013). Biopolitics: An Encounter. Timothy, C. Ve Adam, S. (Ed.), *Biopolitics: A Reader*. İçinde (ss. 1-41). London: Duke University Press.
- Caplan, J. (1989). Postmodernism, Poststructuralism and Deconstruction: Notes for Historians. *Central European History*, 22(3/4), 260-278.
- Carter D. B. ve Poast, P. (2015). Why Do States Build Walls ? Political Economy, Security and Border Stability, *Journal of Conflict Resolution*, 61(2), 1-32. DOI: 10.1177/0022002715596776
- Channel4News. (2013). *Barack Obama in Berlin: Full Speech*. (Video). Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=fhse6js54aw>. (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022).
- Chen, M. H. ve New, Z. (2019). Silence and The Second Wall, *Southern California Interdisciplinary Law Journal*, 28, 549-587.
- Chernoff, F. (2007). *Theory and Metatheory in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan.
- CNN. (2016). *Donald Trump's Entire Immigration Speech*. (video). Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=yxD5QkzmVOA>. (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2022).
- Connolly, K. (2009). Stasi File Details Plans For Riot During 1988 Michael Jackson Concert. *The Guardian*. Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/music/2009/jul/30/michael-jackson-berlin-wall-germany>. (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022).
- Connolly, W. E. (1991). *Identity/Difference: Democratic Negotiations of Political Paradox*. Minneapolis – London: University of Minnesota Press.
- C-Span, (2016). Hilary Clinton on Immigration. Erişim Adresi: <https://www.c-span.org/video/?c4618786/hillary-clinton-immigration>. (Erişim Tarihi: 4 Nisan 2022).

- C-Span. (2015). *Donald Trump Presidential Campaign Announcement Full Speech (C-SPAN)* (video). Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=apjNfkysjbM>. (Erişim Tarihi: 3 Nisan 2022).
- Çopur, H. (2017). Trump'ın 'Geri Çekilme' Doktrini. *Anadolu Ajansı*. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/trumpin-geri-cekilme-doktrini/939813>. (Erişim Tarihi: 24 Nisan 2022).
- Daban, C. (2017). Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmaların Yötenme Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 190-227.
- Dalby, S. (2016). *Creating the Second Cold War: The Discourse of Politics*. London – New York: Bloomsbury Publishing Plc.
- Dalin, C. (2005). The Great Wall of China. Ganster, P. ve Lorey, D. E. (Ed.), *Borders and Border Politics in a Globalizing World* içinde (ss.11-21).
- Derrida, J. (1997). *Of Grammatology*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Devetak, R. (2019). Post-yapısalcılık. *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde (ss.247-283). M. Ağcan ve A. Aslan (Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Dijk, T. A. V. (2001). Critical Discourse Analysis. Deborah, S. ve Deborah, T. ve Heidi, E. H. (Ed.), *The Handbook of Discourse Analysis*, içinde (ss.352-372). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Dijk, T. A. V. (1983). Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News. *Journal of Communication*, 33(2), 20-43. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1983.tb02386.x
- Drew, K. (2017). This Is What Trump's Border Wall Could Cost. *CNBC*. Erişim adresi: <https://www.cnn.com/2015/10/09/this-is-what-trumps-border-wall-could-cost-us.html>. (Erişim Tarihi 28 Mart 2022).
- Dreyfus, H. ve Rainbow, P. (1983). *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Dudley, D. (2019). Sales Of Western Sahara "Conflict Minerals" Rise But Trade Is Getting Harder For Morocco To Maintain, *Forbes*. Erişim Adresi: <https://www.forbes.com/sites/dominicdudley/2019/04/08/sales-of-western-sahara-conflict-minerals-rise-but-trade-is-getting-harder-for-morocco-to-maintain/?sh=6d9c1d9654f8> (Erişim Tarihi: 2 Ocak 2023).
- Eagan, J. L. (2011). Genealogy and Subjects: How Narratives Became Incarnate, *Administrative Theory and Praxis*, 33(3), 453-458.
- Economist. (2015). Boundary Walls and Fences Worldwide. *Economist*. Erişim Adresi: <http://infographics.economist.com/2015/fences/>. (Erişim Tarihi: 13 Ocak 2022).
- Edkins, J. (2007). Poststructuralism. Griffiths, M. (Ed.), *International Relations Theory for the Twenty-First Century: An Introduction* içinde. Abingdon: Routledge.
- Elman, C. Ve Jensen, A. M. (2014). *Realism Reader*, London: Routledge.
- Erkan, O. (2021). Araştırma / 32 Yıl Sonra Dünyanın Her Yerinde Duvarlar Yükseliyor. *SERBESTİYET*. Erişim Adresi: <https://serbestiyet.com/haberler/arastirma-32-yil-sonra-dunyanin-her-yerinde-duvarlar-yukseliyor-66598/>. (Erişim Tarihi: 14 Ocak 2022).
- Fairclough, N. (1999). Series Preface. Chouliaraki, L. Ve Fairclough, N. *Discourse in Late Modernity: Rethinking Critical Discourse Analysis*, içinde (ss.vii-viii). Edinburgh: Edinburgh University Press.

- Falke, S. (2012). Peace on the Fence? Israel's Security Culture and the Separation Fence to the West Bank, *Journal of Borderlands Studies*, 27(2), 229-237. DOI: 10.1080/08865655.2012.687504
- Feyerabend, P. (1999). *Yönteme Karşı*. E. Başer (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fisher, M. (2016). David Bowie at The Berlin Wall: The incredible Story of a Concert and Its Role In History. Vox. Erişim Adresi: <https://www.vox.com/2016/1/11/10749546/david-bowie-berlin-wall-heroes>. (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022).
- Fleuriet, J. K. ve Castellano, M. (2020). Media, place-making, and concept-metaphors: the US-Mexico border during the rise of Donald Trump, *Media, Culture and Society*, 1-18. DOI: 10.1177/0163443719890539
- Flores, A. (2017). How The U.S. Hispanic Population is Changing. *Pew Research Center*. Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/09/18/how-the-u-s-hispanic-population-is-changing/>. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2022).
- Foucault, M. (1980). Nietzsche, Genealogy, History, Bouchard, D. F. (Ed.), *Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews* içinde (ss.139-164). Ithaca: Cornell University Press.
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin Doğuşu*, (Çev.). Kılıçbay, M. A. Ankara: İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (1999). *Bilginin Arkeolojisi*. V. Urhan (Çev.). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Foucault, M. (2001). *Yapısalcılık ve Postyapısalcılık*. Ü. Umaç ve A. Utku (Çev.). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Foucault, M. (2003) *Society Must be Defended: Lectures at the College de France 1975-76*, (Ed.). Bertani, M. Fontana A. (Çev.). Macey, D. New York: Picador.
- Foucault, M. (2006). *Deliliğin Tarihi*. M. A. Kılıçbay (Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi*. H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2011). *Entelektüelin Siyasi İşlevi: Seçme Yazılar 1*. (Çev.). Ergüden, I. ve Akınhay, O. ve Keskin, F. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fox6now.com. (2017). Donald Trump Calls for Wall, Travel Ban After Attack. *Fox6*. Erişim Adresi: <https://www.fox6now.com/news/pres-donald-trump-calls-for-wall-travel-ban-after-attack>. (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2022).
- France 24 English. (2017). 'Mexico will not finance US wall,' foreign minister says, (Video), Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=kFDg1sNcetek> (Erişim Tarihi: 9 Ocak 2023).
- Fritze, J. (2019). Trump Used Words Like 'Invasion' and 'Killer' to Discuss Immigrants at Rallies 500 Times: USA TODAY Analysis. *USA TODAY*. Erişim Adresi: <https://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2019/08/08/trump-immigrants-rhetoric-criticized-el-paso-dayton-shootings/1936742001/>. (Erişim Tarihi 14 Nisan 2022).
- Fukuyama, F. (1989). The End of History?, *The National Interest*, 16, 3-18.
- Fuller, R. (2022) Wimbledon 2022: Russian and Belarusian Players Banned From Tournament. *bbc*. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/sport/tennis/61161016>. (Erişim Tarihi 22 Nisan 2022).
- Giddens, A. (1989). The Nation-State and Violence: Volume Two of A Contemporary Critique of Historical Materialism. Cambridge: Polity Press.

- Gomoodboard.com. (2018). The Wall That Will 'Make America Safe Again.' *Gomoodboard*. Erişim Adresi: <http://www.gomoodboard.com/boards/ykNWwZyR/share>. (Erişim Tarihi: 26 Nisan 2022).
- Goodman, J. ve Luxen, M. (2019). Trump'ın Meksika Duvarının Ne Kadarı İnşa Edildi?. *BBC News Türkçe*. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46804549>. (Erişim Tarihi: 28 Mart 2022).
- Gora, O. (2014). Biyopolitika, *Sosyoloji Dergisi*, 30, 129-135.
- Greinache, U. (1991). *Berlin: The Wall of Shame*. Yayınlanmamış Araştırma Tezi, University of California, Riverside.
- Gülada, O. M. (2019). Donald Trump'ın Göçmenlere Yönelik İnşa Edilmesi Planlanan Meksika Duvarı ve Propaganda Karikatürlerindeki Sunumu, *Göç Araştırmaları Dergisi* 5(1), 78-108.
- Gümüş, İ. (2020). Apartheid Döneminde Güney Afrika ve Uluslararası Çalışma Örgütü İlişkileri, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 26-37.
- Güney, A. (2006). Postmodern İdeoloji, Siyasetten Arındırma Süreci ve Türkiye'de Siyaset, *Ankara Üniversitesi SBF Ergisi*, 61(1), 175-200.
- Hansen, L. (2006). *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*. New York – London: Routledge.
- Hansen, L. (2012). Discourse Analysis, Post-structuralism and Foreign Policy. Smith, S. ve Hadfield, A. ve Dunne, T. (Ed.), *Foreign Polircy: Theories, Actors, Cases* içinde. Oxford: Oxford University Press.
- Hassner, R. Ve Wittenbeg, J. (2015). Barriers to Entry: Who Builds Fortified Boundaries and Why ?, *International Security*, 40(1), 157-190.
- Hekking, M. (2020). Morocco Renews Calls For Urgent Census of Polisario - Run Tindouf Camps, *MoroccoWorldNews*. Erişim Adresi: <https://www.moroccoworldnews.com/2020/12/327813/morocco-renews-calls-for-urgent-census-of-polisario-run-tindouf-camps> (Erişim Tarihi: 2 Ocak 2023).
- Hekman, S. (1999). *Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik: Mannheim, Gadamer, Foucault ve Derrida*. H. Arslan ve B. Baldız (Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Henley and Partners, (2022). *The Henley Passport Index: Q2 2022 Global Ranking*.
- Heyman, J. (2008). Constructing a Virtual Wall: Race and Citizenship in U.S.-Mexico Border Policing, *Journal of the Southwest*, 50(3), 305-334.
- History. (2019). Division Defiance and Defection, The History of The Berlin Wall. *History*. Erişim Adresi: <https://www.history.co.uk/article/division-defiance-and-defection-the-history-of-the-berlin-wall>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2022).
- Hjelmgaard, K. (2018). From 7 to 77: There's Been an Explosion in Building Border Walls Since World War II. *USA TODAY*. Erişim Adresi: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2018/05/24/border-walls-berlin-wall-donald-trump-wall/553250002/>. (Erişim Tarihi: 14 Ocak 2022).
- Hobson, M. J. (2012). *The Eurocentric ,conception of World Politics: Western International Theory, 1760-2010*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoffman, S. (1977). An American Social Science: Intenational Relations, *Deadalus*, 106(3), 41-60.
- Howarth, D. (2013). *Postmodernism and After: Structue, Subjectivity and Power*. London: Palgrave Macmillan.

- Huber, P. L. (2016). Make America Great Again: Donald Trump, Racist Nativism and The Virulent Adherence to The White Supremacy Amid U.S. Demographic Change, *Charleston Law Review*, 10, 215-243.
- Jackson, R. (1999). Sovereignty at World Politics: A Glance at the Conceptual and Historical Landscape, *Political Studies*, 47, 431-456.
- Jackson, R. ve Sorensen, G. (2013). *Introduction to International Relations Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press.
- Jankowski, B, Zenderowski, R. (2018). The Walls in the Global Village, *Polish Borderlands Studies*, 6(2),103-115.
- Jay, P. L. (1982). Being in the Text: Autobiography and the Problem of the Subject, *Modern Language Notes*, 97(5), 1045-1063.
- Jenson-Elliot, C. (2024). *The Great Wall of China*. San Diego: ReferencePoint Press.
- Jewish Virtual Library. (2005). West Bank Security Fence: Fence Route Map. *Jewish Virtual Library*. Erişim Adresi: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/west-bank-security-fence-route-map>. (Erişim Tarihi 23 Ocak 2022).
- Jones, R. (2012). Why Build a Border Wall?, *NACLA Report on the Americas*, 45(3), 70-72. DOI: 10.1080/10714839.2012.11722072
- Kahraman, Y. (2017). Modern Epistemolojinin Temel Refleksiyonu Olarak Yöntemsel düşünmenin Zemini, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 223-241.
- Kalan, Ö. (2014). Foucault'nun Biyopolitika Kavramı Bağlamında Moda ve Beden: Vogue Dergisi Üzerinden Bir Söylem Analizi. *Selçuk İletişim*, 8(3),140-162.
- Kamwela, V.K. (2019). *The Impact of Border Walls on International Trade Flow*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). International Institute of Social Studies, Den Haag.
- Kant, I. (1991). *Kant: Political Writings*. H. S. Reiss (Ed.), New York – Cambridge: Cambridge University Press.
- Kartal, O. (2016). Giriş: Biyopolitikanın İzini Felsefe Tarihinde Sürmek. O. Kartal (Ed.), *Biyopolitika: Platon'dan Arendt'e Biyopolitikanın Felsefi Kökenleri* içinde (ss. 7-26). Ankara: NotaBene Yayınları.
- Kasraoui, S. (2022). Moroccan FM: Polisario's Exploitation of Children in Military Fuels Instability in North Africa, Sahel, *Morocco World News*, Erişim Adresi: <https://www.moroccoworldnews.com/2022/04/348041/moroccan-fm-polisarios-exploitation-of-children-in-military-fuels-instability-in-north-africa-sahel> (Erişim Tarihi: 2 Ocak 2023).
- Kayhan, İ. (2020). Kıta Avrupası Felsefesinde Postyapısalcı Edebiyat Kuramının Yeri ve Önemi, *ANASAY*, 4(13), 191-219. DOI: 10.33404/anasay.732672
- Keha, M. K. (2016). Modern Felsefenin Öncüleri: Descartes ve Bacon'da Yöntem Sorunu, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 56(1), 117-132.
- Kemiksiz, N. N. (2021). Batı Sahra Sorunu ve Siyasi Müzakerelerin Geleceği. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, 4(1), 62-79. <https://doi.org/10.51763/uid.894368>
- Keneally, M. (2016). After Immigration Speech, Experts Weigh In on Feasibility of Trump's Plans. *abc NEWS*. Erişim Adresi: <https://abcnews.go.com/Politics/experts-break-donald-trumps-major-policy-plans-immigration/story?id=41796390>. (Erişim Tarihi: 18 Nisan 2022).
- Kesici, A. (2019). Eğitimde Postmodern Durum: Yapılandırmacılık, *İnsan ve İnsan*, 6(20), 219-238. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.442811>

- Khamaisi, R. (2008). From Imposed Ceasefire Line to International Border: The Issue of the Green Line Between Palestine and Israel, *Journal of Borderlands Studies*, 23(1), 85-102.
- Khanacademy. (2022). Terracotta Warriors From The Mausoleum of The First Qin Emperor of China. *Khanacademy*. Erişim Adresi: <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/south-east-se-asia/china-art/a/terracotta-warriors-from-the-mausoleum-of-the-first-qin-emperor-of-china>. (Erişim Tarihi: 16 Ocak 2022).
- Khosravi, S. (2019). What Do We See If We Look at the Border From the Other Side, *Social Anthropology*, 27(3), 409-424. DOI: 10.1111/1469-8676.12685
- Koç, A. (2018). Michel Foucault'nun "Biyopolitika" Kavramının Teorik Çerçevesi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 193-218.
- Kolasi, K. (2020). Postyapısalcılığın Söylemsel Ontolojisinin Eleştirisi: Uluslararası İlişkilerde Söylem Dışı Alan ve Eleştirel Gerçeklik. *Uluslararası İlişkiler*, 17(65), 85-100.
- Konrad, V. Ve Nicol, H. N. (2016). *Beyond Walls: Re-inventing the Canada- United States Borderlands*. London – New York: Routledge.
- Koparal, Ç. (2022). Dünden Bugüne Batı Sahra Sorunu, *Independent Türkçe*, Erişim Adresi: <https://www.indyturk.com/node/555751/d%C3%BCnya/d%C3%BCnden-bug%C3%BCne-bat%C4%B1-sahra-sorunu> (Erişim Tarihi: 2 Ocak 2023).
- Korte, K. (2020). "Who is the Animal in the Zoo?" Fencing In and Fencing Out at the Hungarian-Serbian Border. A Qualitative Case Study, *Journal of Borderlands Studies*, 37(3), 453-474. DOI: 10.1080/08865655.2020.1787188
- Koyuncu, H. (2020). Trump'tan 'Meksika Duvarına' övgü: Dünyanın En Güçlü Duvarı, Covid-19'e bile Durdurdu. *Euronews*. Erişim Adresi: <https://tr.euronews.com/2020/06/24/trump-tan-meksika-duvar-na-ovgu-dunyan-n-en-guclu-duvar-covid-19-u-bile-durdurdu>. (Erişim Tarihi: 27 Nisan 2022).
- Köktürk, Ş. ve Eyri, S. (2013). Dilbilim ve Göstergebilim: Ferdinand de Saussure ve Göstergebilimi Anlamak, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 15(2), 123-136.
- Krogstad, M. J. (2016). Key Facts About How The U.S. Hispanic Population is Changing. *Pew Research Center*. Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/09/08/key-facts-about-how-the-u-s-hispanic-population-is-changing/>. (Erişim Tarihi: 18 Nisan 2022).
- Kuehls, T. (1996). *Beyond Sovereign Territory: The Space of Ecopolitics*. Minneapolis – London: University of Minnesota Press.
- Kutlu, Ö. ve Keleş, M. (2017). Meksika Sınırına Duvarın Maliyeti 25 Milyar Doları Bulabilir. *Anadolu Ajansı*. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/meksika-sinirina-duvarin-maliyeti-25-milyar-dolari-bulabilir/735223>. (Erişim Tarihi: 28 Mart 2022).
- Laine, J. (2012). Border Paradox: Striking a Balance between Access and Control in Asymmetrical Border Settings, *Eurasia Border Review*, 3(1), 51-79.
- Laine, J. P. (2020). Ambiguous Bordering Practices at the EU's Edges. Bisonette, A. ve Vallet, E. (Ed.), *Borders and Border Walls: In-security, Symbolism, Vulnerabilities* içinde (ss.69-87). London: Routledge.
- Lang, M. (2006). Globalization and Its History, *The Journal of Modern History*, 78(4), 899-931.
- Langerbein, H. (2009). Great Blunders?: The Great Wall of China, the Berlin Wall and the Proposed United States/Mexico Border Fence, *The History Teacher*, 43(1), 9-29.
- Levi-Strauss, C. (2018). *Hüzünlü Dönenceler*. Ö. Bozkurt (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Linklater, A. (2019). İngiliz Okulu *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde (ss.123-153). M. Ağcan ve A. Aslan (Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.

- Lopez, H. M ve Krogstad, M. J. ve Passel, S. J. (2022). Who is Hispanic?. *Pew Research Center*. Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2022/09/15/who-is-hispanic/>. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2022).
- Martin, P. S. (2005). Nationalism, Identity and citizenshipn in the Western Sahara. *The Journal of Noth African Studies*, 10(3-4), 564-592. DOI: 10.1080/13629380500336870
- Martin, P. S. ve Allan, J. C. (2017). The Largest Prison in the World: Landmines, Walls, UXO's and the UN's Role in the Western Sahara. *Grupo de Estudios Estratégicos (GEES)*.
- MCamericanpresident. (2008). *John F. Kennedy – ‘Ich Bin Ein Berliner’ Speech*. (Video). Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=0GKd50lrROc>. (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022).
- Megerian, C. (2016). Hillary Clinton Prepares New Pledge on İnfrastructure Spending Amid Fresh Furor Over Her e-Mails. Erişim Adresi: <https://www.latimes.com/nation/politics/trailguide/la-na-trailguide-05252016-htmlstory.html#hillary-clinton-prepares-new-pledge-on-infrastructure-spending-amid-fresh-furor-over-her-emails>. (Erişim Tarihi: 4 Nisan 2022).
- Megill, A. (2021). *Aşırılığın Peygamberleri: Nietzsche, Heidegger, Foucault, Derrida*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Meneses, A. G. (2020). Los muros fronterizos y las deportaciones de inmigrantes como tecnologías biopolíticas en los Estados Unidos, *Tabula Rasa*, 33, 29-54. DOI: <https://doi.org/10.25058/20112742.n33.02>
- Merlingen, M. (2013). Is Poststructuralism a Useful IR Theory? What About Its Relationship To Historical Materialism. *E-International Relaitons*. Erişim Adresi <https://www.e-ir.info/2013/05/08/is-poststructuralism-a-useful-ir-theory-and-what-about-its-relationship-to-historical-materialism/>. (Erişim Tarihi: 13 Ağustos 2021).
- Miller T. ve Nevins J. (2017). Beyond Trump's Big, Beautiful Wall, *NACLA Report on the Americas*, 49(2), 145-152. DOI: 10.1080/10714839.2017.1331805
- Morgenthau, H. J. (1948). The Problem of Sovereignty Reconsidered. *Columbi Law Review*, 48(3), 341-365.
- Mukerjee, G. (2017). *Economics of Globalization: A Handbook*. BookBoon: The eBook Company.
- Müller, K. Schwarz, C. (2020). *From Hashtag to Hate Crime: Twitter and Anti-Minority Sentiment*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3149103>
- Nail, T. (2013). The Crossroads of Power: Michel Foucault and the US/Mexico Border Wall, *Foucault Studies*, 15, 110-128. DOI: 10.22439/fs.v0i15.3993
- Nalçacı, E. (2021). Afrika'da Son Sömürge: Batı Sahra. *Sol haber*. Erişim Adresi: <https://haber.sol.org.tr/yazar/afrikada-son-somurge-bati-sahra-23448>. (Erişim Tarihi 25 Ocak 2022).
- Nara or DVIDS Public Domain Archive. (2020). Graffiti on The West Side of The Berlin Wall Expresses The Desire For a Unified Germany. Erişim Adresi: <https://nara.getarchive.net/media/graffiti-on-the-west-side-of-the-berlin-wall-expresses-the-desire-for-a-unified-f91dd4>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2022).
- Neumann, I. B. (1999). *Uses of the Other: 'The East' in European Identity Formation*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Niedzwiedek, N. (2021). Biden Terminating Border Wall Construction Contracts. *POLITICO*. Erişim Adresi: <https://www.politico.com/news/2021/04/30/biden-terminates-border-wall-construction-485123>. (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2022).

- Nietzsche, F. (2002). *Güç İstenci: Bütün Değerleri Değiştirir Denemesi* S. Umran (Çev.). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Nyungen, c. Ve Kabede, M. (2017). Immigrant Student in The Trump Era: What We Know and Do Not Know. *Educational Policy* 31(6), 716-742. DOI: 10.1177/0895904817723740
- Obamawhitehouse.archives.gov. (2014). Continuing to Strengthen Border Security. Erişim Adresi: <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/immigration/border-security>. (Erişim Tarihi: 25 Mart 2022).
- Ohmae, K. (1995). *End of the Nation State: The Rise of the Regional Economies*, London: HarperrCollinsPublishers.
- Ohmae, K. (2005). *The Next Global Stage: Challenges and Oppoturnities in our Borderless World*. New Jersey: Wharton School Publishing.
- Okay, B. (1993). Çin Seddinin Yapılış Nedeni Hakkında Değişik Bir Görüş, *Belleten Dergisi*, 57, 27-39.
- Osiander, A. (2001). Sovereignty, International Relations and the Westphalian Myth. *International Organization*, 55(2). 251-287.
- Oyan-Altuntaş, E. (2015). Aydınlanma Döneminden Günümüze Bilimsel Bilginin Temelindeki Ana Sorunsal: İdealizm-Materyalizm Tartışması ve Diyalektik Yöntem. *Uluslararası İlişkiler*, 12(47), 27-43.
- Özer, Ö. (2022). Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Haber Örnekleri Üzerinden Bir İnceleme. *Etkileşim*, 9, 36-54. DOI: 10.32739/etkilesim.2022.5.9.154
- Özgüç, U. (2010). Beyond The Panopticon: The Separation Wall and Paradoxical Nature of Israeli Security Imagination. *Australian Political Science Association Conference 2010*, University of Melbourne, Australia, 27 – 29 September 2010.
- Özkaya, A. (2020). Postyapısalcılık Nedir? *Evrin Ağacı*. Erişim Adresi: <https://evrimagaci.org/postyapısalcılık-nedir-9150>. (Erişim Tarihi: 3 Aralık 2021).
- Özlük, E. (2009). Uluslararası İlişkiler Disiplinin Soy Kütüğü, *İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 237-260.
- Özlük, E. (2019). *Uluslararası İlişkilerde Devlet: Tanım Teori ve Devlet İstisnacılığı*. Konya-İstanbul-Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Pauwels, J. R. (2019). Büyük Sınıf Savaşı: 1914-1918. Ç. Sümer (Çev.), İstanbul: Yordam Kitap.
- Peters, M. ve Wein, K. (2007). Postmodernism / Poststructuralism. Blake, N. ve Smeyers, P. ve Simith, R. ve Standish, P. (Ed.), *The Blackwell Guide to the Philosophy Education* içinde. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Phelps, J. (2019). President Trump Says White Nationalism Is Not on The Rise Across World, 'It's a Small Group of People. *abc NEWS*. Erişim Adresi: <https://abcnews.go.com/Politics/president-trump-white-nationalism-rise-world-small-group/story?id=61719373>. (Erişim Tarihi: 22 Nisan 2022).
- Pınar, Ö. (2022). Rusya'nın Ukrayna'yı İşgali Sonrası İtalya'da Dostoyevski Dersini İptal Eden Üniversite Tepkiler Üzerine Geri Adım Attı. *Bbc NEWS Türkçe*. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60585189>. (Erişim Tarihi: 22 Nisan 2022).
- Polat, C. Y. (2022). İdealizm – Realizm Dikotomisinden Habermasçı ve Levinasçı Etiğe: Ana Akım ve Eleştirel Teorilerde Paylaşım ve Sınırlılık Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 77(1), 69-104. DOI: 10.33630/ausbf.903132
- Polat, N. (2019). Post-Yapısalcı Yaklaşımlar. *Devlet Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar* içinde (ss.261-291). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Rana, J. (2007). The Story of Islamophobia, *Souls: The Critical Journal of Black Politics, Culture and Society*, 9(2), 148-161. DOI: 10.1080/10999940701382607
- Rander, T. (2019). Wind of Change: Separating Heads and Bodies in Eastern Europe, *Anthropological Journal of European Cultures*, 28(1), 72-79. DOI: 10.3167/ajec.2019.280109.
- Reagen Foundation. (2009). “Berlin Wall” Speech – President Reagan’s Address at the Brandenburg Gate – 6/12/87. (video). Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=5MDFX-dNtsM>. (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2022).
- Restuccia, A. ve Everett, B. ve Caygle, H. (2019). Longest shutdown in history ends after Trump relents on Wall, *Politico*, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2019/01/25/trump-shutdown-announcement-1125529> (Erişim Tarihi: 11 Ocak 2023).
- Richard Nixon Foundation. (2015). *President Nixon In China – On the Great Wall*. (Video). Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=jkCnv12WtbU>. (Erişim Tarihi: 17 Ocak 2022).
- Roach, S. C. (2007). Critical International Theory and Meta-Dialectics, *Millenium: Journal of International Studies*, 35(2), 321-342.
- Rose, N. ve Malley, P. ve Valverde, M. (2009) Governmentality, *Legal Studies Research Paper No. 09/94* The University of Sydney.
- Rosiere, S. ve Jones, R. (2012). Teichopolitics: Re-considering Globalisation Through the Role of Walls and Fences, *Geopolitics*, 17(1), 217-234.
- Rowland, R. C. (2019). The Populist and Nationalist Roots of Trump’s Rhetoric, *Rhetoric and Public Affairs*, 22(3), 343-388. DOI: <https://doi.org/10.14321/rhetpublaffa.22.3.0343>.
- Saddiki, S. (2017). *World of Walls: The Structure, Roles and Effectiveness of Separation Barriers*. Cambridge: Open Book Publishers
- Sanneh, K. (2015). A Serious Immigration Debate, Thanks to Donald Trump. *The New Yorker*. Erişim Adresi: <https://www.newyorker.com/news/daily-comment/a-serious-immigration-debate-thanks-to-donald-trump>. (Erişim Tarihi: 6 Nisan 2022).
- Sarup, M. (2004). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*. A. Güçlü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Saussure, F. (1985). *Genel Dilbilim Dersleri*. B. Vardar (Çev.). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Say, Ö. (2013). Yapısalcılıktan Post-Yapısalcılığa Çoğunluğun İnşası, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(2), 331-346.
- Saygılı, S. (2011). Paul K. Feyerabend’in Bilim Anlayışı: Çoğulcu Bilim Kuramı, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 83-94.
- Saygın, A. U. (2016). Paul Karl Feyerabend’in Bilim Anlayışı, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, 1(1), 16-24.
- Sayılğan, E. E. (2021). ABD’de 2020 Nüfus Sayımına Göre Beyazların Oranı İlk Kez Yüzde 60’ın Altına İndi. *Anadolu Ajansı*. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdde-2020-nufus-sayimina-gore-beyazlarin-orani-ilk-kez-yuzde-60in-altina-indi/2333070>. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2022).
- Sayın, Y. (2013). Konfüşyüs’ün Yeniden Keşfi ve Çin Dış Politikasında Dönüşüm, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 123-137.
- Schrift, A. D. (1990). *Nietzsche and the Question of Interpretation: Between Hermeneutics and Deconstruction*. New York: Routledge.

- Scott, C. E. (1990). Genealogy and “Difference”, *Research in Phenomenology*, 20, 55-66.
- Seddon, D. (1987). Morocco and the Western Sahara. *Review of African Political Economy*, 14(38), 24-47. DOI: 10.1080/03056248708703712
- Semercioğlu, C. (2019). Yntemsiz Bilimselliğe Hoşgeldiniz: Feyerabend’in Güncel İşlevi. *Bilim ve Gelecek*. Erişim Adresi: <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2019/07/27/yontemsiz-bilimsellige-hos-geldiniz-feyerabendin-guncel-islevi/>. (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).
- Shabad, R. (2018). Trump Wants \$18 Billion From Congress For Border Wall. *CBS NEWS*. Erişim Adresi: <https://www.cbsnews.com/news/trump-wants-18-billion-from-congress-for-border-wall/>. (Erişim Tarihi: 27 Mart 2022).
- Sharon, A. (2005). Prime Minister Ariel Sharon’ Speech at the United Nations Assembly. (Çeviri). *High-Level Plenary Meeting of the 60th Session of the General Assembly, United Nations, New York*.
- Shelley, T. (2004). *Endgame in the Western Sahara: What Futures for Africa’s Last Colony?* London, Neyw York: Zed Books.
- Silva, D. C. (2019). Trump Says Mexico Is ‘Worse Even Than Afghanistan’ in Defense of Border Wall Bid. *Newsweek*. Erişim Adresi: <https://www.newsweek.com/trump-says-mexico-worse-even-afghanistan-wall-being-built-1312847>. (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2022).
- Simmons, B. A. ve Kenwick, M. R. (2021). Border Orientation in a Globalizing World, *Faculty Scholaship at Penn Law*. 2254. <https://doi.org/10.7910/DVN/RRV0JZ>.
- Smith, J. J. (2015). The Taking of The Sahara: The Role of Natural Resources in the Continuing Occupation of Western Sahara. *Global Change, Peace and Security*, 27(3), 263-284. DOI: 10.1080/14781158.2015.1080234
- SolHaber. (2018). Trump yönetimi Meksika sınırına yapılacak duvar için 18 milyar dolar istedi. *SolHaber*. Erişim Adresi: <https://haber.sol.org.tr/dunya/trump-yonetimi-meksika-sinirina-yapilacak-duvar-icin-18-milyar-dolar-istedi-224012> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2023).
- SolHaber. (2022). Uzay Konferansı Yuri Gagarin’in İsmi Sildi. *SolHaber*. Erişim Adresi: <https://haber.sol.org.tr/haber/uzay-konferansi-yuri-gagarinin-ismini-sildi-329905>. (Erişim Tarihi: 22 Nisan 2022).
- Soyluk A. ve Yıldız, A. ve Sarıcıoğlu, P. (2018). Geçmişten Günümüze Sınır Duvarları, *Asia Minor Studies*, 6, 1-17.
- Sun, G. (2021). Belin Duvarı’nın yıkılışı: Neden İnşa Edildi, O Dönem Neler Yaşandı? *Eurnews*. Erişim Adresi: <https://tr.euronews.com/2021/11/09/yikilmasinin-uzerinden-30-yil-gecen-berlin-duvar-hakkinda-bilmeniz-gerekenler>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2022).
- Sustam, E. (2016). Foucault’da İktidarın Jeneolojisi: Biyopolitiğin Doğuşu ve Yönetimsellik. *Sosyalbilimler*. Erişim Adresi: <https://www.sosyalbilimler.org/foucaultda-iktidarın-jeneolojisi-biyopolitigin-dogusu-ve-yonetimsellik/>. (Erişim Tarihi: 24 Nisan 2022).
- Sürmeli, K. ve Balkara, S. Y. T. (2019). Berlin Duvarı Yazılarından Bir Yazı Karakteri Tasarımı: Rabbit, T. Sağer ve H. Arapgirlioğlu ve K. P. Akgül ve K. Sürmeli (ED.), *Uluslararası SANAD Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (ss.139-150). Ankara: Gece Akademi.
- Taş, E. N. (2020). Göçün Güvenikleştirilmesi Çerçevesinde Meksika Duvarı Örneği, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi Göç Özel Sayısı*, 59-70.
- Taylor, F. (2008). *The Berlin Wall: A World Divided, 1961-1989*. HarperCollins: e-books.
- Taylor, S. (2014). Discourse Analysis. Thomas, T. (Ed), *Encyclopedia of Critical Psychology* içinde. New York: Springer.

- The Golden Scope. (2020). Graffiti of The Berlin Wall. *The Golden Scope*. Erişim Adresi: <https://www.thegoldenscope.com/2020/03/graffiti-of-the-berlin-wall/>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2022).
- The Week. (2018). Latest Cartoons. *The Week*. Erişim Adresi: <https://theweek.com/cartoons/776922/political-cartoon-trump-trade-war-tariffs-mexico-canada-wall>. (Erişim Tarihi: 26 Nisan 2022).
- The White House. (2006). Fact Sheet: The Secure Fence Act of 2006. Erişim Adresi: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/10/20061026-1.html>. (Erişim Tarihi: 25 Mart 2022).
- Trottier, J. (2007). A Wall, Water and Power: The Israeli 'Seperation Fence', *Review of International Studies*, 33, 105-127. DOI: 10.1017/S0260210507007334.
- Trump, D. (2015). Here's Donald Trump's Presidential Announcement Speech. *Time*. Erişim Adresi: <https://perma.cc/MW96-VTMR>. (Erişim Tarihi: 7 Nisan 2022).
- Tuathail, G. O. (1996). *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space*, London: Routledge.
- Turnbull, S. ve Noon, S. (2007). *The Great Wall of China 221 BC-AD 1644*. New York: Osprey Publishing.
- Uğurlu, G. (2013). Eylemsizliğin Eylem Hali: Post-Kolonyal Çalışmalar ve Uluslararası Hukuk. A. M. Özdemir (Der.), *Emperyalizmin Hayaletleri: Küresel Düzenlemenin Bugünü* içinde (ss. 209-236). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- United States Government Accountability Office. (2017). *Southwest Border Security*. Report to Congressional Requesters. GAO-17-331.
- United States Customs and Border Protection, (2021), <https://www.cbp.gov/border-security/along-us-borders/border-wall-system>. (Erişim Tarihi: 2 Nisan 2022).
- Urhan, V. (2007). M. Foucault ve Bilgi/İktidar ilişkisinin Soykütüğü, *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 9, 99-118.
- Valcore, J. ve Rodgers, J. ve Asquith N. L. (2021). We Will Build a Great Wall: Domination, Criminalization and Expatriation in Trump Campaign and Rally Speeches, *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 10(1), 143-158. DOI: <https://doi.org/10.5204/ijcsd.1647>
- Vallet, E. ve David, C. P. (2012). Introduction: The (Re)building of the Wall in International Relations, *Journal of Borderlands Studies*, 27(2) 111-119. DOI: 10.1080/08865655.2012.687211
- Vasquez, T. (2015). I've Experienced a New Level of Racism Since Donald Trump Went After Latinos. *The Guardian*. Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/sep/09/donald-trump-racism-increase-latino>. (Erişim Tarihi: 12 Nisan 2022).
- Waewer, O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi, *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 151-178.
- Walker, R. B. J. (1995). *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*. Cambridge – New York: Cambridge University Press.
- Waltz, N. K. (2000). Structural Realism After The Cold War, *International Security*, 25(1), 5-41.
- Weber, C. (2005). *International Relations Theory: A Critical Introduction*. London - New York: Routledge.

- Wendt, A. (2003). *Social Theory of International Politics*. Cambridge – New York: Cambridge University Press.
- Westernsaharaoil.com. (2023). Kosmos in Western Sahara, *Westernsaharaoil.com*, Erişim Adresi: <https://www.westernsaharaoil.com/situation-overview> (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2023).
- Wikipedia. (2020). Donald Trump With a Section of Border Wall Near Yuma, Arizona, June 2020. *Wikipedia*. Erişim Adresi: [https://en.wikipedia.org/wiki/Trump_wall#/media/File:President_Trump_Travels_to_Arizona_\(50040937841\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Trump_wall#/media/File:President_Trump_Travels_to_Arizona_(50040937841).jpg). (Erişim Tarihi: 26 Nisan 2022).
- Wilkinson, P. (2007). *International Relations: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Williamson, D. (2003). Berlin: The Flash-Point of Cold War, 1948-1989, *History Today*, 47, 1-6.
- Wills E. R. (2016). Constructing a Wall: Discursive Field, Social Movements and the Politics of the (Wall/Barrier/Fence). *Journal of Borderlands Studies*, 31(3), 305-318.
- Wodak, R. (2001). What CDA Is About – A Summary of Its History, Important Concepts and Its Developments. Rut, W. ve Michael, M. (Ed.), *Methods of Critical Discourse Analyses* içinde (ss.1-14). London: Sage Publications.
- Wood, E. M. (1997). What Is The “Postmodern” Agenda? E. M. Wood ve J. B. Foster (Ed.), *In Defence of History: Marxism and the Postmodern Agenda* içinde (ss. 1-16). New York: Monthly Review Press.
- Wood, L. A. ve Kroger, R. O. (2000). *Doing Discourse Analysis: Methods for Studying Action in Talk and Text*. Sage Publications.
- World Bank. (2021). GDP (Current US\$). *World Bank*. Erişim Adresi: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>. (Erişim Tarihi: 17 Ocak 2022).
- Worldbank.org. (2023). Countries and Economies(United States). Erişim Adresi: <https://data.worldbank.org/country/united-states?view=chart>. (Erişim Tarihi: 15 Nisan 2022).
- WSRW. (2018). 17 Years of US Private Company Engagement in Exploring The Oil Potential of Western Sahara has Come to an End, *WSRW*, Erişim Adresi: <https://wsrw.org/en/a105x4080> (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2023).
- WSRW. (2022). Israel's NewMed Energy Today Announced it has Signed a Deal with Morocco to Produce Natural Gas Offshore Boujdour, Bringing Former Cairn Energy Back into The Occupied Territory, *WSRW*, Erişim Adresi: <https://wsrw.org/en/news/israeli-company-to-explore-gas-in-occupied-western-sahara> (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2023).
- Yadak, A. (2014). İsrail Güvenlik Politikası ve Güvenlik Duvarının Filistin Halkına Etkileri, 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(9), 163-175.
- Yalvaç, F. (2011). Uluslararası İlişkiler Kuramında Anarşi Söylemi. *Uluslararası İlişkiler*, 8(29), 71-99.
- Yang, M. (2017). The Trump Wall: a Cultural Wall and a Cultural War. *Lateral*, 6(2), 1-12. DOI: <https://doi.org/10.25158/L6.2.9>
- Yanık, H. (2016). Yapısöküm Üzerine Birkaç Not, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, 1(2), 91-98.
- Yıldız, C. M. ve Aydemir, C. (2016). Sosyal Bilimlerde / Sosyolojide Sosyal Kuram-Sosyal Pratik İlişkisi ve Uygulamalı Araştırma Bulgularının Yorumlanmasına İlişkin Bazı Problemler, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(10), 1-15.
- Yıldız, N. (2018). Nietzsche’de Arı Öznenin Eleştirisi, *Kilikya Felsefe Dergisi*, 1, 90-103.

Zurcher, A. (2018). ABD Başkanı Trump'ın İran Nükleer Anlaşmasından Çekilmesinin 3 Nedeni. *BBC News Türkçe*. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44052408>. (Erişim Tarihi: 24 Nisan 2022)

